

174. Tiistaina 15 päivänä joulukuuta 1998

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi kuntalain muuttamisesta 6622

Hallituksen esitys 172/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 16/1998 vp

2) Hallituksen esitys laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 152/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 13/1998 vp
Lakialoite 45/1995 vp, 14, 67, 95, 129/1998 vp
Toivomusaloite 134/1998 vp

3) Hallituksen esitys laiksi kehitysalueelle tehtävien investointien korotetuista poistoista annetun lain muuttamisesta 6623

Hallituksen esitys 125/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 59/1998 vp
Lakialoite 124/1997 vp, 100/1998 vp

Toinen käsittely

4) Hallituksen esitys laiksi työttömyys-
turvalain muuttamisesta ja väliaikaisesta
muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 223/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö
34/1998 vp

5) Hallituksen esitys laiksi työsopimus-
lain 28 ja 47 j §:n, vuosilomalain 16 §:n ja
opintovapaalain 13 §:n muuttamisesta 6624

Hallituksen esitys 253/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 16/1998
vp
Lakialoite 127, 130/1998 vp

6) Hallituksen esitys laeiksi tulovero-
lain, tuloverolain 77 §:n muuttamisesta an-
netun lain voimaantulosäännöksen, vero-
tusmenettelystä annetun lain 16 §:n ja ve-
rontilityslain 12 §:n muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 129/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 61/1998
vp
Lakialoite 75, 80, 84, 103—105, 114, 118,
122, 125, 131, 132, 136, 138/1998 vp

7) Hallituksen esitys laiksi moottoriajo-
neuvoverosta annetun lain muuttamisesta 6626

Hallituksen esitys 265/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 62/1998
vp
Lakialoite 41, 81/1996 vp, 121/1997 vp

8) Hallituksen esitys laiksi autoverolain
muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 264/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 64/1998
vp
Lakialoite 15/1998 vp
Toivomusaloite 19, 34/1998 vp

Ainoa käsittely

9) Hallituksen esitys valtion talousarvioiksi vuodelle 1999 6628

Hallituksen esitys 105/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 58/1998 vp
Talousarvioaloite 1—931/1998 vp

10) Puhemiesneuvoston ehdotus Eduskunnan kirjaston ohjesäännön muuttamisesta 6737

Puhemiesneuvoston ehdotus 3/1998 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 17/1998 vp

Lähetekeskustelu

11) Hallituksen esitys laiksi ulosottolain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 275/1998 vp

12) Hallituksen esitys laeiksi lääkelain 42 ja 52 §:n ja apteekkimaksusta annetun lain 6 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 276/1998 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aura, Enestam, Hämäläinen, Knaapi, Markkula-Kivisilta, Suhola ja Tiilikainen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Tiilikainen, Knaapi ja Suhola.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä muun syyn perusteella ed. Knaapi, tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien perusteella ed. Enestam ja tämän kuun 19 päivään muun syyn perusteella ed. Aura.

Hallituksen esityksen n:o 126 peruuttaminen

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on 14 päivänä joulukuuta 1998 peruuttanut eduskunnalle annetun hallituksen esityksen n:o 126/1998 vp laiksi merenkulun veronhuojennuksista annetun lain 6 ja 14 §:n muuttamisesta.

Työjärjestyksen 54 §:n mukaan peruutuksen tapahtuessa asian käsittely lopetetaan.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi kuntalain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 172/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 16/1998 vp

Puhemies: Eilen pidetyssä ensimmäisessä täysistunnossa julistettiin keskustelu asiasta päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys 152/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 13/1998 vp
Lakialoite 45/1995 vp, 14, 67, 95, 129/1998 vp
Toivomusaloite 134/1998 vp

Puhemies: Eilen pidetyssä ensimmäisessä täysistunnossa julistettiin keskustelu asiasta päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. U. Anttila ed. Pykäläisen kannattamana ehdottanut, että eduskunta ei hyväksyisi työasiainvaliokunnan mietinnön kolmanteen ponteen sisältyvää lausumaehdotusta.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä teke­mässään päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä mietinnön kolmanteen ponteen sisältyvästä, toivomusaloitteeseen n:o 134 pohjautu­vasta lausumaehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy mietinnön kolmanteen pon­teen sisältyvän, toivomusaloitteeseen n:o 134 pohjautuvan lausumaehdotuksen, äänestää ”jaa”; jos ”ei”, voittoa, on lausumaehdotus hylätty.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 94 jaa- ja 93 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 11. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön kolman­teen ponteen sisältyvän, toivomusaloitteeseen n:o 134 pohjautuvan lausumaehdotuksen.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. **K r o h n :** Arvoisa puhemies! Kone ei toi­minut, kun minä painoin vierustoverieni kanssa punaista ei-nappulaa, ja se ei näkynyt.

P u h e m i e s : Asia merkitään tiedoksi pöy­täkirjaan.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys laiksi kehitysalueelle tehtävi­en investointien korotetuista poistoista annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 125/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 59/1998 vp
Lakialoite 124/1997 vp, 100/1998 vp

P u h e m i e s : Eilen pidetyssä ensimmäisessä täysistunnossa julistettiin keskustelu asiasta päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. Väistö ed. Pekkarisen kannattamana tehnyt seuraavan lausumaehdo­tuksen: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryh-

tyy toimenpiteisiin matkailun ohjelmalvelu­yritysten verotuksellisen aseman parantamiseksi niin, että ne sisällytetään kehitysalueella sijaitse­vien matkailuyritysten korotetuista poistoista annetun lain matkailuyrityksen määritelmään.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esi­tykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä teke­mässään päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Lopuksi on äänestettävä ed. Väistön lausumaehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Väistön ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 137 jaa- ja 53 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 8. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 223/1998 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 34/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaa­li- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 34. Viime perjantain neljännessä täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Yleiskeskustelussa on ed. Kuoppa ed. Manni­sen kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi hyväksyttäisiin vastalauseeseen sisälty­vä lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s : Nyt käsiteltävänä oleva halli­tuksen esitys koskee työttömyysturvan sovitellun

päivärahan enimmäiskeston laskentaa ja sosiaali- ja terveystieteiden perustettavaa etuudensaajarekisteriä sekä merialalla työskentelevien lisävuokratusta. Ed. Kuopan ehdotus puolestaan koskee työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen huomioon ottamista työttömyysturvan työssäoloehdossa.

Kun ed. Kuopan ehdotus ei suorastaan ole asiallisessa yhteydessä hallituksen esitykseen eikä hallituksen esitys siten voi antaa aihetta ed. Kuopan tekemään ehdotukseen, en katso voivani esitellä sitä äänestettäväksi.

Puhemiehen menettely hyväksytään.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen 16 b § ja 4 luvun otsikko sekä 19, 25, 29 ja 29 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laiksi työsopimuslain 28 ja 47 j §:n, vuosilomalain 16 §:n ja opintovapaalain 13 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 253/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 16/1998 vp
Lakialoite 127, 130/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 16.

Viime perjantain neljännessä täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvien ensimmäisen lakiehdotuksen 28 ja 47 j §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike, toisen lakiehdotuksen 16 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä kolmannen lakiehdotuksen 13 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy työasiainvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain, tuloverolain 77 §:n muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen, verotusmenettelystä annetun lain 16 §:n ja verontilityslain 12 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 129/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 61/1998 vp
Lakialoite 75, 80, 84, 103—105, 114, 118, 122, 125, 131, 132, 136, 138/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 61.

Viime perjantain neljännessä täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

24, 31, 33 ja 34 § hyväksytään keskustelutta.

38 §, jota ei ole mietinnössä

Keskustelu:

Ed. K a r j u l a : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 38 § saa vastalauseessa esitetyn muodon, joka merkitsee sitä, että pienyrittäjät ja viljelijät saavat oikeuden vaatia elinkeinotuloa verotettavaksi ansiotuloksi.

Ed. K a l l i s : Arvoisa rouva puhemies! Jos kysymyksessä on 38 §, niin kannatan ed. Karjulan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Karjula ed. Kalliksen kannattamana ehdottanut, että 38 § hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö, jossa ei ole 38 §:ää, ”jaa”; ed. Karjulan ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 135 jaa- ja 54 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 9. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Uusi 41 a §, jota ei ole mietinnössä

Keskustelu:

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa rouva puhemies! Ehdotan, että lakiin lisättäisiin uusi 41 a § vastalauseen mukaisesti, jolloin henkilöyritysten velkojen puolittamista jatkettaisiin myöskin tulevaisuudessa ja niiden verotuksellista asemaa edelleen helpotettaisiin.

Ed. Kallis: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Ala-Nissilän ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Ala-Nissilä ed. Kalliksen kannattamana ehdottanut, että lakiin lisättäisiin uusi 41 a § vastalauseen mukaisesti.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö, jossa ei ole 41 a §:ää, ”jaa”; ed. Ala-Nissilän ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 137 jaa- ja 54 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 7. (Ään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

53 §

Keskustelu:

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä saisi sen muodon kuin on vastalauseessa, jolloin toisen henkilön velkojen suorittamiseksi annetun takaussitoumuksen verotuksellista kohtelua voitaisiin tietyin edellytyksin kohtuullistaa.

Ed. Kallis: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Ala-Nissilän ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Ala-Nissilä ed. Kalliksen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Ala-Nissilän ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 136 jaa- ja 53 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 9. (Ään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

58 a, 71 ja 82 § hyväksytään keskustelutta.

93 §

Keskustelu:

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä saisi sen muodon kuin on vastalauseessa, jolloin hallituksen toteuttama työmatkavähennyksen kiristys peruttaisiin siten, että omavastuu palautetaan 2 500 markkaan ja myöskin ylärajaa korotetaan 3 000 markalla.

Ed. Kallis: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Ala-Nissilän ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Ala-Nissilä ed. Kalliksen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Ala-Nissilän ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 135 jaa- ja 54 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 9. (Ään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

124 § hyväksytään keskustelutta.

Uusi 127 a §, jota ei ole mietinnössä

Keskustelu:

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa rouva puhemies! Ehdotan, että lakiin lisättäisiin uusi 127 a § vastalauseen mukaisesti, jolloin kotityön verovähennysoikeus ulotettaisiin koko maahan 10 000 markan suuruisena.

Ed. K a l l i s : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Ala-Nissilän ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Ala-Nissilä ed. Kalliksen kannattamana ehdottanut, että lakiin lisätään uusi 127 a § vastalauseeseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö, jossa ei ole 127 a §:ää, ”jaa”; ed. Ala-Nissilän ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 135 jaa- ja 53 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 10. (Ään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

143 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvien toisen lakiehdotuksen lakiteksti, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike, kolmannen lakiehdotuksen 16 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä neljännen lakiehdotuksen 12 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys laiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 265/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 62/1998 vp
Lakialoite 41, 81/1996 vp, 121/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 62. Viime perjantain neljännessä täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen 5, 14, 27 ja 33 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys laiksi autoverolain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 264/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 64/1998 vp
Lakialoite 15/1998 vp
Toivomusaloite 19, 34/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 64. Yleiskeskustelu asiasta julistettiin päättyneeksi eilen pidetyssä kolmannessa täysistunnossa.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

3 §

Keskustelu:

Ed. B r e m e r : Arvoisa rouva puhemies! Koska pykälässä ehdotetut prosenttirajat ovat ainutkertaisia EU:ssa, ovat ristiriidassa EU:n periaatteiden kanssa ja synnyttävät eriarvoisuutta kansalaisten keskuudessa, ehdotan pykälän poistamista ja kumoamista.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Bremerin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Bremer ed. Kuisman kannattamana ehdottanut, että pykälä poistetaan.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Bremerin ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 139 jaa- ja 49 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 10. (Ään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

4 § hyväksytään keskustelutta.

7 §

Keskustelu:

Ed. Bremer: Arvoisa rouva puhemies! Koska EU tulee kumoamaan hallituksen esityksen mukaisen sanamuodon tässä pykälässä EU-periaatteiden vastaisena, ehdotan, että pykälän 1 momentti saisi seuraavan, EU:n periaatteita myötäilevän sanamuodon:

”Käytettynä maahan tuodusta ajoneuvosta kannetaan vastaavan uuden ajoneuvon vero alennettuna 1,8 prosentin määrällä käyttökuukautta kohden kultakin ensimmäiseltä 24 käyttökuukaudelta ja tämän jälkeisiltä 276 käyttökuukaudelta 0,9 prosentin määrällä käyttökuukautta kohden veron kunkin edellisen kuukauden loppuun lasketusta jäännösarvosta. Käyttökuukausiksi luetaan ajoneuvon ensimmäisestä käyttöönotosta tai rekisteröinnistä kuluneet täydet kalenterikuukaudet. Jos ajoneuvon ensimmäistä rekisteröintiajankohtaa tai ensimmäisen käyttöönoton ajankohtaa ei voida luotettavasti selvittää, käytössäoloaika luetaan valmistusvuoden päättymisestä.”

Lisäksi ehdotan, että pykälän 3 momentti poistetaan.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Bremerin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Bremer ed. Kuisman kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin hänen edellä esittämässään muodossa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Bremerin ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 131 jaa- ja 48 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 18. (Ään. 9)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

10 §

Keskustelu:

Ed. Bremer: Arvoisa rouva puhemies! Koska EU tulee kumoamaan sen sanamuodon, joka hallituksen esityksessä on, ja hyväksymään vain sen sanamuodon, joka on muutosehdotukseni, ehdotan hyväksyttäväksi seuraavaa sanamuotoa:

”Ajoneuvoa pidetään maahan tuotaessa käytettynä, jos ajoneuvo on ollut ulkomailla rekisteröitynä ja käytössä.”

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Bremerin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Bremer ed. Kuisman kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin hänen edellä esittämässään muodossa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Bremerin ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 125 jaa- ja 48 ei-ääntä; poissa 26. (Ään. 10)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

16 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimi-ke hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ed. Tiilikainen merkitään läsnä olevaksi.

9) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1999

Ainoa käsittely

Hallituksen esitys 105/1998 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 58/1998 vp

Talousarvioaloite 1—931/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 58.

Yleiskeskustelu jatkuu:

Ed. R. Ojala: Arvoisa rouva puhemies! Tästä talousarvioehdotuksesta ja mietinnöstä puhutaan yleisellä tasolla varmasti tänäänkin eilisen lisäksi vielä huomattavan pitkiä puheenvuoroja, joten tähän yleiseen osaan en kovin pitkästi puutu. On kuitenkin syytä todeta, että tämä ehdotus jatkaa sitä Lipposen hallituksen johdonmukaista linjaa, jolla Suomen valtakunnan talous tasapainotetaan. Suuri velkamäärä meitä edelleen rasittaa, mutta tämä on ensimmäinen talousarvio tällä vuosikymmenellä, jossa uutta velkaa ei enää oteta.

On sanottu, että siihen on päästy osittain myös vippaskonstein, valtion omaisuutta myymällä jne. Toisaalta voidaan sanoa, että aina on vaadittu, että valtiolle pitää löytyä myös muuta tuloa kuin verotuloa. Silloin, kun myydään valtion omaisuutta samalla tavalla kuin Soneraa, jolloin selvä enemmistöomistus hyvästä yrityksestä edelleen jää valtiolle ja siitä huolimatta miljardi-kaupalla saadaan valtiolle rahoitusta, kauppvoja voidaan perustella. Toki kuitenkin on paikallaan huolehtia siitä, että päätösvalta tällaisissa yrityksissä aina säilyy pääomistajalla, jonka tulee olla valtio.

Kun toivottavasti ensi vuonna kohentuva ja vuosien kuluessa kohentunut talous antaa meille entistä enemmän liikkumavaraa, on selvää, että periaatteellisen arvokeskustelun osuus tulee lisääntymään heti, kun talous antaa siihen myöden. Meidän on pakko nykyistä laajemmin keskustella siitä, mikä lopulta on se tie, mihin me haluamme tätä suomalaista laivaa viedä.

Käytän tässä yhtenä esimerkkinä eläkkeensaajia, joista on paljon puhuttu ja joita jokainen talousarvio totta kai koskettaa. Meillä on puhuttu ja me olemme puhuneet ikään kuin eläkkeensaajat olisivat yksi yhtenäinen ryhmä, kaikki eläkkeensaajat olisivat keskenään samanlaisia, ja asia ei tietenkään ole niin. Meillä on huomattavan pienellä, liian pienellä, eläkkeellä toimeentu-

levia ihmisiä, ja sitten meillä on eläkeläisiä, jotka tulevat toimeen todella hyvin.

On ollut mielenkiintoista havaita, että viime vuosina jo eräänlaista eläkkeensaajien protestiliikettä ovat ainakin Pirkanmaan suunnassa vetäneet erinomaisen hyvällä eläkkeellä olevat ihmiset. He ovat saaneet, osin aiheesta mutta myöskin aiheetta, liikkeelle suuren tyytymättömyyden aallon, jonka tarkoituksena näyttää olevan se, että eläkkeensaajat jäisivät seuraavissa vaaleissa kotiin.

Kun sitä trendiä seuraa, mitä eläkkeensaajille todellisuudessa 90-luvulla on tapahtunut, alkuvuosina ostovoiman kehitys oli selvästi miinusmerkkinen, vuodesta 1995 asti se on ollut plusmerkkinen, ei tosin kovin paljon, mutta on ollut kuitenkin myönteinen, ja pitää huomata, että viime vuoden marraskuusta tämän vuoden marraskuuhun indeksi ihmisten elämiseen liittyvissä asioissa nousi vain 0,9 prosenttia ja sille tasolle eläkkeetkin kyllä ovat kivunneet. Siis trendi on selvästi muuttunut. Eläkeläiset ovat saaneet ostovoimaansa myönteistä kehitystä verrattuna vuosikymmenen alkuun.

Verotuksessa vuosikymmenen alkupuolella eläkeläisten verotusta kiristettiin tuhansilla markkoilla vuodessa. Tämän vuosikymmenen loppupuolella eläkeläisten verotus on keventynyt tuhansilla markkoilla vuodessa. (Ed. Ala-Nissilän välihuutoja) — Nämä ovat kiistattomia tosiasioita, ed. Ala-Nissilä. Nämä ovat vain asioita, ed. Ala-Nissilä, jotka täytyy rehellisesti kertoa eläkkeensaajille. — Minä pelkäsin nimittäin sitä, että ne hyvätuloiset eläkkeensaajat saavat aikaan sen, etteivät myöskään pienituloiset eläkkeensaajat lähde äänestämään, ja sillä saadaan aikaan se, mitä ed. Aho pitää pelotteluna, että Suomeen tulee porvarihallitus. Minä en pidä sitä pelotteluna, mutta pidän sitä mahdollisena, jos eläkkeensaajatyöläiset jäävät kotiin. Siitä syystä on syytä korostaa, että kuitenkin vuosikymmenen loppupuolella eläkkeensaajien kohtelu on ollut myönteistä verrattuna vuosikymmenen alkuun.

Muutama yksityiskohta, arvoisa puhemies. Olen tehnyt aloitteen määrärahan osoittamisesta lehdistötukeen, ja valiokunnan mietinnössä asiaan on puututtu niin, että lehdistötukea tulee 5 miljoonaa markkaa lisää ja lehdistötuen jakoperusteet säilyvät samanlaisina kuin tänäkin vuonna. Siitä ei siis kokonaan tule parlamentaarista, vaan siinä on harkinnanvaraista jakamista. Minusta sananvapauden kannalta on erinomaisen hyvä asia, että valiokunta on tähän tulokseen

päätynyt, ja uskon, että se omalta osaltaan on turvaamassa sitä, että meillä säilyy moniarvoisen lehdistö Suomessa.

Toinen hyvä asia, arvoisa puhemies, on alueiden kehittämisen kohdalla valiokunnan lausunto, jossa kiinnitetään huomiota budjettikäytöön ja niihin lausumiin, joita on ollut. Meillä on varmaan kaikilla alueilla käynyt niin, että EU-rahaa on jäänyt käyttämättä, jopa hakematta, sen takia, että siinä on ollut ehtona valtion rahan käyttäminen. Kunnat olisivat olleet valmiita enemmänkin panostamaan, mutta näiden lausumien takia se ei ole mahdollista, ja nyt uskoisin, että tällä valtiovarainvaliokunnan lausunnolla niitä rahoja entistä enemmän saadaan käyttöön.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä sama asia kuin lähetekeskustelussakin. Suomalainen tietö, niin kuin täällä on usein puhuttu, on laajaa, se on pääosin hyväkuntoista, mutta on merkkejä siitä, että tietö on myöskin rapistumassa. Menneinä vuosina työllisyysmäärärahoja käytettiin verrattain paljon teiden rakentamiseen ja myöskin teiden peruskorjaamiseen. Viime vuosina siitä on lähes kokonaan luovuttu. Minusta, kun maassa kuitenkin on työttömyyttä ja haetaan niitä töitä, millä tavalla ihmisiä voitaisiin työllistää, edelleen voitaisiin työllisyysmäärärahoja nykyistä enemmän käyttää teiden rakentamiseen, teiden peruskorjaamiseen.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan tällä tulevan vuoden talousarviolla, josta hallitus ei ole tehnyt mitään vaaliesitystä vaan realistisen, todella käyttökelpoisen talousarvion, päästään ensi vuosi jälleen eteenpäin.

P u h e m i e s : Vastauspuheenvuoro, ed. Ala-Nissilä. Muistutan taas koko kuulijakuntaa, että seisaalleen nousten ja ääneen lausuen ”vastauspuheenvuoro”. Ensin siis ed. Ala-Nissilä.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluaisin ääneen lausua ed. R. Ojalan puheenvuoron johdosta ensinnäkin sen, että verotushan on tällä vaalikaudella kiristynyt. Kokonaisveroaste tulee jossain määrin kiristyneeksi. Se on tapahtunut niin, että välillistä verotusta on kiristetty 8 miljardia ja kunnallisvero on noussut. Nämä seikat yhdessä muiden veroratkaisujen kanssa johtavat siihen, että pienituloisten eläkeläisten verotuksellinen asema on heikentynyt.

Olen samaa mieltä ed. R. Ojalan kanssa siitä, että eläkeläiset ovat epäyhtenäinen ryhmä, enkä minäkään suurituloisista eläkeläisistä kannan

murhetta, mutta on tapahtunut oikeastaan kolme periaatteellista kysymystä, joiden suhteen eläkeläiset ovat oikeutetusti tyytymättömiä.

Tässä viittaaan taitettuun indeksiin, joka on ikärasismia parhaimmillaan. Toinen on kansaneläkkeen pohjaosan leikkaaminen sillä tavalla, että se murtaa koko kansanvakuutuksen periaatetta. Kolmas on sitten se, että laman oloissa tuli korotus sairausvakuutusmaksuun ja eduskunta muun muassa oli sitä mieltä yksimielisesti ponnellaan, että olisi penni kevennetty jo edellisvuonna, mutta sitä on alennettu kovin vähän eli kaksi kertaa 0,3 penniä kevennetty. Luulen, että eläkeläiset kokevat, että he eivät ole päässeet tähän kasvuun mukaan ja että pienituloisten eläkeläisten asema on sittenkin suhteellisesti ottaen heikentynyt.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kyllä täytyy sanoa, että minun korvaani karahti ed. R. Ojalan väite, että eläkeläiset olisivat saaneet tuhansien markkojen verohelpotukset. Täytyy sanoa, että taitaa olla kysymys Ojalan laskuopista. Haluaisin tietää ne perusteet, millä ed. Ojala on tällaiseen johtopäätökseen tullut. Oma käsitykseni on koko lailla toisenlainen.

Ongelmahan on se, että pienituloisten eläkeläisten osalta, kuten ed. Ala-Nissilä jo totesi, on tapahtunut verotuksen kiristymistä. Myöskin keskituloisten eläkeläisten osalta kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus on johtanut siihen, että vaikka indeksikorotukset ja verotaulukkotarkistukset ovat eräiltä osin kompensoineet leikkausta, kuitenkin ollaan melkein plus miinus nolla-tilanteessa. Ylimääräisen korotetun sairausvakuutusmaksun osalta ei ole tapahtunut kuin 0,3 prosentin alennus. Ensi vuonna tulee toinen 0,3 penniä, eli kestää kymmenen vuotta, ennen kuin tästä epäoikeudenmukaisesta korotetusta sairausvakuutusmaksusta päästään eroon, jollei tahti tästä vähän piristy.

En nyt oikein tiedä niitä perusteita, mistä nämä tuhansien markkojen verohelpotukset, jos me puhumme pieni- ja keskituloisista eläkeläisistä, mahtavat löytyä. Suurituloiset ovat asia erikseen. Tämä hallitushan on muistanut suurituloisia muun muassa verotaulukkojen tarkistuksissa, ja suurituloiset eläkeläiset ovat kyllä hyötynneet.

Ed. V i i t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Itse olen vakaasti ollut sitä mieltä, että tästä eläkeläisten asiasta puoleen ja toiseen tässä salissa on toki hyvin hyvin monta

kertaa kinattu ja esitetty perusteluja siitä, kuka on ollut oikeassa, kuka on ollut väärässä: edellinen hallitus vai tämä hallitus.

Siitä huolimatta en malttanut olla pyytämättä vastauspuheenvuoroa nimenomaan ed. Reino Ojalan käyttämän puheenvuoron eläkeasioon siksi, että mielestäni siihen sisältyy hyvä oivallus. Ed. R. Ojalan on aiemminkin eläkeasioista esittänyt suhteellisen älykkäitä kommentteja, muun muassa sen, että kiistattomasti on selvää, jos mietitään, ketä eläkeläisen kannattaa äänestää, että on kysymys siitä, tukeako sitä hallitusta, joka kaikki nämä pahat sai aikaisiksi, vai sitä, joka parhaillaan yrittää niistä kovasti päästä eroon. Viitataan juuri sairausvakuutusmaksuihin, indekseihin ja muihin.

Mutta oikeastaan siinä mielestäni oli kaikkein tärkein äskeisen puheenvuoron oivallus, että liian vähän tänä päivänä puhutaan siitä, että eläkeläiset todellakaan eivät ole mikään yhtenäinen ryhmä. Se osa eläkeläisistä, joka eniten apua tarvitsee, ovat nimenomaan pienituloiset, kaikkein köyhimmät. Sitten, kun yleisesti vaaditaan etuuksia kaikille, siinä usein juuri unohdetaan tietty terve tarveharkinta, mitä jokaisen ryhmittymän kohdalla yhteiskunnallisessa päätöksenteossa toki tulisi olla. Toivon, että jatkossa keskitytään erityisesti näiden pienituloisten eläkeläisten asiaan.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä en tiedä Pirkanmaalla, kuka on se, joka villitsee eläkeläisiä kapinaan, eli toisin sanoen se, jota ed. R. Ojala tarkoitti, mutta oli kuka hyvänsä, niin kyllä eläkeläisillä on tuohon kapinaansa toki oikeutus, mutta ed. R. Ojala katseli asioita taas väärästä kulmasta.

Se on myönnettävä, että vuoteen 95 tällä vuosikymmenellä eläkeläisten tulotaso varmastikin aleni tiettyjen leikkausten takia, mutta on aina huomattava, että palkkatulot alenivat vielä enemmän ja suurituloisten eläkkeet, koska Ahon hallituksen aikana pyrittiin tasapuolisuuteen ja rokotettiin suurituloisia enemmän. Tästä ei pääse mihinkään. Vuodesta 95 eteenpäin saattaa olla, että eläkeläisten tulotaso on ollut plus miinus nolla, enempää en myönnä sen kehittyneen kuin pysyneen ennallaan, mutta työtulot ovat nousseet merkittävästi, ja tässä tapauksessa eläkeläisten asemaa ei ole korjattu esimerkiksi sairausvakuutusmaksun osalta, joka edellisen hallituksen aikana niiden päälle sälytettiin, niin kuin olisi pitänyt.

Täällä on vain puheita. Kun katsotaan vii-

meksi, kun äänestettiin eläkeläisten asiasta — Aamulehti hiljattain julkaisi siitä pirkanmaalaisilta kansanedustajilta tuloksen — siellä oli allekirjoittaneen lisäksi muistaakseni ed. Kuoppa ja taisi olla ed. Viitanen, en muista, sellaisia, jotka äänestivät pirkanmaalaisista. Joka tapauksessa allekirjoittanut ja ed. Kuoppa äänestivät pirkanmaalaisien eläkeläisten puolesta, muut olivat joko poissa tai äänestivät eläkeläisiä vastaan.

Mutta kun vaalikentillä mennään, niin kyllä annetaan lupauksia ja on eläkeläisten ystäviä vaikka kuinka paljon Pirkanmaallakin, mutta sitten kun päästään tositoimiin, niin mennään puhelinkoppiin taikka sitten äänestetään vastaan. Puheidensa takana ei olla hetkeäkään, tämä on kylmä totuus.

Ed. R. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Siltä osin, kun ed. Aittoniemi sanoo, että puheidensa takana ei olla ollenkaan ja annetaan katteettomia lupauksia, toivoisin, että ed. Aittoniemi puhuisi vain omasta puolestaan. Minä en ole ainakaan luvannut mitään enkä ole ketään pettänyt eikä ole ollut tarkoituskaan, mutta tässä vain huomataan, kuinka mielenkiintoinen asia tämä suhteellinen älykkyys on.

Totean vielä, että en ole väittänytäkään, että kukaan villitsee ketään kapinaan. Se on väärä väite. Kapinasta ei ole puhuttu mitään.

Ihmettelen suuresti, jos ed. Laakso ei ole huomannut, että kaikkein pienituloisimmat eläkkeensaajat eivät maksa eläkkeestään veroa. Jos sen on huomannut, kuinka voi ihmetellä sitä, että kaikkein pienituloisimpien eläkeläisten verotusta ei ole kevennetty? Miten keventää semmoisen eläkkeensaajan veroa, joka ei veroa maksa? Sitä minäkin ihmettelen, ja olisi syytä siihen enemmän perehtyä. Minä voin ed. Laaksolle myöhemmin näyttää tilastoja, kun niitä ei ole tässä mukana, joihin äskeinen puheenvuoroni perustui.

Arvoisa puhemies! Tarkoitukseni oli erityisesti kiinnittää huomio vain siihen asiaan, että ei ole paikallaan puhua eläkkeensaajista yhtenä yhtenäisenä ryhmänä. Meillä on erinomaisen hyvin toimeentulevia eläkeläisiä, mutta meillä on liian paljon liian pienellä eläkkeellä eläviä eläkkeensaajia, ja näiden asemaa meidän tulisi eri tavoin pystyä kohentamaan.

Jos täältä on jostain äänestyksestä oltu pois äänestäjästä sen jälkeen, kun tilanne on käytännössä ratkennut, niin kuin ed. Aittoniemi tietää, semmoisella asialla on aivan turha hurskastella, sillä pelkästään siitä on kysymys. Kun emme ole pystyneet ennen äänestystä vaikuttamaan, emme

kyllä äänestyksessäkään pysty enää vaikuttamaan. Seuraava kohta, missä tähän asiaan pitää puuttua, on seuraavan hallituksen hallitusohjelma, oli siinä hallituksessa kuka hyvänsä mukana.

Ed. R e h u l a : Arvoisa rouva puhemies! Poliitikkojen puheille annetaan oma arvonsa. Meitä kuunnellaan, meidän mielipiteemme näyttävät niitä suuntia, joille yhteiskunnan eri toimijat rakentavat tulevaisuuttaan. Budjetti viitoittaa vähintään vuodeksi sitä näköalaa, jolle rakennetaan, jolle tehdään tilannearvioita, joiden pohjalta toimitaan myös käytännössä. Tästä talosta lähtevien viestien tulee olla uskottavia. Niiden tulisi perustua tosiasioihin. Vaikeatkin asiat on helpompi hyväksyä, kunhan niistä edes puhutaan riittävän ajoissa ongelmat myöntäen ja edes yrittäen löytää lääkkeitä vallitsevan olotilan korjaamiseksi.

Tällaisia viestejä myös kuntapäättäjät tänä päivänä odottavat. Pelkät kauniit lupaukset eivät riitä, ellei myös ryhdytä todellisiin käytännön toimenpiteisiin. Ongelmien tunnistaminen ja tunnistaminen olisi avain ratkoa epäkohtia.

Budjettikirjasta löytyy muun muassa teksti: ”Kuntien tehtävien ja voimavarojen tasapainoon kiinnitetään erityistä huomiota. Valtion ja kuntien yhteistyötä kehitetään tavoitteena kuntatalouden säilyttäminen vakaalla pohjalla.” Samoin todetaan, että valtionosuuksien ja -avustusten tarkoituksena on turvata kuntien mahdollisuudet pitää yllä riittävän tasoiset kunnalliset palvelut eri osissa maata kohtuullisella veroasteella siten, että kuntien tulopohja on kokonaisuudessaan riittävä suhteessa kuntien tehtäviin ja velvoitteisiin.

Mikäli edellä toteamani teksti olisi totta ja jos se olisi se viesti, joka kuntakentälle myös käytännössä annetaan, asiat olisivat kunnossa. Kuntalaiset voisivat olla turvallisin mielin tietäessään, että peruspalvelut lasten päivähoidosta vanhusten avopalveluihin ja erikoissairaanhoidon olisivat hyvinvointivaltiolle kuuluvalla tasolla ja arvokkuudella hoidettuja. Elävä elämä viestittää kuitenkin aivan muuta. Lomautusuhkia ja irtisanomisia, tarpeellistenkin palvelujen alasajoja, mikä osaltaan lisää ahdistusta niin kuntalaisten kuin ennen kaikkea kymmenientuhansien kunnallisten työntekijöiden keskuudessa.

Tällöin ei ole kyse kunnallisten päättäjien arvostusten heikkoudesta tai arvojen väärästä järjestyksestä, mikäli verotulot eivät kartu aiempaa paremmin liian hitaan työllisyyden kehityksen aikana tai menot kasvavat ennakoitua nopeam-

min jo vuosia jatkuneista säästötoimista huolimatta. Kuntien käyttömenot ovat kasvusuunnassa, ja vastaavana aikana valtio on vuodelta vetäytynyt merkittävällä tavalla rahoitusvastuusta valtionosuuksia leikkaamalla. Käytävissä olevien tietojen mukaan kymmenien kuntien vuoden 1997 tilinpäätökset jäivät vuosikateen osalta negatiivisiksi, tarkka luku 72 kuntaa. Tällaisten kuntien lukumäärä tulee edelleen kulumisen vuodelle lisäantymään tulevan vuoden talousnäkymistä puhumattakaan.

Samanaikaisesti viestitetään, ettei verotusta saisi kiristää, mikä kuitenkin olisi merkittävin ja nopeimmin vaikuttava keino tilanteen korjaamiseksi. Liian moni kunta on pakotettu puuttumaan tuloveroprosenttiinsa. Kyllä eduskunnan pitäisi pystyä lähettämään kuntapäättäjille ja ennen kaikkea kuntalaisille muunkin sisältöisiä viestejä kuin ne, että ministeritasolta kerrotaan, että asioihin kiinnitetään huomiota tai olemme perustaneet työryhmän tutkimaan asiaa tai suunnitelmisamme on ryhtyä toimenpiteisiin tai viimeisimpänä tänäänkin jo tässä täysistunnossa kuultu ”seuraava hallitus hoitaa” jne.

Arvoisa rouva puhemies! Kunnat eivät voi olla kaatopaikka. Kuntatalouden resurssia leikataan, kun se ei taannoista toteamusta lainatakseni kosketa suoraan ihmisiä. Toisaalta vastuuta tehtävistä sysätään kunnille antamatta eväitä niiden suorittamiseen. Tämä kehitys on toisenlaisista, moneen kertaan annetuista lupuksista huolimatta jatkunut liian kauan, koko tämän vuosikymmenen. Toinen asia tietysti kokonaan on, mikäli tämä ylimielinen suhtautuminen arjen ahdinkoon on tietoista ja tarkoitushakuista ja tavoitteet ovatkin aivan muualla kuin itse asiassa.

Kuntakenttä odottaa ministeri Backmanin valtio—kunta-suhdetta, vastuuta ja velvoitteita sekä tehtävänjakoa selvittävän työryhmän lopporaporttia. Tulevan vuoden hätään siitä ei enää ole apua, mutta jos sitten vaikka uusi vuosituhat voitaisiin aloittaa vakaammalta pohjalta. Tarvitaan kuntasopimus. Työryhmän tehtävän vaikeudet on toki helppo ymmärtää, puhutaanhan ihmisten perustarpeista ja niihin liittyvistä palveluista. Missään tapauksessa... ainakaan uusia kuntien kantokykyä rasittavia tehtäviä ei tule edes väläyttää, ennen kuin nykytilanteeseen on saatu selvyys. Pelkkä raportin julkaiseminen ei tietenkään riitä. Tarvitaan konkreettisia toimenpide-ehdotuksia. Ei riitä se, että todetaan lähivuosien kuntatalouden miljardiluokan rahoitusvaje, ellei saada konkreettisia ja toteuttamiskelpoisia esi-

tyksiä muutoksista ja ennen kaikkea uudistuksista.

Myöskään täällä eduskunnassakin virinnyt keskustelu siitä, että kuntakentän ongelmat palvelujen tuottamisessa voitaisiin ratkaista lisäämällä ohjeita ja määräyksiä, ei ole se tie, jonka kautta nykyongelmat ratkeavat. Kuntia pakotamalla eivät käytettävissä olevat resurssit lisäänty rahtuakaan. Ei ole huono asia, että kuntia vertailevaa tutkimustietoa kerätään lisää ja tehdään sen perusteella tarvittavia johtopäätöksiä. Samoin mikäli tavoiteasetannan kautta voidaan löytää jotain uutta, on se hyväksyttävää. Palveluiden laadussa on toki varmasti aina parantamisen varaa, mutta paluuta edes jossain muodossa entisen kaltaiseen valtionosuudet korvamerkitsevään järjestelmään ei ole. Jotain uutta pitäisi tässäkin asiassa löytää, kuntien toimintaa tukevaa ahdingon lisäämisen sijaan.

Arvoisa rouva puhemies! Ongelma ei ole yksinomaan raha, vaikka siitä puutetta onkin. Valtiovallan tulee olla luotettava sopimus- ja yhteistyökumppani kaikissa tilanteissa. Tarvitaan sitoutumista ja tahtoa ratkoa ongelmia, ei korulauseita vaan toimenpiteitä. Niillä tosin alkaa olla kiire, ellemme halua pankkikriisin jälkeen kuntakriisiä, joka tuntuu ihmisten arjessa, arjen elämässä.

Valtiovarainvaliokunnan mietintö kertoo valiokunnan katsoeneen, että budjettivuoden aikana on varauduttava esitettyä suuremman harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen käyttöön. Hyvä edes näin. On kuitenkin muistettava, että olemme tekemisissä niin suurten kuntatalouden rakenteellisten ongelmien kanssa, että tarvitaan välttämättä pysyviä ratkaisuja. Tilapäinen helpotus ei nykytilanteessa riitä. Kosmeettisesta kikkailusta ja viilailusta on päästävä uudistusten kautta töihin.

Ed. K i v i n i e m i : Arvoisa puhemies! Hallituksen viimeisen budjetin palautekeskustelu on oiva tilaisuus arvioida laajemminkin Lipposen hallituksen talous- ja budjettipolitiikan onnistumista. Hallitushan on varsin mallikkaasti jatkanut Ahon hallituksen aloittamaa vientivetoisen kasvun strategiaa. Se on ollut tärkeä edellytys, mutta ei riittävä Suomen talouden ongelmien ratkaisemiseksi. Itse asiassa hallitushan ei ole pystynyt puuttumaan talouden olennaiseen ongelmaan eli suurtyöttömyyden, valtion velan ja korkean verotuksen noidankehään. Hallituksen strategia on nojautunut pelkkään talouskasvuun. Pitkällä tähtäimellä se ei ole kestävä rat-

kaisu. Jos talouden kasvu heikkenee, työttömyyden hitaahko aleneminen pysähtyy ja olemme uuden leikkauskierteen edessä. Tämä uhkakuva on enemmän kuin todellinen, varsinkin kun tiedämme, ettei valtion ensi vuoden budjetin tasapaino ole kuin tekninen. Etlan uusin arvio on, että valtiolla on noin 10 miljardin markan vaje budjetissaan ensi vuonna. Tänä vuonna vaje olisi ilman kertaluonteisia tuloja 15 miljardia markkaa. Kokonaisarvosana ei siksi hallituksen talouspolitiikalle voi olla kuutosta parempi.

Itse asiassa juuri mikään ei neljässä vuodessa ole muuttunut. Voimakkaan talouden kasvun aika olisi pitänyt käyttää työllistämistä, työllistymistä ja yrittäjyyttä edistämällä rakenteellisiin uudistuksiin. Näin ei ole tehty. Veropolitiikka on ollut passiivista, sosiaaliturvaa ei ole kehitetty, vaan on vain tehty leikkauspäätöksiä. Työelämässä ja alueellisessa kehittämisessä ei ole tehty uudistuksia. Yrittäjyyspolitiikka sekä palvelu- ja kotityön edistämispolitiikka on puuttunut lähes täysin.

Hallitus on myös täydellisesti tumpeloinut hyvän talouskasvun ajan, sillä on selvää, että rakenteellisia uudistuksia on helpompi toteuttaa nousukautena kuin täydellisen pakon edessä laman oloissa. Erityisen ikävä seuraus hallituksen talouspolitiikasta on työttömyyden edelleen korkea taso. Hallitus on ilmeisesti alistunut siihen, että vasta suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtyminen ratkaisee työttömyysongelman. En kuitenkaan haluaisi odottaa työllisyyden roimaa paranemista 10—20 vuotta. Työttömyyden inhimilliset kustannukset alkavat olla jo nyt liian suuret.

Tiedämme siis kaikki, että hallituksen talouspolitiikka on pidemmän päälle kestämatöntä. Siksi on ollut hämmästyttävää, että keskustan ratkaisuehdotus ongelmiin eli työreformi on joutunut niin suurten hyökkäysten kohteeksi. Totuus paljastuu kuitenkin aina, ja nytkin on käynyt aivan selvästi ilmi, että kyse ei ole asian vastustamisesta, vaan vain valtapolitiikasta. Monet reformia kommentoineet ovat myös myöntäneet, että reformi toteutuu itsestään enemmän tai myöhemmin. Selvä on, että tukea ajatuksillemme löytyy niin oikealta kuin vasemmalta, mutta mitä tulee työehtojen uusimiseen, niin radikaalein työehtojen uusija on kokoomus, ei keskusta työreformineen.

Mielestäni poliitikkojen pitää uskaltaa ottaa valta käsiinsä ja toteuttaa uudistuksia. Ei sitä tehtävää voi enää antaa markkinavoimien toteuttavaksi. Tämä hallitus on ylipäänsä tehnyt

kaikkensa, että politiikka poistuisi politiikasta. Erityisesti valtiovarainministeri Niinistö haluaisi antaa virkamiesten hoitaa hommat. Hänen uusin esityksensä on, että budjettiriihestä luovutaisiin kokonaan. Se olisi alkusoittoa sille, että koko eduskunnan voisi lakkauttaa. Tällaiset esitykset eivät sinänsä kokoomuksen taholta ole mikään yllätys.

Kun on kuunnellut työreformista käyty keskustelua, on käynyt myös ilmi, että tämä talo on täynnä joko lukutaidottomia tai -haluttomia. Lisäksi useat niistä, jotka ovat reformin lukeneet, eivät ole halunneetkaan sitä ymmärtää. Siksi on tarpeen reformia aina yksi asia kerrallaan selvittää ja kertoa, mistä siinä on kysymys. Tavoitteenahan on mahdollisimman korkean työllisyyden ja mahdollisimman vähäisen eriarvoistumisen Suomi.

Jos ottaa nyt yhden osa-alueen eli verotuksen tarkastelun kohteeksi, niin sen osalta tavoitteena on alentaa työn verotusta 4 miljardia vuosittain työllisyyttä edistävällä tavalla. Pienten tulojen verotusta ja sosiaaliturvaa yhteensovitaan. Työreformiin sisältyy muun muassa se, että työnantajan sosiaali- ja työeläkemaksuja porrastetaan juuri pienipalkkaisia suosivalla tavalla eli suositaan matalapalkkaisten työpaikkojen syntyä. Tuloverokevennykset puolestaan painotetaan pieni- ja keskituloisiin. Näin saadaan ensi vaiheessa paras työllisyysvaikutus. Muita yksityiskohtia verotuksen uudistamisessa ovat muun muassa työmatkavähennyksen korotus ja kotityövähennyksen ulottaminen koko maahan.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee budjetin yksityiskohtiin, niin haluan kommentoida niistäkin muutamaa. Ensinnäkin olen monen aikaisemmin tässä keskustelussa puhuneen keskustan edustajan kanssa yhtä paljon huolissani maan alueellisesta eriarvoistumisesta. Suomessa pitäisi palauttaa kansallisen aluepolitiikan teho ja taso edes hyvälle eurooppalaiselle tasolle. Luomalla toimeentulon edellytyksiä koko maahan taataan ihmisille tasapainoiset elämisen edellytykset. Näin pystytään myös hallitsemaan muuttoliikettä ja välttytään turhilta investoinneilta.

Keskustan valiokuntaryhmän vastalauseessa esittämät toimet esimerkiksi tasapainoisen alueellisen kehityksen vahvistamiseen ovatkin kannatettavia. Osa alueellisen tasapainon vahvistamista on myös kuntien sosiaali-, terveys- ja koulutuspalvelujen turvaaminen. Valtionosuusleikkausten vuoksi monet kunnat ovat olleet suurissa vaikeuksissa peruspalvelujen tuottamisessa.

Kansalaisten tasa-arvoisuus on ollut tämän vuoksi ilmiselvästi vaarassa.

Alueellisen tasapainon vahvistajina toimivat myös maatalouden toimintamahdollisuuksien parantaminen ja toimivat liikenneyhteydet. Oman maakuntani Etelä-Pohjanmaan näkökulmasta myös ne ovat äärimmäisen tärkeitä alueellisen tasapainon kysymyksiä.

Maatalouden osalta keskustan valiokuntaryhmä esittää, että kansallinen tuki on palautettava EU-ratkaisussa sovitulle tasolle. Rakennemuutoshan on ilman leikkaustakin rankka. Alemman asteisen tiestön osalta esitetään myös lisäpanostusta. Voi vain todeta alemman asteisen tiestön heikon kunnan, ja sille pitäisi nopeasti tehdä jotain, ennen kuin on liian myöhäistä.

Ed. K ä ä r i ä i n e n : Arvoisa puhemies! Niin sanottu nälkäryhmä esitti äskettäin seuraavaan hallitusohjelmaan hyvin lakonisen tavoitteen köyhyyden nujertamisesta. Eilen tai toissapäivänä piispa Huovinen näkyi ojentaneen tämän raportin myös itsellensä pääministerille. Nälkäryhmän esitys köyhyyden nujertamisesta on tehty mielenkiintoisena ajankohtana, siis sinipunahallituksen taivalluksen loppumetreillä.

Keskustan mielestä köyhyyden nujertaminen onkin nostettava hallitusohjelman kärkiasiaksi, ehkä ihan kärkeen, koska joka neljäs tai viides työkäinen suomalainen on vailla kaipaamaansa työtä, koska veropolitiikalla kasvatetaan myös sosiaalisia eroja, koska perusturva on ajettu alas kansaneläkkeen perusosan leikkauksella, minimisairauspäivärahan poistamisella ja ehkä ennen muuta lapsiperheiden etujen leikkaamisella, koska valtionosuusleikkauksilla on viety ihmisiltä peruspalveluita kunnissa, koska maaseutua on monilla päätöksillä autoitettu, koska keskittymistä on aluepolitiikan alasarjoilla suorastaan vauhditettu ja koska asuntojonoille suurimmissa keskuksissa ei ole mahdettu mitään. Koska-listaa voisi jatkaa, eikä tarvitse keksiä mitään, vain todeta.

Suomi ei ole enää aidosti välittämisen yhteiskunta. En väitä, että tämä kehitys on yksinomaan Lipposen hallituksen syytä, mutta hallituksella on ollut toiminnassaan, niin arvioin, yksi aate ylitse muiden: rakennetaan Suomea vahvojen ehdoilla, rakennetaan EU-Suomea vahvojen ehdoilla.

Vahvojen yhteiskunta on tietysti kokoomukselle mieleen ideologisten mieltymisten vuoksi. Nyt toteutuu kokoomuksen ohjelman mukainen yhteiskunta. SDP myötäilee, vaikka sen sisintä

tämä kivistä. Se näkyy ulospäinkin. Vasemmistoliiitto on mukana mukanaolon takia, ollaan mukana, kun mukamas vaikutetaan, ja vihreillä on puolestaan kivaa olla hallituksessa.

Kysymys on markkinavoimista. Lipposen hallitus on antanut markkinavoimille lähes kaiken vallan. Se on jopa poistanut esteitä markkinavoimien vapaalta temmellykseltä. Se on antanut vauhtia niiden porskuttaa. Tässä viittaa etenkin aluepolitiikkaan. Kaikki tämä vapaa temmellys tapahtuu tavallisen kansan kustannuksella.

Ilmeisesti hallitus laskeskelee, että hyväosaiset antavat sille tunnustusta, kannatusta ja kannustusta. Niin osittain käykin. Mutta pitemmän päälle tämä suuren työttömyyden, kahtiajaon ja yllättävän voimakkaan köyhtymisen tie ei ole hyväosaistenkaan etu eikä kenenkään suomalaisen etu. Se käy rahassakin mitattuna kalliiksi ja turvattomaksi kaikille.

Arvoisa puhemies! Lipposen hallituksen toiminnassa on eritoten kaksi moitittavaa asiaa. Eivät ole yllätyksiä nämä asiat: suuri työttömyys ja kestävä muuttoliike. On todettu, että loistavakaan ja pitkäaikainenkaan talouskasvu ei perin muuttuneissa oloissa pysty poistamaan työttömyyttä. Kehnoon yhdistelmä työllisyyden kannalta on hidastuva kasvu ja vanhat työllisyyslääkkeet. Ensi vuoden budjetti on siitä jälleen hyvä esimerkki, neljäs peräkkäin. Lipposen hallitus menee tulevaisuuteen selkä edellä.

On suuren työttömyyteen alistumista, jos ei uskalleta hakea tai ei haluta valtapoliittisista syistä hakea uusia keinoja uusien työpaikkojen, uusien yritysten ja työllisten lisäämiseksi. Työllisten määrän kasvu on puolestaan ainoa kunnon avain palvelujen turvaamiseen, verojen alentamiseen sekä valtion ja kuntien velkaantumisen estämiseen. On toteutettava työllisten määrää lisäävä uudistusohjelma, joka toimii nimenomaan hidastuvan kasvun aikoina. Meillä on siihen eväitä, ed. Kiviniemi sitä äsken ihan viimeisimmäksi esitteli. Budjetissa ei ole näitä eväitä ollenkaan. Ne ovat hyvin vanhaa asiaa.

Muuttoliikkeeseen ja sen seurauksiin nykyhallitus puolestaan suhtautuu, sanon suoraan, kyyneillä tavalla, antaa mennä -periaatteella. Jotkut hallituksen edustajat menevät pitemmällekin todetessaan, että näin voimakas muuttoliike ja keskittyminen on sekä välttämätöntä että myös suotuisaa yhteiskunnan kehitystä. Pahinta on se, että koko hallitus on käytännössä sitoutunut keskittämispolitiikkaan ja maakuntien ja maaseudun tyhjentämiseen.

Itä-Suomen näköala, josta on niin paljon puhuttu, käy niin uhkaavaksi, että siitä puhuminenkin alkaa turhauttaa. Vaalikauden saldo on yksinkertaisesti synkkä. Lehdet, varsinkin Itä-Suomessa, ovat päivittäin täynnä ikävistä ennätyksistä kertovia muuttoutuisia. Koulua käyneet nuoret kerta kaikkiaan jättävät kotiseutunsa. Väki vähenee ja ikärakenne on kääntynyt päällelleen. Jokainen näkee, että tästä seuraa ennen pitkää romahtaminen.

Suuren osan tästä kehityksestä tietysti saa ottaa niskoilleen nykyhallitus, ei tietenkään kaikkea, mutta se on omilla sangen johdonmukaisilla ratkaisuillaan vauhdittanut muuttoliikettä ja keskittymistä. Nyt muuttotappioista pahimmin kärsineet alueet, koko Itä-Suomi mukaan lukien, eivät kerta kaikkiaan kestä enää toista, peräkkäin toista nyt koetun kaltaista vaalikautta. Seuraavan vaalikauden täytyy alkaakin aluepolitiikan käänteellä. Se uusi aluepolitiikka tarvitsee ainesosia sekä vanhan aluepolitiikan hyvistä, kestävästä osista että varsinkin uusista lääkkeistä, joita niitäkin on täällä esitelty. Niitä on, jos on vain poliittista tahtoa.

Arvoisa puhemies! Kun tavoitteeksi asetetaan täystyöllisyys, äsken puhuttu köyhyyden poistaminen ja vielä muuttoliikkeen kuriin paneminen, se ei onnistu kerta kaikkiaan nykyisellä politiikalla eikä hallituspohjalla. Tavoitteet ovat järeitä ja tavoitteiden saavuttamiseen tarvitaan järeää politiikkaa, ja se järeys tulee vain uudesta ajattelusta. Markkinavoimien ylivaltaan onkin puuttuttava. Markkinavoimille on asetettava politiikan keinoilla ja hallituksen vahvalla otteella suitset, joilla ohjataan yhteiskuntaa inhimilliseen, oikeudenmukaiseen ja tasapainoiseen suuntaan. Markkinataloudenkaan pohjimmainen etu ei ole se, että markkinavoimat voivat aivan vapaasti temmeltää. Tämä on uuden vaalikauden tärkein asia. Ilman vahvaa uutta politiikkaa tämä hieno tavoite, täystyöllisyys, ei toteudu eikä myöskään köyhyys nujerru.

Ed. Knaapi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P e r h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kiviniemen ja ed. Kääriäisen puheenvuoroissa tuli niin paljon asioita, joita pitäisi kommentoida ja kumota, että tulee runsauden pula. Totean kuitenkin sen, että kohtuus pitäisi olla liioittellessakin.

Ensimmäiseksi työreformi- ja työelämän ke-

hittämiskysymykseen. Toistan sen oleellisen eron, mikä on kokoomuksen ajatuksissa ja keskustan työreformissa: paikallisen sopimisen pitäisi edetä työehtosopimuksissa eikä työlainsäädännössä, ellei komiteatyössä siihen päädytä.

Keskustan työreformissa on tavattoman paljon aineksia, joita jo on olemassa nykyisissä käytännöissä. Kun on viitattu Metallin sopimiseen, se on olemassa ja sen mukaan on hyvä edetä monissa muissakin liitoissa. Polkupyörä on todellakin keksitty uudestaan. Keskustan työreformissa esitetään muun muassa pienipalkkaisille alempia sosiaaliturvamaksuja. Tämän seurauksiakin voidaan pohtia. Mitähän siitä mahtaa seurata, jos näin tehdään? Vaikuttaako se palkkakehitykseen koko maassa eikä välttämättä niin kuin suotavaa olisi? Veroalea esitetään kohdennettavaksi pieni- ja keskituloisiin. Kannustinvähennys tämän hallituksen kaudella on kohdennettu juuri keskustan toivomalla tavalla.

Ed. Kääriäinen esitti, että hallituksella on ollut yksi aate yli muiden eli elää vahvojen ehdoilla. Ed. Kääriäinen totesi, että tämä on kokoomuksen ohjelmallinen tavoite. Kysyn, mitä ihmeen ohjelmaa ed. Kääriäinen on oikein lkenut. Meidän ohjelmassamme kyllä otetaan vastuuta myös niistä, jotka eivät omin voimin elämäntilanteensa vuoksi pärjää. Se, että olemme korostaneet työn kannustavuutta ja kannattavuutta, on täysin eri asia kuin toimiminen vahvojen ehdoilla.

Yliä vapaana temmeltävästä markkinataloudesta: jos yrittäjiä kuulee, heidän näkemyksensä on aivan toinen.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kääriäinen oli huolissaan siitä, että markkinavoimilla on kaikki valta. Jaan hänen huolensa ja olen sitä mieltä, että markkinat tarvitsevat suitsia. Mutta jos katsomme Suomen taloushistoriaa, niin koska markkinavoimat ovat kaikkein voimakkaimmin temmeltäneet? Se tapahtui Ahon hallituksen aikana vuonna 91—92 devalvaation seurauksena. Voi sanoa, että tosiasiassa markkinavoimat ottivat täyden otteen hallituksen talouspolitiikasta.

Tämä ei nyt ehkä ole puoluepoliittista keskustelua, vaan vähän muuta keskustelua, mutta täytyy todeta, että siinä vaiheessa hallitus ei kovasti yrittänytkään suitsia markkinavoimia, vaan antoi niiden temmeltää. Olisiko ollut mahdollisuus suitsia niitä, se on hyvä kysymys, mutta joka tapauksessa hallituksen lähtökohtakin oli se, että näin annetaan mennä. Annetaan markkinoiden korjata tilanne.

Kun ed. Kääriäinen maalaili, että on niin surkeasti asiat Suomessa, niin pitää kuitenkin muistaa, että meillä on maailman tasaisin tulonjako. Jos me muistamme sen, niin ei Suomessa vähäosaisimpienkaan asema kaikkein huonoin voi olla. Jos ajatellaan, mikä meillä on toimeentulotuen taso, niin sekin on varsin kohtuullinen verrattuna mihin muuhun maailman maahan tahansa.

Ed. Kääriäinen oli huolissaan maaltamuutosta. Ymmärrän hänen poliittisen huolensa. Keskustan kannatus hupenee sitä mukaa kuin väki muuttaa maaseudulta kaupunkeihin. Tämä on tietysti poliittinen intressi keskustalla tässä suhteessa.

Haluan kuitenkin keskustaa muistuttaa siitä, milloin maaltamuutto on ollut kaikkein voimakkainta. Se oli ajankohta, jolloin keskusta oli kaikkein vahvimmilla Suomessa: 1960-luvulla. Silloin maalta muutti väkeä, mutta valitettavasti Suomessa keskusta ei kyennyt tarjoamaan heille työpaikkoja, vaan yli 300 000 suomalaista joutui muuttamaan Ruotsiin. Eli jos me vertaamme tämän päivän maaltamuuttoa 60-luvun maaltamuuttoon, niin keskusta saa kyllä mennä peilin eteen ja katsoa, milloin on kaikkein suurimmat virheet tehty.

Olen sitä mieltä, että ihmisille tulisi pyrkiä turvaamaan työ ja toimeentulo omalla kotipaikkakunnallaan. Mitkä olivat ed. Kääriäisen lääkkeet? Otetaan vähän vanhoja ja vähän uusia, mutta konkreettisia toimenpiteitä hän ei kuitenkaan kyennyt esittämään. Tästä syystä tällaisella keskustelulla ei ole paljon merkitystä.

Mitä tulee työreformiin, haluan vain todeta, että keskustan työreformin ongelma on se, että yhdellä viikolla sillä on yksi sisältö, toisella viikolla toinen sisältö aina riippuen siitä, minkälaista poliittista palautetta tulee. Sen takia kannan ottaminen siihen voi olla äärimmäisen vaikeata.

P u h e m i e s : Tässä vaiheessa myönnän vastauspuheenvuoron enää vain ed. Kääriäiselle ja etenemme sitten puhujalistaan. Meillä on ainakin 63 puheiden väliä.

Ed. K ä ä r i ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kokoomus suolsi neljässä minuutissa niin paljon väitteitä, että minä olen aivan onneton niitten edessä. En ehdi vastata yhteenkään hitaana savolaisena.

Ed. Perholle paikallisesta sopimisesta, sen edistämisestä. Ei pidä esittää kaikenlaisia verukkeita. Jos kerran ollaan tämän hyvän asian taka-

na, silloin pitää sitä asiaa edistää eikä koettaa hakea kaikenlaisia verukkeita, että ei se käy näin eikä näin. Se vain kertoo todellisen asenteen, mitä asiasta ajatellaan.

Vahvojen ehdolla tapahtuvasta yhteiskunnan kehittämisestä otan esimerkin verotuksen puolelta. Tällä vaalikaudella tuloverotusta on kevennetty ilman inflaatiotarkistuksia 13 miljardia markkaa, ehkä pikkasen yli. (Eduskunnasta: Se on hyvä asia!) — Se on hyvä asia noin suuntana. — Siitä noin puolet, pikkuisen alle puolet, on mennyt hyväosaisimmalle viidennekselle. Se kertoo juuri, mikä on painopiste, mikä on arvojen järjestys, mihin järjestykseen asiat oikein pannaan. (Eduskunnasta: Mikä tilasto?) — Tämä on virallinen tilasto. Ei tämä ole mitään valhetta eikä ed. Kääriäisen tempuja.

Ed. Sasi, mitä tulee muuttoliikkeeseen, että se on ikään kuin poliittista murheen kantamista keskustan kannatuksesta, Suomessa on ollut sodan jälkeen jatkuvaa, aika voimakasta muuttoliikettä, vilkkaampaa ja sitten vähän hiljaisempaa. Keskusta on pitänyt poliittisen voimansa, oikeastaan sitä viime aikoina jopa kasvattanutkin. Muuttoliike ei vaikuta meidän kannatukseemme sitä eikä tätä, koska olemme ideologinen yleispuolue.

Mitä tulee markkinavoimiin, ed. Sasi, on hyvä, jos myös kokoomus, markkinavoimia ehkä eniten hellivä poliittinen liike, ryhtyy miettimään myös omista lähtökohdistaan, onko tällainen kehitys markkinataloudelle hyvää vai ei. Toivon, että tulette esiin yhtä voimakkaasti kuin ex-puheenjohtaja Suominen tässä asiassa on tullut viime kuukausien aikana.

Ed. K o m i: Arvoisa rouva puhemies! On aika kiitollinen tehtävä puhua ed. Kääriäisen jälkeen, kun on itsekkin Itä-Suomesta ja vähän ajateltupakin saman suuntainen, mutta jokainen omilla sanoillaan kertoo, vaikka asiat ovatkin vähän saman tyylisiä.

Mielestäni Lipposen hallituksen kaikista budjeteista voi löytää erään yhteisen piirteen, ja se on hyvän talouskasvun ajalle ominainen keskittyminen. Mielestäni sitä valtiovalta ei ole riittävästi yrittänyt hillitä. Vahvalla markkinataloudella on tavoitteena maksimoida yritysten voitot, ja se onnistuu lyhyellä tähtäimellä parhaiten keskittämällä tuotantoa. Vahvat markkinavoimat tarvitsivat vastapainokseen yhteiskunnalta vahvan otteen, jolla hillitään markkinatalouden ja keskittämisen tuomia yhteiskunnallisia haittatekijöitä.

Keskittämisen haitat eivät näy niinkään yritysten ongelmina. Ongelmat tuntuvat enemmän kansalaisten elämässä. Kasvukeskusten alueella syntyy voimakasta kysyntää työvoimasta, työn perässä muuttaminen nostaa muun muassa asuntojen hintoja, ja maksajina ovat useimmiten silloin nuoret perheet. Lisäksi yhteiskunnan ylläpitämien palveluiden kysyntä kasvaa voimakkaasti muuttovoittoalueilla ja miltei kaikki valtion liikenevät investointiresurssit tarvitaan kasvukeskusten palvelutarpeiden lisäkysynnän tyydyttämiseen. Tässä tilanteessa muu osa Suomesta jää paitsi investointipanoksista, joita valtionosuuksilla rahoitetaan. Julkisten investointien puute hidastaa muutakin taloudellista kehitystä muuttotappioalueilla aiheuttaen näin pahenevan velkakierteen kuntien talouteen.

Kuten tutkimuksista olemme saaneet havaita, on muuttava väestönosa nuorehkoa, hyvin koulutettua joukkoa, ja on huomattava, että tästä koulutuksesta luovuttava alue on kantanut osaltaan hyvin suuren taloudellisen vastuun. Lisäksi tämä nuoren työikäisten väestön muutto vääristää muuttotappioalueiden väestörakenteen, jolloin terveyden- ja sosiaalihuollon kustannukset kasvavat näillä alueilla helposti yli kuntien kantokyvyn. Tällä menolla kunnat ajautuvat taloudelliseen kriisiin, josta on mahdotonta selviytyä, ja näiden oireiden hoitoon valtion tulisi etsiä lääkkeitä eikä vain todeta asian olevan kuntien vastuualueella.

Kunnat eivät selviydy investoinneistaan koulutus- ja terveydenhoitopuolella ilman valtion osuutta, joten peruspalveluiden tarvitsemien investointien raju supistaminen on pitkällä aikavälillä väärää säästämistä. Lisäksi kunnat joutuvat edelleen taloutensa hoitamiseksi lomauttamaan henkilöstöään, mikä ei ole oikeaa kuntataloutta.

Itäinen Suomi on näillä näkymin pääsemässä EU:n ykköstukialueeksi, mikäli Agenda 2000 -päätökset kyetään tekemään maaliskuussa Saksan puheenjohtajakaudella. Jo nyt monet nykyisen hallituksen poliitikot ovat ehtineet jakamaan EU-rahoja infrastruktuurin rahoitukseen, toisin sanoen siirtämään kansallista tehtäväaluetta EU:n piikkiin. Jos me käytämme ykköstukialuerahat teiden ja siltojen tekemiseen kyseisille alueille, jää niiden rahojen todellinen tavoite, elinkeinoelämän kehittäminen ja rakenteen uudistaminen sekä koulutustason nostaminen, saavuttamatta.

Liikenneverkoston kehittäminen on toki tarpeellista, mutta siihen on löydyttävä resursseja valtion normaalin budjetin kautta. EU:n ykkös-

tukialueiden alkuperäinen tarkoitus on nostaa heikommin kehittyneitä alueita muita alueita parempaan asemaan niiden muuta maata hitaamman kehityksen vauhdittamiseksi. Jos tuo EU-tuki käytetään normaalin kansallisen rahoituksen korvaamiseen, ei sillä saada sitä pristinruisketta, joka tuella pitäisi saada. Siksi näiden tukien ennenaikaiseen jakamiseen infraan ja rakentamiseen, teiden ja siltojen rakentamiseen, ei tule laajamittaisesti ryhtyä.

Arvoisa puhemies! Muutamia havaintoja vuoden 99 valtion budjetista. Valtiovarainvaliokunta teki hyviä pieniä muutoksia hallituksen esitykseen. Poliisitoimen toimintamenoihin 30 miljoonan lisäys, kuljetustuen jatkaminen, yksityistieavustusten pieni lisäys, Saimaan luotsausmaksujen taksojen korotusten estäminen ja vesihuoltotöiden tuen lisääminen ovat myönteisiä muutoksia. Nämä muutokset rahoitetaan jättämällä makeisvero edelleen voimaan vuodeksi 99. Makeisveron tuotto on ollut noin 170 miljoonaa.

Korjaamatta jäi edelleen valiokunnan toteamasta yksityisteiden kunnan huonontumisesta huolimatta yksityisteiden kunnossapitoavustusten palauttaminen sille tasolle, että niillä voitaisiin rahoittaa yksityisteiden vuotuista kunnossapitoa. Nyt momentilla oleva määräraha, 45 miljoonaa, menee lossien, siltojen ym. erikoistienpiteiden rahoittamiseen, ja varsinaisiin yksityisteiden kunnossapidon avustamisiin rahat eivät riitä.

Mielestäni myös tutkimus- ja tuotekehitysrahoja on muutettava heikommin kehittyvillä alueilla yritysten investointitukien tukirahoiksi, jolloin t&k-rahakautukset jakautuvat tasapuolisemmin eri osiin. Samoin työllisyysperusteisten investointitukien vaikutus pahimmilla työttömyysalueilla on ensiarvoisen tärkeää, siksi niitäkään ei tule leikata.

Puuhakkeen käytön ja kehittämisen tukemiseen käytettävä 10 miljoonan määräraha esitetään otettavaksi maa- ja metsätalousministeriön pääluokasta nuorten metsien kunnostusrahoista. Tällä kertaa sitä voidaan pitää hyväksyttävänä, mutta jatkossa on huolehdittava siitä, että kotimaisen energian käytön lisääminen ja kehittäminen kuuluu kauppa- ja teollisuusministeriön vastuualueelle. Nuorten metsien kunnostustarpeet ovat niin mittavia, että niiden osuutta budjetista ei ole varaa osaksikaan siirtää muille momenteille pysyvästi.

Maataloudelta leikatut siirtymäkauden tuet on palautettava etenkin nyt, kun takana on vuosikymmenen pahin katokesä. Maatalouden vä-

häiset sukupolvenvaihdokset kertovat karua kieltään elinkeinon kannattavuudesta ja tulevaisuudesta.

Makerasta budjetin yleiskatteeksi siirrettäväksi aiotut 100 miljoonaa tarvitaan jatkossa investointien rahoitukseen. Lähivuosina Makera joutuu vaikeuksiin investointien rahoittamisen suhteen, jos sen varoja käytetään vuosittaiseen budjetin katteeseen ja kulutukseen. Siksi Makeran varoja ei tule siirtää ensi vuoden budjetin yleiskatteeksi.

Valtion budjetissa 99 jää yksi suuri kansalaisryhmä edelleen eriarvoiseen asemaan. Syvän laman aikana eläkeläisille sälytetty osuus laman laskuista on pikimmiten korjattava. Eläkeläisten ylimääräinen savamaksu tulee poistaa hallituksen esittämää nopeammalla aikataululla. Samoin eläkkeiden indeksien erilaisuuteen ei ole selkeitä perusteita ja taitetun indeksin käytöstä tulisi luopua.

Suomessa on edelleen 130 000 pelkästään kansaneläkkeen varassa elävää eläkeläistä, joiden eläke on kohtuuttoman alhaisella tasolla. Tämä johtuu siitä, ettei kansaneläkkeitä ole juuri korotettu vuoden 85 jälkeen. Näin vahvan kansantalouden kasvun tuloksista tulee riittävä jotain myös pelkän kansaneläkkeen varassa eläville.

Arvoisa rouva puhemies! Valtiovallan ei tule ehtoitta antautua markkinavoimille ja työmarkkinajärjestöille, vaan yhteisesti valtiovallan, markkinavoimien ja työmarkkinajärjestöjen kanssa toimien on löydettävissä parhaat ratkaisut myös yhteiskunnan ja kansalaisten kannalta. Markkinavoimat huolehtivat vahvojen eduista, siksi valtion on oltava heikomman puolella.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se on tietysti selvää, että oli kysymys yksityistiepanostuksesta tai mistä tahansa korjauksista, kiittämättömyys on kepun palkka. Emme siltä odottaneetkaan muuta.

Mutta haluan puuttua Agenda 2000:een ja tavoite ykköseen, Itä-Suomen uuteen mahdollisuuteen, liittyvään kritiikkiin. Olin löytävinäni ed. Komin puheenvuorosta itseni, kun olen puhunut muun muassa infra-asioista. Nyt parhailaanhan selvittää Itä-Suomen maakuntaliittojen yhteistyöllä osaamisen, yrityksen ja infrastruktuurin panostuksia ja nimenomaan Itä-Suomen maakuntaliittojen yhteistyöllä. Mutta se on aika erikoista, että hän pelkistää infra-asiat tiepätkiin.

Jos Valtatie 5:n Joroinen — Varkaus-välin nopea aientaminen ja Valtatie 5:n, metsäteolli-

suuden ja matkailun keskeisen väylän, kunnossapito ovat pikkuasioita, ed. Komi voi näin ajatella, mutta kysymys on tietysti laajemmastakin asiasta. Kysymys on siitä, että Itä-Suomen ratojen sähköistystä, vesitieliikenteen olennaisia kehittämiskeleitä ja monia muita voidaan yhteisesti nyt nopeuttaa. Irlantihan sai tavoite 1:n aikana miljardeja markkoja EU:lta, 50 prosenttia muun muassa infrainvestoinneista. Se olisi nopein tapa käynnistää hankkeita ja aktivoida rakennerahaston varoja myös käyttöön.

Täytyy olla myös vuoden 2006 jälkeen jotain pysyvää, elinkeinoelämän kehittämisen edellytyksiä vahvistavaa. Itä-Suomen nimenomaan suhteellinen kilpailuasema vaatii silloin eräiden isojen infrahankkeiden läpikäymistä ja yhteistä ylimaakunnallista näkemyssykyä. Valitettavasti siellä maakunnissa on kyvyttömyyttä nähdä Kuvansijoen yli. Ikävää, että sitä on myös eduskunnassa.

Ed. K o m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En toki tarkoittanut ed. Rajamäkeä vaan lähinnä ministeri Backmania, joka asiasta kirjoitti hyvin laajan lehdistöartikkelin.

Olen sitä mieltä, että jos rahat käytetään pelkästään infran kehittämiseen, sinne ei synny elinkeinotoimintaa eikä tämä infra sitten taas tulisi käytettyä elinkeinotoiminnan hyväksi. Siinä mielessä en kritisoi, ettei sitä voida osaksi käyttää. Mutta nyt on tullut semmoinen tunne pitkälti, että valtio siirtää budjetissa osoitettavia määrärahoja EU-rahojen piikkiin. Tätä en voi hyväksyä. Minusta Viitostien rakentaminen välille Joroinen — Varkaus kuuluu aivan normaaliin valtateiden kehittämisbudjettiin eikä pelkästään EU-rahojen kautta toteutettavaksi.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Suomalaisen politiikan erikoisuuksiin kuuluu verrattuna muihin Euroopan maihin maatalouden oleminen edelleen poliittisen kiistan kohteena. Suomessa ei ole vielä sisäistetty, kuten Euroopan unionin suurissa maissa, että maatalous on tärkeä kansallinen kysymys. Suomi on unionin maaseutumaisin maa. Maatalous on merkittävä asia myös koko Euroopan unionissa, kuluuhan koko unionin budjetista lähes puolet maatalouden menoihin.

Maataloudenharjoittajat ovat ainut ammattiryhmä, jonka tulot ovat viime vuosina merkittävästi alentuneet. Se johtuu paitsi hallituksen kotimaiseen tukipakettiin toimikautenaan tekemistä yhteensä yli 3 miljardin markan leikkauk-

sista myös suomalaisesta paradoksista. Tuotteiden hinnat ovat unionin alhaisimmat mutta tuotantokustannukset korkeimmat. Tämän ratkaisemattoman yhtälön seurauksena maatalouden tila on tällä hetkellä vaikeampi kuin julkisesti uskalletaan myöntää. Nykyisen alle 500:aan vuodessa alentuneen sukupolvenvaihdosten määrän tulisi kuusinkertaistua, jotta tilamäärä pysyisi kohtuullisella tasolla. Jos nykyinen noin 85 000 tilan määrä laskee alle kolmanneksen, on sen jälkeen turha puhua maaseutupolitiikasta, kuten kerkeästi viime aikoina on tehty.

Periaatteellisella tasolla uskon lähes kaikkien suomalaisten kannattavan peruselintarvikkeiden omavaraisuutta, merkitseehän se paitsi puhdasta ja ravitsevaa ruokaa myös merkittävää työpanosta suomalaisessa yhteiskunnassa. Elintarvikeketjussa työskentelee yli 200 000 henkeä ja sen tuotannon bruttoarvo on noin 50 miljardia markkaa. Toisin sanoen jos vastaava määrä ruokaa tuotaisiin, muuttuisi nykyinen vaihtotaseen ylijäämä alijäämäksi. Jokainen ymmärtää, että velaksi syöminen ei voisi jatkua kovin kauan.

Maatalouden ja siihen liittyvän elintarviketeollisuuden merkitys yhteiskuntamme hyvinvoinnille on tärkeä. Siksi edessä olevat Agenda 2000 -neuvottelut maatalouden osalta ovat kohdalonkysymys koko suomalaiselle maaseudulle. Näissä neuvotteluissa keskusta antaa yksimielisen tuen hallituksen täyden kompensaaation tavoitteelle Agenda-neuvotteluissa. Suomen erityisolosuhteista aiheutuvat lisäkustannukset on korvattava EU:n toimesta. Vaatimusta ei voi pitää kohtuuttomana, kun toteaa, että tanskalainen maataloudessa työskentelevä saa 4,3 kertaa, ranskalainen 3,1 kertaa ja belgialainen 4,5 kertaa niin paljon cap-tukea kuin hänen suomalainen ammattiveljensä ja -sisarensa.

Suomalaisen maatalouden kannattavuusedellytyksistä puhuttaessa on jatkuvasti tuotu esiin tilakoon suurentaminen. Maataloutemme perustuu ja sen on mielestäni perustuttava jatkossakin perheviljelmiin. Se asettaa katon tilakoon suurentamiselle, sillä yhden perheen työmäärällä on rajansa. Jo nyt monet viljelijäperheet ovat uupumassa työtaakkansa alle. Sairastuminen tilalla johtaa usein kohtuuttomaan tilanteeseen. Maatalouden toimintaedellytykset onkin rakennettava siten, että viljelijäperhe voi inhimillisellä työmäärällä saada toimeentulon tilaltaan. Tosiasia lienee myös se, että ilmasto-olosuhteistamme johtuvat lyhyet sadonkorjuuajat eivät mahdollista kannattavaa teollista suurtuotantoa. Perheviljelmät antavat mahdollisuuden harjoittaa moni-

puolista maataloutta myös maan eri osissa. Ne vähentävät samalla tuotannon haavoittuvuutta kriisitilanteissa verrattuna erikoistuneisiin teollisiin suurtuotantotiloihin.

Kriisiaikoja ajatellen Venäjä on lähin varoitettava esimerkki. Kun esimerkiksi Murmanskin karjalle tuotiin rehut pääosin etelästä, kuljetus- ja rahoitusongelmien synnyttyä karjaa jouduttiin teurastamaan. Seurauksena oli vakava peruselintarvikkeiden puute. Esimerkki on myös osoittanut, että kerran lopetettujen viljelmien uudelleen käynnistäminen on äärimmäisen vaikeaa. Siksi meidän on kaikin keinoin vältettävä maatalouden raju alasajo.

Maanviljelijöiden tulotason lasku ja jatkuva epävarmuus ovat aiheuttaneet työuupumusta. Tutkimusten mukaan viljelijät ovatkin yksi ahdistuneimpia ammattikuntia tällä hetkellä. Viljelijöiden sosiaaliturvaa on heikennetty eläkejärjestelmään ja tapaturmavakuutukseen kohdistuneilla leikkauksilla sekä heikentämällä lomitusjärjestelmän toimivuutta. Ongelmia lisää myös kuluvan vuoden kato, jonka aiheuttamat tappiot jäävät pääosin viljelijöiden kannettavaksi.

Keskusta edellyttää, että kansallinen tuki nostetaan alkuperäisen kansallisen ratkaisun tasolle ja on esittänyt budjetin vastalauseessa sitä varten 458 miljoonan markan määrärahaa. Katsomme, että perheviljelmät ovat maataloutemme voimavara. Viljelijöiden arvokas työ takaa yhden itsenäisen kansakunnan perusedellytyksistä, elintarvikeomavaraisuuden. Velvollisuutemme onkin turvata paitsi maatalous unionin eri alueilla myös kaikissa maamme osissa.

Suomalaisen maaseudun ongelmana on, että nykyinen maatalous- ja maaseutupolitiikka eivät kohtaa toisiaan. Tilakoon jatkuva suurentaminen tukivaatimuksia nostamalla ei mahdollista sivuelinkeinojen harjoittamista tiloilla ajan ja työvoiman rajallisuudesta johtuen. Vastaavasti osittain muun toimeentulolähteen omaava ei voi useinkaan harjoittaa sivutoimista maataloutta edellä mainituista tukivaatimuksista johtuen. Tämä noidankehä tulee ratkaista ennen kuin päästään todelliseen maaseutupolitiikkaan.

Arvoisa puhemies! Lapin kannalta on tärkeää, että se voi tuottaa jatkossakin nykyiset noin 100 miljoonaa litraa maitoa, sillä maitotalouteen perustuva karjatalous on alueen luontainen tuotantomuoto. Lapin asuttuna säilyttäminen edellyttää tukipolitiikan ohjaamista niin, että se mahdollistaa kannattavan maatalouden turvaamisen myös siellä. Siksi erityisesti investointituen tasoa olisi nostettava, jotta nuoret viljelijät voisivat

uudistaa tilojaan. Toivon, että maataloudessa saavutettaisiin kansallinen yhteisymmärrys ja sen merkitys kansakunnalle ymmärrettäisiin nykyistä paremmin.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn monilta osin ed. Mannisen puheenvuoroon sikäli, kuin on kysymys maaseudun elävänä pitämisestä nimenomaan niin, että myös maatalous tulee kannattavaksi ja että sinne myös usulinkeinoja mahdollisimman paljon saadaan aikaan erilaisella tukipolitiikalla.

Mutta korviini tarttui myös ed. Mannisen sanoma totuus, että maataloudessa ei voi pitkään velaksi syödä. Tuli vain mieleenjohtuma siitä, että mikähän hallitus tässä maassa todella söi velaksi jopa siinä määrin, että sen ollessa loppupuolella toimintaansa suuret ulkomaiset pankit kieltäytyivät antamasta lainaa Suomelle. Sen vuoksi jouduttiin muodostamaan todellinen kriisihallitus, joka on verrattavissa talvisodan ja jatkosodan eräisiin hallituksiin, joissa oli edustettuna äärioikeistosta äärivasemmistoon puolueet. Tämä hallitus on todella saanut aikaan sen, että nyt jopa ulkomaan pankeista päivittäin valtiolle tarjotaan edullisia lainoja.

Ed. R a n t a - M u o t i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Manninen esitti varsin hyvän ja totuudenmukaisen analyysin Suomen maatalouden tämänhetkisestä tilanteesta. Haluaisin kuitenkin tarkentaa hänen puheenvuorossaan esiintynyttä lukua elintarviketalouden työllistävästä vaikutuksesta. Ed. Manninen totesi, että yli 200 000 ihmistä työskentelee elintarvikeketjussa. Kun huomioidaan hyvin vahva kotimainen, pääasiassa vain kotimaiseen maatalouteen suuntautunut tuotantoväline- ja -tarvikeollisuus, niin yleensä on todettavissa, että lähes 350 000 ihmistä saa suoraan toimeentulonsa elintarvikeketjusta.

Ed. M a n n i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Voi todeta, että tämä yli 200 000 henkeä on välitön työllistävä vaikutus, siinä ei ole huomioitu välillisiä vaikutuksia.

Mitä tulee ed. Vähänäkin puheenvuoroon, niin lauseeni todisti, että velaksi syöminen ei voi jatkua kovin kauan. Mutta toisaalta voi todeta, että ed. Vähänäkkikin on kyllä täällä pelotellut ja kertonut niistä hirveistä leikkauksista, joita Ahon hallitus teki. Todellisuudessa se pelasti kasakunnan Holkerin — Sorsan sinipunana suurlta katastrofilta ja kattoi pöydän Lipposen hal-

litukselle yli 7 prosentin vuosittaisella kasvulla, johon oli hyvä astua ja lähteä viemään eteenpäin. Ensimmäinen tehtävähän Lipposen hallituksella olikin, että se vahvisti vanhat säästöt ja sitten pani päälle vielä lisäsäästöt, jotka vielä kohdenettiin epäoikeudenmukaisella tavalla.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i : Arvoisa rouva puhemies! Kirkon asettama nälkätyöryhmä esitteli työnsä ja toimenpideohjelmansa jokin aika sitten. Nälkätyöryhmä on koostunut hyvin arvovaltaisista jäsenistä, muun muassa eduskunnan rouva puhemies on ollut tämän ryhmän jäsen, kuten myös varapuhemies, siinä on ollut elinkeinoelämän edustajia ja kansalaisjärjestöjen edustajia.

Ajankohta tällaisen työryhmän asettamiselle ja työn tulosten julkaisemiselle on mielenkiintoinen. Kokonaisuutena Suomen bruttokansantuote ja kotitalouksien ostovoima on 1990-luvun loppuvuosina kasvanut suuremmaksi kuin koskaan Suomen historian aikana. Suomi kuuluu 15 rikkaimman maan joukkoon. Suomi kykenee varmasti hoitamaan hyvin, ellei esimerkiksi kaikkien kansalaistensa hyvinvoinnin niin sanotun pohjoismaisen hyvinvointimallinsa avulla, jos se haluaa.

Miksi sitten tällaisena ajankohtana on pitänyt miettiä köyhyyttä ja nälkää? Siksi, että se on todellisuutta tämän päivän Suomessa. Suomen hyvinvoinnin kuva on hyvin kaksijakoinen. Kaksi kolmasosaa kansalaisista voi hyvin, mutta yksi kolmasosa ei voi hyvin. Vastikään taloustieteen Nobelin-palkinnon saanut Sen on todennut, että nälkä ei johdu ruokapulasta, vaan politiikasta. Hän on tutkinut kylläkin maiden välisiä ja kansainvälisiä asioita, mutta uskon, että tämä pätee kyllä valtioiden sisälläkin. Nälkä ja köyhyys voidaan torjua, jos siihen on poliittista tahtoa.

Mielenkiintoista on myös se, että tällä hetkellä, jolloin Suomi siis kuuluu maailman 15 rikkaimman maan joukkoon ja Suomen hallituksessa on muun muassa vasemmistoliitto ja molemmat vasemmistopuolueet, köyhyys Suomessa on kasvanut, nälkäjonot ovat kasvaneet ja nopeimmin kasvavat pankit tällä hetkellä ovat ruokapankkeja.

Tämän päivän Suomessa leimaa-antavana piirteenä on siis yhteiskunnan kaksijakoisuus, johon ei ole riittävästi puututtu. Ihmisten arkipäivän toimeentulo-ongelmat eivät ole myöskään tulleet riittävästi esille talouspoliittisiin lähtökohtiin perustuvassa yhteiskuntapolitiikassa. Hallituksen toimenpiteet eivät ole kohdistuneet

köyhyyteen tai nälkäongelmaan. Olennaisempaa on nähty Suomessa kilpailukyky, valtiontalouden tasapaino ja muut makrotason asiat. Nekin tietysti ovat tärkeitä ja ne täytyy hoitaa, mutta kyllä ihmisten arkipäivän asioiden hoito on myös aivan yhtä tärkeä asia.

Kirkon nälkätyöryhmä esitti, että seuraava hallitus ottaisi ohjelmakseen köyhyyden poistamisen. Toivon, että näin tulee tapahtumaan ja kaikki tahot, jotka ovat nälkätyöryhmän esityksen allekirjoittaneet, myös silloin, kun hallitusohjelmasta päätetään, ovat todella työryhmän esityksen takana.

Arvoisa puhemies! Vähän aikaa sitten keskusteltiin myös muuttoaalosta. Minusta oli surullista, että ed. Sasi näki ihmiset vain poliittisina pelinappuloina tässä muuttoaalossa. Minusta siinä on enemmänkin kyse ihmisten itsemääräämisoikeudesta ja ihmisten hyvinvoinnista. Ei varmasti kukaan halua pakottaa ihmisiä asumaan tietyllä paikkakunnalla, mutta toivon, että kukaan ei myöskään haluaisi pakottaa ihmisiä muuttamaan toiselle paikkakunnalle ainoastaan sen vuoksi, että työtä ja toimeentuloa ei ole muualta saatavissa.

Tutkimusten mukaan raju muuttoaalto on yksi suurimpia ihmisten turvallisuuteen tai turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä. Minusta tämä on hyvin ymmärrettävää. On huoli siitä, löytyykö työpaikka, saako kohtuuhintaisen asunnon, miten lapset pärjäävät uudella paikkakunnalla ja löytääkö toinen puoliso sieltä työtä.

Muuttoaalton, sanoisinko, aisoihin saaminen on hyvin tärkeä ihmisyyssasia. Minä toivon, että ihmiset voisivat vapaasti valita asuinpaikkansa aina sen mukaan, missäpäin maata haluavat asua, ja heillä olisi mahdollisuus saada työtä omalta kotipaikkakunnaltaan niin täällä Helsingissä kuin muuallakin.

Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä lopuksi kiinnittää huomiota yhteen asiaan eli kuntien valtionosuusleikkauksiin. Haluan lainata Liisa Jaakonsaarta, kun hän vuonna 94 kirjoitti leikkauksista seuraavalla tavalla: ”En hyväksy sitä, että välttämättömät säästöt salakuljetetaan kuntien valtionosuuksien leikkauksina. Se tietää pomminvarmasti hyvinvointiyhteiskunnan tuhoa. Se tietää sitä, että peruskoulu rapautuu. Se tietää sitä, että sairaaloissa valitaan, ketä hoidetaan. Se tietää sitä, että kehitysvammaisten kuoleisuus kasvaa niin kuin nyt on tapahtunut. Se tietää sitä, että mielenterveysongelmaiset siirtyvät lääkkeineen kadulle. Se tietää sitä, että päivähoitojärjestelmä murtuu.”

En haluaisi nähdä kuntien valtionosuussäästöjä näin synkässä valossa, mutta toki meidän on myönnettävä, että kyllä ne ovat aiheuttaneet monille kunnille ja kuntalaisille vaikeuksia ja ovat johtaneet myös kirkon nälkätyöryhmän mainitsemaan köyhyysongelmaan.

Ed. C. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, fru talman! Mielestäni ed. Jätteenmäen puheenvuorossa oli paljon tärkeitä asioita. Hän puhui siitä, että yhteiskunnasta on kehittymässä kahden kolmanneksen yhteiskunta, jossa kolmasosa ihmisistä voi huonosti. Olen hänen kanssaan samaa mieltä.

Tähän liittyy sellainen poliittinen ongelma, jota John Kenneth Galbraith on kutsunut tyytyväisten kulttuuriksi tai tyranniaksi: Kun enemmistö pärjää hyvin, poliittinen tahto esimerkiksi parlamentissa ja kunnanvaltuustoissa parantaa heikko-osaisten asemaa on aika olematon. Eli vastustetaan sellaisia muutoksia, jotka auttaisivat näitä ihmisiä. Mielestäni tätä voidaan huomata kaikissa tasoissa yhteiskunnassamme. Meidän tehtävämme täällä on kyllä yhdessä murtaa vastarinta, joka liittyy tyytyväisen enemmistön muutosvastarintaan. Tämä on edellytys sille, että kolmanneksen, josta ed. Jätteenmäki puhui, olot voisivat parantua.

Tämä kaksijakoisuus syntyi tietysti vuonna 91, kun suurtyöttömyys iski ja talous romahti hyvin katastrofaalisella tavalla. Verotus on suuri syy myös siihen, että suhteellinen ero köyhien ja rikkaitten välillä on syventynyt, koska pääomaverotus on meillä lievä ja palkka- ja eläkeverotus meillä on ankara. Mutta olen tyytyväinen siitä, että ed. Jätteenmäki otti puheenvuorossaan esiin tämän suuren tärkeän asian, jossa meidän pitäisi aivan riippumatta puoluekannasta yhdes- sä ryhtyä toimiin.

Ed. Jätteenmäki (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ed. C. Anderssonille haluaisin todeta, että olen hänen kanssaan samaa mieltä siitä, että eduskunta ja poliittiset päättäjät pystyvät köyhyysongelman ratkaisemaan, jos tahtoa on. Toivon aivan samalla tavalla kuin ed. Andersson, että seuraava hallitus toisella tapaa kuin tämä hallitus tarttuisi ongelmaan niin, että kah-tiajako ei enää jatkuisi. Rikkaankaan ei ole hyvä asua sellaisessa yhteiskunnassa, jossa on köyhyyttä ja turvattomuutta.

Ed. C. Andersson (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun tämä hallitus aloitti ke-

vällä 95, niin kuten kaikki tiedämme ja kuten täällä on puhuttu tuhansia kertoja, maa oli erittäin surkeassa tilassa, vaaratilanteessa. Silloin oli kyllä elintärkeätä saada koko talous vakautettua ja korot alas, ja tämä myös tapahtui. Sehän edellytti erittäin vaikeita, jopa drastisia, säästötoimenpiteitä valtion budjettiin, kuten tiedämme. Sen jälkeen talous on, lukuunottamatta vuotta 95, kasvanut hyvin ripeästi, ja tämmöiseen nopeaan elpymiseen ja talouskasvuun, vaikka se oli- kin alussa vientivoittoinen, liittyy kyllä aina se, että suhteellinen eriarvoisuus kasvaa yhteiskunnassa.

Olen samaa mieltä ed. Jätteenmäen kanssa siitä, että nyt pitäisi olla aivan toisenlaisia mahdollisuuksia myös eriarvoisuuteen puuttua ja ryhtyä toimenpiteisiin, jotta suhteellista juopaa pystyttäisiin kaventamaan lähivuosina.

Ed. Karjula: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Jätteenmäen synnyttämä keskustelu, johon ed. C. Andersson vastasi, pohti hyvin olennaista yhteiskuntapoliittista ongelmaa. Haluan siihen puheeni aluksi lyhyesti puuttua, mitä merkitsee se, että maata johdetaan enemmistön ehdoilla.

Varmastikin nykyisen hallituksen aikana on jouduttu aivan samalla tavalla kuin edeltäjänsä Ahon hallituksen kaudella ratkomaan erittäin vaikeita taloudellisia kysymyksiä, mutta kuitenkin olennaista on se, että näiden ongelmien taakse ja alle ei piiloudu se perusasia, että poliittisen järjestelmän keskeisin tehtävä on huolehtia yhteiskunnallisesta oikeudenmukaisuudesta. Tässä mielessä se, että hallitus on valinnut yksiselitteisesti yhteistyökumppaniksi ne etupiirit, jotka ovat pääsääntöisesti kuitenkin hyväosaisia kansalaisia, ja jättänyt sivuun ja vähemmälle huomiolle ne kansalaisryhmät, jotka ovat etupiirien ulkopuolella, on mielestäni se kysymys, johonka pitäisi merkittävämmiin suomalaisessa yhteiskuntapolitiikassa tarttua. Nimittäin eriarvoisuuden jakolinjat tänä päivänä ja tulevaisuudessa rakentuvat toisella tavalla, kuin ne ovat rakentuneet menneisyydessä.

Täällä on joissakin aikaisemmissa puheenvuoroissa muun muassa tarkasteltu sitä, miten emme voi puhua enää esimerkiksi eläkeläisistä yhtenä ja samanlaisena ryhmänä. Eläkeläistenkin keskuudessa on hyvin monen tasoista varallisuusasemaa. On eläkeläisiä, jotka voivat tämän päivän suomalaisessa yhteiskunnassa erittäin hyvin, ja on merkittävä osa eläkeläisiä, joidenka toimeentulo on riittämätön. Tässä suhteessa näiden erityisryhmien huomioon ottaminen on ehkä

tulevan yhteiskuntapolitiikan kaikkein keskeimpiä haasteita.

Arvoisa puhemies! Haluan kuitenkin ottaa esille omassa puheenvuorossani kaksi erityisongelmaa, joidenka ratkaisemiseen ensi vuoden talousarviossa ei ole kiinnitetty riittävä huomiota. Ne ovat työttömyys ja Euroopan nopein muutto-liike.

Vasta viime viikolla kuulumme uutisen, joka kertoi siitä, että Helsinkiin suuntautuva muutto merkitsee sitä, että Helsinki on Euroopan muuttoliikkeen ydinkeskus. Mihinkään muuhun eurooppalaiseen kaupunkiin suhteellisesti ei tapahdu yhtä merkittävää muuttoa, kuin tapahtuu meidän maamme pääkaupunkiin Helsinkiin. Mitä merkitsee se, että työttömyyteen ja tähän erittäin nopeaan muuttoliikkeeseen, jotka molemmat synnyttävät saman suuntaisia yhteiskunnallisia ongelmia, saadaan korjaus?

Meidän on hyväksyttävä lähtökohdaksi se, että nykyistä jäntevämmin ja tässä talousarviossa esiin tulleita kannanottoja jäntevämmin meidän on pureuduttava yhteiskunnallisiin uudistuksiin, jotka lisäävät kansalaisten vastuullisuutta, omatoimisuutta. Tätä kautta vahvistetaan alueellista tasapainoa ja vaikutetaan sekä työllisyyteen että muuttoliikkeen hidastumiseen.

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta mietinnössään totesi, että yhteiskuntamme ehkä suurin ongelma on vastuun katoaminen. Olen ajatuksisani aika paljon pohtinut, missä ovat tämän vastuun katoamisen alkulähteet. Varmasti vuosikymmenien ajalta voidaan todeta, ennen kaikkea itsenäisyyden jälkivuosisikymmeniltä, että Suomi kansakuntana on poikkeuksellisella tavalla sitoutunut kansallisten olosuhteiden oikeudenmukaiseen parantamiseen ja kohentamiseen. Mutta ennen kaikkea runsaan viimeisen kymmenen vuoden aikana tapahtunut yhteiskuntakehitys on synnyttänyt sellaisia piirteitä, joiden korjaamiseen tarvitaan erittäin voimakkaita toimenpiteitä.

Tästä syystä väistämättä on nostettava esille Holkerin hallituksen aikana tehty hyvin merkittävä verouudistus ja ennen kaikkea verouudistus, jolla on tänäkin päivänä nähtävät tunnusmerkit ja vaikutukset yhteiskuntakehitykseen. Silloin luotiin pohja verotuksen neutraliteettiperiaatteen toteutumiseksi, joka eliminoi vähennysjärjestelmät yksittäisen kansalaisen verotuksesta ja johti suorien tulotukien, tulonsiirtojen, käyttöön. Se on omalla tavallaan ollut passiivisessa kansalaisissa, on vaikuttanut siihen, että valtio on omalla veropolitiikallaan vetäytynyt

alueellisten erojen tasaamisesta. Tätä kautta voidaan selvästi nähdä se, että tietynlainen piittaamattomuus kansalaisten keskuudessa on lisääntynyt.

Mielestäni tämän vuoksi, vaikkakin hallitus on tehnyt tiettyjä korjauksia ja muutoksia verotuksessa, pitäisi ensi vuoden osalta jo saada merkittävästi voimakkaampia uudistuksia verotuksen alueelle. Tämän vuoksi nostan esille sen näkökulman, että meidän pitäisi saada aikaan keskustelua, jossa vahvemmin kyseenalaistetaan se, onko verotuskäytäntöön nimenomaan valtionverotuksen osalta pesiytynyt neutraliteettiperiaate sittenkään se oikeudenmukainen peruslinja, joka turvaa nykyistä tasapainoisemman yhteiskuntakehityksen. Tähän liittyy hyvin keskeisesti myös se, että jos ajatellaan alueellisten erojen vahvistumista, niin jos valtiovalta ei ota vastuuta verotusinstrumentin kautta alueellisten erojen tasaamisesta nimenomaan veropolitiikalla, meidän on erittäin vaikea puuttua tähän voimakkaasti kiihtyvään alueelliseen kehityserojen vahvistumiseen.

Näen hyvin merkityksellisenä sen, että tulevaisuusvaliokunta mietinnössään pääsi yksimieliseen kannanottoon siitä, että tulee vahvemmin kannustaa eri alueita aluekehitystä tukeviin koeluihin. Keskustan valiokuntaryhmän toimesta tässäkin keskustelussa nostettiin esille nimenomaan alueelliset verokokeilut, mutta valitettavasti näitten verokokeilujen sisällyttäminen yksimielisesti tähän mietintöön ei ollut mahdollista.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä muutamaa erityisasiaan lyhyesti puuttua. Yrittäjyyden edistäminen on yksi keskeinen asia, joka nimenomaan budjetin perusteluissa tulee sanallisesti aika voimakkaastikin ilmi tuoduksi, mutta olisi odottanut vahvempia käytännön toimenpiteitä. Ennen kaikkea Tekesin ja KTM:n yrityspalveluyksiköiden rahoitusjakauma on se, joka minua omakohtaisesti ihmetyttää. Koko ajan KTM:n investointeihin tarvitsemia markkamääriä ollaan vahvasti ja voimakkaasti pienentämässä. Sen sijaan Tekesin rahoitusosuutta vahvistetaan. Tämä merkitsee sitä, että alueellisesti yrittäjyyden tukeminen, tutkimus- ja tuotekehityksen tukeminen, yhä vahvemmin keskittyy eteläiseen Suomeen. Toinen hyvin tärkeä alue on riskirahoitus, jonka vahvistamiseen meidän pitää lähitulevaisuudessa löytää vahvempia välineitä.

Tämän lisäksi haluan kommentoida maataloutta, johon aikaisemmissa puheenvuoroissakin on puututtu siltä osin, mitä todella merkitsee,

että tämän hallituskauden aikana maatalous on hyvin monilta osiltaan joutunut jopa ylivoimaisten vaikeuksien keskelle etenkin, kun kuluneen kesän satovahingot ovat monilla alueilla erittäin mittavia ja nykyinen satovahinkokäytäntö merkitsee sitä, että omavastuu, jonka jokainen maatalo joutuu kantamaan, on niin suuri, että useamman kymmenenkään prosentin satovahingot eivät tuo vielä minkäänlaista tukea maataloille. Tämä merkitsee sitä, että tulevana talvena, tulevana vuonna hyvin monet maatilat satovahinkojen seurauksena joutuvat kamppailemaan ihan olemassaolostaan. Sen vuoksi olisi toivonut, että tämä satovahinkojen korvaus ottaen huomioon jo tehty kansallisten tukien leikkaus olisi voitu mitoittaa nykyistä korkeammaksi.

Ihan viimeisenä asiana haluan puuttua erikoissairaanhoidon kustannuksiin. Se, että meillä budjetista viime vuosina yhä suuremman osan ovat vaatineet sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan menot, eräiltä osin merkitsee sitä, että erikoissairaanhoidon kustannukset ovat jatkuvasti kasvaneet ja lisääntyneet. Toivon, että erityistä huomiota tullaan kiinnittämään siihen, että pienet erityisryhmät tässä kustannuspaineessa eivät jää vaille huomiota. Ajattelen esimerkiksi erilaisia vammaisryhmiä, miten tärkeää on se, että näiden ihmisten hoito voidaan tulevaisuudessaakin turvata.

Arvoisa puhemies! Haluan ihan viimeiseksi pysähtyä lyhyesti kotiin ja kotityön merkitykseen. Käydessäni lävitse erityisvaliokuntien kannanottoja huomasi, että siellä oli sosiaali- ja terveysministeriön lausunnossa kiinnitetty huomiota lastensuojelun kustannusten voimakkaaseen lisääntymiseen. Viime päivinä on lehdissä moneen otteeseen tarkasteltu sitä, mikä vaivaa meidän lapsiamme ja nuoriamme.

Yhteiskuntapolitiikan kannalta olisi erityisen tärkeää, että me antaisimme suuremman arvon kodille, perheelle ja ennen kaikkea kotona tehtävälle työlle. Sen vuoksi toivoisin, että keskustan tekemän vastalauseen mukaisesti kotona tehtävän työn verovähennysoikeutta ja osuutta voitaisiin lisätä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Tuolonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karjula, totta kai, opposition edustajana totesi, että enemmistön ehdolla

tämä budjetti on tehty. Näinhän tämä tietysti on tehty. Ei kai siinä mitään pahaa ole.

Mutta todettakoon näin, että myös osa opposition edustajista on sanonut, että tämä on pitkistä aikaa hyvä budjetti johtuen siitä, että tämä on ensimmäistä kertaa vuosikausiin ylijäämäinen budjetti. Kyllä kai ne, jotka taloudesta jotain ymmärtävät, näkevät, että tämä on todella nyt edistysaskel ja hyvään suuntaan ollaan menossa.

Mitä tulee siihen, onko tämä yhteiskunnallisesti oikeudenmukainen, niin mielestäni ed. Karjula hyvin monipuolisesti käsittelee tätä aihetta. Minustakin on erittäin vaikea arvioida talousarviota, onko se yhteiskunnallisesti oikeudenmukainen tässä tilanteessa, jossa meillä työttömyys ei ole alentunut siinä määrin kuin tietysti olisimme toivoneet. Minusta jakoalue on nimenomaan työssäkäyvien ja työttömien ihmisten välillä.

Mitä tulee ehdotukseen alueellisesta verotuksesta, niin kyllä jollain tapaa sitä vieroksuu ja jotenkin se tuntuu todella vanhanaikaiselta ajatukselta. Kyllä itse pidättäytyisin kuitenkin siinä, että jos meillä on ollut esimerkiksi Itä-Suomi-ohjelma, jossa on annettu selkeää rahaa Itä-Suomeen sellaisiin hankkeisiin, joiden oletettiin luovan työpaikkoja, niin minusta tämä malli on ihan oikea. Minusta on eettisesti vähän arveluttavaa, jos me lähdemme tuomaan alueille erilaista veroprosessia. En tiedä, kuinka se tasapuolisesti tai eettisesti yleensäkin voisi onnistua.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kommentoin minäkin kehitysohjelmaa ed. Karjulan puheenvuorossa.

Minusta kuitenkin on sillä tavalla, että ed. Karjulan siteeraus, että Tekesin asemaa vahvistetaan, ei tässä ehkä kuitenkaan aluepoliittisesti toisi kovinkaan merkittävää parannusta nykytilanteeseen. Paljon parempi tulos mielestäni saavutettaisiin, jos tehtäisiin sillä tavalla, että Tekesin toimialue jaettaisiin Suomessa kahtia niin, että nykyisistä lääneistä Itä-Suomen lääni, Oulun ja Lapin lääni olisivat yksi alue ja muu Suomi toinen alue ja potentiaalinen varallisuus, joka nykyiselle Tekesille annetaan, jaettaisiin väestömäärien suhteessa näille kahdelle alueelle.

Se ei tarkoittaisi sitä, että huonommat hankkeet sinänsä tulisivat hyväksytyiksi, mutta se ohjaisi kehitystä oikealla tavalla eri puolille Suomea. Sillä tavalla siinä ei olisi mitään keinotekoista, sillä onhan varsin kohtuullista, että Itä-Suomi ja keskinen Pohjois-Suomi ja pohjoisin Pohjois-Suomi saavat vähintään sen osuuden, mikä väestön puolesta niille kuuluukin.

Ed. A n t v u o r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karjula otti hyvin tärkeitä asioita esiin puheenvuorossaan. Hän puhui muun muassa siitä, miksi vastuun ottaminen on kadonnut, ja syytti siitä Holkerin hallitusta. Se on tietysti suuri ja laaja kysymys. Jos näin poliittiselta kannalta katsoo, niin varmasti Holkerin hallitus teki virheitä, mutta ehkä se oli jatkoa sille 60—70-luvun kehitykselle, jolloin rakennettiin suomalaista ja pohjoismaista hyvinvointiyhteiskuntaa. Ehkä meidän poliitikkojen ihmiskäsitys saattoi olla hieman virheellinen, kun tehtiin hyvin kattava ja hyvin pitkälle hoivaava yhteiskunta. Minusta tuntuu, että ihminen kuitenkin on aika onnellinen silloin, kun voi itse yrittää ja löytää itse ratkaisuja, vaikka joskus vaikeiden kokemustenkin jälkeen.

On tietysti kaikkein vaikein kysymys, miten ratkaistaan tämä asia, miten hyvinvointiyhteiskunta rakennetaan niin, että se toisaalta pitäisi parempaa huolta niistä, jotka syystä tai toisesta eivät pärjää, mutta toisaalta niitä ihmisiä, jotka ikänsä ja terveytensä jne. edellytystensä puitteisaa pärjäävät, kannustaisi enemmän itse yrittämään.

Ed. K a r j u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tulonen puheenvuorossaan toi esille budjetin oikeudenmukaisuuden. Minusta valtion budjetin ensisijaisena lähtökohdانا pitää olla se, että se on oikeudenmukainen eri kansalaisryhmien ja kansalaispiirien kannalta.

Mitä tulee alueellisiin verokokeiluihin, valtionverotuksen neutraliteettiperiaatehan on johdannut siihen, että nyt verotusta säädellään ainoastaan ja vain kunnallisverotuksen kautta, mikä johtaa alueelliseen verotuskokeiluun sillä tavalla, että niillä alueilla, joille väestö keskittyy, on alhaisin kunnallisverotus ja niillä alueilla, joilta väestö poistuu, on korkein kunnallisverotus. Jos ajatellaan yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta, voidaan sanoa, että kyllä tämä kääntää oikeudenmukaisuuden monella tavalla pääläelleen.

Sitten, arvoisa puhemies, haluan vielä kommentoida ed. Pulliaisen näkökulmaa Tekesin toiminnan kehittämiseen. On helppo allekirjoittaa tämä näkökulma, minkä ed. Pulliainen esitti, mutta keskeisintä mielestäni on se, että me kävisimme enemmän Tekesin toimintaa jalostavaa keskustelua. Nykymuodossa Tekesin voimavarat keskittyvät liaksi pääkaupunkiseudulle.

Ed. S a a r i : Arvoisa puhemies! Keskustelussa keskustan edustajat, ryhmätoverini, ovat hyvin asiantuntevalla ja monella tavalla käsitelleet budjetin yksityiskohtia, joten niihin en puheenvuorossani kovin paljon aio puuttua. Sen sijaan ajattelin hieman yrittää tämänhetkistä yhteiskunnallista tilannetta lähestyä filosofisesta näkökulmasta ja asettaa tilanteen jollakin tavalla historiallisiin puitteisiin. (Ed. Järvenpää: Kova homma!)

Tässä keskustelussa hallitusryhmien edustajien samoin kuin ministereidenkin taholta on aika voimakkaasti suitsutettu hallituksen suuria saavutuksia, kuinka valtiontalous on onnistuttu tasapainottamaan ja lisävelkaantumisen ensi vuonna päättyy. Tämä onkin toki välttämätöntä, mutta asian voi tietenkin nähdä perustellusti myöskin aivan toisesta suunnasta. Olemme vuoden 93 loppupuolelta saakka eläneet nopean tai erittäin nopean talouskasvun aikaa. Miten on mahdollista, että tällaisen mahtavan viisivuotisen korkeasuhdanteen aikana olemme jatkuvasti kuitenkin lisää velkaantuneet, että kuluvana vuonna valtio edelleen omaisuuden myynnistä huolimatta lisävelkaantuu ja että ensi vuoden näennäisesti ylijäämäiseen budjettiin sisältyy kaikkien tunnustama noin 6 miljardin markan rakenteellinen alijäämä?

Syy siihen, vaikka se toisinaan halutaan kieltää, on kaikkien tiedossa: nopeasta talouskasvusta huolimatta korkeana jatkuva työttömyys. Hallituksen keinot eivät ole riittäneet työttömyyden alentamiseen. Nyt on nähtävissä, ettei pelkkä talouskasvu alenna ainakaan riittävän nopeasti rakenteellista työttömyyttä, jonka seurausta meidän laaja työttömyytemme on. Siihen lukuun, joka vaikuttaa valtiontalouden tasapainoon, on laskettava mukaan sekä avoimesti työttöminä olevat työnhakijat että työttömyyskoulutuksessa olevat, valtion työllisyystöin työllistetyt ja työttömyyseläkkeelle siirretyt. Heidän vaikutuksensa budjetin tasapainoon, kun heitä on noin 560 000, on 40 miljardin markan luokkaa.

Tämän me yleensä aika yleisesti myönnämme, mutta vähän on keskusteltu siitä, mistä tilanne johtuu, miksi työttömyys ei ole alentunut. Minusta tässä kohtaa voimme hieman tulla historiallisiin puitteisiin, koska mielestäni tilanne on nyt jollain tavalla samantapainen kuin aikanaan teollisen vallankumouksen aikana. Tuolloin aikoinaan höyrykoneen ja kehruujennyn keksimisen jälkeen, vaikka silloinkin tapahtunut siirtyminen maatalous- ja käsityöläisyhteiskunnasta teollisuusyhteiskuntaan antoi suunnattomasti

uusia mahdollisuuksia kansalaisten taloudellisten, aineellisten tarpeiden entistä parempaan tyydyttämiseen, tuo siirtyminen aiheutti kuitenkin sängen syvän yhteiskunnallisen murroksen. Hyvin paljon hyvinä ja varmoina pidettynä, sinänsä hyvääkin ammattitaitoa vaatineita ammatteja kävi tarpeettomiksi ja katosi. Syntyi työttömyyttä, turvattomuutta, syrjäytymistä, väestön laajamittaista muuttotarvetta ja pääomien kasautumista yksiin käsiin. Eikö kuulosta aika tutulta?

Paljolti tuon murroksen, jota silloin ei osattu yhteiskunnallisesti hallita, seurauksena syntyivät Marxin ja Engelsin teoriat työn ja pääoman soveltamattomasta ristiriidasta ja myöhemmin niiden pohjalle rakentuneet sosialistiset vallankumoukset. Samantapainen tilanne on myöskin nyt. Vaikka tietoyhteiskunta ja siihen siirtyminen tarjoaa nytkin paljon uusia mahdollisuuksia tehostaa taloutta, se on aiheuttanut melkoisen yhteiskunnallisen murroksen. Digitaaliteknikan sovellutukset ovat tehneet tarpeettomiksi monia arvostettuja ja sinänsä hyvää ammattitaitoa vaativia ammatteja. Se näkyy siinä, että vaikka esimerkiksi teollisuustuotantomme jo selvästi ylittää lamaa edeltäneen huippuvuoden tuotannon tason, sen valmistamiseen tarvitaan ilmeisesti noin 300 000 ihmistä vähemmän kuin silloin.

Myöskin palveluololle nämä vaikutukset ovat ulottuneet. Esimerkiksi pankkitoimihenkilöiden määrä on romahtanut noin puoleen tämän vuosikymmenen aikana paljon siitä johdettua, että tietoyhteiskunnan tekniset mahdollisuudet ovat vähentäneet pankkitoimihenkilöiden tarvetta.

Samanaikaisesti kun uusien tietoyhteiskunnan ammattien osaajista on huutava pula, on syntynyt satojentuhansien ihmisten syrjäytyneiden joukko, jolla ei näytä olevan enää mitään mahdollisuuksia saada työtä. Tuossa joukossa on paljon ihmisiä, jotka ovat olleet työelämässä hyviä ammattilaisia, mutta joilta ammatti on kadonnut alta. Ongelma on siinä, ettei noista 40—50-vuotiaista vanhan koulutuksen saaneista enää voi käytännössä tulla tietokoneohjelmoijia tai elektroniikkainsinöörejä, joista nyt on huutava pula.

Sen vuoksi nyt olisikin keksittävä ja toteutettava keinoja, joilla sellainenkin työ, jota on toki runsaasti olemassa, jonka tuottavuus ei kuitenkaan ole niin suuri, että sitä kannattaisi nykyisillä rakenteilla teettää, tulisi kannattavaksi. Olisikin verotuksellisin keinoin, sosiaaliturvan rakennetta muuttamalla, yrittäjyysbyrokratiaa karsimal-

la ja jäykistynyttä sopimusrakennetta joustavoittamalla alennettava työllistämisen ja työllistymisen kynnyksiä niin, että nuokin sadattuhannet nyt syrjäytymään tuomitut ihmiset voisivat palata työelämään, elättää itsensä omalla työllään, tuntea itsensä kunniallisiksi, tarpeellisiksi kansalaisiksi ja kartuttaa työpanoksellaan koko yhteiskunnan ja kansantaloutemme pohjaa.

Pelkästään talouden kasvun vaikutukseen luottava Lipposen hallitus ei ole tämän ongelman ratkaisuja löytänyt. Se ei sinänsä ole mikään ihme. Tilanne on outo ja vaikea. Me elämme murroksessa, jonka ratkaisuun ei käytännössä koeteltuja keinoja oikein ole olemassa. Sitä olen kuitenkin hämmästellyt, millä vimmallalla on suhtauduttu siihen, kun oppositiopuolue keskusta on työreformikeskusteluasiakirjassaan hahmotellut keinovalikoimaa, jolla tähän koko yhteiskunnan tulevaisuutta varjostavaan yhteiskuntamurroksen aiheuttamaan rakenteelliseen työttömyyteen ja syrjäytymiseen on haettu ratkaisuvaihtoehtoja. Meidän on mahdottomalla vimmallalla yritetty leimata yhteistyökelvottomiksi kansalaisten, työntekijöitten ja virkamiesten vihollisiksi.

Arvoisa puhemies! Sen sijaan, että olisi ennakoluulottomilla rakenteisiin käyville ratkaisuilla yritetty ratkaista ongelmia, Lipposen hallitus on keskittänyt tasapainottamaan valtiontaloutta uusien ja uusien leikkauksin, leikkauksin, jotka ovat suuntautuneet miltei poikkeuksetta yhteiskunnan heikoimpiin, niihin, jotka eivät voi voimatoimin tai voimatoimilla uhkaamalla pitää kiinni niin sanotuista saavuttamistaan eduista. Tällaisia ryhmiä ovat esimerkiksi eläkeläiset, lapset ja sairaat.

Varsinainen paradoksi tässä kuviossa on se, kun hallituksen toimesta esimerkiksi kuntien rahoituspohjaa on syöty niin, että yhä useamman kunnan talous on ajautumassa katastrofiin. Tämä arvio ei ole suinkaan opposition arvio, vaan sen on hallituksen piirissä tehty. Nimittäin sisäasiainministeriön melko tuore trendilaskelma osoittaa, että kymmenet kunnat ovat ajautumassa tilanteeseen, jossa niiden tulot eivät riitä edes juoksevien käyttötalousmenojen kattamiseen. Trendilaskelman saatesanoissa oli todettu, että tilanne ei ole niin synkkä kuin laskelma osoittaa, koska siinä ei ole otettu huomioon niitä sopeuttamistoimia, joita kunnat tulevat tekemään taloutensa tervehdyttämiseksi. Kunnat pakotetaan näin siis uusiin leikkauksiin, jotta ne voisivat pitää taloutensa jonkinlaisessa järjestyksessä.

Kun katsotaan, mistä kunnat voivat saada vielä vaadittavia suuria säästöjä, on syytä todeta, että kuntien käyttötalousmenoista suurin piirtein kolme neljäsosaa muodostuu opetustoimen ja terveystoimen pääluokista. Näiden pääluokkien sisällä taas menoista lähes neljä viidesosaa on henkilöstömenoja. Kuntatalouden päättäjän kannalta vaadittavat uudet säästöt merkitsevät siis näiden pääluokkien henkilöstömenoista säästämistä, käytännössä siis koulujen lakkauttamista, opetusryhmien kasvattamista, erityisopetuksen karsimista, hoitohenkilökunnan entistä suurempaa karsimista sairaaloissa, terveyskeskuksissa ja vanhainkodeissa.

Kuten muutama viikko sitten käydyssä väliskysymyskeskustelussa kävi ilmi, monet selvitykset osoittavat, että tällä tiellä on jo nyt edetty arveluttavan pitkälle. Varsinainen paradoksi on siinä, että kun valtio leikkauksillaan pakottaa kunnat tällaisiin toimiin, vähentämään hoito- ja hoivahenkilöstöä, ja aiheuttaa jäljelle jääneelle henkilöstölle uupumuksen, joka jo väistämättä heikentää potilasturvallisuutta ja vanhustenhuollon tasoa, samanaikaisesti yli 30 000 alan ammatti-ihmistä on työttömänä. Heidän ammattitaitonsa olisi riittävä, heidän työnsä olisi tarvetta. Tämä tilanne on varsin merkittävä. Ainakin alempien palkkaluokkien henkilöstön osalta on eri selvityksissä osoitettu, että he työttömänä ollessaan maksavat yhteiskunnalle noin 80 prosenttia siitä, mitä he maksaisivat, jos olisivat työssä. Säästö näistä leikkauksista on siis jo miltei olematon, mutta koko heidän tärkeä työpanoksensa jää tällä tavalla saamatta.

Arvoisa puhemies! Olen varma siitä, että tämä yhteiskuntakehitys, yhteiskunnan murros, tietoyhteiskuntaan siirtyminen ei suinkaan ole päätepisteessään, vaan päinvastoin on syytä olettaa, että se tulevilla vuosikymmenellä jatkuu ehkä jopa nopeampana kuin kuluneella vuosikymmenellä, jonka olemme kokeneet. Minusta tällaisia yhteiskunnallisen murroksen tilanteita ei ratkaista kamreeritoimin lisäleikkauksilla eikä niitä myöskään ratkaista valtiiovallan kylmällä panos — tuotos-ajattelulla niin, että panokset käytetään selkeästi sinne, mistä ne tuottavat suurimman tuloksen. Minusta ongelmat voidaan ratkaista vain ennakkoluulottomilla, yhteiskunnan kokonaisuuden huomioivilla ratkaisulla, joilla yhteiskunta sillä tavalla, että kukaan ei kohtuuttomasti joudu kärsimään, sopeutetaan tähän tilanteeseen. Niitten ratkaisujen pohjana täytyy olla yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden ajattelu.

Arvoisa puhemies! Luulen myös niin, että ellei tässä onnistuta, jos tekninen kehitys, kuten aikanaan teollisen vallankumouksen aikana saa olla pääsääntöinen yhteiskuntakehityksen ohjaaja, se johtaa ajan oloon suuriin mullistuksiin. Ellei yhteiskunta järjestäytyneesti pysty sopeutumaan suuriin murroksiin, se on aina aiheuttanut suuria mullistuksia.

Ed. Suhola merkitään läsnä olevaksi.

Ed. J ä r v e n p ä ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saaren puheenvuoro oli hänen työllisyyttä pohdiskelleen puheensa osalta tavattoman paradoksaalinen. Se oli täydellisessä ristiriidassa puheenjohtaja Ahon eilen käyttämän puheenvuoron kanssa. Ahohan lähti siitä tilanteesta, jossa oltiin laman jälkeen, jolloin keskusta- ja kokoomusjohtoisessa hallituksessa lähettiin liikkeelle vientivetoisen strategian toteuttamisesta. Vientivetoista strategiaa Aho ylisti täällä yli kaiken. Toinen vaihtoehto silloin olisi tietysti ollut tukeutua kotimaisen kysynnän elvyttämiseen, jota taas silloinen sosialidemokraattinen oppositio kovasti vaati. Me valitsimme silloin oikean linjan tietoisina siitä, että työttömyys ei välttämättä alene niin voimallisesti kuin sen toisen linjan valitsemalla, mutta vientivetoisen strategian kautta voidaan kestäväällä tavalla selviytyä tästä lamasta.

Nyt herää kysymys, kun ed. Saari on täysin toista mieltä kuin puheenjohtaja Aho, missä keskustapuolueen logiikka ja linja nyt oikein talouspolitiikassa on. Kumpaa meidän pitäisi nyt uskoa, ryhmän puheenjohtajaa vai puolueen puheenjohtajaa?

Ed. C. A n d e r s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saaren filosofinen analyysi työn ja pääoman ristiriidasta todisti, että hän on lukenut Karl Marxinsa. Se oli oikein mukavaa kuultavaa.

Työttömyysanalyysissa tuli esiin keskustan vanhoja, usein toistettuja lääkkeitä: rakenneuudistuksia, joustoja eli työntekijän työehtojen ja turvallisuuden ja talouden heikentämistoimenpiteitä, byrokratian karsimista, joka tietysti on hyvin järkevä, ja verotuksellisia toimenpiteitä. Sen sijaan ed. Saari ei lainkaan ottanut esiin mielestäni kaikkein tärkeintä toimenpideryhmää, joka liittyy työaikaan ja työajan lyhentämiseen, sen erilaisiin malleihin, joita myös Lipposen hallitus

on pannut alkuun, joita on kokeiltu ja joissa pilottihankkeita on käynnissä.

Kun ed. Saari sanoi, että Lipposen hallitus ei ole tehnyt mitään muuta kuin luottanut kasvuun, niin täytyy muistuttaa kuitenkin, että tällä hallituksella on ollut kaksi työllisyysohjelmaa. Toisessa oli 52 erilaista toimenpidettä ja toisessa muistaakseni 17. Ne ovat verotuksellisia, erilaisia investointeja, rakentamista jne. jne., eli kyllä on yritetty kaikenlaista.

Oma mielipiteeni on kuitenkin, että työaika-asiat ovat tulevaisuuden tärkeitä asioita. Sen osoittaa myös esimerkiksi Ranskan nykyhallitus, joka on lähtenyt työajan lyhentämiseen hyvin rohkealla tavalla. Työaikaa voi lyhentää hyvin monella tavalla, mutta tämä on pitemmällä tähtäimellä ainoa tapa saada työ riittämään useammalle ihmiselle.

Hokemat potilasturvallisuuden heikentymisestä ja vanhusten huonosta hoidosta eivät mielestäni perustu tosiasioihin, vaan ovat vain hokemia.

Ed. Viitaneen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Saari toi puheenvuorossaan esille monta hyvin aiheellista ongelmaa, joita tänä päivänä toki yhteiskunnastamme vielä löytyy. Ainoa, mikä itselleni jäi hieman epäselväksi, oli se, onko keskustalla todellakin itsellään tarjottavana joitakin keinoja näiden ongelmien hoitamiseen.

Työttömyysongelmasta kun puhutaan, niin ed. Saari muun muassa mainitsi, että syynä siihen on keskustalta niin tuttu hokema jäykästä sopimusrakenteesta. Haluaisin nyt ihan selkeästi kuulla teiltä vastauksen siihen, mitä tällä itse asiassa tarkoitetaan. Tarkoitetaanko sillä tämän sopimusyhteiskunnan murtamista, joka saa tunnistusta pitkältä Euroopasta hyvänä järjestelmänä, vai mitä te sillä tarkoittatte? Minä en tänä päivänäkään vielä tiedä.

Oikeastaan epäilyksiäni tässä asiassa vielä vahvisti erinomainen kina, mikä oli keskustapuolueen puheenjohtajan Ahon ja valtiovarainministeri Sauli Niinistön välillä siitä, kuka kannattaa työreformia ja kuka on vielä pahempi työreformisti jne. Tuli vähän sellainen tunne, että kun keskustapuolue on itse huomannut, että Esko Aho on ollut väärässä, niin tarvitsee sitten löytää viimeisenä oljenkortena se, että kaveri on vielä enemmän väärässä, ja kinataan sitten tästä. Koska ed. Saarikin otti puheenvuorossaan tällaisen historiallisen perspektiivin, niin haluaisin ihan vilpittömästi kysyä, miksi sitten täytyisi mennä histo-

riassa noin sata vuotta taaksepäin, jolloin työntekijöillä ei todellakaan ollut minkäänlaisia oikeuksia.

Sitten vielä, arvoisa rouva puhemies, ihan lyhyesti kysymys verotuksellisesta puolesta. Siitä varmasti olemme samaa mieltä, että eräs keino olisi pienituloisten verotuksen alentaminen. Mutta mikä on keskustan kanta esimerkiksi pääomaverotukseen, varallisuuden verotukseen ja ympäristöverotukseen, se on vielä toistaiseksi epäselvää.

Ed. Tulonon (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saaren puheenvuorossa työttömyyttä koskettava osuus oli mielestäni pikkuisen vanhanaikaista. Jos ajatellaan kuitenkin, mitä tässä budjetissa on hyvää, niin kyllähän tässä on ihan selkeästi luotu positiivista tunnetta myös Suomen yrityselämään ja elinkeinoelämään. Suomi ei ota enää ensi vuonna velkaa. Velanotto on pysäytetty ja elinkeinoelämä kokee, että nyt uskaltaa investoida ja uskaltaa palkata lisää työväkeä.

Tietysti tässä yhteydessä täytyy muistaa, jos ajatellaan omaa maakuntaani, että meillä olisi hirveästi laskenut työttömyys, ellei olisi tullut lisää irtisanomisia, ja se on se ongelma. Ei pelkääntään voida puhua, onko työttömyyttä kuinka paljon, pitäisi puhua myös, paljonko työpaikkoja on luotu. Niitä on luotu tähän maahan viime vuoden aikana hurjan paljon enemmän kuin aikaisempina vuosina, mutta ongelma on yhteiskunnan rakenteissa ja erilaisissa metodeissa, miten työllisyyttä hoidetaan, mutta siihen te ette ole kyllä antaneet mitään selkeää vastausta. Sitä ei ole edes teidän työreformissanne.

Ed. Saari puhui koulutuksesta, että jätetään tavallaan työttömät kouluttamatta. Se nyt ei kyllä pidä paikkaansa. Mielestäni tässä budjetissa aivan selkeästi jo hallituksen esityksessä puhutaan muutokoulutuksesta, joka on erittäin tärkeä. Siihen on tässä budjetissa ensimmäisen kerran huomattavat lisäykset, kuin myöskin se lisäys, mitä sivistys- ja tiedejaosto teki, eli se velvoittavassa ponnassa velvoitti, että myöskin oppisopimuskoulutusta, joka tämmöiseen muutokoulutukseen erittäin hyvin soveltuu siltä osin, että lomautetaan taikka on työttömyysuhan alaisena, hallitus tulisi seuraamaan, samoin kuin lisäkoulutusta oppisopimuksen osalta ja toisi tiedon siitä eduskunnalle, miten se toteutuu.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Havaintoni mukaan ed. Saa-

ren äskeinen puheenvuoro poikkesi erittäin merkittävästi edukseen hänen puolueensa puheenjohtajan eilisestä puheesta ja aikaisemmista kirjoituksista ja puheista siinä, että ed. Saari korosti erityisesti sitä, että pitää ottaa huomioon yhteiskunnan kokonaisuus ratkaisuihin. Mielestäni tässä asiassa oli silloin sisäissään myös se, johon ed. C. Andersson ehti jo kiinnittää huomiota, nimittäin että jos on kysymys työttömyyden vähentämisestä, silloin työajan yleinen lyhentäminen ja järjestäytyneet ja sopimus pohjainen lyhentäminen on hyvin keskeinen instrumentti. Kun ed. Saari korosti sitä, että pitää ottaa yhteiskunnan kokonaisuus huomioon, silloin se tapahtuu näinpäin.

Sitten kommentti, joka ei ole yhtä positiivinen. Minä en ole havainnut, että kunnilta olisi otettu verotusoikeus pois. Minulla on semmoinen käsitys, että kunnilla edelleen on olemassa verotusoikeus. Ed. Saari, kun sanoitte, että kuntien tulot eivät riitä enää käyttötalousmenojen katteeksi, jotenkin tällä tavalla lausuite äsken, sehän tarkoittaa sitä, että tätä mainiota mahdollisuutta verottaa kuntalaisia ei ole käytetty riittävästi hyväksi, kun liksa ei riitä menojen katteeksi. Tässä nyt kannattaisi ottaa tuo lainsäädäntö vähän hallintaan ja ryhtyä asiaankuuluviin toimenpiteisiin.

Ed. K a l l i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun tämä hallitus aloitti toimintansa, valtio velkaantui noin 60 miljardia markkaa vuodessa. Velkaa otettiin lähes kolmannes budjetista. Nyt kun Lipposen hallitus on lopettamassa työtään, valtiontalous saadaan kutakuinkin tasapainoon. Tälle aikaansaannokselte te, ed. Saari, ette näy antavan mitään arvoa.

Mitä tulee ed. Saaren esille ottamaan taloudellisen kasvun ja työllisyyden väliseen suhteeseen, tässähan kyse on siitä, miten työn tuottavuus kehittyi. Taloustieteessä tunnetaan niin sanottu Okunin laki, mikä tarkoittaa sitä, että jos taloudellinen kasvu on noin 3 prosenttia, työllisyys pysyy ennallaan, jos kasvu on suurempi kuin 3 prosenttia, työllisyys paranee. Itse asiassa tämä lainalaisuus on jo pitkään pitänyt paikkansa niin Suomessa kuin kansainvälisestikin myöskin viime vuosina. On kyllä ilmeisesti niin, että kun kasvu enenevässä määrin siirtyy kotimarkkinoille ja palvelusektoreille, niin myöskin tuottavuuskehitys laskee ja tätä kautta myös alemmalla kuin 3 prosentin kasvulla työllisyys paranee. Joka tapauksessa työllisyydellä ja kasvulla on edelleenkin vahva yhteys, ja kyllä meidän täytyy

talouspolitiikassa jatkossakin pyrkiä siihen, että meidän taloutemme kasvaa ja vieläpä reippaasti.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä tuli niin runsaasti vastauksia, että puhemies varmaan sitten keskeyttää, kun kaksi minuuttia on mennyt, ellen saa mennä takaisin puhujakorokkeelle näihin vastaamaan.

Ensin toteaisin ed. Järvenpäälle, että edustaja ei näköjään lainkaan ymmärtänyt minun puhettani, tuskin montakaan sanaa. Eihän se millään tavalla ollut ristiriidassa puheenjohtaja Ahon ajatusten ja puheitten kanssa. Totta kai on selkeää, että vientivetoisen kasvun strategia siinä tilanteessa oli välttämätön ja me tarvitsemme sitä edelleenkin. Ei siinä ole mitään ihmettelemistä eikä pois pantavaa. Mutta juuri se oli puheeni yksi ydin, että nyt on nähtävissä, että tätä rakenteellista työttömyysongelmaa se ei vain poista. Siihen tässä yhteiskunnallisessa murrostilanteessa täytyy löytää uusia ratkaisuja.

Ed. C. Andersson, totesitte, että tällä hallituksella on ollut 52 kohdan työllistämishjelma. Mutta mikä on tulos? Meillä edelleen on laaja työttömyys, 560 000 ihmistä, joitten vaikutus valtion budjetin tasapainoon on noin 40 miljardia. Keinoja on varmasti yritetty etsiä, mutta niitä vain ei ole löydetty. Ongelma on siinä, mihin ed. Tulonen viittasi, että vaikka uusia työpaikkoja on syntynyt, vanhoja on loppunut alta, koska ne ovat tulleet näillä rakenteilla niin tuottamattomiksi, että niitä ei kannata ylläpitää, ei löydy palkan ja sivukulujen ym. ym. maksajia. Siitähan johtuu, että työttömyysongelma ei ole ratkennut.

Ed. Pulliainen, minä voin viedä terveisiä kuntiin, että te olette sitä mieltä, että heidän täytyy nostaa veroäyrinsä 25 penniin.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a : Arvoisa rouva puhemies! Kun olen pitkän aikaa kuunnellut budjettipuheita, haluaisin yhteen kohtaan palata, ed. C. Anderssonin ja ed. Jätteenmäen väliseen köyhyyttä ja hyvinvointia koskevaan keskusteluun. Haluaisin ensinnäkin muistuttaa siitä, että hyvinvointiyhteiskunnan tasoa mitataan sillä, miten se kohtelee heikompiaan, eikä sillä, miten se 2/3:n enemmistö tuntee ja kokee.

Ed. Anderssonille, joka on entinen ministeri, tekee mieli huomauttaa, että suhteessa köyhyyteen ja heikompiaisiihin on Lipposen—Niinistön hallituksen ja Ahon hallituksen toimilla hyvin merkittävä, keskeinen, tärkeä ero. Se on siinä, että Ahon hallitus ei kertaakaan leikkanut

perusturva. Se ei alentanut eläkkeitä, se ei koskenut siis kansaneläkkeisiin. Se ei poistanut sairausajan päivärahaa, ei puuttunut työttömyyden peruspäivärahaan, ei alentanut lapsilisiä jne. (Ed. C. Andersson: Se otti velkaa!) — Kun on kysymys heikoimpien aseman hoitamisesta, se teki oman arvovalinnan, oman ratkaisunsa, ja Lipposen—Niinistön hallitus on tehnyt oman ratkaisunsa. Se on alentanut muun muassa suurituloisten verotusta ja ottanut pois sairausajan päivärahan joiltakuilta jne. Tämä on arvovalintapohjaista päätöksentekoa, jota tietenkin parlamentaarisessa käytännössä tapahtuu.

Arvoisa puhemies! Tämän päivän teemaan. Budjetin käsittelystä tulee mieleen kovasti Holkerin hallituksen viimeisimmän budjetin hyväksyminen eduskunnassa. Kuten silloin, kun Holkerin hallituksen viimeistä budjettia eduskunnassa käsiteltiin, nytkin yleinen talouspoliittinen raamitus Lipposen — Niinistön hallituksella on epärealistinen. Budjetin tasapaino on hyvin näennäinen. Kuten silloin niin nytkin hallituksen keskittämistoimet ovat olleet Lipposen — Niinistön hallituksen mieluisinta työsarjaa. Aika näyttää, miten paljon vikaan Lipposen hallituksella nyt menee. Sen ehkä vuoden kuluttua jo voimme havaita. Toivottavaa kuitenkin on, ettei liki kymmenen vuoden takaiseen tilanteeseen jouduta.

Positiivista on se, että ensi vuonna on odotettavissa joka tapauksessa jonkinlaista kasvua ja että takana on monen monta vuotta viennin kasvun aikaa. Tätä aikaa hallitus, kuten tunnettua, ei ole kuitenkaan käyttänyt sillä tavalla hyväkseen, että olisi kyennyt vähentämään työttömyyttä, vaikka ed. Anderssonin äsken mainitsemia ohjelmia hallitus on tehnyt lukuisan määrän. Siitähän ei ole hallitusta moitittukaan, mutta ohjelmat ovat eri asia. Teoria on eri asia kuin käytäntö, niin kuin hyvin tiedämme.

Lipposen — Niinistön hallituksen suurin miinus on aivan epäilemättä siinä, että työttömyys on jäänyt hoitamatta. Työttömyys koskettaa tänäkin vuonna liki 800 000:ta työikäistä, ja se tarkoittaa käytännössä, että työttömyys on miltei jokaisen suomalaisen arkeen kuuluva kipeä asia.

Monivuotinen massatyöttömyys on vienyt toivon nuorilta, haja-asutusalueiden ihmisiltä, kaupunkeihin epätoivoisesti muuttavilta työnhakijoilta. Kuten keskustan puheenjohtaja Aho eilen totesi, tilastoitu työttömyys jää tämän vaalikauden päättyessä lähes kaksinkertaiseksi tavoitteeseen nähden. Tästä hallitukselle ei voi antaa mitenkään pisteitä. Työttömyys on myös pe-

russyy moniin muihin yhteiskunnallisiin ongelmiin. Siksi seuraavan hallituksen on tartuttava vakavasti työttömyysongelmaan ja tehtävä sellainen ohjelma, joka pelaa myös käytännössä.

Toinen hallituksen miinus on ennätyskorkea kokonaisveroaste. Hallitus ei siis kyennyt kasvun vuosina poistamaan eikä edes puolittamaan työttömyyttä eikä alentamaan kokonaisveroastetta. Sen sijaan hallitus kykeni jakamaan suomalaiset kahtia niin alueellisesti kuin ihmisten kesken. Se kykeni murtamaan kansalaisten perusturvaan ammottavia railoja. Tässä lyhykäisesti Lipposen hallituksen ansiot!

Arvoisa puhemies! On myönteistä, että eduskunnassa on sentään tahtoa ja voimaa muuttaa joitakin hallituksen esityksiä, ja näistä haluan omalta osaltani mainita muutaman asian, ensinnäkin evo-rahoituksen palauttamisen. Se on äärettömän tärkeä asia. Tärkeä asia on myös se, että kuljetustukilaki on edelleen voimassa. Pidän myös merkittävänä sitä, että makeisveroa ei tässä tilanteessa poisteta. Näille kaikille muutoksille on runsaasti perusteita.

Aluepolitiikan välinpitämättömyys on johtanut osaltaan hillittömään muuttoliikkeeseen, josta aiheutuu kasvualueille runsaasti ongelmia. Itsekin elän tällaisella kasvualueella, joka näitä ongelmia joutuu ratkomaan. Näihin valitettavasti tulevan vuoden budjetista ei löydy ratkaisuja. Sen sijaan valtiovarainvaliokunnan mietinnössä jotakin mainitaan, ja mietintö toteaa erästä aluepoliittisesta ongelmasta aivan oikein, kun se mainitsee, että nykyisin toimii heikosti EU-rahoitus. Sen budjettikäytäntöä tulisi muuttaa. Rahat ovat pirstoutuneet liian pieniin osiin. Valtavasta byrokratiasta johtuen niitä jää käyttämättä. Mutta myös sen vuoksi jää näitä rahoja käyttämättä, että kansallinen rahoitus ei ole kunnossa. Hallitushan on liki lopettanut kansallisen aluepolitiikan tästä maasta, ja sekin heijastuu kasvavana työttömyytenä tietyillä alueilla, kuntatalouden vaikeuksina, ja mikä pahinta, pk-yrityksillä ei ole mahdollisuuksia työllistää niillä alueilla, jotka ovat aluepoliittisesti tärkeitä alueita.

Aluepolitiikka odottaakin aivan uudenlaisia uudistuksia, joista pitäisin yhtenä kiireellisimpänä maakuntaitsehallinnon nopeaa toteuttamista, samoin sitä, että saataisiin nopeasti voimaan EU:n uudet tukialueet. Hallituksen tässä pitää toimia määrätietoisesti. Pohjois-Suomen tulisi saada kokonaisuudessaan uusissa tukialuejaoissa osansa, ja se tarkoittaa sitä, että tavoite 1-tukialueeseen tulisi pohjoisen Suomen kuulua.

Ahon hallituksen aikana otettiin käyttöön uusi aluepoliittinen instrumentti, joka on aivan selkeästi vaikuttanut positiivisesti maakunnissa, ja se on osaamiskeskukset. Ne tarvitsevat kuitenkin edelleen rahoitusta, ja esimerkiksi yliopistot ovat yksi erittäin tärkeä moottori aluekehityksessä ja osaamiskeskusten rinnalla. Siksi EU:n rakennerahastoja muodostettaessa tulee pitää huoli siitä, että kansallisiin osuuksiin on riittävästi rahoitusta.

Valtiovarainvaliokunta sivuuttaa jokseenkin kevyesti, ellei oteta huomioon vastalauseita, kuntatalouden tämänhetkiset ongelmat. Niiden vuoksihan perusturvapalveluja ei enää kyetä kaikissa kunnissa hoitamaan läheskään tyydyttävästi. Kun Lipposen — Niinistön hallitus on tehnyt vaalikauden aikana noin 14 miljardin markan leikkaukset, se näkyy kunnissa siten, että peruspalveluverkosto on pettänyt moneen kertaan. Turvallisuus ontuu muun muassa sosiaali- ja terveydenhuoltopolitiikassa, kuten äskeisessä välikysymyskeskustelussa on todettu.

Tilastokeskuksen viimeisimmän tilaston mukaan Uusimaa on saanut kymmenessä vuodessa 25 miljardia lisää valtionosuuksia lähinnä juuri pohjoisen ja Itä-Suomen kustannuksella, ja se sitten näkyy ennen kaikkea juuri näillä alueilla, jotka ovat menettäviä alueita. Siellä ei myöskään kunnallisverotusta voida korottaa. Siellä ei ole niin paljon veronkantokykyistä väestöä, että kunnallisvero voisi olla nykyistä korkeampi.

Arvoisa puhemies! Puutun lopuksi vielä opetustoimeen parilta kohdaltaan. Ensinnäkin totean, että Suomi on leikannut koulutointia viime vuosien aikana eniten Oecd-maista. Muualla, esimerkiksi Ruotsissa, voimavaroja on lisätty. Perusopetuksen yksikköhinnat ovat keinotekoisesti paljon todellisuutta alhaisempia. Maassamme joudutaan ensi vuonnakin lakkauttamaan turhaan pieniä kouluja, panemaan kouluja yhteen, lomautukset ilmeisesti häiritsevät edelleen kouluopetusta eikä kerho-, erityis- ja tukiopetusta voida järjestää riittävästi.

Koulutuksellisesta tasa-arvosta emme enää siis voi puhua. Monista Lipposen hallituksen aikana säädetyistä laeista seuraa ikäviä asioita edelleen. Muun muassa yhtenä esimerkkinä haluan todeta sen, että haja-asutusalueilta on hyvin vaikea tänään käydä lukiota tai ammatillista koulua koulumatkakustannuslaina takia.

Uudet koululait astuvat voimaan siis tilanteessa, jossa taloudellisia voimavaroja ei kerta kaikkiaan saada riittävästi. Ensi vuodelle on monessa kunnassa tulossa jälleen yksikköhintojen leik-

kauksia, joiden perusteitakaan ei ole edes kunnolla selvitetty. Siksi pidänkin välttämättömänä, että peruskouluille saataisiin lisää valtionosuuksia, ja on aivan valitettavaa se, että valiokunnassa ei tähän muutosta ole saatu aikaan.

Myös korkea-asteen koulutuskustannukset ovat Suomessa opiskelijaa kohden laskettuina kansainvälisellä mittapuulla arvioiden alhaiset. Työllisyyden parantamista ajatellen mahdollisimman laadukas koulutus on merkittävä. Koulutukseen panostaminen näkyy kansalaisten hyvinvoinnin kasvuna. Kansainvälisten vertailujen mukaan työllistyminen on sitä parempaa, mitä täsmällisempää peruskoulutus on. Siksi on vakavasti harkittava esimerkiksi sellaista uudistusta, että työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus järjestetään uudelleen siten, että koko koulutus siirretään opetusministeriön yhteyteen. Tällöin voimavaroja voitaisiin nykyistä paremmin suunnitella esimerkiksi juuri peruskoulutuksen ja täydennyskoulutuksen, lisäkoulutuksen ja työvoimakoulutuksen kesken.

Eduskunta on antanut yliopistoille uudella lailla entistä laajempaa itsehallintoa, mutta samalla budjetin kautta on kuristettu perusrahoitusta. Valiokunnan olisi tullut puuttua ongelmaan paljon kovemmalla kädellä kuin lievällä lausumalla, sillä yliopistojen perusrahoitustarve on todella mittava joka ikisessä maamme yliopistossa. Se tekee yhteensä noin miljardi markkaa jokaisena seuraavana neljänä vuonna, jos perusrahoitus haluttaisiin saada kunnolliseksi.

Perusrahoitus on viime vuonna laskenut todella rajusti samalla, kun tutkintojen määrä yliopistoissa on kasvanut noin 40 prosenttia ja tohtoritutkintojen jopa niinkin paljon kuin 150 prosenttia. Mutta yliopistolla on monia muitakin ongelmia, esimerkiksi se, että sillä ei ole tarpeellista riskirahoitusta nykyään käytettävissä.

Yliopistojen tutkimuspolitiikkakin ansaitsisi julkista ja avointa keskustelua. Sinänsä on positiivista se, että Lipposen hallitus on kyennyt omana aikanaan lisäämään tutkimusmäärärahoja, mutta näiden kohdentamisessa on tällä hetkellä erittäin suuria ongelmia. Suomen Akatemian tutkimusrahoitus on vienyt kehitystä suuriin hankkeisiin, ja ne sitovat kohtuuttomasti perus- ja tukitoimintojen voimavaroja. Tohtori-koulutusohjelmakin tuottaa aika kapea-alaisia tohtoreita, ja näyttää siltä, että tällaiset uudet, modernit tohtorit eivät saakaan työpaikkoja.

Meillä pitäisi käydä myös avointa yhteiskunnallista keskustelua tutkimuskohteista. Pidän aika hämmästyttävänä sitä, että tätä keskustelua

ei käydä eikä käyty edes siinä yhteydessä, kun Suomen Akatemian johtajaa valittiin.

Huippuyksikköpolitiikka on edelleen sellainen, joka kaipasi avointa keskustelua. Se tarvitsee aivan välttämättä uusia toteutusvaihtoehtoja.

Aiheellista on myös nostaa esille kansallisesti tärkeiden tutkimusalueiden huomioiminen, ja erityisesti tällöin mainitsen humanistisen tutkimuksen rahoituksen. Valiokunnan mietinnössään kannetaan aivan erityisesti huolta matemaattis-luonnontieteellisestä alueesta, ja siitä on kannettu huolta jo varmaan 20 vuotta, mutta tuloksia ei vain ole tullut.

Arvoisa puhemies! Muutaman kuukauden kuluttua jokin joukko tekee seuraavalle vaalikaudelle ohjelmaa. Sen tulee luoda uusi, moderni aluepolitiikka tähän maahan. Sen tulee pysäyttää muuttoliike, vakauttaa kuntatalous, laatia sellainen ohjelma, joka todella työllistää, sillä vain nykyistä paremman työllistämisen kautta me voimme tulevaisuudessa varmistaa välttämättömän perusturvan jokaiselle suomalaiselle.

Toinen varapuhemies: Myönnän seuraavat vastauspuheenvuorot: edustajat Kautto, Laaksonen, Tulonen, Peltomo, sen jälkeen ed. Isohookana-Asunmaa. Sitten mennään puhujalistaan, jota käydään sitten pitempi pätkä ennen seuraavaa debattia, koska 54 yleispuheenvuoroa on vielä jäljellä.

Ed. Kautto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En tiedä, minkä laskuopin mukaan ed. Isohookana-Asunmaa on laskenut, että muualta Suomesta on viety rahaa Uudellemaalle, kun tosiasia on se, että kuitenkin koko ajan Uusimaa on ollut se, joka on antanut muulle Suomelle rahaa voimavarojensa mukaan.

Toinen asia: Kun hän vaati uutta modernia aluepolitiikkaa, mikä se hänen uusi, moderni aluepolitiikkansa on? Minusta se kuulosti siltä, että hän oli vain peräämässä jälleen tukiaisia, joita pitäisi siirtää muualle Suomeen eli niille alueille, joilla on yhä vähemmän väestöä, sen kustannuksella, että muut alueet, jotka ovat vaikeuksissa palvelujensa suhteen, olisivat vielä suuremmissa vaikeuksissa. Minä kysyn, minkälaista tasapainopolitiikkaa se olisi, kun jo nyt todella on tilanne se, että kasvukaupungeissa on usein paljon heikompi palvelutaso kuin muualla.

Ed. Laaksonen (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ed. Isohookana-Asunmaa puheen-

vuoronsa alkuosassa totesi jotenkin tähän tapaan, jos oikein kuulin: ei kannata pyrkiä kymmenen vuoden takaiseen aikaan. Tästä olen suurin piirtein samaa mieltä. Eteenpäin on katsottava, ei taaksepäin, mutta joskus on hyvä katsoa myös taaksepäin. Siinä suhteessa voitaisiin ajatella pyrkivämme kymmenen vuotta sitten olleeseen tilanteeseen nimenomaan työllisyyden ja valtion velan näkökulmasta. Kymmenen vuotta sitten maassa oli 100 000 työtöntä ja valtion velka oli reilusti alle 50 miljardia. Tämä lienee hyvä pyrkimys ja tavoite, että me tähän pääsisimme. Mutta niin kuin nähty on, korkeallakaan talouden kasvulla yksin ei ole päästy työttömyyden ripeämpään alenemiseen, kuin mitä nyt on tapahtunut.

Matti Pekkasen työryhmä ehdotti noin 5 prosentin taloudellista kasvua, jotta työttömyys lähitisi alenemaan. Sitä rataa on menty, mutta sen lisäksi tietysti tarvitaan muitakin toimia. Pelkkä talouskasvu ei riitä. Tarvitaan työn jakamista, työajan lyhentämistä jnp.

Yhdyn siihen näkemykseen, että on sitten mikä hyvänsä väki tekemässä hallitusohjelmaa, keskeisenä tekijänä täytyy olla tavoite ja pyrkimys työttömyyden oleelliseen parantamiseen.

Ed. Tulonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Isohookana-Asunmaa mielestäni ihan hyvin nosti osaamiskeskukset ja yliopistot puheessaan esille, mutta hän unohti sen todella hyvän asian, että ensi vuoden budjetti ja kuluvan vuoden budjetti ovat todella olleet osamisen budjetteja myöskin siltä osin, että kun on myyty valtion omaisuutta, tämä eduskunta on ihan yksimielisesti käsittäökseni sopinut siitä, että juuri näitä varoja ohjataan tieteeseen ja tutkimukseen, ja näin on tapahtunut. Minulla on monta hyvää esimerkkiä siitä, että niin tutkijat ja huippuyksiköt kuin myöskin yliopistot kokevat tämän todella positiivisena asiana. Jos jotain hyvää löytää, ainakin tämän hyvän puolen voisi oppositiokin löytää.

Mitä tulee valtionosuuksiin ja siihen, jaetaanko niitä oikeudenmukaisesti myöskin niille alueille, joilla asuu vähemmän väkeä, kyllä minusta paljouden laki on tässäkin osuudessa se tärkeä laki. Valtionosuuksia pitää ohjata sinne, missä on ihmisiäkin, eikä se tarkoita sitä, että se on pois muualta. Huomauttaisin ed. Isohookana-Asunmaalle viimeisimmästä tutkimuksesta, jossa on todettu, että ei pitkäaikaistyöttömyys olekaan enää vaikein ongelma Pohjois- ja Itä-Suomessa, vaan Etelä-Suomessa ja Pirkanmaalla.

la. Tämä on mielestäni todella se jyrkkä muutos, joka tässä on tapahtunut, kun puhutaan valtion-osuuksista.

Mitä tulee opetustoimeen, johon ed. Isohookana-Asunmaa myöskin puuttui, sanoisin, että uudessa koululaissa on sinetöity esimerkiksi tukiopetus lain tasolle. Se on subjektiivinen oikeus oppilaalle. Tuskinpa siitä kunta voi leikata.

Ed. Peltomö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Isohookana-Asunmaa arvosteli voimakkaasti Lipposen hallituksen työllisyyspolitiikkaa. Haluan kuitenkin todeta, että katsotaan mitä tahansa lukuja, työttömyys on laskusuunnassa Suomessa ja erittäin voimakkaasti laskusuuntainen. Jos käytetään keskustan laajaa työttömyyden käsitettä, on todettava, että vuonna 1994 työttömyyden kustannukset Suomessa olivat 32 miljardia markkaa. Tästä ne ovat nyt laskeneet 9 miljardia markkaa, eli myöskin luvuilla voidaan osoittaa työttömyyden laskeva suunta. Jos mietimme vaalikauden työllisyyspolitiikkaa jo tässä vaiheessa ynnättyä niin sanotusti tilinpäätöksen muodossa, arvio on, että noin 200 000 uutta työpaikkaa tulee tämän vaalikauden aikana.

Arvoisa puhemies! En myöskään saata ymmärtää sitä, että jatkuvasti keskustan taholta haukutaan ministeri Jaakonsaarta siitä, että hän on temppuillut keskimäärin 125 000—130 000 työntekijää pois kortistosta. Vuorotteluvapaa-, osa-aikaeläke- ja työaikakokeiluja on moitittu joutavanpäiväisiksi. Viime vuosien aikana harjoitettua, määrään perustuvaa työvoimapolitiikkaa ei tarvitse mielestäni häpeillä. On totta, että työllistäminen ja kouluttaminen olivat avainasemassa, kun Suomi vuosina 1995—96 oli niiden harvojen Euroopan maiden joukossa, joissa työttömyys oli jatkuvasti laskusuunnassa. On kummallista vaatia ainakaan sosialidemokraateilta katumusharjoituksia tällaisen tavoitteen saavuttamisesta.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin ed. Kautolle haluan todeta sen, että kun käytiin lukuja, käytiin Tilastokeskuksen lukuja, joita ed. Kautto voi myöskin tietopalvelusta hakea. (Ed. Kautto: Kyllä, ja Tilastokeskuksen luvut osoittavat, että Uusimaa antaa muulle Suomelle!) Tilastokeskuksen selvityksen mukaan kymmenessä vuodessa Uusimaa on voittanut 25 miljardia, ja se on pois Lapilta, Satakunnalta, Etelä- ja Pohjois-Pohjanmaalta ja Kainuulta.

(Ed. Kautto: Omia rahoja!) — Muistaakseni veroja maksetaan myös muualla kuin Uudella maalla.

Mitä tulee aluepolitiikkaan, haluaisin todeta esimerkkinä uudenaikaisesta aluepolitiikasta sen, että kun Tekesille on annettu voimavaroja, aivan oikein, mitä kannatamme, sen määrärahoja tulisi pyrkiä jakamaan sellaisilla perusteilla, että niitä tulee muuallekin kuin valtaviin kasvukeskuksiin. Määrärahojen jakoperusteita pitäisi siis muuttaa.

Ed. Laaksooselle haluaisin vain kommentoida, että en todennut todellakaan, että pitäisi pyrkiä kymmenen vuoden takaiseen aikaan, vaan totesin sanatarkasti, että pitäisi pitää huoli siitä, ettemme joudu kymmenen vuoden takaiseen tilanteen eli siihen syvään lamaan, jonka koimme.

Ed. Tulosen kanssa olen aivan samaa mieltä siitä, että osaamiskeskukset ja yliopistot ovat todella merkittävä positiivinen tekijä. Haluan myös toisen kerran vahvistaa sen ilon, joka monilla on, että hallitus on saanut voimavaroja lisää tutkimustoimintaan. Se on hyvä asia, jonka myös äsken puheessani totesin.

Mutta paljouden laki, johon ed. Tulonen viittasi, ei mielestäni riitä, vaan paljouden lain mukaanhan on aina joltakin pois, jos jollekin paljon annetaan. Sen rinnalla meillä pitäisi olla heikompiosaisten laki. Täytyy muistaa, että eduskunta on juuri se paikka, joka tasaa ja pitää huolta siitä, että heikommat saavat sen osan, mikä heille kuuluu.

Ed. Korteniemi: Arvoisa rouva puhemies! Kun olen budjetin lähetekeskustelussa puhunut laajemmin asioista, joihin mielestäni olisi tullut budjetissa panostaa enemmän, työdyn tässä puheenvuorossa tarkastelemaan sitä, miten budjetti vastaa valtiovarainvaliokunnan käsittelyn jälkeen eräisiin välttämättömiin tarpeisiin.

Ensinnäkin pidän myönteisenä sitä, että kuljetustuki jäi edelleen voimaan niin lakina kuin pienenä lisämäärärahanakin. Tämä on minusta tärkeä periaatteellinen kannanotto. Määrärahan olisi tullut kuitenkin olla huomattavasti suurempi, mutta parempi vähäkin kuin ei mitään.

Kun viime viikonvaihteessa on nähty Euroopan unionin johtajien poukkoilu tax-free-kysymyksessä, ehkä meillä Suomessakin aletaan vähitellen ymmärtää, että eivät kaikki EU:sta tulevat viestit ole niin vakavasti otettavia. Kuljetustukihan yritettiin lopettaa vedoten EU:hun. Samanaikaisesti Ruotsi maksaa kuljetustukea paljon enemmän, eikä ole ollut lainkaan aikeissa

luopua siitä. Kyllä kansallista harkintavaltaa näyttää olevan sittenkin myös EU-asioissa paljon enemmän kuin meillä on annettu ymmärtää.

Aluepolitiikan alasarjo on yksi Lipposen hallituksen pahimpia virheitä. Sen seuraukset tulevat näkymään kauas tulevaisuuteen. Ensi vuoden budjettikin vahvistaa aluepolitiikan alasarjoa. Maata jaetaan kahtia, väki vähenee syrjäisillä alueilla ja yleensä maaseutualueilla. Tämä aiheuttaa vähitellen sen, että elämisen edellytykset ehtyvät suuressa osassa maata. Väen ahtaautuminen suuriin kaupunkikeskuksiin aiheuttaa niissä uusia ongelmia. Samalla kun valmiiksi rakennettua palveluvarustusta jää käyttämättä maaseutualueilla, toisaalla maassa on rakennettava uutta palveluvarustusta kasvukeskuksissa.

Äskettäin julkaistiin sanomalehdissä laskelma, joka osoitti, että hyvin koulutetun väestön siirtyminen maaseutualueilta kaupunkikeskuksiin merkitsee kymmenien miljardien tulonsiirtoa kaupunkikeskusten hyväksi. Aluepolitiikka on se keino, jolla voidaan ohjata maan kehittämistä tasapuolisesti. Ilman taloudellisia voimavaroja ei aluepolitiikalla ole tehoa. Valitettavasti nykyinen hallitus on heikentänyt aluepolitiikan resurssseja koko toimikautensa ajan, eikä ensi vuoden budjetti tuo tähän korjausta. On siis odotettava uutta vaalien jälkeistä hallitusta. Toivottavasti uusi hallitus ottaa tässäkin asiassa uuden linjan.

Opetusministeriön hallinnonalan osalta kiinnitän huomiota siihen, että ylisuurten valtionosuusleikkausten takia hyvän opetuksen perusedellytykset kouluissamme ja sivistyksellisten peruspalvelujen saatavuus ovat vakavasti uhatuna suurimmassa osassa maamme kuntia. Kysymys ei ole enää yksittäisistä kunnista, vaan ongelmia löytyy kaiken kokoisista kunnista ja eri puolilta maata. Joukossa on niin kaupunkikuntia kuin maalaiskuntiaakin.

Näistä kysymyksistä on keskusteltu eduskunnassa moneen kertaan. Ongelmat tiedetään ja ne tunnustetaan, eikä kritiikkiä ole tullut vain opposition taholta, vaan kyllä ongelmat on myönnetty myös hallituspuolueiden edustajien taholta. Tämä käy hyvin ilmi esimerkiksi sivistysvaliokunnan yksimielisestä lausunnosta.

Perusopetuksen yksikköhintojen jälkeenjääneisyys on kiistanon. Kunnat eivät saa opetustoimen hoitamiseen sitä valtionosuutta, mikä niille kuuluisi. Jälkeenjääneisyys on tällä hetkellä vähintään 10 prosenttia. Tästä seuraa, että taloutensa kanssa ahtaalla olevat kunnat eivät pysty hoitamaan niille annettuja tehtäviä tavoitteiden mukaisesti. Tämä koskee koko sivistystointia,

mutta yhtä lailla myös terveydenhoitoa ja sosiaalitointoa.

Keskustan vastalauseessa esitetään 300 miljoonaa markkaa perusopetuksen yksikköhintojen korottamiseen. Tämä on kannatettava ehdotus. Toivottavasti ehdotus saa kannatusta kaikilta niiltä, jotka ovat tämänkin vuoden aikana puhuneet koulujen ongelmista salissa ja vaatineet kouluille lisää määrärahoja.

Hallituksen budjettiesitys antaa aivan liian vähän rahaa koulujen perustamiskustannuksiin. Tästä määrärahasta rahoitetaan paitsi uusien koulujen rakentaminen myös koulujen peruskorjaukset. Meillä on tällä hetkellä erittäin suuri tarve tehdä peruskorjauksia vanhoissa koulurakennuksissa. Uudet opetusmenetelmät ja tekninen kehitys ovat tuoneet uusia tarpeita myös koulurakennuksille. Muutostöitä ja uusia lisätarpeita varten olisi osoitettava riittävät määrärahasurssit myös valtion taholta. Homehaittoja on yllättävän monissa kouluissa. Homehaitat aiheuttavat sairauksia niin opettajille kuin oppilaillekin. Tällaiset koulut on saatava pikaisesti peruskorjattaviksi.

Keskustan vastalauseessa on esitetty 50 miljoonan markan lisäys koulujen rakennus- ja peruskorjausmäärärahoihin. Esitys on hyvin perusteltu ja tarpeellinen. Eihän tälläkään lisärahalla kovin monta koulua saada korjattua, mutta lisämääräraha nopeuttaisi kuitenkin monen hankkeen toteutumista. Hallituksen esittämällä määrärahasolla aivan liian monet hankkeet jäävät kaus tulevaisuuteen.

Lopuksi haluan sanoa vielä muutaman sanan työllisyysmäärärahoista. On hyvä, että hallitus on jälkikäteen korjannut alun perin alimitoitettuja määrärahoja. Korjausten jälkeenkin määrärahat ovat kuitenkin aivan riittämättömät. Hallitus on itsekin jo joutunut tunnustamaan, että sen päätavoite, työttömyyden puolittaminen, ei tule onnistumaan tällä hallituskaudella. Näin tapahtuu, vaikka meillä on ollut voimakkaat kasvun vuodet. Siksi onkin valitettavaa, että työllistämiseen suunnattavat määrärahat supistuvat ensin vuoden budjetissa. Kun tähän liittyy vielä sen, että hallitus on lukuisilla toimenpiteillä heikentänyt työttömien asemaa, hallitus on kiistatta epäonnistunut työllisyyspolitiikassaan.

Kun hallitus ei pysty harjoittamaan sellaista politiikkaa, joka antaisi kansalaisille työpaikkoja, ei ole oikein, että työttömät nujerretaan lainsäädännön muutoksilla, jotka pudottavat työttömät vuosi vuodelta heikomman työttömyys-turvan varaan. Toivottavasti uusi hallitus korjaa

nykyisen hallituksen virheet myös työllisyyspolitiikassa.

Ed. M ö l s ä : Arvoisa rouva puhemies! Kun budjetin lähetekeskustelua käytiin tässä salissa, aloitin puhevuoroni arvioimalla budjetin yleislinjaa ja sitä, kuinka pitävällä pohjalla budjetti on. Budjettiahan mainostettiin ylijäämäiseksi ja niin, että velanotto saadaan pysäytettyä ja tasapaino budjettiin. Silloin epäilin sitä, kuten moni muukin, kuinka kestäväällä pohjalla ajatus on.

Nyt on kulunut aika lyhyt aika siitä, kun lähetekeskustelu käytiin, ja jo tänä aikana hallitus itse, myös valtiovarainministerin suulla, on joutunut toteamaan, että budjetin ylijäämä on tavallaan haihtunut kuin tuhka tuuleen. Pääasiallisena syynä oli nimenomaan se, että työttömyyden kehitys ei ole ollut odotetun kaltainen. Kun budjetti oli rakennettu hallituksen toimesta 9 prosentin työttömyyden varaan, niin jo nyt on jouduttu tarkistamaan tätä lukua 10,2 prosenttiin.

Toinen oleellinen tekijä, joka minusta nakertaa budjetin pohjaa pois, on se, että hallitus optimistisesti kuvitteli taloudellisen kasvun jatkuvan edelleen korkealla tasolla, 4 prosentin tasolla, mutta myös tätä kasvulukua on jouduttu pudottamaan 3,5 prosenttiin, ja useimmat muut kansantalouden tutkimuslaitokset ovat päätyneet huomattavasti alempiin lukuihin, 2—3,2 prosentin kasvulukuihin. Minusta on tavattoman outoa, että tätä tosiasiaa ei edelleenkään ole tunnustettu, vaan on lähdetty siitä optimistisesta näkökulmasta, että mitään rakennetta budjetin sisällä ei ole tarvetta muuttaa.

Kolmas asia, joka tähän liittyy, on se, että budjetin tasapaino on haettu keinotekoisesti. Tämäkin asia ei ole opposition keksintöä, vaan budjettikirjan yleisperusteluissa hallitus itse toteaa, että budjetissa on rakenteellinen 6 miljardin markan vaje. Tämä vaje on katettu keinotekoisesti eri ratkaisuja käyttäen, muun muassa omaisuutta myymällä ja ottamalla erilaisista rahoista, kuten eläkerahastoista ja Maatalouden kehittämisrahastosta, varoja budjetin yleiskatteeksi. Kaikki tämä viittaa vain siihen, että ne ongelmat, jotka nyt on vaalibudjetissa kasattu maton alle, tulevat entistä vaikeampina esiin, kun seuraava hallitus alkaa rakentaa tulevan vuoden budjettia.

Monta kertaa on sanottu, että eduskunta on kumileimasin budjettikysymyksissä eikä eduskunta pysty niihin vaikuttamaan. Minusta on kuitenkin positiivista, että ainakin jonkinlaista käden ja kynän jälkeä eduskunta on tähän bud-

jettiin saanut aikaiseksi; näihin palaan hetken kuluttua. Mutta ensin otan esille asian, joka minusta on hyvin mittava, mutta jota ei jostain syystä ole ymmärretty budjetin eduskuntakäsittelyssä.

Asia on siinä suhteessa vielä aika vakavakin, että kuluva vuosi kohteli tavattoman kaltoin luonnonolosuhteitten takia maatalouttamme. Siitä huolimatta alkuperäinen hallituksen leikkaus nimenomaan kotimaisesta kansallisesta tuesta, 458 miljoonaa markkaa, on sitä luokkaa, että se edelleen heikentää vakavasti maatalouden toimintaedellytyksiä. Lisäperusteita sille, että tästä leikkauksesta olisi voitu luopua, löytyy siitä, että kun Suomen EU-jäsenyyttä laadittiin, lähdettiin tietystä kustannus- ja tulo-olettamasta, joka oli selvä poliittinen arvio siitä, miten tilanne tulee kehittymään. Tänä päivänä tiedämme, että olemme kulkeneet aivan eri suuntaan, ja tilastot kertovat, että samanaikaisesti, kun muilla ammattiryhmillä tulot ovat kasvaneet, ovat plusmerkkisiä, maatalousväestön tulot ovat laskeneet 9 prosenttia. Tähän viitaten on entistä ihmeellisempää, että kun toisaalta katokorvauksiin ei ole löytynyt riittävästi rahaa, niin samanaikaisesti pitäydytään tässä alkuperäisessä leikkauksessa, joka leikkaa lähes puoli miljardia markkaa kansallista tukea. Tähän olisi nimenomaisesti tässä budjetissa pitänyt puuttua ja jättää leikkaus tekemättä.

Seuraava asia, johon, arvoisa puhemies, haluaisin puuttua siinä suhteessa, että siinä on ollut positiivista henkeä, kun asiaa on eduskunnassa käsitelty, koskee liikennettä ja siihen liittyviä määrärahoja. Tosin tämäkin määrärahalisäys, joka tähän budjettiin on tullut, on kyllä hyvin kosmeettinen ja osoittaa vain sitä, että vaalivuoden alla on haluttu jonkinlainen kädenojennus antaa nimenomaan yksityisteille. Budjetin käsittelyssähän tähän on lisätty 15 miljoonaa markkaa, joka nostaa tämän koko rahasumman 45 miljoonaan markkaan, kun lähtökohta oli se, että yksityisteitten avustukset olivat yli 100 miljoonan markan tasolla.

Kun tätä tällaista kokeilupolitiikkaa on harjoitettu nyt muutaman vuoden, että nämä määrärahat on lähes poistettu, on osoittautunut tilanne siinä suhteessa hyvin vakavaksi, että monet tärkeät kuljetukset ovat joutuneet vaaralle alttiiksi. Nimittäin valtaosa metsäkuljetuksista tapahtuu näitä yksityisiä teitä pitkin. Toisaalta monet läpikulkutiet ovat yksityisiä. Elintarviketeollisuus, elintarvikeraaka-ainekuljetukset kulkevat yksityisteitä pitkin, ja lopuksi nimen-

omaan yleinen turvallisuus niin palo- kuin sairaankuljetusten osalta on joutunut vaakalaudalle sen takia, että yksityisteitä ei ole voitu riittävästi pitää kunnossa.

Tässä suhteessa minusta se kehitys, joka tässä on, on tietysti positiivinen, kun tämä aletaan ymmärtää yli puoluerajojen, mutta määrärahalisäykset, kuten mainitsin, ovat tässä suhteessa olleet hyvin minimaalisia ja kosmeettisia, ja keskustan vastalauseeseen liittyvä korotusesitys on tässä suhteessa täysin perusteltu.

Edelleen muistuttaisin siitä, että — oliko viime viikolla — tämän hallituksen ministerityöryhmä arvioi maamme tieinfrastruktuurin tilaa ja lähti siitä, että yleensä Suomen tiestö voidaan pitää kohtuullisessa kunnossa. Se edellyttää sitä, että vuosittain lisätään tienpidon määrärahoja 600 miljoonaa markkaa. Kun se on tapahtunut tämän hallituksen toimesta, toivottavasti tämä ei ole pelkkä vaalikikka, vaan on todella ymmärretty, että nykyisillä määrärahoilla Suomen tiestö rappeutuu kovaa vauhtia.

Samassa yhteydessä ministerityöryhmä otti kantaa myös nimenomaan yksityistieavustuksiin, ja jos oikein muistan, esitti 60 miljoonan markan lisäystä niihin. Tämä minusta on oikeampaa toimintaa kuin se, mitä nyt on budjetissa, ja sen takia täytyy toivoa, että näillä puheilla olisi myös jonkinlaista katetta.

Arvoisa puhemies! Lopuksi ottaisin esille asian, joka minusta ehkä on ollut viime päivien kansalaiskeskusteluissa puheenaihe numero yksi. Se on kyllä yleiseen turvallisuuteen liittyvät kysymykset.

Itse eteläsuomalaisena ja uusmaalaisena edustajana noin vuosi sitten jouduin tekemisiin tämän asian kanssa ja silloin tein kirjallisen kysymyksen siitä, miten kansalaisten turvallisuus yleensä voidaan hoitaa monien rikollisuusalojen lisääntyessä. Silloin kirjallisessa kysymyksessä mainitsin, että avoimia poliisivirkoja oli 350 kappaletta. Nyt vastaavasti ilmoitetaan, että yli 500 virkaa on jouduttu jättämään täyttämättä, ja on selvää, että tämä ei voi olla näkymättä poliisin toiminnassa.

Tietysti on selvää, että nämä virat tulee täyttää, mutta tähän liittyy myös ongelma, joka selvisi myös silloin vuosi sitten, että poliisien koulutustarve on jätetty täyttämättä. Minkä takia näin on tehty, siihen ei ole kunnan vastausta annettu, ja on selvää, että jos koulutusta ei riittävästi hoideta, ei myöskään 500:aa vapaana olevaa virkaa pystytä täyttämään. Sen takia minusta tässä asiassa pitäisi ymmärtää, että kysymys on todella

vakavasta asiasta, mikä näkyy ennen kaikkea yleisenä turvattuutena mutta myös rikollisuuden lisääntymisenä.

Tähän asiaan myös, kuten tiemäärärahasiaan, hallitus on reagoinut, mikä on tietysti positiivisena pantava merkille. Mutta kun katsoo määrärahalisäystä, 30 miljoonaa markkaa, niin tietysti tulee sama asia mieleen kuin yksityistieasiassa, että tästä tietysti saadaan jonkinlainen vaalikeskusteluasia eli todetaan, että asiaan on puututtu. Mutta kun ensi vuodelle tämän asian hoitamiseksi tarvittaisiin 130 miljoonaa markkaa eli 100 miljoonaa markkaa enemmän, on selvää, että tällä 30 miljoonan määrarahalla ei tätä ongelmaa hoideta. Tämän ovat myös poliisijärjestöt itse todenneet. Sen takia ja tässäkin suhteessa on erittäin perusteltua toteuttaa vastalauseessa oleva esitys, että määrärahoja lisätään 100 miljoonalla markalla.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Palautekeskustelussa on noussut hyvin voimakkaasti esille eriarvoisuuden kasvu. Me tiedämme, että maan aluekehitys toisaalta ja eri väestöryhmien välinen kehitys toisaalta on Lipposen hallituksen aikana voimakkaasti eriytynyt. Pääkaupunkiseudulla eletään voimakkaan talouskasvun kautta. Kysyntä työvoimasta on täällä lisääntynyt. Monilla aloilla koetaan jopa työvoimapulaa. Toisaalta maassa on maakuntia, missä työttömien määrä on jopa lisääntynyt. Samaan aikaan kuitenkin nuorten muuttoliike ja ylipäätänsä muuttoliike näiltä alueilta on voimistunut ennätysvauhtia.

Siitä huolimatta työttömyys kalvaa alueita. Voidaan sanoa, että työttömyys on pahin yhteiskunnallinen ongelma koko maassa, eikä Lipposen hallitus ole tähän keskeiseen ja suurimpaan yhteiskunnalliseen ongelmaamme kyennyt tuomaan lupaamaansa ratkaisua. Ratkaisu siirtyy seuraavan hallituksen tehtäväksi. Näin käy myös monen muun yhteiskunnallisesti polttavan kysymyksen osalta.

Myös ihmisryhmien välillä tapahtunut eriarvoisuuden kasvu on tosiasia. Kun budjettia on leikattu, on leikattu määrärahoja tavalla, joka murentaa ihmisten perusturvaa, vie elämisen edellytyksiä. Valta on annettu markkinavoimille. Nyt tarvittaisiin kuitenkin vahvaa yhteiskunnallista päätöksentekoa. Poliitikka pitäisi saada takaisin politiikkaan.

Muuttoliikkeen ja eriarvoistuvan kehityksen myötä epävarmuus maakunnissa ja etenkin maaseudulla on kasvanut. On todettu, että kuntien peruspalvelut ovat vaarassa. Ed. Pulliainen totesi

aiemmin keskustelussa, että onhan kunnilla verotusoikeus. Niin on. Valitettavasti useimmissa niissä kunnissa, missä palvelut ovat uhatuimmat, veroprosentinkin taso on jo korkein. Näissä kunnissa myös työttömyys on usein pahinta. Siellä on myös muuttoliike kouraussut voimakkaimmin asukkaita, ja edelleen tulotaso on näissä kunnissa alhainen. Valtion tehtävänä on tasata elämisen edellytykset, turvata peruspalvelut tasapuolisesti ja pääosin samalla veroprosentilla koko maassa. Ei voi olla niin, että vastuu peruspalveluista sysätään kuntalaisille itselleen, alueiden asukkailla itselleen, ja sanotaan "lisätkää veroja".

Tähänhän tähtää osaltaan SDP:n piirissä esillä ollut kiinteistöveronkin korotus. Jos kiinteistövero ulotetaan myös metsiin, totta kai veroa saadaan lisää. Mutta vero kerätään niiltä samoilta asukkailta, jotka muutoinkin ovat joutuneet kantamaan jo raskainta verotusta jakoveron kautta, joiden tulotaso on alhainen ja jotka ovat kärsineet myös valtion palvelujen loitonemisesta ja sitä kautta siitä, että valtio on siirtänyt kustannuksia kansalaisten kannettaviksi. Tähän tarkoittavat monet nykyisen hallituksen aikana tehdyt hallinnonuudistukset. Suurläänit runnottiin läpi, ympäristökeskuksia vähennettiin ja alueita suurennettiin. Lääninverovirastot on myös siirretty suurempiin yksiköihin ja viimeisimpänä ratkaisuna lääninoikeuksia lakkautettiin ja siirryttiin niissäkin suurempiin, harvakuisempiin yksiköihin.

Arvoisa puhemies! Peruspalvelujen osalta huolestuttavin tilanne on terveydenhuollon ja toisaalta koulupuolen säästöjen osalta. On käsiteltävänä, että jo kolmiopettajaisiakin kouluja joudutaan panemaan kiinni säästöyistä. Oppilaiden koulupäivä pitenee, koulumatkat kasvavat kymmeniä, jopa lähes sataan kilometriin. Mikä on tällaisen sivistysvaltion tulevaisuus? Eikö nyt olla jo sillä rajalla, että koulutuksen eriarvoisuus kasvaa ja antaa aivan erilaiset lähtökohdat asuinpaikasta riippuen?

Lasten ja nuorten tilanteesta ylipäättensä on kannettu aiheellisesti ja asiallisesti täällä huolta. Eikö pitäisi myös käytännön ratkaisulla tukea sitä, että meillä kasvaa tasapainoisia yhteiskunnan kansalaisia ja vältytään niiltä vakavilta murhenäytelmiltä, joita valitettavasti on monin tavoin julkisuudesta saatu lukea ja nähdä?

Lisääntyvä pahoinvointi ja turvattomuus ovat jo suuri uhka Suomessa. Kasvava rikollisuus on noussut esiin, samoin se, että poliisin määrärahat eivät riitä. Poliisin toimintavalmiusaika on olenaisesti kasvanut, rikosten selvityssaste laskenut

ja yhä useampi rikos, varsin suurikin, jää nyt jo tutkimatta. Uupumus poliisien työssä on tullut myös esiin.

Kaikki nämä kuvastavat sitä, että meillä painotukset ovat yhteiskunnassa väärin tehtyjä. Me emme huolehdi kohta kansalaisista, heidän kehitysedellytyksistään, heidän turvallisuudestaan emmekä tasa-arvoisen ja tasapainoisen yhteiskunnan kehityksestä.

Tämä, arvoisa puhemies, pahimmillaan joutaa yhteiskunnan perusrakenteen murenemiseen, lisää edelleen muuttoliikettä ja ongelmia sekä siellä, mistä ihmiset lähtevät, että siellä, minne ihmiset muuttavat. Aluepolitiikan alasarjojen oli hallituksen ensimmäisiä toimia. Säästöjä on tehty sillä puolen kovasti.

Samoin maatalouden ja elintarviketalouden tilanne on käymässä kestäättömäksi. Viljelijäväestö uupuu monen leikkurin alle, ja kun vielä katotilannekin kohtasi varsin vaikeana monilla alueilla, on koko elinkeinon osalta ymmärrettävää se suuri huoli, joka henkii maakunnissa ja maaseudulla. Sukupolvenvaihdokset ovat lähes loppuneet monilla alueilla, juuri siellä, missä niitä eniten tarvittaisiin ja missä kaikki työpaikat ja elämisen mahdollisuudet tulisi kyetä käyttämään hyväksi.

Arvoisa puhemies! Kuitenkin, kun suomalaisilta kysytään, mitkä ovat tärkeimpiä tavoitteita tulevalla EU-puheenjohtajakaudella, niin yli 90 prosenttia pitää keskeisellä sijalla elinmahdollisuuksien turvaamista myös Itä- ja Pohjois-Suomessa. Se nousee niinkin korkealle.

Toisena hyvin tärkeänä asiana koetaan kotimaisen ruokatuotannon turvaaminen, maatalouden elinkelpoisuuden turvaaminen koko maassa. Tämä pitäisi, arvoisa puhemies, meidän kaikkien ottaa vakavasti, kun yhteiskunnan päätöksiä mietitään ja tehdään: turvata elämisen edellytykset kaikkialla maassa, maakunnissa ja maaseudulla.

Ed. Holopainen: Arvoisa rouva puhemies! Kun ottaa huomioon sen, minkälaisessa tilanteessa nyt istuva hallitus aloitti, ja kun ottaa huomioon sen, minkälaisessa tilanteessa sekä nyt käsiteltävänä olevaa budjettia että edellisiä budjetiteja istuva hallitus teki, voidaan tämän hallituksen onnistumista pitää vähintään kohtuullisena. Valtion velkaantumisen kuriin saattaminen on tiennyt jopa epäinhimillisen tiukkaa budjettilinjaa. Se on ollut kuitenkin ainut keino turvata hyvinvointiyhteiskunta myös tulevaisuudessa.

Valtion velan korot ovat tällä hetkellä lähes 30

miljardia markkaa, mikä on kolmisen miljardia markkaa suurempi summa kuin koko opetusministeriön hallinnonalan budjetti, siis aivan kohtuuton. 90-luvulla valtion velan korkomenojen hoitoon on kulunut meidän veronmaksajien rahaa suurin piirtein Suomi-nimisen valtion yhden vuoden budjetin verran. Olisi aika ihmeellistä, ellei tämä näkyisi monilla sektoreilla selvästi puuttuvina määrärahoina. Tällaisia alueita ovat erityisesti sosiaali- ja terveyssektorilla terveydenhuolto ja vanhustenhoito sekä liikenneministeriön puolella tiestö ja radat.

On kuntia, joissa terveydenhoito toimii edelleen varsin mallikkaasti, mutta on kuntia, joissa näin ei ole. Sairaalat ja vanhukset eivät saa kaikkialla sellaista hoitoa, joka heille kuuluisi. Minkälainen lasku on sitten tulossa hoitoalan työntekijöiden upumuksen seurauksena tulevaisuudessa? Terveystieteiden ja vanhustenhoitoon on jatkossa lisättävä panoksia.

Tiestön kunto rapautuu määrärahojen puutteesta. Harvaanasutuilla seuduilla liikkuminen on kiinni juuri yksityisteiden ja alempiasteisen tieverkon kunnosta. Säästöt ovat olleet tietyllä tavalla ymmärrettäviä, mutta on selvää, ettei näin voi jatkua loputtomiin, vaan panoksia myös tiestöön ja ratoihin on jatkossa löydettävä. Olen iloinen, että yksityistieavustuksiin ollaan nyt lisäämässä 15 miljoonaa markkaa, minkä jälkeen budjetissa on niihin rahaa 45 miljoonaa markkaa. Vaikka summaa voidaan pitää vielä varsin pienenä, on suunta kuitenkin oikea.

Kuljetustuet säilytetään edelleen budjetissa. Pidän sitä aivan välttämättömänä. Monia muitakin parannuksia budjettiin on tullut valiokunnassa, mutta en käy niitä nyt erikseen erittelemään.

Arvoisa puhemies! Muuttoliike on voimakasta. Pohjois-Suomesta muuttaa väkeä eteläiseen Suomeen ja muutamiin suurempiin kasvukeskuksiin, mutta miten estäisimme muuton, jos ihmiset haluavat näin tehdä? Emme voi rakentaa maakuntien ja alueiden ympärille aitoja, kun elämme eurooppalaisessa sivustysvaltiossa. Näitä aitoja voisivat sen sijaan olla toimenpiteet ja määrärahat, jotka edistäisivät työllisyyttä. Se, miten yritysten suuntautumiseen itäiseen ja pohjoiseen Suomeen voitaisiin vaikuttaa, on mielestäni työllisyyden kannalta ydinkysymys. Hyödyntämällä eri alueiden vahvuuksia ja osaamista sekä panostamalla niihin on mahdollisuus ainakin hidastaa nykyistä muuttoliikettä. Se, että ihmiset muuttavat näin voimakkaasti, tuo omat ongelmansa muuttovoittokunnille. Ongelmia tulee

asuntojen riittävytydessä ja asuntojen hintapaineissa, sosiaali- ja terveyssektorilla, opetuksessa, liikenteessä jne. Samat ongelmat näkyvät ikään kuin peilikuvina muuttotappiokunnissa.

Parin viikon kuluttua Suomi siirtyy Emu-ajkaan. Jo ennen tätä olemme saaneet huomattavan edun tehtyämme Emu-päätöksen eduskunnassa. Korot ovat olleet alhaalla ja vakaat, inflaatio matala ja talouskasvu hyvä. Näistä eri seikoista ovat hyötynneet ennen kaikkea pienituloiset ihmiset, joiden asemaa olemme täällä keskustelun yhteydessäkin ruotineet.

Velkaantuminen on saatu kuriin ja työttömyys on parantunut. Toivottavasti sama myönteinen kehitys jatkuu mahdollisimman kauan myös tulevaisuudessa. Tätä kehitystä tukee vinnin ohella myös kotimarkkinoiden toimivuus. Tästä on uuden hallituksen ja eduskunnan hyvä jatkaa, paljon parempi kuin sateenkaarihallituksen ja tämän eduskunnan niiden aloittaessa toimintansa.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunta on mielestäni tehnyt erittäin hyvää työtä valmistellessaan budjettimietintöä. Yleensä tapana on ollut se, että kun vaalit lähestyvät, hallitus hermostuu ja eduskunta hermostuu ja valtion menoja selvästi lisätään. Tällä kertaa kuitenkin tosiasia on se, että pitkän vaelluksen jälkeen sekä hallitus että eduskunta, kumpikin, tekevät budjetin, joka on lievästi ylijäämäinen.

Kuitenkin samalla voidaan tehdä tärkeitä korjauksia. Erityisesti haluan nostaa niistä kaksi esille.

Toinen koskee erikoisvaltionosuuksia ja lääketieteellistä koulutusta, joihin ministeri Huttu-Juntunen oli aivan käsittämättömällä tavalla tehnyt leikkauksia, jotka olivat täysin mahdollottomia toteuttaa ja joihin muun muassa keskussairaaloissa ei ollut lainkaan varauduttu. Ymmärrän kyllä, että ministeri tulee alueelta, jonne nämä rahat eivät tule, mutta täytyy sanoa, että kun säästöehdotuksia tehdään, niiden pitäisi kuitenkin olla vastuullisia. Tässä tapauksessa eduskunta on ottanut vastuun itselleen ja pitää huolta siitä, että erikoissairaanhoidon saadaan riittävästi varoja eikä myöskään lääketieteellisen koulutuksen varoja supisteta tilanteessa, jossa on selvästi lääkärikoulutuksen kasvattamistarvetta. Mikä tärkeintä, eduskunta on vastuullisesti lähtenyt siitä, että muutokset myöskin rahoitetaan. Tässä tapauksessa on käytetty makeisveron jatkamista keinona tuon rahoituksen aikaansaamiseen.

Täytyy myöskin todeta, että kun tuossa yhteydessä valiokuntavastaavat edellyttivät, että sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta täytyy säästää 10 miljoonaa markkaa, harvoin olen nähnyt niin vaikeita neuvotteluja kuin tuossa yhteydessä käytiin. Olen kyllä nähnyt monta kertaa, kun sosiaaliministerit ja terveysministerit puolustavat oman pääluokkansa menoja, mutta täytyy sanoa, että silloin kun koskettiin sosiaali- ja terveysministeriön omiin toimintamäärärahoihin, tuo puolustaminen oli todella ponnekasta. Täytyy sanoa, että kun pääluokan menot ovat 200 miljoonaa markkaa ja jos eduskunta leikkaa sieltä 3 miljoonaa markkaa, jotka pääasiassa kohdistuvat uuden toimirakennuksen kalustokustannuksiin, tuo leikkaus ei voi olla kohtuuton. Sanonkin, että tässä suhteessa on oikea linja, minkä eduskunta on omaksunut: potilaille annetaan ja byrokratiasta leikataan. Tällä linjalla mielestäni täytyy sosiaali- ja terveystoimen määrärahoissa tulevaisuudessakin jatkaa.

Puhemies! Toinen keskeinen seikka, johon tehtiin muutoksia, oli poliisin määrärahat. Me tiedämme sen vaikean tilanteen, mikä poliisilla on kentällä. Tiedämme, että vuoden lopun lähesytyessä poliisi joutuu miettimään, onko heillä enää varaa hankkia polttoainetta autoihinsa, missä määrin voidaan päivystää jne. Se että nyt eduskunta antaa poliisin toimintamäärärahoihin 30 miljoonan markan lisäyksen sen lisäksi, että hallituksen budjettiesityksessä oli jo 90 miljoonan markan lisäys, johtaa onneksi siihen, että poliisin toimintaa ei tarvitse supistaa ensi vuoden aikana.

On tietysti selvää, että toiveet poliisin osalta olisivat olleet huomattavasti suuremmat, toimintaa haluttaisiin kasvattaa, ja tietysti toiminnan tarve on lisääntynyt. Haluan kuitenkin todeta sen, että jos otamme koko tämän vuosikymmenen, rikollisuus kaiken kaikkiaan kokonaisuutena ei ole kasvanut. On vuosia, jolloin se on kasvanut, ja vuosia, jolloin se on vähentynyt, mutta se täytyy myöntää, että rikollisuus on raastunut ja rikokset, joita tehdään, ovat vakavampia.

Mutta aina ei pitäisi puhua pelkästään rahasta. Se mikä on välttämättömyyttä, sen eduskunta nyt tekee, mutta mielestäni pitää puuttua myöskin rikoslainsäädäntöön sillä tavalla, että meillä lainsäädäntö edistää sellaisia toimia, jotka hillitsevät rikollisuutta. Tältä osin esimerkiksi ehdollisen vankeusrangaistuksen käyttö on liian yleistä. Täytyy sanoa, että rikoksesta tulisi konkreettisemmin seurata jonkinlainen seuraamus jo hyvin lievissäkin tapauksissa. Tosin haluan todeta,

että ketään ei paranna se, että hänet lähetetään vankilaan, vaan tässä suhteessa haluan korostaa erityisesti vaihtoehtoisten rangaistusmuotojen merkitystä. Mutta kriminaalipoliitikassa meillä on paljon pohtimisen varaa, ja tässä suhteessa sitä pitää katsoa vaihtoehtona poliisin määrärahojen kasvattamiselle.

Haluan omalta osaltani neuvotteluihin osallistuneena kiittää valtiovarainvaliokunnan hallitusryhmiä siitä, että hyvässä järjestyksessä ja sovuissa nämä ratkaisut on saatu tehdyksi. Voim sanoa, että kaikki olemme varmasti hyvin tyytyväisiä. Haluan myös kiittää valiokunnan sihteerit, valiokuntaneuvoksia Kämppi ja muut, jotka ovat jaostoja auttaneet, ja tältä osin todeta, että hyvää työtä kaiken kaikkiaan valiokunnassa on tehty. Myös valiokuntaneuvos Rivinoojaa haluan kiittää tässä yhteydessä.

Mielenkiintoinen muutos, jonka eduskunta myös teki, oli se, että eduskunnan lisärakennuksesta poistettiin 15 miljoonaa markkaa. Tietysti tämän tarkoituksena on osoittaa, että hyvin tarkkaan täytyy jatkorakentamista harkita. Kuitenkin ne menot, joihin eduskunta on jo sitoutunut, tullaan tietysti ilman muuta hoitamaan, ja tietysti tällä tavalla vastuullisesti eduskunnan täytyy kaiken kaikkiaan toimia.

Sen jälkeen, kun valtiovarainvaliokunnassa oli sovittu muutoksista, olisi se johtanut yhdessä aikaisempien valtiovarainministeriön kirjeiden kanssa siihen, että budjetin ylijäämä olisi vahvistunut noin 30 miljoonalla markalla. Mutta sen jälkeen, kun saatiin valtiovarainministeriön viimeisin kirje koskien työllisyysmäärärahoja, kate putosi 25 miljoonalla markalla. Kaiken kaikkiaan voi kuitenkin sanoa, että budjetin loppusummasta, 188 miljardista markasta, 250 miljoonan markan ylijäämä on kuitenkin selvä ylijäämä. Täytyy todeta, että suuruusluokka ei ole hallituksen esityksestä tässä suhteessa lainkaan muuttunut. Tärkeätä mielestäni aivan psykologisesti on se, että nyt teemme ylijäämäisen budjetin.

Arvoisa puhemies! Keskusta on voimakkaasti jo syksystä alkaen arvostellut hallituksen budjettiesitystä ja väitti aikoinaan muun muassa, että hallituksen budjettiesityksen pohja pettää. Kun sitten ryhmäpuheenjohtaja Saarelda kysyttiin, mitkä ovat keskustan ennusteet, niitä ennusteita emme saaneet. Toivoimme myös muutosesityksiä. Muutosesityksiä emme siinä vaiheessa saaneet, mutta keskustasta on nyt jättänyt vastalauseen, jossa muutosesitykset ovat.

Muutosesitykset ovat käytännössä yli 2 mil-

jardin markan menojen lisäyksiä, joihin ei uskotavaa katetta haeta. Tietysti voidaan sanoa, että kun menoja lisätään, se johtaa tulojen kasvuun. Näin tietysti tiettyyn määrään saakka on, mutta sellaista ikiliikkuja ei ole vielä tässä maailmassa kehitetty, että kun menoja lisätään, niin vastaavalla summalla myös tulot lisääntyisivät. Tässä suhteessa voidaan sanoa, että keskusta on varsin epäjohdonmukainen. Kun otetaan vielä huomioon se, että keskusta on epäillyt kasvulukuja, niin tietysti siinä tilanteessa keskustan olisi pitänyt miettiä erityisesti sellaisia toimenpiteitä, jotka lisäävät taloudellista aktiiviteettia, mutta myös samanaikaisesti tehdä säästöjä, jos normaalien talouspoliittisten oppien mukaisesti mennään. Mutta näinhän ei ole kaiken kaikkiaan tapahtunut.

Oikeastaan keskustan vaihtoehto kaikkiin ongelmiin tänä päivänä tuntuu olevan työreformi. Mitä työreformiin tulee, täytyy sanoa, että siitä nyt on jaettu erilaisia lehtisiä, mutta kuten tiedämme, keskustan omassakin piirissä on kovasti erilaisia käsityksiä työreformista ja sen onnistuneisuudesta. Täytyy sanoa, että hieman paineista riippuen sen sisältö myös vaihtelee, välillä se on radikaalimpi ja välillä vähemmän radikaali.

Sinänsä keskustan työreformissa on sen veran ideaa, että täytyy todeta, että työelämän sääntöjä tulee jatkuvasti pyrkiä kehittämään siten, että ne mahdollisimman hyvin soveltuvat sekä työantajille että työntekijöille. Täytyy sanoa, että kokoomuskin suhtautuu myönteisesti paikalliseen sopimiseen. Mutta sanon, että kun työ sopimuslaista käytiin hallituksessa keskusteluja ja päädyttiin ratkaisuun, että vain ne edut ja velvollisuudet, joita työehtosopimuksessa on, annettaisiin lain nojalla, niin ratkaisu olisi sinänsä hyvä.

Esillä oli siinä vaiheessa myös näiden muutosten ulottaminen paikalliseen sopimiseen, mutta siinä yhteydessä minunkin täytyi sanoa, että jos mennään paikalliseen sopimiseen, niin jos ei ole työntekijäpuolella omaa ammattiliittoa yrityksessä, niin jonkinlainen järjestelmä työntekijöiden suojaksi täytyy kehittää niin, että neuvottelut eivät tapahdu pelkästään työnantaja — työntekijä-pohjalta, vaan että siinä on tietty kollektiivinen suoja, joka tekee neuvotteluosapuolista suhteellisen tasa-arvoisia. (Ed. Pekkarinen: Miten tämä poikkeaa keskustan työreformista?) — Tältä osin olen ymmärtänyt, että keskusta ei ole esittänyt mallia, millä tavalla toimittaisiin yrityksissä, jotta työntekijöitten ... (Ed. Pekkarinen: Mikä on kokoomuksen malli?) — No, sanon,

että jatkoneuvotteluissa, joita tullaan varmasti tulevaisuudessa käymään seuraavan hallituksen aikana, näitä ratkaisuja täytyy pohtia. On mielestäni myös työ sopimuslakikomitean tehtävä tuo malli kehittää. (Ed. Pekkarinen: Miksi moitita keskustaa, jos teillä itsellennekään ei ole asia selvillä?)

Mitä tulee vielä työelämän kehittämiseen, täytyy todeta, jos ajattelemme Ahon hallitusta, että Ahon hallituksella oli voimakkaita pyrkimyksiä muuttaa työelämän pelisääntöjä. Mutta jos katsomme lopputulosta, niin tilannehan oli se, että kauhealla uholla ja suurilla kirjaimilla — myös eräs kokoomusministeri, täytyy todeta — vaadittiin muutoksia, mutta lopputulos oli aina se, että mitään ei kuitenkaan kyetty muuttamaan. Hallitus joutui perääntymään ammattiyhdistysliikkeen painostuksen edessä.

Sen sijaan täytyy sanoa, että Lipposen hallituksen aikana neuvotellen yhdessä ammattiyhdistysliikkeen kanssa on päästy tuloksiin. Mielestäni malli, jota nyt on työ sopimuslain osalta noudatettu, on sinänsä tarkoituksenmukainen ja hyvä, että annetaan kolmikannalle tehtäväksi neuvotella jonkin tyyppinen ratkaisu. Jos mitään ratkaisua ei synny, niin siinä tilanteessa käytetään niin sanottua Holkerin giljotiinia, tai olkoon se tässä tapauksessa Lipposen giljotiini, ja hallitus ottaa sitten päätöksentekovallan itselleen, jos tuloksia ei synny.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On totta, että keskusta sanoi syksyllä, kun budjetti julkistettiin, että budjetin pohja on monin osin kestävä, muutoksia pohjanumeroihin tulee. Näinhän, ed. Sasi, kävi syksyn aikaan. Kun hallitus sanoi alkuperäisessä esityksessään, että kasvu on 4 prosenttia, hallitus myöhemmin kertoi, että se on 3,5 prosenttia ensi vuodelle. Kaiken lisäksi kaikki muut ennustaja-auctoriteetit maassa ovat ennustaneet sitä selvästi alemmaa kasvua, alemmaa kuin valtiovarainministeriö, mutta valtiovarainministeriökin muutti alkuperäistä ennustettaan.

Mutta paljon radikaalimpi muutos koskee nimenomaan työttömyysennustetta: alkuperäisessä budjettiesityksessä 9 prosenttia ja nyt tarkistettussa budjettiesityksessä 10,2 prosenttiyksikköä. 1,2 prosenttiyksikköä tässä suhteessa on kyllä erittäin merkittävä muutos.

Hallituksen työllisyyteen liittyvät määrärahat eivät suinkaan ole reagoineet, sen myönnän, siihen muutokseen, mikä työttömyysennusteessa on tapahtunut. Hallitus leikkaa työministeriön

päälukassa olevia työllistämismäärärahoja 1 miljardilla 15 miljoonalla markalla siitä tasosta, mikä on tämän vuoden, vuoden 1998, taso.

Mitä tulee keskustan budjettilinjaan, toistan vielä sen, että meidän esityksemme lisää valtion menoja 2,2 miljardilla ja tuloja 400 miljoonalla markalla. Ne lisäykset, joita me esitämme, ovat ensinnäkin sellaisia lisäyksiä, joilla pannaan edes jossakin määrin stoppia kansan alueelliselle kahtiajaolle ja kansan rujolle sosiaaliselle kahtiajaolle. Jo sellaisenaan nämä keskustan budjettimuutokset puolustavat paikkaansa, vaikka ne aiheuttaisivatkin budjettiin lisää aukkoa. Mutta sen ohella nuo muutokset varmasti parantavat työllisyyttä ja sitä kautta tuovat valtiolle verotuloja ja vähentävät niitä menoja, mitä sosiaali- ja terveysministeriön päaluokkaan ja työministeriön päaluokkaan muutoin tulisi.

Tässä keskustan linja. Emme ole erityisesti metelöineet sillä, että budjettiaukko on niin tai näin suuri. Äsken mainitut seikat ovat niitä, mistä olemme pitäneet ääntä.

Ed. **A i t t o n i e m i** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Lähes jokaisessa hallitusryhmien puheenvuorossa on kiitely tätä poliisin 30 miljoonan markan lisämäärärahaa, joka budjettikäsittelyssä on toteutettu. En kiistä, etteikö se ole positiivinen, mutta kyllä tämä 30 miljoonaa markkaa on saanut kohtuuttoman suurta huomiota osakseen. Ed. Sasiakin perusteli sillä, että ensi vuonna ei tarvitse poliisin toimintoja supistaa.

Jos meillä nyt tällä hetkellä on täyttämättä yli 500 poliisivakanssia ja jos, niin kuin asian ymmärrän, tämän lisäksi on olemassa vielä hakukierroon vaikutukset, jotka merkitsevät sitä, että myös osa muista vakansseista on täyttämättä, koska hakukierrossa tulee aina tietty aika niin sanottua vapaa-aikaa, niin kyllä poliisien määrän supistuminen on ollut kohtuuton. Jos siihen ei ole mitään muuta iloa nähtävissä ensi vuodelle tämän budjetin osalta kuin se, että supistuksia ei tarvitse enää lisätä, jota sitäkin vähän epäilen, niin ei tämä kovin lohduttavaa kyllä ole.

Mitä tulee rikollisuuden lisääntymiseen, niin ed. Sasi on korkeasti oppinut, hän on juristi ja ekonomi, kumpaakin, joka on hyvin kunnioitettava asia. Mutta kun hän puhui, että jotakin pitäisi keksiä ehdollisen rangaistuksen sijaan, niin haluaisin kysyä, mikähän se mahtaisi olla. Kun kaikenlaista on ehdotettu arestirangaistuksesta alkaen keskustelun pohjaksi, jotakin täytyisi myöskin ed. Sasin juristina ehdottaa, mikä olisi

ehdollisen rangaistuksen sijaan tuleva. Tuskin mikään yhdyskuntapalvelun laajentaminen sitä enää täyttää.

Samalla pitäisi ottaa kantaa myös siihen, että alle 15-vuotiaat täytyy saada rikosoikeudellisen vastuun alaisiksi tavalla tai toisella, vaikka ei vankilaan, koska rikollisuuden raja on laskenut selkeästi alle 15 vuoden noin potentiaalisesti. Jotakin täytyy tehdä tähänkin asiaan.

Ed. **P u l l i a i n e n** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasi äskeisessä puheenvuorossaan aivan oikein kiinnitti huomiota yliopistollisten sairaalojen määräraha-asiaan ja viittasi ministeri Huttu-Juntusen puuhailuun asiassa. Jos ymmärsin oikein, hän tarkoitti sitä, että kun asia ei koske omaa aluetta, niin silloin voidaan näin tehdä.

Arvoisa ed. Sasi, te osuite oikeaan, mutta arkitotuus on vielä karumpi. Sehän oli suunnattu nimenomaan Ouluun koko kärki. Paitsi että se ei koskenut omaa aluetta, siinä osoitettiin aivan Oulun suuntaan, että ähäkutti, siitäpä saitte, kostettiin kaikki vanhat teot kolmanteen ja neljanteen polveen saakka huomaamatta ollenkaan, että samalla rokotettiin kaikkia muitakin, jolloinka, luojan kiitos, oli sellainen tilanne, että se ”kaikki muut” korjasi tilanteen siihen, mihin, aivan oikein, valtiovarainvaliokunnan pitikin se korjata. Ministeri Huttu-Juntunen ei varmaan yhtään ääntä Pohjois-Pohjanmaalta saa tulevaisuudessa vaaleissa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. **K a n k a a n n i e m i** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tietämättä ihan tarkkaan, mitä on hallituksessa asioista suunniteltu tai tehty, kun budjettiesitystä on tehty, kuitenkin puutun samaan asiaan, mihin ed. Pulliainen viimeksi eli ed. Sasin totaaliseen tyrmäykseen ministeri Huttu-Juntusta kohtaan.

Näin sivusta kuunnellen se tuntui aivan kohtuuttomalta. Kyllähän budjettiesitys on, ed. Pulliainen ja ed. Sasi, koko hallituksen esitys aina. (Ed. Pulliainen: Korjataan virheet!) — Siksi se täällä käsitellään, että hallituksen virheet korjataan. Niitä tässä on nyt korjattu, onneksi, erikoissairaanhoidon osalta. Mutta kyllä kokoomuksen puheenjohtaja on nimenomaan valtiovarainministeri, ja hän kantaa budjetista vastuun

niin kuin ministeri Huttu-Juntunenkin. Aivan kohtuutonta oli kaataa yhden ministerin vastuulle se vastuu, joka kuuluu koko hallitukselle tältä osin kehnosta budjettiesityksestä. Mutta onneksi se on tältä osin jonkin verran korjattu ja tämä tärkeä asia täällä muuttuu.

Toinen asia, minkä totean ed. Sasin puheenpuheen johdosta, on kokoomuksen giljotiinimalli työelämän uudistamiseen. Ei ole sekään sellainen pohja, josta päästäisiin työelämää uudistamaan rakentavasti, sopuisasti, niin kuin pitää. Ei työelämän uudistuksessa päästä eteenpäin, ellei siellä etsitä sopua ja edetä rakentavasti, ja silloin puheet giljotiinista ovat aika kaukana tästä päivästä.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tulee valtion budjetin rakentamiseen, tilannehan on se, että valtioneuvosto yhdessä asettaa ministeriöille raamit, joiden puitteissa niitten pitää pysyä. Jos ne pysyvät raamien puitteissa, valtiovarainministeriö periaatteessa ja muutkaan hallitusryhmät juurikaan eivät puutu ministeriön sisäisiin määrärahankäyttöihin. Näin ollen voi sanoa, että säästö on ollut vapaasti erityisesti ministeri Huttu-Juntusen valittavissa, ja tähän ratkaisuun hän tietyistä syistä on päätenyt.

Todettakoon, että hallituksen budjettiriihessä summaa korjattiin. Alun perin se oli 150 miljoonaa markkaa säästöä, joka pudotettiin hallituksessa 110 miljoonaan, ja nyt eduskunta vielä korjaa kertaalleen tämän. Mutta ensi sijassa vastuu on kullakin ministerillä omasta hallinnonalaan, koska hänen pitää liikkua tietyissä raameissa ja hän aika pitkälti saa valita säästökohteet.

Mitä tulee ed. Pekkarisen puheenvuoroon, jossa hän vielä viittasi siihen, että hallituksen budjettiesityksen pohja putoaisi siitä syystä, että VM:n ennuste on nyt 4 prosentin kasvun sijasta 3,6 prosenttia, voin sanoa, että joka vuosi tapahtuu tämän suuruisia muutoksia. Vaikka verrataisiin Suomen Pankin ennusteeseen, jossa kasvu on 2,8 prosenttia eli 1,2 prosenttia pienempi, niin voi sanoa, ettei silloinkaan vielä voi puhua pohjan putoamisesta.

Jos katsomme, mitä tarkistuksia tämä on aiheuttanut tulopuolelle ja myös menopuolelle, niin silloinkin pysytään muutaman miljardin markan muutoksissa eri budjettipostien kesken. Näin ollen voidaan kaiken kaikkiaan todeta, että tilanne on varsin hyvin hallinnassa, vaikka viimeisimmätkin kasvu- ja talousarvioluvut on otettu huomioon budjetin sääntelyn osalta.

Mitä tulee keskustan vastalauseeseen, merkittävää siinä on se, että valtion menot tosiasiaa lisääntyvät 1,8 miljardia markkaa, joka tarkoittaa sitä, että keskusta rakentaisi alijäämäisen budjetin, kun nyt eduskunnassa hyväksyttävä budjetti on ylijäämäinen.

Ed. R a n t a - M u o t i o : Herra puhemies! Puutuin ensi vuoden tulo- ja menoarvion lähete-keskustelussa muutama asiaan, joihin toivoin valiokuntakäsittelyssä korjauksia.

Ensimmäinen kritiikkini kohde oli nykyhallituksen toteuttama aluepolitiikka. Valitettavasti täytyy nyt todeta, että kritiikkiä ei voi syksyisestä yhtään lieventää. Aluepoliittisia painotuksia ei budjetista juurikaan löydy. Nyt voidaan pikemminkin tällä hallituskaudella puhua anti-aluepolitiikasta, eli valtion panostukset kohdistetaan kasvukeskuspaikkakunnille ja entisestään kiihdytetään muuttoliikettä.

Tänä päivänä muuttoliike on voimakkaasti näkyvässä. Esimerkiksi omasta, noin 7 000 asukkaan eteläpohjalaiskunnastani muutamassa vuodessa muuttoliike on viisinkertaistunut. Sama koskee koko maakuntaa. Hallituspuolueiden edustajat voivat seurauksista todeta, että työttömyysprosentti kyllä laskee kiitettävästi niillä alueilla, kun työikäinen väestö muuttaa pois.

Muuttoliike on myös yhteiskunnalle varsin kallis. Tekniikka ja talous-lehden syksyllä julkaiseman selvityksen mukaan tämän muuttoliikkeen hinta on yhteiskunnalle noin 7 miljardia markkaa vuodessa. Selvityksessä todetaankin, että pankkikriisi olikin halpa juttu ainakin tähän rakennemuutokseen ja muuttoliikkeeseen verrattuna. Lehdessä VTT:n yhdyskuntatekniikan johtava tutkija Pekka Lahti on arvioinut, että yksi nettomuuttaja aiheuttaa noin 700 000 markan kustannukset, mistä 400 000 markkaa kuluu kerralla ja loput vuosien varrella. Lasku syntyy esimerkiksi asuntojen, koulujen, päiväkotien, virastojen, liikuntatilojen, palveluiden ja teiden rakentamisesta sekä liikennekuluista. Hintaan ei ole laskettu mukaan sitä, että tyhjentyvillä seuduilla kiinteistöt jäävät vajaakäytölle, joten arvio on pikemminkin varovainen kuin rohkea. Muuttoliike maksaa siis tällä hetkellä yhteiskunnalle 7 miljardia markkaa vuodessa. Lisäksi yksityisille ihmisille aiheutuu taloudellisia ja henkisiä kärsimyksiä ja menetyksiä, joita ei voi edes rahassa arvioida.

Ensi vuoden budjetissa ei ole tunnustettu tätä aluepolitiikan tarvetta. Kasvat teknologian

kehittämisen- ja tutkimusrahat, mikä on sinänsä hyvä, että niitä rahoja on tämän hallituksen aikana lisätty, on kuitenkin valjastettu vain kiihdyttämään muuttoliikettä. Niillä tuetaan nykykäytännön mukaan juuri tätä anti-aluepolitiikkaa, eli kyseiset varat suuntautuvat muutamaankin neljään viiteen, kasvukeskukseen Suomessa. Mielestäni, ja kuten keskustan vastalauseessakin on esitetty, näistä varoista tulisi ainakin 10 prosenttia suunnata aluepoliittisesti.

Aiemmin ed. Pulliainen esitti omana kantanaan, että voitaisiin maa jakaa kahtia, Itä- ja Pohjois-Suomeen ja muuhun Suomeen, ja nämä teknologiarahat jaettaisiin näitten alueitten kesken väkimäärien suhteessa. En aivan hyväksy tätä jakoa, koska tulen Etelä-Pohjanmaalta, joka on pienyritysvaltaista aluetta ja jota muuttoliike hyvin kovalla kouralla kohtelee tällä hetkellä. Meidän alueemme yritykset, kuten olen monta kertaa aiemminkin todennut, esimerkiksi tyypillisesti huonekaluvaltuutukset, eivät yleensä saa näitä teknologiarahoja, koska siihen ei liity sellaista high techiä, että Tekesissä nähtäisiin näillä rahoilla kehittämisvaikutuksia sillä alalla. Kuitenkin uskon, että esimerkiksi huonekalualalla on mahdollisuus suomalaisia jatkossa työllistää jopa nykyistä enemmän. Meillähän tapahtuu niin, että raakapuuta viedään Tanskaan, joka on Euroopan merkittävimpiä huonekalujen valmistajia, ja tanskalaiset sitten myyvät sitä puuta huonekaluina jopa tänne takaisinpäin.

Aluepolitiikkaan liittyy tavallaan myös amatillisten ja yleissivistävien koulujen peruskorjauksien käyttö. Lähetekeskustelussa puutuinkin tähän ongelmaan, koska ensi vuoden budjetissa oli käyttövaltuutusta lähes 300 miljoonaa rajattu nykyvuodesta näihin peruskorjauksiin. Kuitenkin tällä hetkellä Suomessa on lukuisia määriä kouluja, joissa homeongelma on hyvin akuutti. Tarvittaisiin kiireellisesti peruskorjauksia. Opetusministeriön näkemyksen mukaan nämä kohteet sijaitsevat pääosin maakunnissa, niin sanotulla vanhalla kehitysalueella. Sen vuoksi on hyvin kummallista, että hallitus näiden rahojen käyttöä rajoittaessaan perusteli asiaa sillä, että rakentamisala on ylikuumentunut. Näiden koulujen korjaaminen nyt olisi todella työllisyyspolitiikkaa niillä alueilla, missä ongelmia esiintyy. Keskusta on vastalauseessaan esittänyt tähän 50 miljoonan markan lisäystä. Se on toki hyvin pieni määräraha, mutta tyhjää parempi.

Vähän saman tapainen tilanne on sairaalainvestointien osalta, esimerkkinä Vaasan keskus-

sairaalan syöpäsairauksien yksikkö, jossa annetaan sädehoitoa Vaasan, Etelä-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan sairaanhoitopiirien syöpäpotilaille. Tämä yksikkö olisi kipeässä peruskorjauksen tarpeessa. Tuskin missään maakunnassa Suomessa tämántapainen sairaalayksikkö on niin huonossa kunnossa kuin Vaasassa. Mutta budjetista ei löydy määrärahoja tämántapaisiin investointeihin, arvokeskustelu on nyt tällä hallituksella sen suuntainen.

Arvoisa puhemies! Poliisin määrärahoista täällä on monessa puheenvuorossa puhuttu. Hallituspuolueiden edustajat ovat todenneet, että on tehty todella hyvä päätös, kun on saatu 30 miljoonan markan lisäys. Näin varmaan on, mutta me kaikki tässä salissa tiedämme, kun kuluvan vuoden aikana on niin monta kertaa näitä keskusteluja käyty, että tarve poliisin määrärahojen korottamiseen olisi tuntuvasti suurempi. Keskusta esittääkin 100 miljoonan markan lisäystä, eli silloin vastattaisiin tähän 130 miljoonan markan vajeeseen, mikä ensi vuonna on aivan ilmeinen.

Ellemme me tätä asiaa hoida, käy niin, että yksityiset turvapalvelujärjestelmät Suomessa kasvavat ja ihmiset joutuvat turvautumaan niiden palveluun, kun poliisin apua ei enää saa. Hyvin kuvaava on tilanne, että kun sattuu tulipalo ja rakennus on tuhoutumassa, niin siihen voidaan kyllä kymmenessä minuutissa saada apua, mutta vakavalle rikospaikalle ei saada poliisia tuntiin eikä kahteen.

Arvoisa puhemies! Lopuksi muutama sana maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalta. Ensinnäkin myönteistä siellä on uutena avauksena se, että polttohakkeen käyttöön esitetään 10 miljoonan markan tukea. Tällöin voisivat realisoitua ne puheet, mitä tässä salissakin on monia kertoja pidetty, että kotimaisen energian käyttöä täytyy lisätä. Valitettavasti ne rahat vain siirretään nuorten metsien hoitoon tarkoitetuista varoista, taskusta toiseen. Oikea osoite olisi ollut kauppa- ja teollisuusministeriö, josta yleensä energiainvestointeja ja energian käytön edistämistä rahoitetaan. Mutta hyvä niinkin, että tämä hakeasia lähtee vihdoin etenemään, koska se on juuri tästä hinnasta ja kilpailukyvästä kiinni.

Maatalouden kohdalta keskusta esittää vastalauseessaan ne ongelmat, mitkä ovat akuutteja. Toteaisin vain lyhyesti, että Suomen maatalouden tilanne on tällä hetkellä mielestäni huomattavasti paljon huonompi kuin yleensä tiedetään. Maa- ja metsätalousministeri antaa kyllä eri tilaisuuksissa ja lehdistössä lausuntoja, että hyvin

menee ja nuoria yrittäjiä on ja investointeja tehdään, mutta totuus on kyllä toisenlainen. Meillä todella pitäisi jo hätäsignaalien soida sen vuoksi, että maataloilla tapahtuu niin vähän sukupolvenvaihdoksia.

Omasta maakunnastani tällä menolla voi arvioida, että kun nyt on 12 000 toimivaa maatilaa, niitä on parinkymmenen vuoden päästä jäljellä enää ehkä 2 000—3 000. Sukupolvenvaihdosten määrän pitäisi tuntuvasti lisääntyä. Minkä takia niitä ei tehdä, se on seurausta siitä, että tuotannon kannattavuus on mennyt nollatasolle. Viime kesänä oli lisäksi katovuosi. Satovahinkokorvaukset jäivät hyvin vähiksi, ja sen lisäksi tapahtuu sopeutuspaketin leikkauksia ensi vuonna, joten taloustilanne entisestään kurjistuu. Myös Etelä-Suomen ja C-alueen välillä koetaan ongelmaksi investointiavustusten suuri ero. Tuotannon kannattavuus uusissa yrityksissä, mikäli niitä on, lähtökohdiltaan muodostuu hyvin epätasapainoiseksi ja eriarvoiseksi. Tähänkin asiaan on pidemmän päälle saatava korjaus, mutta se on selvä, että se nyt ei suoranaisesti ensi vuoden budjetin asiaan liity.

Ed. L a i t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ihan muutama asiaan ed. Ranta-Muotion puheenvuoron johdosta. Te puhuitte paljon aluepolitiikasta, ja minä jäin itse asiassa kaipaamaan sitä, mitä se teidän aluepolitiikkanne on. Puheenvuorossanne hyvin voimakkaasti ruoditte hallituksen harjoittamaa aluepolitiikkaa. Käteeni jäi oikeastaan vain se, että Tekesin määrärahoista tulisi osoittaa noin 10 prosenttia kehitysalueille ja sillä kaikki olisi sitten hoidettu. Asiahan ei tietenkään näin yksinkertainen missään nimessä ole.

Uusi aluepolitiikka on myös elinkeinopolitiikkaa. Se on maaseutupolitiikkaa. Se on sitä, että elinkeinorakennetta pystytään maaseudulla ja kehitysalueilla monipuolistamaan ja osittain myös vahvistamaan ja siihen käyttämään sekä Tekesin määrärahoja että KTM:n määrärahoja, EU-määrärahoja jnp. Se on se turvallinen pitkä tie, jolla pystytään myös pitkällä aikavälillä turvaamaan se, että maaseutu ei autioиду.

Siinä olen teidän kanssanne samaa mieltä, että kasvukeskuksiin ihmisten virtaaminen ja muuttaminen tänä päivänä on liian voimakasta, koska siihen ei pystytä vastaamaan sillä tavalla kuin pitäisi.

Ed. R a n t a - M u o t i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun rahaa on keski-

tetty Tekesin kautta uusiin teknologiahankkeisiin, samanaikaisesti KTM:n perinteiset investointiavustukset ovat esimerkiksi meidän alueellamme pudonneet kolmasosaan. Juuri näitä tarvitsisivat ne mainitsemani tavanomaiset yritykset, esimerkiksi huonekaluyritykset, jotka tähtäävät vientimarkkinoille. Ne eivät saa niitä, kun rahat ovat loppuneet, ja kun ne eivät saa näitä Tekesin rahojakaan, ne putoavat niin kuin tyhjän päälle. Toki monia muita keinoja on kuin tämä investointiavustus, mutta vastauspuheenvuorossa ei ehdi nyt tyhjentävästi niitä luetella.

Ed. T u l o n e n : Arvoisa puhemies! Ensin haluaisin kiinnittää huomiota ed. Ranta-Muotion puheenvuoron siihen osuuteen, jossa hän koki huolestuneisuutensa siitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon investointeihin yli 25 miljoonaa ylittävältä osuudelta ei ole budjetissa esitetty oikeastaan millekään alueelle mitään. Tämä on tietysti aika iso asia, ei pelkästään ensi vuoden budjetin asia vaan hyvin laajan keskustelun paikka siitä, mitä yleensä enää valtion ohjaamilla investoinneilla sosiaali- ja terveydenhuoltoon tehdään vai pitäisikö muuttaa ihan koko järjestelmää. Itse olisin kallistumassa viimeksi mainitun puolelle. Tiedän omasta piiristäni yliopistollisesta sairaalasta, jossa tehdään kuntien päätöksellä nyt noin 30 miljoonan markan investoinnit yliopistolliseen sairaalaan. Se oli mielestäni ihan hyvä ja linjakas päätös silloin, kun kunnat vapaaehtoisesti haluavat sen maksaa.

Kun olen kuunnellut yhden päivän talousarviokeskusteluja, niin totta kai meidän suomalaisten parlamentarismiin kuuluu voimakas oppositio, mutta siitä huolimatta joistakin asioista olen oikeastaan hämmentynyt, tai olen ehkä väärä henkilö arvostelemaan sitä, mutta eikö oppositiossa huomata sitä hyvää todella, mitä budjetissa on nyt sitten saatu aikaan. Mielestäni tämä on hyvin käänteentekevä budjetti siinä, että ensimmäisen kerran vuosiin saadaan ylijäämäinen budjetti ja velanotto loppui nyt. Tämä on hyvin yksinkertainen lauseena sanottuna, mutta sillä on hyvin suuri merkitys meidän tulevaisuudellemme, lastemme tulevaisuudelle ja meille kaikille suomalaisille. Minä itse olen kunnallispolitiikassa enkä ole koskaan ollut oppositiossa, olen aina ollut siellä, missä on päätetty, ja näköjään nyt vielä eduskunnassakin olen sillä puolella, missä on päätetty. Mutta jotenkin tuntuisi, että jos joskus olisin oppositiossa, voi olla, että koettaisin kaivaa myös hyviä puolia silloin, kun tehdään työtä menestyksekkäästi.

Kuitenkin minusta me suomalaiset voimme huokaista helpotuksesta, koska nythän meidän taloudellinen tilanteemme on parempi kuin vuosiin. Se on minusta oletamus, joka näkyy myös elinkeinopolitiikassa ja työpaikkojen luomisessa siitä huolimatta, että meillä toisaalta on tullut lomautuksia ja isot firmat ovat joutuneet sanoamaan henkilöitä irti.

Ongelma on tietysti korkea työttömyys, mutta kyllä joillakin aloilla vieläkin ja nyt nimenomaan on ilmennyt työvoimapulaa. Tämä on se asia, johon myös valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto kiinnitti huomiota, ja siitä asiantuntijoitakin kuulimme. Mielestäni tässä budjetissa koulutuspoliittisin keinoin on puututtu ja puututaan tähän asiaan.

Niin sanottua muuntokoulutusta tullaan järjestämään lisäkoulutusohjelmilla sekä suuntaamaan työvoimapolitiikkaa aikuiskoulutusta nimenomaan oikeihin ja ihan uudensuuntaisiin kohteisiin. Ei nyt enää ole se aika, että vain johonkin koulutetaan. Nyt työvoimahallinnon puolellakin, toisin kuin opetusministeriössä, joka on aikaisemmin ymmärtänyt tämän, myös työvoimakoulutus on lähtenyt uusille urille. Se täytyy nyt ilolla todeta, että näin on. Kyllä kai siitä täytyy lähteä, että koulutuksen tulee todella vastata elinkeinoelämän tarpeita. Tässä on nyt sitten hyvää yritystä siihen.

Oppisopimuskoulutuksen avulla on tähdäty samoihin päämääriin, ja nyt, kun sitä on lisätty, on todettava, että aika monissa isoimmissa kaupungeissa, joissa ovat isoja määriä joutuneet isot työnantajat sanomaan ihmisiä irti, nimenomaan oppisopimuskoulutus on ollut se, joka on vastannut sitten näihin haasteisiin. Sivistys- ja tiedejaostossa hyväksyimme yksimielisesti pöytäkirjan, jossa edellytämme, että hallitus seuraa ammatillisen lisäkoulutuksen oppisopimusten kokonaisuutensa riittävyttä ja tarvittaessa tuo lisätalousarvioehdotuksessa esityksen nimenomaan kiintiön nostamiseksi.

Sivistys- ja tiedejaosto kiinnitti huomiota myös uhkaavaan lääkäripulaan. Nimenomaan Pirkanmaalla ja Pohjanmaalla lähivuosina ilman koulutuksen lisäystä on ilmeisesti ja ilmeinen lääkäripula. Jaoston yksimielinen päätös asiantuntijakuulemisen jälkeen oli, että Helsingin yliopistosta siirretään Tampereen yliopistoon 15 aloituspaikkaa.

Erityisen tyytyväinen olin siihen seikkaan, että opetusministeri Olli-Pekka Heinonen lupautui henkilökohtaisesti takuumieheksi, että jaoston toive tulee todella toteutumaan. Opetusministe-

riössä valitettavasti on eräitä virkamiehiä, jotka katsovat, että Tampereen yliopistoa voi kohdella myös eri tavalla. Ehkä siitä tämä jaoston epäluulo, mutta toivon mukaan — ja olen ihan vakuutunut siitä — tämä ongelma tulee korjaantumaan. Myös 600 000 markan rahamäärä siirretään Helsingin yliopistosta Tampereen yliopistoon.

Tampereen teknillinen korkeakoulu on odottanut viidettä rakennusvaihetta jo vuosia. On hyvä, että ensi vuoden budjettiin on rahat siihen myönnetty. Tämä on myös muuntokoulutusta ja vastaamista siihen elinkeinoelämän tarpeeseen, joka tulee tekniseltä puolelta.

Yksi asia, joka huolestuttaa, johon emme saaneet korjausta jaostossa, on se, että opetusministeriön puolelta ammatillisen aikuiskoulutuksen määrärahan leikkaus on noin 400 miljoonaa markkaa. Tässä herää kysymys siitä, kun olemme kantaneet huolta, miten tämä koulutusvakuutuksen tarjoama koulutus tulee saavuttamaan tarkoituksensa, että saattaa olla, että tämä 400 miljoonan markan leikkaus aikuiskoulutuksesta aiheuttaa sen, että koulutusvakuutus ei vieläkään pääse kunnolla käyntiin. Jaosto yritti kovasti myös tätä summaa ainakin osittain pienentää. Olimme yhteydessä myös työministeriöön, jos sieltä olisi saatu rahaa räätälöityyn koulutukseen, joka olisi varmasti merkinnyt paljon enemmän kuin työministeriön puolella työvoimakoulutus, mutta tähän hallintokuntien ja ministeriöiden väliseen siirtoon ei ollut mahdollisuuksia. Se on tietysti valitettavaa.

Hallituksen esityksessä oli ministeri Huttu-Juntunen priorisoinut oman ministeriönsä leikkaukset erityisvaltionosuuksiin, jotka on tähän saakka maksettu yliopistosairaaloille ja keskussairaaloille, jotka tekevät kliinistä työtä. Tämä 110 miljoonaa markkaa oli erittäin suuri summa sosiaali- ja työjaoston etsiä takaisin. Se työ oli aika vaikeaa meillä siellä jaostossa, mutta totesimme heti aluksi, että koimme, että eduskunta on puolellamme tässä asiassa. Se aiheutti sitten sen, että ne rahat sieltä löytyivät. Varmasti ihan hyvä, että ne tulevat makeisrahoista silloin, kun tulee sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja terveydenhuollon tutkimuksiin. Ei sekään paha asia ole.

Tämmöinen leikkaus esimerkiksi omalle alueelleni eli Taysiin, Tampereen yliopistolliseen sairaalaan, olisi merkinnyt 16 miljoonan markan vähennystä vuosittain. Se olisi tarkoittanut silloin viiden kuuden apulaislääkärin viran lakkauttamista, eli tämäntapaisista asioista on kyse.

Lähetekeskustelussa jotkut totesivat, että Akatemian puoleltahan tulee tutkimukseen rahaa kuitenkin, mutta sehän ei ole lainkaan sama asia. Juuri yliopistosairaaloissa, joissa tehdään kliinistä, lähellä potilasta olevaa tutkimusta, sillä on hyvin suuri välitön hyöty myöskin potilaalle ja hänen hoidollensa, samaten hoitotieteen laitoksella tehtävällä tutkimuksella.

Arvoisa puhemies! Kansalaisia ovat puhuttaneet näinä päivinä lukuisat järkyttävät tapahtumat, joilla on uhattu eri tavalla kansalaisten turvallisuutta. Monet kansanedustajat ovat ottaneet myöskin niihin kantaa. Nyt poliisin määrärahoihin lisätyt 30 miljoonaa markkaa eivät varmasti kaikilta osin tule riittämään. Näillä paikataan niitä entisiä markkoja, jotka ovat jääneet saamatta, mutta mielestäni tämä on sellainen alku, että tämä remontti varmasti täytyy ottaa jos ei nyt hallitusohjelmaan niin ainakin vakavasti, miten tulevaisuudessa poliisien toiminta järjestetään.

Nimenomaan, kun rikokset kansainvälistyvät ja huumeongelmat kansainvälistyvät, meidän täytyy vastata niihin haasteisiin, ja sen täytyy varmasti tapahtua hyvin laajalla pohjalla. Luulisin, että seuraavassa hallitusohjelmassa nämä Suomen ja suomalaisten turvallisuuteen liittyvät asiat nousevat esille. Samaten tietysti talousrikollisuus ja harmaa talous, vaikka olemme siitä kuinka paljon puhuneet, varmasti myöskin tässä rinnalla nousevat esille. Todettakoon nyt kuitenkin, että hallitushan on myöskin edellisiin lisäyksiin nähden lisännyt talousrikollisuuden parantamiseen ja harmaan talouden vähentämiseen tärkeitä määrärahoja 7,6 miljoonaa markkaa.

Yhden asian haluaisin vielä nostaa esille. Se on kesäyliopistot. Niistä täällä ei kovin moni kansanedustaja ole mitään maininnut, mutta todettakoon, että kesäyliopistot, jotka antavat hyvin laadukasta opetusta aikuiskoulutuksen puolella, ovat päässeet valtionosuuden piiriin. Mutta nyt on käymässä niin, että harkinnanvaraisia valtionosuuksia jotkut kesäyliopistot ovat saaneet enemmän kuin saavat nyt varsinaista valtionosuutta. Sen tähden sivistys- ja tiedejaosto joutui lisäämään yli miljoona markkaa rahaa kesäyliopistojen tilille johtuen juuri siitä, että ei kai ole tarkoituksenmukaista, että jos jokin hyvä toteutuu, se hyvä tarkoittaa silloin, että jollekin kesäyliopistolle määrärahat pienenevät.

Iloinen olen myöskin siitä, että eduskunta lähetekeskustelussaan keskusteli naisjärjestöjen tukirahoista, toiminta-avustusrahoista. Niinpä valiokuntamme jaosto nosti tämänkin asian esil-

le. Siellä on nyt 100 000 markkaa lisätty näitä rahoja. Tietysti toivoisi, että naisjärjestöjen, jotka tekevät hyvin laajasti ja epäpoliittisesti työtä yhteiskunnan eri sektoreilla, työ tunnustettaisiin myöskin niin, että tällainen jatkuva avustus olisi mahdollista. Toivotaan, että siihen pääsemme.

Ed. L u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Tulonen totesi jotenkin siihen tyyliin, että opetusministeriössä eräät virkamiehet ovat vähentämässä Tampereelta lääkärikoulutusta tai muuten eivät ole tukemassa Tampereen lääkärikoulutusta. Kyllähän asia näin on, että lääkärikoulutuksesta päättää ministeri ja määristä yksityiskohtaisesti päättää valtioneuvosto, eivät virkamiehet niitä asioita päättä. Tästä täytyy tietysti ed. Tulosen ministerinsä kanssa keskustella.

Toinen asia on sitten tutkimusmäärärahat, joihin ed. Tulonen viittasi. Totean sen, että ed. Tulosen puheesta sai sellaisen käsityksen, että koko lääkärikoulutus ja terveydenhuollon koulutus sekä tutkimus rahoitetaan yksinomaan yliopistosairaaloiden varoin. Lääkärikoulutus samaten kuin erikoislääkärikoulutus on opetusministeriön vastuulla ja käytännön toteutus toteutetaan näissä sairaaloissa, terveydenhuollon laitoksissa. Määrärahat, mitä takaisin saatiin, ovat todella tärkeitä, koska koulutus ylipäättään on tärkeätä, mutta lääketieteellistä tutkimusta rahoitetaan myös muualta, pääasiassa yliopistojen, Akatemian, Sitran, yksityisten säätiöiden, Tekesin ja erittäin monien tahojen toimesta. Yliopistosairaaloiden tutkimustoiminta on tässä mielessä luke, ilman muuta tärkeä, mutta näistä puheista sekä myös valtiovarainvaliokunnan mietinnöstä saa sen kuvan, että olisi kyse ainoasta ja yksinomaisesta yliopistosairaaloissa tehtävästä ja toteutettavasta koulutuksesta sekä tutkimuksesta. Korostan vielä, että asia on totta kai tärkeä. Olen tosi tyytyväinen, että rahat on saatu.

Ed. T. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Tulosen puheenvuorosta haluaisin muistuttaa, että sosiaali- ja terveystoimen budjetin säästöt ovat erittäin vaikeita asioita. Täällä useassa puheenvuorossa on haukuttu ministeri Huttu-Juntusta, että hän on asiat hoitanut huonosti, mutta pitää muistaa, että siellä on taustalla ollut valtiovarainministeri Niinistö, joka on aiheuttanut sen tuskan. Muistutan, että kokoomus ei millään meinannut myöntää sitä, että evo-rahast palautetaan, ja vielä viime metreillä vaati, että sosiaali- ja terveysbudjetista

täytyy leikata 10 miljoonaa markkaa. Mutta vähän nyt tietenkin on tässä vaiheessa, kun päätökset ovat menossa hyvään vauhtiin, ottaa kunnia itselleen.

Ed. **Laitinen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Näyttää siltä, että kokoomusedustajat ovat ottaneet ministeri Huttu-Juntusen hampaisiin evo-rahojen osalta. Tietenkin on totta se, että ministeriö ja ministeri joutuivat priorisoimaan kohteet, mitä leikataan, mutta tosiasia kuitenkin on se, että valtiovarainministeriön ja -ministerin kädenjälki näkyy kaikkien niiden leikkausten osalta, mitä eri hallintokunnissa joudutaan tekemään. Näin ollen syyttäminen yksin ministeri Huttu-Juntusta tässä on täysin epärehellistä.

Toinen kysymys, mikä tuli ed. Tulosen puheenvuorossa esiin, oli tämä makeisvero. Minusta on täysin käsittämätöntä se, että tehtiin tällainen tempku, että makeisveroa ei kumotu ja sillä ikään kuin rahoitettiin sitten näitä tiettyjä lisäyksiä, mitä tehtiin. Oikeammin olisi pitänyt tehdä niin, että makeisvero olisi kumotu ja sitten budjetissa verotulokohtaa olisi korjattu ylöspäin, nostettu sitä, koska me tiedämme, että se on alimitoitettu. Tai sitten tätä ylijäämää — oli kokoomukselle erittäin tärkeä kysymys, että ylijäämään ei saa koskea, sen pitää olla selvä ylijäämä — supistamalla olisi pystytty verorahat kyllä saamaan ilman makeisveron leikkaamista.

Ed. **Viljamaa** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Tulonen totesi sosiaali- ja terveystieteiden hankkeista, että valtionosuusjärjestelmää voidaan muuttaakin siten, ettei se ole ensinkään sitova. Kuitenkin tällaisen kehitysalueen näkökulmasta tilanne, että jouduttaisiin aivan ilman valtionapua, pelkästään kuntien varassa rakentamaan, on kyseenalainen. Siksi olen erittäin tyytyväinen, että valtiovarainvaliokunnassa on saatu lausumaehdotus, joka kertoo, että eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveysministeriö kartoittaa sairaaloiden kunnan ja peruskorjaustarpeen. Tässäkin suhteessa maan eri osat ovat hyvin eriarvoisessa asemassa: joissakin ei vielä kaikkea tarpeellista ole rakennettukaan, toisissa on rakennuksia liikaakin. Peruskorjaustarve myös on hyvin erilainen. Elikkä minusta valtion tulisi valtionosuudella saattaa loppuun esimerkiksi keskussairaaloiden rakentaminen, ennen kuin lopettaa systeemin.

Ed. **Aittoniemi** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Näillä Tampereen yliopiston lääketieteen laitoksen myötätoimilla on jo niin paljon jakajia, että siitä ei paljon jää enää käteen. Eilen ed. Arja Ojala ilmoittautui käsitykseni mukaan tämän asian järjestäjäksi ja nyt ilmoittautui ed. Tulonen. Minäkin olen ollut asiassa mukana. Professori Pasternak kyllä tietää, millä tavalla ja missä toimissa. Jos sallitte, ed. Tulonen, niin näin minäkin Internetin sivuille oman pienen, likaisen peukaloni jäljen painaisin siihen. Onhan siinä ansioita toki.

Mitä tulee sitten näihin poliisiin määrärahoihin, minä kyllä ihmettelen koko ajan sitä, niin kuin ed. Sasillekin totesin. Tämä 30 miljoonan markan määräraha, se on aivan yhtä tyhjän kanssa, koska tämä rakenteellinen vajuus on johtunut jo siitä alkaen, kun kihlakuntauudistus toteutettiin. Tämä ei auta yhtään mitään, tällaiset pienet asiat, ellei sinne suoriteta melkoisen suuria tasokorotuksia. Ja ongelma on Tampereen osalta nyt se, kun ajattelee tätä poliisikokonaisuutta, että siellähän ollaan lakkauttamassa Tampereen poliisilaitoksen päivystystä, joka on uskomaton asia. Kun minä eduskuntakyselyssäni, yhdessä niistä harvoista, kysyin sitä, niin ministeri Enstam lähti siitä, että kyllä siellä pärjätään ilman päivystystä. Siellä ihminen, jota on lyöty kirveellä päähän, ei mitään muuta kuin soittaa puhelimella, siellä on nauhuri, ilmoittaa vaan, että minua on lyöty kirveellä päähän, ja sitten nauhurista vastaa monotoninen ääni, että ottakaa kirves mukaan ja tulkaa huomenna päivystykseen sinä aikana, jolloin täällä sitten ollaan töissä.

Tampereen poliisilaitoksella on tähän suuntaan menossa asiat. Eli meidän pitäisi täällä aika tavalla voimakkaasti puuttua näihin asioihin. Te olette siellä hallitusryhmissä! Jos minä olisin siellä hallitusryhmän puolella, minä yrittäisin tehdä jotakin. Mutta mitä nämä kokoomuslaiset kansanedustajat ovat tehneet tällaisen asian hyväksi, kun isosta kaupungista, toiseksi suurimmasta kaupungista, ollaan lopettamassa poliisipäivystys? Se on aivan uskomaton asia. Ja kaikki johtuu siitä, että ei ole rahaa ja vaikka 30 miljoonaa sinne heitetään, se menee kuin suden suuhun. Sille ei jää mitään merkitystä eikä vaikutusta.

Olisi mukava kuunnella, ed. Tulonen, mitä te tämän Tampereen poliisilaitoksen päivystyksen suhteen aiotte tehdä. Aiotteko saada siihen lisää rahaa?

Ed. **Tulonen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin ed. Leena Luhtaselle. Ihan

oikein, voi olla, että en tuossa puheenvuorossani tarpeeksi sitä todistanut, että opetusministeriöltähän tietysti kaikki koulutusrahat viime kädessä ja ensisijaisesti tulevat. Totta on tietysti, että opetusministeri Heinonen on merkittävässä osassa silloin, kun yliopistot käyvät kehityskeskustelua, ja niinpä olen ollut myöskin opetusministeri Heinoseen koko ajan yhteydessä ja toivonut tätä Tampereen osuutta. Hän sen varmensi omalla allekirjoituksellaan, että näin tulee tapahtumaan, että näitä siirroksia tapahtuu Helsingin yliopistosta Tampereen yliopistoon. On tietysti vaikea sitten puuttua yliopistojen väliseen kehityskeskusteluun, ja sen tähdenhän eduskunta halusi tämän näin tehdä. Mielestäni tämä on oikean suuntainen toimenpide.

Minusta on myöskin ihan oikean suuntaista se, että Akatemia antaa rahaa huippuyksiköille siihen tutkimukseen, jota yliopisto on perusrahoituksella rahoittanut. Se on mielestäni yksi edistysaskel ja ihan hyvä.

Mitä tulee sitten ed. Tuija Pohjolan puheenvuoroon, niin en käyttäisi sanaa ”haukuttu”. Minusta se on aika brutaali sana, koska en itse kyllä ketään kollegaa tai ministereitä koskaan ole haukunut enkä hauku. Minä tiedän, miten vaikeassa tilanteessa ministerit tekevät päätöksiä, myöskin ministeri Niinistö. Mutta minä tiedän myöskin nämä taustat hyvin tarkkaan ja en tiedä, mitä itse olisin priorisoinut sitten, jos olisin siinä samalla pallilla istunut. Mutta epäilemättä en kyllä näin, koska minusta tämä on jopa hallitusohjelman vastainen asia.

Ja ed. Laitiselle: Totta kai makeisvero olisi voinut jäädä sille tasolle, mikä se on, että olisi siitä luovuttu. Mutta kyllä minä katson, että on erittäin viisasta politiikkaa katsoa, että ylijäämää loppujen lopuksi jää, kun me tiedämme esimerkiksi, mihinkä työttömyys ja työllisyys kehittyvät.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen vuoden 99 budjettiesitys on nyt käynyt läpi valiokuntakäsittelyn ja voidaan myöskin todeta, että siihen tehdyt muutokset ovat vähäisiä, mutta varsin perusteltuja, kuten poliisin määrärahat, mitkä kuitenkin edelleen ovat riittämättömät. Enkä kyllä nyt ihan jaksaa uskoa tuota ed. Aittoniemen ajatusta, että Tampereella olisi määrärahojen puutteessa päivystystoiminta lopetettu. Sehän on aivan mahdoton tilanne. Jyväskylässäkään, joka on puolta pienempi kaupunki, en ole kuullutkaan tällaisesta, mitä nyt ed. Aittoniemi totesi. Ehkä kuuntelin huonosti esi-

tyksenne ja olen ymmärtänyt väärin, mutta minusta se on ajatuksena aivan mahdoton.

Edelleen pienenä yksityiskohtana voidaan todeta parannuksena se, että yksityisteiden parannustöihin ja ylläpitoon on esitetty 15 miljoonan markan lisäys. Se on sinänsä pieni asia täällä keskusteltavaksi, mutta kuitenkin se on tienhoitokuntien ja monien pienten kuntienkin kannalta tuiki tarpeellinen lisäys.

Esitetyt vastalauseet mietintöön ovat odotettuja. Niissä esitetyt huolet väitetyistä alueellisista eroista ovat asioita, jotka on syytä ottaa ja joihin pitää suhtautua vakavuudella, vaikka kaikki väitteet eivät olisikaan paikkaansapitäviä eivätkä ainakaan tämän hallituksen aikana syntyneitä.

Arvoisa puhemies! Pari päivää sitten makeisveron poistamista siirrettiin vuodella. En ota kantaa siihen, oliko se hyvä vai huono asia. Mutta huonoa asioiden käsittelytapaa oli se, että syksyllä hallitus ilmoitti, että makeisvero poistuu, ja teollisuus on sen mukaan tehnyt budjettinsa. Vaikka valtio siinä nyt 150 miljoonaa markkaa saa lisää verotuloja, niin samassa yhteydessä on kuitenkin muistettava, että kotimaiselle makeisteollisuudelle tulee noin 50 miljoonan markan tappio tästä siirtämisestä.

Kun hallitus runsaat 3,5 vuotta sitten aloitti toimintansa, sen kaksi merkittävintä tavoitetta oli saada työttömyys puolitettua ja saada taloutemme velkaantuminen loppumaan. Tiedossamme on, että ensiksi mainittu tavoite ei tule täysin onnistumaan, vaikka työttömyysluvut ovatkin vähentyneet. Mutta siinä suhteessa hallitukselle on annettava tunnustus, että koko tämän vuosikymmenen jatkunut voimakas velkaantuminen nyt saadaan loppumaan. Velkaantumisen lopettaminen onkin aivan välttämätöntä, vaikka ihmeen vähän tälle seikalle on annettu täällä opposition taholta tunnustusta.

Esitetyssä 2. vastalauseessa todetaan muun muassa, ettei kansa luota hallituksen haluun huolehtia koko Suomesta ja että sisäisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta huolehtimisen edellytykset ovat heikkenemässä. Etenkin keskustan taholta luodaan jatkuvasti uhkakuvia maan eri osien erilaisesta kohtelusta ja siitä, että taloudellinen kehitys on huonoa muualla kuin maan eteläosissa, näin myös ed. Kankaanniemi eilen illalla hyvin voimakkaasti totesi.

Vaikka muuttoliike onkin viime vuosina ollut vilkasta, ei se suinkaan ole uusi asia eikä yksinomaan suuntaudu pääkaupunkiseudulle, vaan muuttovoittajina ovat olleet myös maakunnallis-

ten keskusten ympärille kasvavat vireät seutukunnat. Ne ovatkin lähteneet kilpailemaan uusista asukkaista erilaisin kampanjoin. Selvää onkin, että muuttoa onkin tapahtunut näihin elinvoimaisiin seutukuntiin, joilla on tarjota hyvät palvelut ja harrastusmahdollisuudet. Luonnollista onkin, että työllisyys on kehittynyt voimakkaasti kasvukeskuksissa, joista se laajenee ympäristökuntiin ja maakuntiin uusina työpaikkoina ja viihtyisinä asuinpaikkoina.

Vaikka edellä olenkin antanut varsin myönteisen kuvan maamme kehityksestä, tiedän myös oman kotikuntani kunnallispolitiikkaan osallistuvana, mitä vaikeuksia muun muassa valtionosuuksien leikkaukset ovat kunnissa aikaansaanee. Vaikka kunnissa hyvin ymmärretäänkin valtiontalouden säästötoimenpiteet, ovat ne aikaansaaneet kuntiin kohdistettuina monia vaikeuksia ja paineita verotuksen kiristämiseen. Samoin kunnat aivan oikein etsivät nyt keskenään keinoja yhteistyön lisäämiseen ja näin ollen menojensa säästämiseen. Kunnat joutuvat myös uudelleenarvioimaan sen, mikä kuuluu kunnan tehtäväpiiriin ja mitä tehtäviä ja töitä voidaan mahdollisesti edullisemmin tilata ulkopuolisilta kuin kunnan itse tekemänä.

Arvoisa puhemies! Tämän eduskunnan ja hallituksen aikana on puututtu moniin valtionhallinnon osa-alueisiin, pyritty uudistamaan työelämän sääntöjä sekä keventämään kansalaisten verotusta. Oikeusministeriön toimialaan kuuluvissa asioissa on toteutettu monia mittavia lakiuudistuksia, jotka ovat asettaneet muun muassa syyttäjälaitokselle uusia velvollisuuksia. Aiheellisesti onkin syyttäjäkunta esittänyt huolensa vähäisistä resursseistaan ja siitä, kuinka se tulee uudessa järjestelmässä selviytymään tehtävistään, mihin seikkaan valtiovarainvaliokunnan mietinnössä onkin kiinnitetty aiheellisesti huomiota. Samassa yhteydessä pitää todeta myös hovioikeusuudistus, mikä edelleen aiheuttaa huomattavasti syyttäjälaitokselle uusia tehtäviä.

Sisäasiainministeriön alalla on toteutettu mitava mutta sekava kihlakuntauudistus, eivätkä työvoima- ja elinkeinokeskuksetkaan ole vielä täyttäneet kaikkia niihin asetettuja odotuksia. Ongelmana pidetään sitä, että toimintaa rahoitetaan useista eri määrärahoista eikä johdolla ole mahdollisuuksia kokonaisvaltaisesti päättää keskuksen toiminnasta.

Edelleen poliisit ovat katsoneet, että rahaa tarvittaisiin kipeästi jo lähes 500:n avoinna olevan vakanssin täyttämiseen, mikä vaje tosin on

aiheutunut jo edellisen hallituksen säästötoimenpiteistä. On kuitenkin myös tiedostettava, etteivät poliisiin kohdistuneet leikkaukset lopultaakaan aikaansaa toivottua säästöä muun muassa lisääntyvän rikollisuuden takia, mihin seikkaan vasta nyt keskusteluissa kiinnitetään vakavaa huomiota. On myös selvää, ettei tehty 30 miljoonan määrärahan lisäys ole läheskään riittävä vuodelle 1999. Tosiasia on, että yleinen kansalaisten turvattomuus väkivallan lisääntyessä on seikka, johon valtiovallan on entistä enemmän puututtava ja huomioitava poliisien aiheelliset vaatimukset määrärahojen lisäämisestä.

Edelleen kihlakuntauudistuksen yhteydessä on tullut esiin monia seikkoja, jotka alentavat palvelutasoa nimenomaan siitä syystä, että hälytystehtäviin lähteminen ja hälytyspaikalle saapuminen vie poliisilta tällä hetkellä aivan liian kauan. Muun muassa pohjoisessa Keski-Suomessa tämä tunnetaan suurena ongelmana.

Arvoisa puhemies! Mielestäni maan hallituksen toimenpiteet ensi vuoden talousarvion suhteen ovat olleet varsin tyydyttävät ja taloudellinen kehityksemme edelleen vuonna 99 näyttää myönteiseltä huolimatta eri puolilta maailmaa tulleista huolestuttavistakin uutisista. Taloudellisen kehityksemme myönteiseen kehitykseen vaikuttaa varmasti tekemämme Emu-ratkaisu. On tyydytyksellä myös todettava, että tehdyt työmarkkinaratkaisut ovat olleet maltillisia, mikä osaltaan on saanut aikaan velkaantumisen loppumisen. Ilmeistä nyt onkin, että vaalikauden päättyessä tämä eduskunta voi jättää seuraajalleen hyvät edellytykset lähteä kehittämään tätä maata entistä parempaan suuntaan.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheen-
vuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karpio antoi ymmärtää, että maassa olisi hyvinkin paljon sellaisia seutukuntia, jotka kasvavat, mutta tosiaan on kuitenkin se, että näitä seutukuntia on vain viisi, ehkä kuusi, eli hyvin harvat seutukunnat ja työsäkäyntialueet kasvavat. Muualla mennään alas-päin.

Hänen puheenvuorostaan sai Keski-Suomen osalta täysin harhaisen kuvan siitä, miten asiat todellisuudessa tällä hetkellä ovat ja mikä kehityksen suunta on ja kuinka voimakas se kehitys on väärään suuntaan. Palvelut heikkenevät maa-seutualueilla nopeasti. Nämä julkiset palvelut, mistä ed. Karpio puhui, menevät alaspäin, ja kun tämä hallitus on ajanut kuntia entistä syvempään ahdinkoon, niin kuntien palvelut heikkenevät voimakasta vauhtia. Pyytäisin, että ed. Karpio

kävisi vähän perusteellisemmin läpi maaseutukuntien tilanteita ja ongelmia, mitä siellä on.

Toinen asia, mihin ed. Karpio kiinnitti huomiota, on syyttäjien määrä. Lakivaliokunta esitti budjettilausunnon yksimielisesti 10 miljoonan markan lisäystä budjettiin syyttäjien palkkaamiseksi, mutta valtiovarainvaliokunta ei valittavasti ole tähän esitykseen millään lailla tarttunut, vaan on sen hylännyt ja jättänyt toteuttamatta. Tämä merkitsee sitä, että erityisesti isoilla paikkakunnilla syyttäjien puute aiheuttaa ihmisten oikeusturvalle erittäin vakavaa vahinkoa ja myös taloudellisia menetyksiä. Tässä suhteessa on ikävä todeta, että tällainen korjaus on jäänyt tekemättä.

Kaiken kaikkiaan ed. Karpion puheenvuoroon sisältyi kokoomuslainen makrotalouden ihannointi, joka unohtaa tavallisen, vaikeuksissa elävän ihmisen, jonka koko hallitus on unohtanut.

Ed. **L a i t i n e n** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ihan muutamaan kohtaan ed. Karpion sinänsä hyvään puheenvuoroon. Puutuitte te-keskuksiin, toitte sen ongelman esille, mikä te-keskusten osalta on siinä suhteessa, että rahaa tulee kolmea putkea pitkin, kolmen ministeriön kautta. Valtiovarainvaliokunnan mietinnössähän todetaan, että jo hallitus on tämän ongelman vähentämiseksi päättänyt, että kaikki muut paitsi palkkauserärahat tulevat ensi vuoden osalta kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalta. Edelleen valiokunta lähti siitä, että kun valmistellaan vuoden 2000 talousarviota, silloin myös palkkauserärahajon pitäisi tulla kauppa- ja teollisuusministeriön kautta te-keskuksille. Silloin ne olisivat aidosti niin sanottuja päällikkövirastoja ja ei olisi sitä vääntöä te-keskuksissa eri osastojen ja osastopäälliköiden välillä, mitä tällä hetkellä on. Eli korjausta on tulossa, ed. Karpio.

Ed. **K a r p i o** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemen vastauspuheenvuoroon haluaisin kommentoida, kun hän ymmärsi puheenvuoroni niin, että olisin puhunut lukuisista seutukunnista. Totesin, että maakunnallisten keskusten ympärille on vireitä seutukuntia muodostunut, ja me tiedämme aivan hyvin, että niitä ei kovin paljon ole, niitä on alta kymmenen, lähempänä viittä kuutta, kuten totesitte. En todellakaan väittänyt mitään muuta.

Syyttäjien resurssipulasta olemme samaa

mieltä. Kuinka syyttäjät sitten jakaantuvat eri piireihin ja muuten, niin luulen, että siinä olisi ainakin Keski-Suomessa hyvinkin paljon korjaamisen varaa tai Länsi-Suomen läänissä.

Ed. Kankaanniemi totesi, että en kantaisi huolta niinkään kansalaisten toimeentulosta, siitä miten kansalaiset tulevat toimeen. Totesin nimenomaan, miten valtion säästötoimenpiteet ovat kohdistuneet kuntiin valtionosuuksien leikkauksina ja muina ja kunnat ovat hyvinkin paljon vaikeuksissa, miten toimintonsa keskittävät ja voivat turvata asukkailleen riittävän toimeentulon ja elintason.

Ed. **P a r t a n e n**: Arvoisa puhemies! Talousarvio vuodelle 99 ollaan saamassa päätökseen. Minusta tämäkin talousarvio osoittaa yhden asian, joka on syytä kuitenkin merkata, ja se on se, että ensimmäisen kerran pitkään aikaan yhteiskunnassa päästään sellaiseen olotilaan, ettei tarvitse velkaa ottaa lisää. (Ed. Kankaanniemi: Keinotekoisesti!) — No, ed. Kankaanniemi voi jatkaa lisää velanottoa, mutta kirja näyttää toisella tavalla. Anteksi, edustaja Kankaanniemi.

On käyty varsin perusteellinen keskustelu monista sellaisista asioista, joihin olisi tarvetta puuttua, mutta en kuitenkaan ota niihin sillä tavalla kantaa.

Mutta eräs uusi käsite täällä on lanseerattu, joka eilen ainakin minut hiukan pani ajattelemaan, mitä tässä ajetaan takaa. Tietysti, kun vaalit ovat tulossa, lanseerata voi mitä vain. Kysymys on ”laajasta työttömyydestä”. Eihän se työttömyys sen laajempaa ole kuin se todellisuudessa on. Se on laajaa tai sitä on sitten vähemmän. Mutta kun käsitteitä työttömyys-käsitteen alle esimerkiksi budjettikeskustelun ympärillä tuodaan, niin kyllähän tällä hämmentää voidaan kansalaisia, tälläkin laajalla työttömyydellä. Ainahan se on laajaa silloin, kun on paljon työttömiä. Laaja-sanaa voidaan käyttää monessa muodossa ja monessa yhteydessä.

Minä sain päivällä tällaisen ministerin kirjaiman paperin, joissa on neljä kohtaa, jossa käsitellään näitä laajan käsitteen ympärillä olevia tilastointikikkailuja ja rekisteröintikikkailuja. Näitä sopivasti yhdistelemällä saadaan näyttämään pienikin suurelta ja suuri pieneltä. Laaja on laajaa, ja missä laaja aukee, niin se aukee. Minä en tähän kikkailuun sen enempeä.

Keskustan puolelta on käytetty hyvin voimallisia puheenvuoroja useita. Aloittaisin ed. Ahon puheenvuorosta, kun hän mahtipontisesti ilmoitti eilen, että 90-luvun alun suuri nousu yhteiskun-

nassa on tapahtunut vientiteollisuuden ja vientivetoisen teollisuuden toimesta ja se pantiin 80-luvun lopulla jo käyntiin. Kyllähän nämä asiat ovat olleet irrallisia hallituksen toimista. Tuossa kävin äsken ”vakaata markkaa” läpi ennen kuin tulin saliin, niin totesin, että kovin on ollut vempulaista tämä käynnistäminen liittyen devalvaatio- ja revalvaatiokeskusteluihin 90-luvun alussa. Siellähän ne yksilön mielipiteetkin on aika reilusti kirjattu, vientiteollisuuden arvio tai arviot.

Ed. Mauri Pekkarinen otti myös kantaa vähän samaan suuntaan toteamalla, että ”hallitus on omalla politiikallaan, linjavallinnallaan menettänyt sen etsikkoajan, mikä sille tuon vientivetoisen kasvun erinomaisten hedelmien seurauksena ja ansiosta olisi suotu ja ollut hallituksen käytettävissä”. Tämä oli sitaatti hänen puheenvuorostaan.

Jos tätä sitaattia purkaa sitten laajassa mielessä, niin kun täällä nyt on laajoja käsitteitä otettu, puran sen sillä tavalla, että laajassa mielessä, kun velkaa ei oteta, hallitushan ei ole hukannut sitä etsikkoaikaa, vaan koko se osa, mikä velanotosta jää pois, on sen etsikkoajan rahaa nyt tässä budjetissa. Sehän on tämän vientivetoisuuden viimeinen silaus. Sillä tavalla se pitää myös nähdä.

Sitten meillä on ollut muun muassa keskustelu siltä osin, mitä budjettilinjaa keskusta nyt on halunnut viedä eteenpäin. Minä otin puheenvuorosta tämmöisiä -vampi, -vämpi, -sempi-nimikkeisiä lauseita: työllistävämpi, kannustavampi, oikeudenmukaisempi ja vielä tuo yksi -kampi, mitä en viitsi sanoa. Näillä nimikkeillähän tämä maa on rakennettu, että kaikkea olisi enemmän tai vähemmän tai vielä enemmän. Riippuu tietysti puhujasta.

Mutta yksi asia täällä kuitenkin on. Tämän päivän Iltä-Sanomista luin taas, että tämä työllistävämpi työreformiesitys näytti tänään taas kasvonsa tai on näyttänyt tässä matkan varrella, kuinka yksittäistä työntekijää pyöritellään. Kun sanotaan, että ne parantavat kansalaisten motiivointia, niin siinä se motiivointi paranee, kun on tämmöisien uusien uhkien ja uusien mahdollisuuksien alla, mitä tämä reformikin eteen tuo. Minusta ei ole yhtään uusia kehitysnäkymiä enää palkansaajapuolelle tarvetta tuoda lisää näissä kysymyksissä.

Mutta näyttää siltä, että yhteiskunta entistä enemmän oikeistolaistuu ja se, joka itse sen suorittavan työn tekee taikka sen oheistyön, joka tähän maahan tämän vaurauden viennin kautta ja korkean teknologian kautta tuo, näyttää ole-

van nyt oikeiston ja kaiken maailman vempuloitten hampaissa. Tekevää ihmistä ja niitä ryhmiä pitää pommittaa ja kivittää kaikella tavalla. Siitä vaan. Tähän tulee myös ammattiyhdistysliike oman haasteensa tulevissa vaaleissa panemaan. Näyttää olevan, että kristillisten joukossa on joku, joka on huomannut, että ei kannata nyt sapeli kourassa juosta semmoista päin, että siinä onkin dinosaurus vastassa. Keskusta on jotain unohtanut.

Myös muutamia kommenttipuheenvuoroja, kun niitä välillä ei annettu, tulopohjaan ja menopohjaan liittyen. Kyllä meidän olisi pitänyt kyetä tekemään arvonlisäpuolella ratkaisuja. Siinä kohtaa, mikä ed. Pekkarinen mainitsi, olen kyllä samaa mieltä, että palveluelinkeinojen kohdalla se olisi ollut tarpeellista. Mutta samalla olisi pitänyt katsoa rahoituspuolelta laajentamista. Elintarvikkeissa ja palveluelinkeinoissa, jos veroja olisi muutamalla miljardilla rukattu, niin samat rahat olisi kyetty kyllä saamaan sieltä, missä raha liikkuu. On automaation ympärillä oleva hinnoittelu, jota ei ole tässä maassa oikealla tavalla käsitelty. Sille puolelle kykenee pistämään kyllä veroja lisää, ei suoranaisia veroja, mutta myös se osa, mikä sille liikevaihtoon syntyy, pitäisi ottaa yhteiskunnan käyttöön ja laskentapohjaksi, kun meillä on kuitenkin suoritusperusteiset palkka- ja ansioperusteiset, korvausjärjestelmät ja kerätään myös työnantajilta ansioperusteisiin liittyen maksuja. Jos automaatio vie työpaikat, niin kyllä pitäisi olla jokin laskentamalli, joka liikevaihtoon perustuen ainakin osittain korvaa sen, että siellä ei enää ansiotyötä ole, ja yhteiskunnalle kerätään varoja. Minusta se olisi oikeudenmukaista.

Näillä ehdotuksilla kyettäisiin myös hoitamaan pk-sektoria sillä tavalla, että yhteiskunnan osuus kerätään eri tavalla maksukykyisiltä pk-yrityksiltä. Vero voitaisiin porrastaa pääluvun ja tuotannon ja tuotteitten ja jalostusarvon mukaan. Sinne voisi rakentaa monenlaisia hyviä malleja. Mutta jostain pitää ensin kerätä, että voidaan tasata. Rakastakaa verojanne, kyllä jakajia löytyy!

Ed. L a p i o l a h t i : Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esitys vuoden 1999 talousarvioesitykseksi on looginen jatke Lipposen hallituksen aiemmin tekemille budjettiesityksille. Kaikissa niissä on ollut ensisijainen tavoite työttömyyden puolittaminen tämän vaalikauden aikana ja budjettitasapainon aikaansaaminen sekä valtiontalouden velan kasvun taittaminen. Jälkimmäinen

tavoite on saavutettu hyvin, mistä osoituksena on ensimmäinen tasapainoinen talousarvioesitys sitten vuoden 1989. Työttömyys on niin ikään jatkuvasti laskenut, jos kohtakaan ei aivan sillä vauhdilla kuin hallituskauden alussa kaavailtiin. Tästä huolimatta kehitykseen voidaan olla tyytyväisiä, varsinkin kun ottaa huomioon lähtökohdan, mistä lähdettiin liikkeelle vuonna 1995.

Hallituksen yksi keskeinen tavoite on ollut ja on edelleen rahoitusmarkkinoiden rauhoittaminen, korkojen ja valuuttakurssien vakaus. Näin on myös käynyt. Viime vuoden aikana hallituksen Emu-linjaukset ovat vahvistaneet tilannetta edelleen. Erityisesti tämä on näkynyt, kun kansainvälisen talouden kehitystä varjostaa jatkuva epävarmuus. Emu-järjestelmä on osoittanut toistaiseksi toimivuutensa. Ilman tätä olisi tilanne toinen ja huomattavasti pahempi, jos pääoppositiopuolue keskustan linjauksia olisi noudatettu keväällä Emu-päätöstä tehtäessä.

Arvostellessaan budjetin perusteiden pitävyyttä keskusta vaatii muun muassa samalla uusia rakenteellisia säästöjä mutta ei sanallakaan viittaa, mistä leikkauksia pitäisi tehdä. Keskustan ryhmäpuheenvuorossa on muun muassa väitetty, että nykyinen hallitus jättää seuraajalleen uudistusten suman. Kuinkahan on? Itse olen seurannut erityisesti työelämän uudistuskysymyksiä, ja oma ja varmasti myös ammattiyhdistysliikkeen näkemys on, että tällä saralla on saatu paljon aikaan tämän hallituksen toimesta. Hallitusohjelma on kutakuinkin toteutettu. Muun muassa ministeri Jaakonsaari on vetänyt läpi uudistukset, jotka parantavat niin kutsuttua päättyötä tekevien asemaa, vuorotteluvapaajärjestelmä on toteutettu ja paljon paljon muuta.

Budjetin valtiovarainvaliokunnan mietintöön liittyen olen erityisen iloinen siitä, että budjetissa kiinnitetään erityistä huomiota asuntomäärärahoihin niin, että valiokunta on tehnyt selkeät muutosesitykset hallituksen varsinaiseen budjettiesitykseen. Se on aientanut myöntämisvaltuuksia Asuntorahastolle niin, että ensi vuoden asuntomäärärahat ovat käytettävissä heti maaliskuun alusta alkaen. On erittäin hyvä, että tällainen varmuus Asuntorahastolle tulee rahoituksen toimivuudesta eikä ylikuumentumisvertailua vuodenvaihteessa enää tehdä. Tällä lailla rahat ovat käytettävissä heti vuoden alussa.

Puolustushallinnon pääluokan osalta kiinnitetty huomio erityisesti siihen, että valiokunta on kiinnittänyt huomiota kotimaisen puolustustarviketeollisuuden huonoon tilaustantaan ja siihen, että valtio ei riittävässä määrin tilaa puolus-

tustarvikkeita omalta puolustustarviketeollisuudelta. Tähän toivoisin tulevaisuudessa aivan selkeää linjausta ja korjausta suuntaan, mikä nyt on vallalla. On erittäin tärkeätä, että tuotekehittelymäärärahoja ohjataan kotimaiselle puolustustarviketeollisuudelle. Toivoisinkin, että kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan kautta tuotekehittelymäärärahoja voitaisiin ohjata kotimaiselle puolustustarviketeollisuudelle. Yhtenä esimerkkinä on hyvä mainita, että valiokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota siihen merkittävään kauppaan, joka suomalaisen puolustustarviketeollisuuden toimesta solmittiin muun muassa Hollannin kanssa, ja siihen, miten tärkeätä koko maalle, maan teollisuudelle ja tuotannolle on se, että tällainen toiminta saa jatkuvaan muun muassa tuotekehittelymäärärahojen suuntautua sen käyttöön esimerkiksi prototyyppien ja markkinoinnin edistämiseksi.

Ympäristöhankkeiden osalta on valitettavaa, että budjetti ei sisällä erityisiä määrärahalisäyksiä niin sanotun lähialueyhteistyön osalta. Valtiovarainvaliokunnan asunto- ja ympäristöjaosto sai tutustua viime elokuussa ympäristöministeriön asiasta vastaavien viranomaisten kanssa lähialueyhteistyöhön Pietarissa, Tallinnassa ja Riiassa. Täytyy sanoa näin, että se työ, mitä suomalaiset tekevät tällä pienellä rahalla lähialueyhteistyössä, on todella arvokasta ja jopa tuloksia tuottavaa. Oli erittäin mielenkiintoista nähdä se tapa, millä näitä hankkeita toteutetaan muun muassa Tallinnassa ja Riiassa. Pietari nyt on oma ongelmansa. Toivoisin, että lähialueyhteistyöhön voitaisiin tulevissa budjeteissa kiinnittää entistä enemmän huomiota ja ohjata määrärahoja tällaiseen työhön.

Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan osalta olen iloinen siitä, niin kuin monissa puheenvuoroissa on todettukin, että evo-rahautettiin budjettiin täysimääräisinä ja että tutkimukseen voidaan osoittaa heidän tarvitsemiaan määrärahoja. Mutta tällä asialla on myös toinen puolensa. Tämän 110 miljoonan markan saaminen budjettiin takaisin tiesi myös sitä, että sosiaali- ja terveysministeriön puolelta on leikattava 10 miljoonalla markalla toimintamäärärahoja, ja se on mielestäni katala temppu. Se on tosi katala temppu. Se tapa, millä se vielä hoidettiin jaosto ja valiokunnan toimesta, on mielestäni sellainen asia, jonka ei välttämättä tarvitsisi toistua enää koskaan. Leikkaushan perustuu täysin siihen, että ei ole edes kuultu asiantuntijoita leikkauksen vaikutuksesta, vaan leikkauksen on kylmästi tehnyt valiokunta ja jaosto paremmin asiaa

edes selvittelemättä. Pidän erittäin valitettavana tätä 10 miljoonan markan leikkausta toimintamenomäärärahoista. Toivonkin, että mikäli mahdollista, tulevassa lisätalousarviossa voitaisiin kiinnittää tähän asiaan erityistä huomiota ja palauttaa nämä 10 miljoonaa markkaa välittömästi STM:n käyttöön.

Monissa puheenvuoroissa on sivuttu muun muassa liikenneasioita ja valtiovarainvaliokunnan esitystä niistä keskeisistä rata- ja tihankkeista, jotka olisivat valiokunnan käsityksen mukaan tällä hetkellä tarpeellisia ja välttämättömiä. Itse haluan puuttua tässä vain yhteen.

Pidän erittäin valitettavana sitä, että valtiovarainvaliokunta vielä edelleen, vaikka infraa tutkinut ja selvittänyt ministerityöryhmä on oman mietintönsä jo aikoja sitten antanut hankkeiden rahoitusmahdollisuuksista, pitää yllä uuden radan rakentamista Keravalta Lahteen. En voi tajuta, miten tällaisen hankkeen jatkuva pysyminen valtiovarainvaliokunnan listoilla on mahdollista ja kuka sen siellä näkee niin äärettömän tarpeelliseksi ja tärkeäksi, kun kerran ministerityöryhmäkin asian jo käytännössä on omalta osaltaan hylännyt todeten, että sillä ei ole mitään mahdollisuuksia tulla rahoitetuksi valtion budjetin kautta.

Minusta tällä asialla on niin suuria kansantaloudellisia vaikutuksia, että pitäisin kyllä äärettömän tarpeellisenä tämän hankkeen hautaamista ja mahdollisesti tähän hankkeeseen suunnattujen määrärahojen osoittamista muun muassa rautateiden turvalaiteverkoston rakentamiseen. Siellä raha menisi ehkä tarpeellisempaan ja tällä hetkellä tärkeimpään kohteeseen. Samoin rahaa voisi käyttää niihin perusparannushankkeisiin, joita VR:llä on tällä hetkellä suunnitteilla.

Arvoisa puhemies! Täällä on useaan otteeseen keskusteltu muun muassa työelämän kehittämisasiosta ja varsin omituisella sävyllä. Lähinnä keskustelualoitteet ovat tulleet keskustapöytäluen toimesta. He haluavat markkinoida itseensä työelämän uudistajana. Minusta puheet kauluvat, ellei muuta, ainakin aivan ontoilta.

Työelämän uudistaminen on tärkeä asia, ja uskon, että eduskunta tähän asiaan paneutuu kulloisenkin lainsäädännön yhteydessä erittäin suurella huolella, mutta ennen muuta minun mielestäni tämän talon arvovaltaan kuuluu se, että me kunnioitamme sopimusjärjestelmää, joka tässä maassa vallitsee, kunnioitamme kolmikanta-toimintaa, sopimusmahdollisuuksia kolmikanan kautta, ja annamme arvon yleensäkin sopimusyhteiskunnan aikaansaannoksille. Minusta

on tärkeätä, että annetaan mahdollisuudet työmarkkinajärjestöille kehittää omaa sopimustointaansa ja luoda sitä kautta turvallisuutta työpaikoille.

Työelämässä tällä hetkellä ihmiset uupuvat ja ovat jaksamisensa ääri rajoilla. Minun mielestäni tällä hetkellä meidän pitäisi täältä talosta antaa viesti palkansaajille työpaikoilla, että me välitämme heistä ja että tämä talo kannustaa kaikin voimin ihmisiä hakemaan työtä, tekemään työtä. Mutta ennen kaikkea tärkeää on se, että jokainen kokisi työpaikkansa olevan turvallinen sekä palkkatasonsa turvattu.

Arvoisa puhemies! Palaan vielä sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan kohdalle valtiovarainvaliokunnan mietinnössä. Valiokunta minun mielestäni hyvin oivallisella tavalla ottaa esiin erään yksityiskohdan, joka liittyy työturvallisuuslakiin. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että työturvallisuuslainsäädäntö on saatu tähän maahan 50-luvulla ja sitä on sen jälkeen paikkailtu kuin tilkkutäkkiä vuosi vuodelta ja aina tarpeen tullen. Samalla valiokunta ehdottaa sitä, että olisi aika tähän maahan laatia uusi työturvallisuuslaki. Olen tästä asiasta täysin samaa mieltä valiokunnan kanssa. Työturvallisuuslain uudistamiskysymyksellä voisimme varmasti vastata tämän päivän työelämän haasteisiin. Lain nimikin voisi olla toinen kuin työturvallisuuslaki. Se voisi olla koko työympäristöä käsittelevä työympäristölaki muun muassa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen politiikkaa voidaan pitää onnistuneena. Tämän ovat todenneet muun muassa monet riippumattomat arvioijat tämän maan rajojen ulkopuolellakin. Vaikka saavutukset ovat kiistattomia, jää tämän halliuskauden jälkeenkin vielä korjattavaa. Seuraavan hallituksen on edelleen jatkettava työllisyyteen tähtäävää politiikkaa. Lisäksi tavoitteeksi tulee ottaa laman aikana syntyneen pitkäaikaistyöttömien ongelman ratkaiseminen tavalla tai toisella.

Ed. K a n k a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ensinnäkin vastaan tarkennuksena ja oikaisuna ed. Partasen puheenvuoron johdosta, että mietinnöstäkin näkyy, että kohdassa 12.39.50 on budjetoitu 2,5 miljardia markkaa valtion osakkeiden myyntituloa, eli omaisuutta myydään ja näin katetaan valtion budjettia merkittäväällä summalla. Tähän perustui se huomautukseni, että tämä lievä ylijäämäisyys on keinotekoisesti tältä osin saatu budjettiin.

Omaisuuattahan valtiokaan ei voi myydä kuin kerran. Se on sen jälkeen myyty. Tulot ja tuotto menevät sen jälkeen muille kuin valtiolle.

Sitten ed. Lapiolahden puheenvuoron osalta, kun hänkin mielestäni hieman sortui ylistämään Emun vaikutusta. Suomi on ollut kihloissa Emun kanssa viime vapusta lähtien. Yleensä kihlausaikana ei kauhean paljon hypitä paikasta toiseen, vaan ollaan jo aika vakaasti. Varsinainen avioliitto solmitaan nyt vuodenvaihteessa. Kun on eletty muutama vuosi tässä katolisessa avioliitossa saksalaisten kanssa, se vasta osoittaa, minkälaista elämä siellä on ja miten se tuo meille sitä hunajaa, mitä on luvattu. Tällä hetkellä Emun vaikutusten arviointi on mielestäni kovasti enenaikaista. En kiellä, etteikö se olisi tuonut tiettyä vakautta, mutta kyllä se vakaus johtuu pohjimmiltaan aika paljon kaikesta muusta kuin Emusta, joka tässä vaiheessa on vasta hankkeena etenemässä.

Ed. J. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valitan, että tosiaan niin hitaasti pysyin puheenvuoron. Ed. Partasen puheenvuoroon pari asiaa kommentiksi.

Ed. Partanen käsitteli tällaista uutta termiä kuin laaja työttömyys ja ihmetteli sitä. Ed. Partanen, oletko sitä mieltä, että vain työttömyydestä aiheutuvat työttömyyskorvaukset ja työmarkkinatuen menot ovat valtion kustannuserä, vai eivätkö myös erilaisilla työllistämistoimenpiteillä ja koulutuksessa olevat ihmiset aiheuta nimenomaan kustannuksia ja ole pois palkkatyöstä tuottamasta yhteiskunnalle, mitä korostitte puheenvuorossanne? Minusta jos työttömyys jaetaan tällä tavalla eikä käsitellä laajaa työttömyyttä, meiltä jää merkittävä osa huomioimatta ja me edelleen kehitämme vain niitä asioita, että työttömyyskurssin toisensa jälkeen käyvät ihmiset, jotka ovat jo kuusi seitsemänkin käyneet ja turhautuneet jo. Heidät pitäisi saada normaaliin työelämään, siihen ansiotyöhön, mitä juuri korostitte. Siinä mielessähän laaja työttömyys on meillä vain ollut käsitteenä, että me koko työttömyyden kuvan ja kustannukset täällä havaitsimme.

Toinen asia, vientiteollisuuden tukeminen, että edellinen hallitus ansiottomasti ottaisi siitä tunnustusta ja ansiota. Jos en aivan väärin muista, viime kauden lopussa jokin laskelma oli esitetty, että edellisen hallituksen aikana lainsäädännön toimenpitein autettiin noin 9 miljardilla markalla vientiteollisuutta. Minä muistan hallituksen uskollisena soturina niitä vaikeita päätöksiä,

jotka tehtiin tässä talossa, kun vientiteollisuutta suosittiin niillä päätöksillä samalla, kun nähtiin, mitä leikkauksia tehtiin sosiaalipuolella jne. jne. Eli tämä on aivan tosiasia, ja onneksi se tehtiin, voi sanoa tänä päivänä näin.

Kolmanneksi, uhkailulla ei minun mielestäni myöskään näissä työelämän asioissa päästä mihinkään.

Ed. Partanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Johannes Leppänen on siinä oikeassa, että pitää katsoa koko työttömyysketjua. Mutta se, että ne on tarkoituksenmukaisesti hajotettu aina sille alueelle, mikä miellyttää puhujaa, ei ole oikein. Kun tarkasteltiin edellisen hallituksen aikana työttömyyttä, niin samat henkilöt, jotka nyt puhuvat laajasta työttömyydestä, eivät muistaneet tällaista terminologiaa olemassa olevankaan. (Ed. J. Leppänen: Sillä puolella!) — Ei meillä ole sellaista ollut koskaan käytössäkään.

Toinen asia, vientiteollisuuden tukeminen. Sitähän on tuettu iät päivät ja tullaan myöskin tukemaan. Se on sillä tavalla, ed. Leppänen, ettei niin huononkaan hammashoidon aikana olevaa suuta ole, että sieltä viimeinen hammas pitää vetää pois. Kyllä pitää syömähampaat tässä maassa olla, ja ne ovat teollisuudessa. Ei täällä pidetä huonompia puheita eikä parempia puheita, ellei tämän maan vientiteollisuus toimi. Silloin kun se tarvitsee ulkoisista tai kotimaisista syistä tukitoimia, silloin niitä on annettava. Tarpeiden pitää olla aitoja, ei sillä tavalla että lihotetaan kansainvälisten omistajien kukkaroita tukitoimilla, niin kuin on joskus tapahtunut.

Ed. Korkeaoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lapiolahti kiinnitti tärkeään asiaan huomiota puhuessaan turvallisuudesta työelämässä. Työpaikan säilyminen on epäilemättä ihmiselle yksi turvallisuuden kannalta kaikkein tärkeimpiä tekijöitä. On valitettavaa, että tässä työelämää koskevassa keskustelussa ei ole oikein syvällisesti pystytty pureutumaan tähän kysymykseen, kun tätä vähän eipäs — juupas-tasoista keskustelua on käyty. Kuitenkin olen huomaavinani, että jotain edistystä on tapahtunut.

Omalta puoleltani olen valmis myöntämään, että keskustan esitys joustojen lisäämisestä joiltain osin kaipaa lisää miettimistä juuri tämän näkökohdan pohjalta, mutta meidän lähtökohdamme on ollut kyllä nimenomaan se, että ei voida määrätä mistään ulkopuolelta, että työ-

paikan on säilyttävä. Jos kannattavuuden edellytykset yrityksestä tippuvat, niin vaikka olisi kuinka hyviä määräyksiä eduskunnan taholta, työpaikka vain menee. Me olemme edellyttäneet ja esittäneet, että tarvittaisiin joustoja juuri sellaiseen tilanteeseen, että ulkoinen ympäristö muuttuu ehkä vain vähäksi aikaa ja sellaisen kuopan yli pitäisi päästä. Meidän tarkoituksemme on omalla esityksellämme ollut nimenomaan lisätä turvallisuutta siinä mielessä, että työpaikat voisivat säilyä erilaisissa olosuhteissa. Luulen niin, että jos viemme keskustelua tässä hengessä eteenpäin ja haemme yhteistä tavoitetta, joka minusta on hyvä lähtökohta, että turvallisuutta työelämässä lisätään, tästä voi vielä jokin syntyäkin.

Ed. Lehtosaari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Lapiolahti kritisoi puheenvuorossaan valtiovarainvaliokunnan mietintöä ja erityisesti liikennejaoston valmistelmaa osuutta, joka koski Ratahallintokeskusta ja vielä tarkennettuna mainintaa Kerava — Lahti-oikoradasta. Kun liikennejaostossa olin myös mukana tätä yksimielistä kannanottoa sorvaamassa, kyllä meillä perusteluina oli tämän oikoradan tarpeelle se, että se liittyy hyvin vahvasti itäisen Suomen ja myös idän liikenteen kehittämiseen. Samalla se keventäisi myös Helsingistä pohjoiseen johtavan pääradan liikennekuormitusta. Nämä olivat painavimmat perusteet, ja mielestäni nämä perusteet ovat erittäin hyvät.

Se on totta, että rahaa ei näytä tähän erittäin isoon ja mittavaan hankkeeseen näillä näkymin olevan, mutta uskon, että tätä asiaa jatkuvasti esillä pitämällä jossakin vaiheessa rahat budjettiin löytyvät. Joka tapauksessa, kun tämä hanke joskus toteutuu, niin kyllä se on selvää, että tällä hankkeella on erittäin suuri merkitys, ei yksistään Lahden ja sen alueen kannalta, vaan koko Suomen rataverkon kehittämisen kannalta.

Siltä osin olen samaa mieltä ed. Lapiolahden kanssa, että ratamäärärahat saisivat olla huomattavasti suuremmat. Tosiasia on se, että näittenkin vuosien, tämänkin hallituksen aikana rataverkko on päässyt aika lailla rapistumaan ja varsinkin alempiasteinen rataverkko kaipaisi enemmän ja tuntuvasti suurempia määrärahoja.

Ed. Lapiolahti (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemi vertasi Suomen Emu-jäsenyyttä kihlauksen aikaan, että sen perusteella ei voitaisi vielä suuntaviivoja tai

tarkasteluja tehdä. Olen kuitenkin sitä mieltä, että olkoon kysymys kihlauksesta tai sopimuksesta, niin on aina syytä tarkastella siitä syntyviä etuja ja haittoja. Kyllä väitän näin, että Suomelle on Emu-jäsenyydestä selviä hyötyjä ollut tänä aikanakin, kun olemme kihloissa olleet. Aivan selvää on se, että vakaus talousmarkkinoillamme, rahamarkkinoillamme, on Emun myötä entistä vankempaa. Korkolaskukin, mikä nyt viime päivinä on tapahtunut, on minun mielestäni kustannussäästö, ja sekin on tämän kihlauksen hyöty, joka minun mielestäni kyllä pitää myös tunustaa ja nähdä.

Ed. Korkeaoja otti joustoasiat esille. Olen samaa mieltä, että joustot ovat tärkeä osa nykyajan työelämää. Pitäisin erityisen tärkeänä sitä, että kun puhutaan joustoista, puhuttaisiin nimenomaan siitä, että joustot tapahtuvat työmarkkinoiden sopimisen kautta, työehtosopimusten sisällä. Silloin puhutaan oikeista asioista, varsinkin jos joustoihin on olemassa tarvetta, tutkittua tarvetta. Nyt minusta sitä ei ole. Se on vain puhuttua sanaa.

Ed. Lehtosaari totesi Kerava — Lahti-oikoradasta, että se on erittäin tarpeellinen. Olen toista mieltä. Se aiheuttaa erittäin suuren ongelman Riihimäen seudulle, sen risteysaseman vaikutukselle ja merkitykselle, ja on käytännössä tuhoamassa sen alueen kehittämismahdollisuuksia. Tässä pitäisi ottaa myös huomioon tällainen näkökulma ja ennen kaikkea sen kansantaloudellinen näkökulma. Eli meillä ei siihen ole kerta kaikkiaan rahaa.

Ed. Huutola: Arvoisa puhemies! Hiukan aikaa mietin, kun eilen keskustelu käynnistyi työelämän uudistuksesta ja tällä tavalla ensi kertaa talousarviota näissä puitteissa seuraan, millä tavalla työreformi tai työelämän uudistus oikeastaan liittyisi käsiteltävänä olevaan talousarvioon. Mutta kyllä minä siihen löysin ihan punaisen johtolangan, ja totta kai se siihen tietyllä tavalla yhdistyy, kun kaukaa kiertää. Tässä tapauksessa ei ehkä kovinkaan kauas tarvitse mennä, koska nyt käsitteillä oleva budjetti on kuitenkin tulosta siitä, millä tavalla eri yhteiskuntajärjestöjen, voisi sanoa, etupiirien edustajien, lähinnä tietysti työmarkkinajärjestöjen, ja maan hallituksen kesken tehtiin Lipposen hallituksen aloittaessa semmoisia ratkaisuja, jotka osaltaan ovat tietysti olleet aika kipeitäkin ratkaisuja ja joita kaikkia ei ole voinut hyväksyä. Mutta niitten lopputulos ilmeisesti on se, mikä nyt on käsillä, eli on tilanne suurin piirtein niin, että maa ei

velkaannu ja voidaan pikkuhiljaa miettiä, millä tavalla tämä maa voisi edetä. On niin sanotusti nokka noussut uppeluksista veden päälle ja happea saa ihan kohtuullisesti.

Hiukan minua nyt ihmetyttää se, kun keskustan työreformia sen verran olen pohtinut, mikä on se tilanne, mikä edellyttäisi työelämässä ja työelämän lainsäädännössä valtavia muutoksia, jotka jollakin tavalla muuttaisivat tätä nykyistä järjestelmää, jota itse asiassa kadehtii koko Eurooppa tällä hetkellä. Hyvin, hyvin monet työelämän asiantuntijat, professorit, tutkijat muista maista käyvät nyt seuraamassa, kuinka voi saavuttaa tämmöisellä yhteistyöllä tämän tyyppisiä ratkaisuja, joilla jopa maan talous pystytään yhteistuumin työmarkkinajärjestöjen ja maan hallituksen kesken turvaamaan. Se on hyvin poikkeuksellista koko maailmassa. Nimenomaisesti meidän järjestelmämme kehittyneisyys on tehnyt tämän mahdolliseksi, ei jälkeenjääneisyys, vaan päinvastoin kehittyneisyys.

Mitä se työreformi aikanaan mahdollisesti toisi tullessansa? Minusta sieltä on selvästi poimitavissa muutama selvä asia. On tietenkin paikallinen sopiminen, jonka merkitys on tosi kova ja vähän arvaamatonkin, tietämättä, mihinkä se johtaa. Toinen on tietysti halpatyömarkkinoiden luominen, amerikkalaistyyppisten työmarkkinoiden luominen, jossa palkalla ei eletä.

Tässä asiassa onkin niin, että minun mielestäni työelämä uudistuu kuitenkin vain ja ainoastaan alan asiantuntijoiden toimesta sekä sellaisten ihmisten ajattelun myötä, jotka itsekkin ovat olleet joskus yksityisessä yrityksessä ja yksityisessä palveluksessa tai missä tahansa työelämässä.

Toiseksi, mikä myös tähän kuuluu, pohdinnan arvoinen ja harkittava asia on se, miten meidän sosiaaliturvajärjestelmämme ja eläketurvajärjestelmämme jatkossa muodostuu työelämässä. Se on minusta semmoinen asia, mitä tulee vakavasti pohtia, ja se on ihan oikea asia keskustan työreformissa. Sitä asiaa pitää käsitellä, mistä kertyvät meidän eläkkeemme ja mistä kertyy meidän sosiaaliturvajärjestelmämme. Onko se pelkkä palkkaperusteinen, työperusteinen, lähtökohta, vai onko siinä lähtöperusteena jokin muukin kuin pelkkä palkkatulo? Onko siinä esimerkiksi liikevaihto, voitot, pääomatulot, osinkotulot jne? Onko niiden myös oltava tuloja, jotka kartuttavat meidän järjestelmässämme sosiaaliturvaa? Mutta nyt ihan taulukonomaisesti siellä oli esitetty muun muassa, että 4 500—5 499 markkaa ansaitsevien ku-

luja vähennetään sosiaaliturvakuluista 19,6 prosenttia.

Mitä työvoiman välilliset kulut sitten oikein ovat? Minusta sekin täytyy täsmentää, ennen kuin kerrotaan: Tässä tuloluokassa työvoiman välilliset kulut ovat lomapalkkoja ja eläkevakuutusmaksuja ja piste. Ihan muutama prosentuaalinen osuus tulee eläkevakuutusmaksun osalta, myös sosiaaliturvamaksun osalta ja tapaturmavakuutuksen osalta. Mutta käytännössä se tarkoittaisi sitä, leikataanko näiden pienipalkkaisten ihmisten lomapalkkoja vai leikataanko heidän eläkkeitään. Vai onko toinen vaihtoehto, kuka kustantaa erotuksen näiden eläkkeiden kertymisestä.

Pohdittava on myös se, edistääkö halpatyömarkkinoiden aikaansaanti kansalaisten tasa-arvoisuutta, mistä täällä on kovasti myös keskusteltu. Minusta se ei sitä edistä, vaan se lisää voimakkaasti eriarvoisuutta. Tästä on esimerkkejä niin monista maista aloilla, joille on muodostettu halpatyömarkkinat. Sanotaan, että on parempi vaihtoehto olla pienellä palkalla töissä, kuin että saa yhteiskunnalta apua työttömyyden ollessa kyseessä. Minusta se luo lisää epätasa-arvoisuutta tähän yhteiskuntaan. Käytännössä kävisi kyllä niin, että nyt rehellisesti toimivat keskiuuret yritykset ketjuttaisivat työnsä siten, että lähes kaikki työntekijät olisivat erityyppisissä pikku yrityksissä, alihankintayrityksissä, töissä ja tulos olisi aika kaaosmainen.

Kyllä nämä esitykset työelämän uudistuksista esitetyssä muodossaan, anteeksi vain, arvoisat keskustalaiset, tuntuvat ihan hulluilta näin minun näkökulmastani katsottuna.

Jos työmaille tarvitaan joustavia työmarkkinoita, niin varmaa varmempaa on se, että kolmikantajärjestelmässä ja työelämässä neuvotellen näitä joustoja jo on olemassa ja on sopimuksia, hyvin laajoja sopimuksia, joissa on äärettömät joustomahdollisuudet. Mutta on vain niin, että työnantajat eivät niitä halua käyttää. Siis ei todellista tarvetta työelämän joustojen osalta siinä mittapuussa, mistä puhutaan, ole olemassa. On kauhean helppo puhua työelämän joustoista, kertomatta, mitä se oikein tarkoittaa. Joustoista on kyllä helppo puhua, mutta käyttö niillä on kovin vähäinen.

Itse tiedän tämän esimerkiksi rakennusalan sopimuksesta, jossa voidaan tehdä viisipäiväistä työviikkoa kymmentuntista työpäivää. Hakeamalla haettiin yritystä, joka ottaisi käyttöönsä nämä joustavat työajat, mutta niitä ei löytynyt. Kaikki firmat sanoivat, että ei, kyllä miehet ovat

heillä kahdeksassa tunnissa niin sippi, että heillä on ihan turha enää kymmentä tuntia teettää töitä. Se oli kuitenkin se todellinen tilanne. Kaikki mahdollinen oli jo silloin otettu.

Arvoisa puhemies! En enempää tästä. Sitten käyn talousarviokäsittelyyn muutamilta osilta. Minusta nyt valtionyhtiöistä kertyneitä varoja olisi pitänyt pystyä suuntaamaan alueellisiin teollisuusinvestointeihin ja siten luoda uusia työpaikkoja turvaamiseksi alueille, joilla kipeästi työpaikkoja tarvitaan. Minusta tässä olisi ollut se mahdollisuus, mutta siihen ei löytynyt poliittista tahtoa.

Myös työajan lyhentämiseen kohdistuneita tukitoimia, joita muutamissa kunnissa on kokeiluna ollut, olisi pitänyt pystyä budjettivaroin laajentamaan, päästä työn jakamiseen, työpaikkojen luomiseen ja hyvinvoinnin jakamiseen yhä useamman henkilön kesken.

Myös talouden kasvusta täällä on puhuttu ihan oikein niin, että joka tapauksessa lähestulkoon kaikki tutkimuslaitokset ovat nyt laskeneet talouskasvuennusteitaan. Siihen ehkä olisi voinut reagoidakin. Kaikki kuitenkin näyttävät olevan yksimielisiä, että mistään lamasta ei ole kysymys eikä sellaista ole tulossa, enkä siihen itsekkään usko. Mutta yritysten investointimahdollisuuksien turvaamista olisi voinut budjetissa harkita, mitä ne toimet voisivat olla. Täällä on eri verotusasioista puhuttu, arvonlisäveron kohdentamisesta työllisyyttä tukeviin hankkeisiin, lähinnä palvelualoja koskien, myös pienituloisten verotusta keventämällä eli ostovoimaa lisäämällä, jolla kotimaista kysyntää olisi voitu kasvatata, jos vientiteollisuus laskee.

Valitettavaa on myös se, että työvoimahallinnon investointiperusteisten määrärahojen taso laskee, ja sehän laskee aika rajusti. Se on kyllä aika kova sana monille niille kunnille ja lääneille, joissa juuri tällä hetkelläkin on kova työttömyys. Valtion investoinnit siellä lähestulkoon pysähtyvät, ja niillä on ollut hyvin merkittävä työllisyysvaikutus.

Myönteistä talousarvioesityksessä on Lapin näkökulmasta katsottuna se, että myös kuljetus-tuki sai jatkoa. Se onkin ensiarvoisen tärkeä monille yrityksille Lapin läänissä, vaikka se summaltaan ja rahamäärältään onkin pieni, mutta pienistä Lapin elinkeinoelämä myös koostuu.

Myönteistä on myös se, että työllisyysperusteisia määrärahoja lisättiin 127 miljoonaa markkaa. Riittääkö se, sen ratkaisee tietysti se, miten työllisyyskehitys alkuvuonna, ensi kesänä muodostuu.

Sitten tulopuolelle. Tiedän kyllä, että hallitusohjelmassa on sovittu pääomatuloverotuksen määrästä, jonka vuoksi se oli niitattu kiinni, mutta tässä tilanteessa, jossa selvästi olisi ollut pääomatuloverotukseen mahdollisuus saada lisää korotusta, olisi varoja voitu suunnata nyt työllistämiseen. Se oli mielestäni valitettavaa.

Arvoisa puhemies! Lopuksi, en ymmärrä sitä, miten ei löydy yksituumaisuutta työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen mukaan lukemisesta työssäoloeseen. Kustannusvaikutuksiltaan valtiontalouteen se olisi todennäköisesti plus-merkkinen sen vuoksi, että yhä vähemmän ihmisiä tipahtaa ansiosidonnaiselta peruspäivärahan puolelle. Toisaalta se on mielestäni aktiivoiva järjestelmä, työntekijöitä innoittava järjestelmä, työntekijää itseänsä kehittävä järjestelmä, toisin kuin täällä on annettu ymmärtää. Se on minusta ollut hyvin monelle pitkäaikäistyöttömälle ja työttömälle ylipäätänsä yksi mahdollisuus, jossa hän on kokenut, että tässäkin on jotakin, ja on tarkoin harkinnut ja puninnut, minkä tyyppinen työvoimapolitiittinen koulutus olisi hyvä, mikä parantaa hänen työllistymisedellytyksiään. Minusta tässä asiassa olisi pitänyt löytyä yhteisymmärrystä.

SDP:n ed. Rajamäki kyllä puheessansa ilmoitti, että SDP on ryhmänä halunnut hoitaa asiaa. Mutta kysyn, miksi sitten ei hoidettu. Sitten ei ollut tahtoa, ei kerta kaikkiaan ollut tahtoa hoitaa asiaa kuntoon. Siinä kyllä toivoisi voimia syntyvän vielä niin, että tältä osalta jotakin olisi tehtävissä.

Ed. T. P o h j o l a : Arvoisa herra puhemies! Eduskunnan uurasutus ensi vuoden talousarvion parissa on loppusuoralla. Eduskunnan työn jälki näkyy lopputuloksessa monessa kohtaa. Hallituksen esityksen oikean suuntaiset linjaukset ovat pohjana tekemillemme parannuksille.

Kaikkea ei voi saada. Pahimman pettymyksen aiheutti epäonnistuminen sisällyttää työttömille 16 viikon koulutus työssäoloeseen. Mielestäni ratkaisu oli aivan väärä. Muutos ei tue työttömien aktiivista osallistumista työvoimapolitiittiseen koulutukseen, mutta ei ole myöskään valtiontaloudellisista syistä perusteltavissa.

Eduskunta puuttui poliisin voimavaroihin lisäämällä 30 miljoonaa markkaa poliisin toimintamenoihin. Talousrikollisuus ja harmaa talous on saatava kuriin, samoin huumausainerikollisuudesta seuraava muun rikollisuuden lisääntyminen ja yleisen turvallisuuden tunteen kasvu. Turvallisuutta pyritään lisäämään lähipoliisitoi-

minnalla ja yhteistyöllä, jolla pyritään selvittämään rikosten ja häiriöiden taustalla olevia syitä ja ennalta ehkäisemään rikollisuutta.

Nuorten huumeidenkäyttö on räjähdysmäisesti lisääntynyt. Valiokunta korostaa aivan oikein ennalta ehkäisevän työn merkitystä, huumeongelmien tunnistamista riittävän ajoissa ja monipuolista palvelutarjontaa huumehoidossa. Valiokunta painottaa myös eri tahojen saumattoman yhteistyön merkitystä huumeongelman torjunnassa. Tällä hetkellä on sellainen tunne, että odotetaan liikaa, että huumeongelman ratkaisu olisi vain poliisin tehtävä.

Kuntataloutta leimaa kuntien välisten taloudellisten erojen kasvaminen. Valtion ensi vuoden budjetti kiristää arvioiden mukaan kuntien taloutta noin miljardilla markalla. Tämä johtuu ennen muuta kunnallisverotuksen vähennysten muutoksista, joiden takia kuntien verotulot vähenevät. Ei ehkä ole syytä palata valtionosuuksien korvamerkintään, mutta harkinnanvaraisien valtionavustusten entistä suurempi käyttö on todennäköinen suunta, sillä kriisikuntia on jatkossakin voitava auttaa. Tässä voi kuitenkin todeta, että harkinnanvaraisia valtionosuuksia lisätään 230 miljoonaa markkaa mutta tarvetta suuremmalle nostolle olisi. Valiokunta aivan oikein kiinnitti lausunnossaan tähän asiaan erityistä huomiota.

Meidän on myös vakavasti huomioitava EU-rahoituksen budjettikäytäntöön liittyvät ongelmat. Jo tämän vuoden budjettiin liittyvässä mietinnössään valtiovarainvaliokunta huomautti, että määrärahat pirstoutuvat niin pieniksi kokonaisuukseksi, ettei niistä saada hyötyä alueiden kehittämisessä. Jotkin hankkeet ovat saattaneet jäädä toteutumatta kansallisen osarahoituksen puutteessa. Budjettiin tarvitaan joustoa kaikille niille hallinnonaloille, joilla kansallista rahoitusosuutta EU-hankkeisiin tarvitaan.

Maakunnan kehittämisraha käytetään maakuntien elinkeinotoiminnan kehittämiseen. Alueille, jotka eivät kuulu Euroopan unionin ohjelma-alueisiin, kansallisten aluekehittämisohjelmien, muun muassa osaamiskeskusohjelman ja kaupunkiohjelman, toteutus on tärkeä. Tähän mennessä yhteensä 25 kaupunkiohjelmaa on käynnistetty. Näihin hankkeisiin myönnetään rahoitusta maakunnan kehittämisrahasta. Maakunnan kehittämisraha on nykyisellään kohtuuttoman niukka suhteessa niihin osaamiskeskusohjelmiin ja kaupunkipolitiikan haasteisiin, joihin sen odotetaan vastaavan.

Merkittävää on myös alueellinen kuljetustuki,

jonka säilyttäminen turvaa etenkin pohjoisten yritysten kilpailukyvyn. Tästä voi todeta, että vuonna 97 kuljetustuesta lähes 42 prosenttia kohdistui Pohjois-Pohjanmaalle ja siellä lähes 7 miljoonan panostus tähän toimintaan on pienille yrityksille erityisen tärkeä.

Yksityisteiden valtionosuuden kasvattaminen valiokunnassa 15 miljoonalla markalla hallituksen esityksestä on hyvä asia.

Urvoisa puhemies! On syytä olla huolissaan kulttuuripolitiikan rahoituksesta, jossa korostuu edelleen veikkausvoittovarojen osuus. Ei ole ollenkaan sopivaa, että veikkauksen ja raha-arpajaisten tuotolla rahoitetaan lähes kokonaan kirjastojen valtionosuus. Sen sijaan liikunnan osuutta veikkausvoittovarojen jaossa on edelleen kasvatettava.

Valtiovarainvaliokunta vahvisti huomattavasti hallituksen esitystä lasten ja nuorten liikuntailtapäiväkerhotoimintaan. Hallituksen esitys oli, että varataan 6 miljoonaa markkaa paikallisen seuratoiminnan kehittämiseen ja siellä muun muassa koululaisten iltapäivätoimintaan liittyvään lasten ja nuorten liikunnan kehittämisohjelmaan. Valtiovarainvaliokunnan mietinnön perusteluissa todetaan, että lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä tärkeä alue on lasten ja nuorten koulun jälkeisen iltapäivätoiminnan järjestäminen. Hallituksen talousarvioesityksessä koululaisten iltapäivätoiminnan kehittämiseen osoitetaan 6 miljoonaa markkaa ja nuorisotyön budjetissa 1,5 miljoonaa. Tarkoituksena on kehittää toimintoja ennen kaikkea yhteistyössä koulun, kunnan, kansalaisjärjestöjen ja lasten vanhempien kanssa. Toiminta suunnataan ensisijaisesti lapsille ja nuorille, joiden vanhemmat ovat töissä ja lapset siten usean tunnin ajan iltapäivisin omilla oloissaan. Tarkoituksena on saada koulujen tilat tehokkaaseen käyttöön myös iltapäivisin, jolloin niiden osalta on ollut selvää vajaakäyttöä.

Valiokunta pitää ehdotusta myönteisenä ja katsoo, että koululaisten iltapäivätoiminnan kehittämiseen tulisi tulevien vuosien talousarvioissa varata lisämäärärahoja. Valiokunta pitää tärkeänä, että kaikille nuoriso- ja liikuntatoiminnan osapuolille luodaan tasavertainen mahdollisuus iltapäivätoiminnan järjestämiseen. Tämä tarkoittaa sitä, että saamiensa tietojen mukaan hallituksen esityksen pohjalta oli tarkoitettu ohjata koululaisten liikuntailtapäiväkerhotoimintaan vain 2 miljoonaa markkaa ja 4 miljoonaa markkaa seuratoiminnan kehittämiseen, mutta tämä valtiovarainvaliokunnan lausuma tarkoittaa

sitä, että tuo 6 miljoonaa markkaa liikuntarahoista käytetään nimenomaan koululaisten iltapäiväkerhotoiminnan järjestämiseen. Tämä on suuri voitto suomalaisille lapsiperheille.

Eräs tärkeimmistä budjettiin tehdyistä muutoksista saatiin aikaan sosiaali- ja terveysvaliokunnassa. Olen hyvin iloinen siitä päättäväisyydestä, jolla valiokunta vei läpi tekemänsä lakialoitteen lastensuojelun kalliiden kustannusten tasauksesta. Eduskuntahan on vuosi toisensa perään turhaan odottanut hallitukselta budjetin yhteydessä tasausrahastoa. Nyt aikaansaatu lastensuojelun kalliiden kustannusten tasaus estää sen, että pienessä kunnassa jää taloudellisista syistä lastensuojelun kallista laitossijoitusta tarvitseva lapsi vaille hoitoa.

Oma talousarvioaloitteeni toteutuu, kun terveydenhuollon erityisvaltionosuuksiin esitetyt 110 miljoonan markan leikkaukset jätettiin kaikkien onneksi tekemättä. Näitä niin kutsuttuja evo-rahojahan valtio maksaa korvauksena opetuksen ja tutkimuksen sekä lääkärien perusterveydenhuollon lisäkoulutuksen ja muun terveystieteellisen tutkimuksen aiheuttamista kustannuksista yliopistolliselle keskussairaialalle. Leikkaus olisi merkinnyt noin 500 tutkijan työvuoden leikkausta ja toiminnan volyymin vähenemistä noin 30 prosentilla. Koulutuksessa leikkaus olisi merkinnyt noin 50 opetushenkilön työvuoden leikkausta. Työllisyysnäkökulman lisäksi rahoituksen leikkaus olisi merkinnyt suomalaisen terveystieteen tutkimuksen alasajoa ja erikoislääkärin jatkumista. Oululaisena voin olla erittäin tyytyväinen tutkimuksen ja koulutuksen jatkumisesta entisessä mitassaan myös omalla paikkakunnallani, joka jatkuminen tarkoittaa 50 työntekijän vuosityöpanosta.

Ensi vuoden budjetissa on sosiaali- ja terveydenhuollon perustamishankkeisiin esitetty 125 miljoonaa markkaa vähemmän kuin nyt kuluvalle vuodelle. Tämä merkitsee sitä, että sitovan ennakkoratkaisun vuodelle 99 saaneita yli 25 miljoonan markan hankkeita ei voida toteuttaa ja noin kolmasosa pienistä ennakkoratkaisun saaneista hankkeista jää toteutumatta. Nykyinen valtionosuuksiin perustuva käytäntö ei ole toimiva. Erityisesti kuntien kannalta tilanne on hyvin vaikea, ja sen takia on tärkeää, että valiokunta korostaakin lausumaehdotuksessaan, että sosiaali- ja terveysministeriön on kartoitettava sairaaloiden kunto ja peruskorjaustarve.

Arvoisa herra puhemies! Asuntopula ja asuntojen hintojen nousu on erityisesti kasvukeskuksissa suuri ongelma. Emme voi estää ihmisiä

muuttamasta työ- ja opiskelupaikkojen luo, vaan tehtävämmä on huolehtia siitä, että myös muuttovoittopaikkakunnilla on riittävästi kohtuuhintaisia asuntoja tarjolla. Ratkaisu on riittävä asuntojen uustuotanto, johon ei pelkästään vaaparahoitteisella tuotannolla päästä.

Hallitus ehdotti arava- ja korkotukimenojen myöntämisvaltuudeksi yhteensä 6,9 miljardia markkaa. Eduskunnan edellytys myöntämisvaltuuksille on, että 6,9 miljardia markkaa on kokonaisuudessaan käytössä heti ensi vuoden alusta. Hallituksen myös edellytetään seuraavan asuntotilanteen ja rakennuskustannusten kehitystä ja antavan tarvittaessa ensi vuoden aikana lisää myöntämisvaltuuksia arava- ja korkotukilainoille. Tällä päätöksellä työllistetään noin 4 000 ihmistä.

Arvoisa herra puhemies! Ensi vuoden budjettiin tehdyillä parannuksilla on haluttu tukea työllisyyttä ja työssä jaksamista. Erityisvaltionosuuksien palauttaminen, Raha-automaattiyhdistyksen jakamattoman tuoton käyttöönotto, josta olin myös tehnyt aloitteen, poliisin määrärahojen lisääminen ja arava- ja korkotukilainojen myöntämisvaltuuksiin tehdyt tarkennukset, puhumattakaan hallituksen viime hetkellä antamasta työllisyysenedistämispaketista, kaikki tukevat työllisyyttä ja yhteisvastausta.

Lopuksi näin naisena olen erittäin tyytyväinen siitä, että naisyritysjälainavaltuuksia lisättiin 80 miljoonasta 100 miljoonaan.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! Käsitelen ensin sitä, mitä onille budjettialoitteilleni tapahtui valiokuntakäsittelyssä. Saldo on hyvä. Merenkurkun talviliikenteen turvaamiseen on saatu ehdollinen 4 miljoonan markan määräraha, mikä on hieno asia. Tax-freen mahdollinen jatkaminen olisi alueellemme tietenkin tätäkin parempi voitto.

Valtiovarainvaliokunta on myös hyväksynyt lisämäärärahan vesivarojen käyttöön ja hoitomäärärahoihin, millä työllisyyden tasoa voidaan nostaa ja viedä läpi muun muassa Vaasan, Mustasaaren ja Vähänkyrön yhdysvesijohdot ja siirtoviemärit.

Kolmas aloitteeni koski EU:n indeksointivarojen kansallista vastinrahoitusta. Myös tämä aloite on tullut asiallisesti hyväksytyksi.

Neljäs aloitteeni oli rahoitusaloite edellä mainituille ehdotuksille, mikä aloite ei tullut hyväksytyksi. Tältä osin voin sanoa, että hyvä, jos ja kun rahaa muutenkin löytyi.

Olen iloinen siitä, että meillä on ylijäämäinen

budjetti, mutta toisaalta pelkään hieman, että tässä vauhti on kuitenkin ollut taas parhaan oppilaan vauhti. Jotakin vielä enemmän olisi ehkä pitänyt uskaltaa tehdä.

Olen myös tyytyväinen siihen, että evo-raha ja lääkäreiden koulutukseen tarkoitettu raha saatiin takaisin budjettiin. Tämähän oli tällaisen värisuoran tulosta siinä mielessä, että sosiaali- ja terveysvaliokuntaa johtaa ed. Virpa Puisto ja valtiovarainvaliokunnan sosiaali- ja työjaostoa taas ed. Maija Rask. Oli tietysti merkitystä sillä, että molemmilla hankkeilla oli laaja muidenkin tuki.

On mielestäni täysin käsittämätöntä, että tilanteessa, jossa suuret ikäluokat ovat jo jättäytymässä ennenaikaiselle eläkkeelle ja jossa lääkäripula jo estää kansalaisten mahdollisuuksia saada terveyspalveluja tasapuolisesti, erityisesti erikoislääkäripalveluja, olisi nipistetty lääkärikoulutukseen liittyvästä välttämättömästä määrärahasta. Tässä yhteydessä haluan esittää paheksumiseni myös siitä, että lääkärikoulutuksen aloituspaikkamäärillä ylipäätään vuosikymmenien aikana on seikkailtu niin paljon kuin on seikkailtu.

Budjettiesityksessä vastenmielistä on tietysti se, että tämä 16 viikon koulutuksen laskeminen työssäoloehtoon ei ainakaan tähän mennessä ole ottanut tulta, sekä se, että työsopimuspuolen joustoja ollaan lisäämässä. En myöskään voi pitää sivistysvaltiolle sopivana seikkana sitä, että kirjastojen toiminta käytännössä kokonaan rahoitetaan Veikkauksen tuotoilla.

Arvoisa puhemies! Haluan minäkin tehdä jonkinlaista saldoa Lipposen hallituskaudelta. Sen jälkeen siirryn antamaan eväitä seuraavaan hallitusohjelmaan. Lipposen hallituksen alku oli mielestäni kaksinkertaisesti järkyttävä. Maatamme ravisuttivat suurtyöttömyys ja valtion velka, jotka olivat moninkertaistuneet lyhyessä ajassa. Työttömyys oli Ahon hallituksen aikana yli viisinkertaistunut ja valtion velka kolminkertaistunut. Lipposen hallituksen hevostuurille, joka merkittiin tarkasti hallitusohjelmaan, ei ollut vaihtoehtoa. Talkoista ei olisi selvitty ilman talvisodan henkeä.

Hallituskaudella on työskennelty vakaasti palauttaen Suomen selviytymismahdollisuudet tulevaisuudessa. Valtiontalous on saatu hallintaan, joskin rankka velkataakka vieläkin painaa ja rajoittaa tulevaisuuden mahdollisuuksia. Työllisyys on merkittävästi parantunut, ja ennen kaikkea Suomi on säilynyt sopimusyhteiskuntana. Korot ovat myös alentuneet ja inflaatio on vähäinen.

Suurimman hinnan talkoissa maksoivat työtömät itse sekä ne kansalaiset, jotka muutoin ovat eniten riippuvaisia sosiaalisista tulonsiirroista. Hyvinvointiyhteiskuntamme on kuitenkin kantanut pahimman yli. Tämä on erityisesti yhteisten palveluiden ansiota. Ilman näitä rakenteita kotimaamme näyttäisi kriisien jäljiltä aivan toisenlaiselta kuin tänään. Sosiaaliset tulonsiirrot, vaikkakin nipistettyinä, ovat muun muassa tasoittaneet alueellisia tuloeroja tehokkaasti.

Kuntien valtionosuusleikkaukset on voitu mitoitaa samaan tahtiin kuntien verotulojen kasvun kanssa, mikä tietenkään ei siinä mielessä ole riittänyt, että yksittäisten kuntien kohdalla tämä ei tällä tarkkuudella ole aina toteutunut ja monet kunnat ovat ihan tosi ahdingossa, mikä seikka nyt tulevina vuosina täytyy ottaa tarkkaan käsitelyyn.

Arvoisa puhemies! Minua kuitenkin kismittää se, että tulonsiirtoja koskeneet muutokset eivät perustuneet mihinkään laajaan työhön. Hallitusohjelman käsittelyyn omassa eduskuntaryhmässäni olen niin ikään tyytymätön. Olen tarkistuttanut aikataulut ja ryhmän pöytäkirjat. Ryhmämme pääsi ensimmäistä kertaa näkemään hallitusohjelman yksityiskohdat 11 päivänä huhtikuuta 1995, kun hallitus nimitettiin jo seuraavana päivänä ja valtioneuvosto antoi tiedonannon hallitusohjelmastaan eduskunnalle 13.4.

Mielestäni uuden eduskunnan roolia hallitusohjelman laadintaprosessissa on ehdottomasti parannettava. Tietenkään kaikki 200 kansanedustajaa eivät voi neuvotella, eivät edes tulevien hallituspuolueiden kaikki kansanedustajat. Mutta mielestäni ohjelmaluonnoksen olisi saatava edes jonkinlainen asiallinen sisältökäsittely eduskuntaryhmässä, ennen kuin tekstit lyödään lukkoon ja vaaditaan neljän vuoden tuki. Tilanne oli nyt kovin erilainen aikaisempaan verrattuna, sillä hallitusohjelma oli poikkeuksellisen yksityiskohtainen monin osin. Esimerkkinä tästä mainitsen kansaneläkkeen pohjaosan ja sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahan poiston. Oli ryhmän jäsenille, ainakin minulle, kohtuutonta, että vaikka edellisen eduskunnan sos.dem. ryhmä oli ottanut asiaan selkeästi kielteisen kannan, siis kelan pohjaosan poistoon, ehdotus jouduttiin nielaisemaan valmiin hallitusneuvottelutuloksen sisällä täysin ilman varoitusta. Tokkopa panos — tuotos-analyysihin oli paljon tuossa yhteydessä aikaa kenelläkään.

Kuten sanoin, hyvinvointiyhteiskuntamme on kantanut kuitenkin pahimman yli. Tästä on erityisesti palveluita kiitettävä. Kiistämättä hallitus

on keskittänyt voimansa ja onnistumisensa makrotalouden eli taloudellisten edellytysten luomiseen tulevaisuutta ajatellen. Hallitus ei ole mielestäni samassa määrin ollut kiinnostunut sosiaalipolitiikasta. Siellä tapahtuneet muutokset liberaalisempaan suuntaan ovat olleet linjaamassa Suomea lähemmäksi eurooppalaisia kumppaneita, kuin mikä tilanne vallitsi ennen EU-jäsenyyttämme. Linjanveto ei ole kuitenkaan ollut selkeää ja aina johdonmukainen, minkä ymmärtää hyvin, koska muutoksia ei valmisteltu yhtenä kokonaisuutena, vaan jokainen sateenkaaren väri toi ohjelmaan omia toiveitaan.

Jatkossa ei pärjätä tällaisin huitaisuin. Seuraavalla hallituskaudella sosiaaliset arvot on nostettava niille kuuluvat sijaan. Sosiaaliset arvot eivät ole pehmoarvoja vaan niitä kovia arvoja, joiden kautta mitataan taloudellisen päätöksenteon kestävät arvot. Sellainen kehitys ei ole onnistunut, jossa köyhyys kasvaa, kuten nyt on kiistatta tapahtunut.

Mielelläni yhdyn tämän uuden nälkätyöryhmän raportin ehdotuksiin seuraavan hallitusohjelman painopistealueista. Tällaisia tulevan hallitusohjelman eväitä ovat muutkin tahot ansiokkaasti lähettelleet, ja toivon, että ne, jotka näistä asioista puurtavat hallitusohjelmaa tulevaisuudessa, myöskin tutustuvat huolellisesti näihin tärkeisiin, pohdittuihin kannanottoihin.

Mielestäni olisi erittäin tärkeää nyt nimittää parlamentaarinen komitea, jonka tehtäväksi annettaisiin sosiaaliturvan tulevaisuuden hahmottaminen. Tällöin pöydälle on otettava muun muassa työn ja sosiaaliturvan ja erityisesti osa-aikatyön ja sosiaaliturvan suhteet. Tukeeko yhteiskunta osa-aikatyössä olijoita kuten sovitellussa päivärahassa vai eikö se tue, mikä tulee taas esiin siinä, että sovitellussa päivärahassa on enimmäiskesto? Mielestäni lainsäädäntöä tulisi mennä läpi siten, että yhteiskunta ei ota kantaa esimerkiksi eri perhemuotojen tai työssäolomuotojen keskinäiseen paremmuuteen. Tästä syystä on muun muassa uudelleen pohdittava, tulisiko kehittää ihan oma, jokaiselle lapselle kuuluva tasasuuruinen tulonsiirto yhdistämällä nykyiset järjestelmät ja samalla siirtää nämä tuet ainakin periaatteessa verotettaviksi.

Toinen osa-alue, joka vaatii selkeän ja johdonmukaisen kannanoton, on varallisuuden ja omaisuuden sekä vanhempien taloudellisen tilanteen huomioonottaminen sosiaaliturvassa. Miten todellisia selvitysmahdollisuuksia mitataan? Eikö vanhempien tuloilla tai varallisuudella ole mitään merkitystä esimerkiksi täysi-ikäisen lapsen

tosiasiallisia mahdollisuuksia arvioitaessa? Miten voidaan yhtäällä jatkaa köyhien vanhempien vastuuta kouluttaa lastaan ja toisaalta olla ottamatta huomioon varakkaiden vanhempien ehkä suuriakin tuloja lapsen opintotuen tasosta pääte- täessä? Mitä enemmän tarveharkintaa halutaan lisätä, tällaisestahan koko ajan puhutaan, sitä täsmällisemmin mielestäni näihin kysymyksiin on otettava kantaa.

Edelleen olisi saatava johdonmukainen kokonaisuus siitä, pitääkö sosiaaliturvan olla vastikkeellista ja onko moraalisesti edes oikein sitoa tämä vaade vain verovaroin rahoitettuihin etuuksiin. Silloin kun sosiaaliturva ja työ ovat vaihtoehtoina tai toisiaan täydentävinä, olisi mielestäni oltava selvää, että molempia verotetaan samalla tavalla kuitenkin sillä erotuksella, että tietty vähimmäistulomäärä on määritelty verosta täysin vapaaksi kansaneläkkeen tasoisen eläketulon tapaan. Tästä johtuvat veromenetykset on kunnille tietenkin joutettava pystyttävä korvaamaan, mutta semmoisisissa hintaluokissa tällaisen remontin kanssa, kuin on väläytelty, ei laisinkaan kamppailla.

On mielestäni selvää, että kansaneläkkeen pohjaosan poistoon ja myös sairausvakuutuksen minimipäivärahan poistoon on palattava seuraavan hallituksen ohjelmassa ja sen takia mielestäni, että näillä on erittäin suuri periaatteellinen merkitys.

Seuraavalta hallitusohjelmalta odotan lapsinäkökulmaa yhteiskunnan kehittämiseen. Jo pelkästään tämä olisi mielestäni riittävä syy siihen, että yleistä työaikaa lyhennettäisiin, jatkuuhan meillä suurtyöttömyys edelleenkin. Mielestäni ainut oikeudenmukainen tapa, jolla jokainen työhön pystyvä saa mahdollisuuden rakentaa tätä maata ja ennen kaikkea osallisuuden oikeuden, olisi tehdä se lyhentämällä yleistä työaikaa esimerkiksi 30 tuntiin viikossa. Tällainen ratkaisu mahdollistaisi paljon nykyistä paremmin perheen ja työelämän yhdistämisen kuin myös hoivatyön perheen piirissä.

Olen myös sitä mieltä, että yhä suuremmat kunnittaiset erot hyvinvointipalveluissa eivät ole hyväksyttäviä. Ne ovat jopa hallitusmuotomme vastaisia. Tästä syystä on harkittava valtion valvonnan lisäämistä esimerkiksi perusturvalautakunnan toimintaa kehittämällä. Potilasasiames- järjestelmästä on tehtävä riippumaton ja vastaa- järjestelmä on toteutettava myös sosiaalipuolella. Valtionosuuksien enempää korvamerkin- tääkin on mielestäni harkittava. Lastensuojelun tasausrahasto on tässä hyvä alku. Toinen alue,

jossa vastaava järjestely olisi pikimmiten saatava aikaan, koskee vammaisia. Ei ole oikein, että vammaisten kotikunnasta käydään edelleen kuntien välillä huutokauppaa kustannussyistä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. K a n t a l a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Valtiovarainministeri Niinistöä ja Lipposen hallitusta voisi oikeastaan onnitella yhdestä keskeisestä asiasta, nimittäin valtion lisävelkaantumisen pysäyttamisestä, joka mielestäni on yksi keskeisimpiä tämän hallituksen budjettiesityksen huomionarvoisia tekijöitä.

Juhlintaan ei kuitenkaan ole syytä eikä mihinkään kulutusjuhlaan eli verovarojen tuhlaukseen, velkaa meillä nimittäin on edelleenkin inhimillisesti katsoen aivan käsittämätön määrä eli yli 420 miljardia markkaa eli runsaat 82 000 markkaa per jokainen suomalainen. Talonpoikaisjärjelläkin tarkastellen voidaan todeta, että meillä on edessämme vielä lukuisia tarkan markan politiikan vuosia ja on varmaa, että joudumme tulevaisuudessa tarkoin mitoitettavaan verovaroin kustannettujen hyvinvointipalvelujen kattavuuden ja tason.

Suomessa työttömyysaste on saatu painetuksi vajaassa neljässä vuodessa tuonne Euroopan unionin keskiarvon vaiheille. Saavutusta näissä olosuhteissa voi pitää hyvänä, vaikka näyttää siltä, että hallitusohjelman kunnianhimoiseen tavoitteeseen, työttömyyden puolittamiseen, ei päästäkään. On kuitenkin muistettava, että hallituksen alkaessa työnsä Suomi rämpi työttömyysluvuissaan samassa sarjassa Espanjan kanssa. Vuonna 95 työttömyysprosenttimme oli 15,4 ja sen on arvioitu nyt putoavan noin 10 prosentin tasolle.

Talouden vakaa kasvu ja kotimarkkinoiden voimakas kasvuvauhti vaikuttavat myönteisesti työllisyyteen. Nettomääräisesti työpaikat meillä ovat lisääntyneet vuoden 95 kevästä runsaat 155 000 kappaletta. Työttömyyden arvioidaan laskevan, niin kuin äsken todettiin, noin 10,2 prosenttiin. Suurin osa työpaikoista syntyy palveluelinkeinoihin, rakennustoimintaan, maa- ja metsäteollisuuteen, ja tässä mielessä työttömyyden alentaminen edelleenkin edellyttää voimavarojen kohdentamista.

Ehkä muutama sellainen havaintoluku tämän hallituskauden arvioista. Todettakoon, että kun

julkiset menot olivat hallituskauden alkaessa 59,3 prosenttia bkt:stä, niin ensi vuonna sama luku on ennusteen mukaan jo niukasti alle 50 prosenttia eli 49,9 prosenttia. Korollinen, ulkomainen nettovelka bkt:stä saadaan lasketuksi vaalikauden alun 35,7 prosentista noin 10 prosenttiin. Julkisia menoja on kyetty supistamaan, mutta samalla kaikki kansalaisten perusturvallisuuden kannalta keskeiset tulonsiirrot on pidetty vähintäänkin ennallaan. Ansiotulojen veroaste on laskenut ja investointien kannalta merkittävä pääomaveroste on myös kilpailukykyisellä tasolla.

Arvoisa puhemies! Valtion ensi vuoden budjetti on kaiken lisäksi suunniteltu niin, että se olisi lievästi ylijäämäinen, mikä on tietysti hyvin tärkeä kysymys. Tuntuukin aika oudolta, kun näitä talouden mittareita lukee, että eräissä ryhmissä maalataan uhkaa ja epäluuloa kansalaisten piiriin siitä, että talous olisi epävakaa pohjalla. Mielestäni tällainen uhkakuvien maalailu on varsin vastuutonta ja saattaa aiheuttaa korvaamattomiakin vahinkoja kansantalouden kehitykselle.

Totta kai talouskasvuun vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa Aasian ja Etelä-Amerikan sekä Venäjän epävakaa taloudet, jotka varmaankin heijastuvat myös meille, mutta toisaalta voidaan todeta, että Emu-ratkaisulla on ollut kiistämätön myönteinen vaikutuksensa, ja Suomen liittyminen EU:n Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen onkin pitänyt kotimaiset taloudet ja markkinat varsin mukavassa suojaisassa satamassa. Tässä mielessä uskon, että Emu-ratkaisu oli varsin järkevä. Parhaiten tämä näkyi ja on konkretisoitunut meillä alhaisena korkotasona, joka on helpottanut tuhansien suomalaisten kotitalouksien ja yritysten taloudellista asemaa. Toisin on käynyt esimerkiksi Ruotsissa ja Norjassa, missä Emun ulkopuolisina talouksina on jouduttu maksamaan kohonneina korkoina ja epävarmuutena miljardien kruunujen ylimääräistä laskua näistä asioista.

Keskeinen havainto, arvoisa puhemies, on myöskin se, että tämän hallituskauden aikana on voitu oleellisesti alentaa verotuksemme tasoa. Ansiotulojen verotus kevenee ensi vuonna lähes 4 miljardilla markalla. Se merkitsee sitä, että hallituskauden aikana tuloverotusta kevennetään kaikkiaan lähes 13 miljardilla. Tämä on varsin merkittävä asia. On paljon puhuttu kokonaisveroasteesta, mutta todella palkansaajan tuloveroaste laskee ensi vuonna noin 35 prosenttiin, kun se hallituksen alkaessa työnsä oli noin 38 pro-

senttia. Myönteistä on myöskin se, että kesällä ilmassa olleita veronkiristysesityksiä muun muassa osinkotulojen verotuksen osalta jnp. ei ole viety eteenpäin. Tässä budjetista muutamia huomioita.

Haluaisin todeta vielä sen, että kansalaisten turvallisuuteen on selkeästi kiinnitetty huomiota. Hallitus on päättänyt jatkaa kansallista talousrikollisuuden torjuntaohjelmaa ja resurssi on turvattu. Myöskin poliisille, niin kuin täällä moneen kertaan on todettu, on tuotu vähän lisäpanoksia. Tietysti voidaan sanoa, että 30 miljoonan markan lisäys on riittämätön, mutta oikean suuntainen se joka tapauksessa on ja on varmistamassa sitä, että kansalaisten turvallisuuden tunnetta voidaan kohentaa.

Keskeinen haaste edelleen niin tälle hallitukselle mutta myöskin tulevalle on tietysti meidän työttömyysasiamme. Näitä asioita joudutaan tutkimaan ja niihin paneutumaan varsin konkreettisesti, jotta tämä keskeinen ongelmamme saadaan paremmin hallintaan. Tässä mielessä meidän kansainvälistä kilpailukykyämme tulee vaalia, työelämäämme on uudistettava ja joustavoitettava sekä ansiotulojen verotuksen keventämistä on jatkettava työn tekemisen ja teettämisen, kannustavuuden ja kilpailukyvyyn lisäämiseksi. Myöskään pääomaveron tasoa sen nykytasosta ei tulisi lähteä sormeilemaan, jos halutaan ylläpitää meillä investointitoimintaa ja työllisyyttä sekä luoda kuva Suomesta houkuttavana kohdemaana investoinneille.

Eräs asia, joka mielestäni tässä budjettiesityksessä on kielteinen, on se, että siihen ei sisälly hallitusohjelmassakin mainittua esitystä työn tekemiseen liittymättömien työnantajan sosiaaliturvamaksujen asteittaisesta poistamisesta. Kyseessä on työnantajan maksettavaksi tulevat sairaus- ja kansaneläkevakuutusmaksut, jotka, kuten hallitusohjelman kirjauksetkin kertovat, tulisi kattaa verovaroin. Välillisiä työvoimakustannuksia mielestäni tulisi ehdottomasti alenuttaa, jotta työnteon kilpailukyky ja kotimainen työllisyys paransivat.

Keskinen asia on myöskin se, että voisimme entistä tarkemmin kohdentaa työvoima- ja ammatillista koulutusta. Siinä mielessä ne uhkakuivat, mitkä oppisopimuskoulutuksen määrärahoihin kohdistuivat, ovat olleet varsin huolestuttavia. Tässä suhteessa on miellyttävä nähdä, että sieltä nyt näyttäisi löytyvän sellaisia linjauksia, että tämä koulutusmuoto ei pahemmin joudu kärsimään.

Me kaikki tiedämme, että työelämän ja tekniikan

muutokset ovat nykyisin tunnetusti nopeita. Työmarkkinoilla pysyminen edellyttää nykyisin melkein pä kaikilla aloilla jatkuvaa koulutusta ja esimerkiksi uuden tekniikan oppimista. Mielestäni oppisopimuskoulutus on tähän hyvin luonteva, ellei jopa paras ja nopein väylä, koska siinä opitaan työ automaattisesti paikan päällä. Käytännössä työpaikoilla tapahtuva koulutus on täsmällisempää ja tehokkaampaa. Sitä kautta se on myöskin yhteiskunnalle rahallisesti usein edullisempi vaihtoehto. Yhteiskunta maksaa koulutettavasta parisenkymmentätuhatta markkaa ja saa lisäksi tuloja, sillä työnantaja maksaa yleensä koulutettavalle TESin mukaista palkkaa. Esimerkiksi työvoimakoulutus, joka helposti on aikuisten oppisopimuskoulutuksen vaihtoehto, maksaa yhteiskunnalle noin 100 000 markkaa vuodessa koulutettavaa kohden. Joustavan ja elinikäisen oppimisen strategia onkin mielestäni nähtävä osana Suomen kansallista selviytymisohjelmaa.

Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä puuttua muutamalla sanalla yhteen keskeiseen asiaan, nimittäin viennedistämismäärärahoihin. Pienten ja keskisuurten yritysten vientiyhteistyö on osoittanut käytännössä varsin selkeästi hyötynsä. Yli 500:aa pientä tai keskisuurta yritystä on viiden viime vuoden aikana autettu kansainvälistymään Ulkomaankauppaliiton vientirengastoinnin avulla. Suuri osa yhteistyöhön osallistuneista yrityksistä on liikevaihdoltaan alle 20 miljoonan markan yrityksiä, siis varsin pienikokoisia. Toimialaltaan ne edustavat pääasiassa metalliteollisuutta, rakennusalaan tai kulutustavaroita, mutta myöskin high tech on hyötynyt vientirengasyhteistyöstä. Vientirengastointaan on vuosina 93—97 käytetty rahaa runsaat 90 miljoonaa markkaa, ja sen myötä on vastaavana aikana toimintaan osallistuneiden yritysten liikevaihto UL:n ja KTM:n selvitysten mukaan kasvanut useilla miljardeilla markoilla.

On hyvä, että meillä hallitusohjelman mukaisesti tutkimus- ja kehittämisrahojen tavoite on nostettu 2,9 prosenttiin bkt:stä, mutta kehitettyjen tuotteiden markkinointia ei mielestäni tule myöskään unohtaa. Ongelmana on se, että valtion viennedistämistuki, josta myöskin vientirenkaiden toiminta rahoitetaan, on pienentynyt varsin radikaalisti vuoden 1993 800 miljoonasta markasta vuoden 1997 vain 370 miljoonaan markkaan. Tässä mielessä kannankin vakavasti huolta siitä, että vientirengastoinnin jatkuvuus on turvattava myöskin tulevana vuonna, koska se mahdollistaa sen, että monet uudet yri-

tykset pääsevät käynnistämään vientitoimia ja sitä kautta vaikuttamaan myönteisesti työllisyyteen.

Arvoisa puhemies! Oman maakuntani Pirkanmaan osalta budjetti on mielestäni varsin hyvä. Se mahdollistaa sen, että keskeiset liikenneinvestoinnit, kuten moottoritie Iittala—Kulju, saadaan vietyä eteenpäin. Samoin pääradan hankkeiden perusrannuksia saadaan vietyä eteenpäin, ja tässä mielessä ollaan selkeästikin oikealla ja hyvällä linjalla niin, että ei niukenneta resursseja silloin, kun hankkeet ovat keskeneräisiä.

Olen myöskin varsin iloinen siitä, että evorahat saatiin palautettua, koska se on merkittävä asia meidän yliopistollisen keskussairaalamme toimintaedellytyksille ja lääkärikoulutukselle ja näille asioille. Tässä mielessä olen hyvällä mielellä tukemassa hallituksen hyvää budjettiesitystä.

Ed. L u h t a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Voin yhtyä ryhmäpuheenvuorossamme ed. Rajamäen esittämään toteamukseen, että pääministeri Lipposen hallituksen viimeisen talousarvioesityksen myötä saavutetaan yksi keskeisistä hallituksen tavoitteista, ylijäämäinen budjetti ja taittunut valtiontalouden velkaantumiskehitys. Korostan myös sitä, että vastaavaa saavutusta tuskin löytyy läntisten teollisuusmaiden taloushistoriasta.

Kun nämä tosiasiat on havaittu myös rajojemme ulkopuolella ja olemme saaneet talouspolitiikastamme ansaittua kiitosta, tuntuvat käsittämättömiltä erityisesti opposition toimesta täällä esitetyt puheenvuorot. Näissä puheenvuoroissa on kokonaan unohdettu tosiasiat. Tästä syystä tosiasioiden kertaaminen lienee paikallaan: Keväällä 95 Lipposen hallituksen aloittaessa Ahon porvarihallituksen jälkeen työtään valtiontalouden alijäämä oli runsaat 70 miljardia markkaa. Velan kasvu oli huima ja työttömyyden kasvu räjähdysmäinen.

Keskusta näyttää vain edelleen jatkavan tosiasioiden ja tilastojen väristelylinjaa. Täällä on sekä keskustan ryhmäpuheenvuorossa että yksittäisissä puheenvuoroissa käytetty esimerkiksi työllisyyskehityksestä vääriä ja tulkinnanvaraisia lukuja. Laajasta työttömyydestä puhuttaessa puheenvohtaja Aho pienensi oman hallituskautensa lukuja ja suurensi tämänhetkisten lukujen todellista tasoa. Kuten tiedämme, työttömyyden mittaamiseen Suomessa käytetään kahden eri tahon, työministeriön ja Tilastokeskuksen, lukuja. Keskusta on ennenkin sekoittanut näitä ja käyttää niitä tarkoitushakuisesti väärin.

Jos käyttöön otetaan ainoat kansainvälisesti vertailukelpoiset luvut, joiden väristelemiseen keskusta ei yhtä hyvin voi mennä, tilannehan muuttuu oleellisesti. Nämä luvut osoittavat selvästi sen, että hallituksen talouspoliittinen linja on purrut monella toimialalla ja useilla niistä työttömyys on jo nyt puolittunut. Otetaan esimerkiksi muutama toimiala. Vuoden 95 huhtikuussa teollisuuden työttömyysaste oli 9,9 prosenttia ja tämän vuoden lokakuussa 5,9 prosenttia. Vuoden 95 huhtikuussa rakennusalan työttömyysaste oli huikeat 30,5 prosenttia ja tämän vuoden lokakuussa 11,2 prosenttia. Vuoden 95 huhtikuussa kaupan alan työttömyys oli 13,1 prosenttia ja tämän vuoden lokakuussa 6,8 prosenttia.

Mielestäni nämä luvut osoittavat selvästi, miten hallituksen talouspolitiikka on tuottanut kiistattomia tuloksia. Erityisesti on syytä huomioida kotimarkkinoiden suotuisa kehitys. Esimerkiksi rakennusalan sekä tuotanto että työllisyys on lyhyessä ajassa nostettu ylös siitä vaikeasta ja hyvin synkistä tilasta, joka Ahon hallituksen aikana oli todellisuutta.

Sitten ihmettelen suuresti sitä, että täällä on käytetty erityisesti keskustan toimesta puheenvuoroja siitä, että budjetti on optimistinen eli budjetin viimeinen luku olisi ikään kuin väärä. Tästä huolimatta keskusta esittää 2 miljardin markan lisämenoja osoittamatta niille minkäänlaista katetta. Mikähän logiikka tässä oikein on, sitä en ihan ymmärrä.

Arvoisa rouva puhemies! Seuraavassa joitakin näkökohtia valtiovarainvaliokunnan mietintöön.

Vaikka hallituksen budjetti ei olekaan missään mielessä niin sanottu leikkausbudjetti, budjettiesitykseen sisältyy silti eräitä, suhteellisen pieniä, määrärahojen pienennyksiä. Näiden leikkausten tai pienennysten merkitys tai vaikutus olisi tietysti ollut ikävä. Tässä tietysti tarkoitetaan erityisesti erikoissairaanhoidon ja lääkärikoulutukseen kohdistuvaa kustannusten leikkausta eli tätä 110:tä miljoonaa markkaa. Valtiovarainvaliokunta on hallitusryhmien kanssa hyvässä yhteistyössä tehnyt hyvää työtä torjuessaan nämä leikkaukset. Tämä on todellakin hyvä asia.

Mutta tämän epäkohdan torjumiseen sisältyy myös mielestäni pieni epäkohta. Valtiovarainvaliokunta turvatessaan erikoissairaanhoidon valtionosuudet sekä torjuessaan erityisesti lääkäreiden koulutuksesta aiheutuvien kustannusten 10 miljoonan markan leikkaukset joutuu rahoitta-

maan nämä toimet leikkaamalla Työterveyslaitoksen, Kansanterveyslaitoksen, Säteilyturvakeskukseen sekä työsuojelun piirihallinnon määrärahoja. En voi pitää tätä hyvänä asiana, en siitä syystä, että mielestäni ei ole riittävästi perusteita leikata erinomaisten tutkimus- ja koulutuslaitosten määrärahoja.

Esimerkiksi voin todeta sen, että Työterveyslaitos, jolta nyt vähennetään 2 miljoonaa markkaa yliopistosairaaloissa tapahtuvaa lääkärikoulutusta varten, joutuu samalla leikkaamaan, oenties vähentämään tai jopa mitätöimään, omaa erikoislääkärikoulutustaan. Työterveyslaitos kouluttaa tähän maahan työlääkätieteen erikoislääkäreitä, ja esimerkiksi Helsingin työterveyslaitos oli juuri aloittamassa työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusta. Tässä maassa kaikki aluetöterveyslaitokset yhdessä yliopistojen kanssa toteuttavat työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusta, ja mietinpä, onko otettu selville, mitenkä tämä pienikin määrärahojen leikkaus vaikeuttaa tämän koulutuksen antamista.

Toisin sanoen jos mielimme pitää yliopistosairaaloiden rahoitusosuutta tärkeänä lääkärikoulutuksen järjestämisessä, en näe minkäänlaista oikeutusta sille, että erinomaisista tutkimus- ja lääkärikoulutuspaikoista paikataan tämä epäkohta.

Tekisikin mieleni tiedustella, eikö todellakaan ollut mahdollisuutta rahoittaa tätä sinänsä tärkeää yliopistosairaaloiden lääkärikoulutusta muilla keinoin kuin vastaavien laitosten koulutus- ja tutkimusmäärärahoja leikkaamalla. Eikö todellakaan ollut minkäänlaista muuta vaihtoehtoa tämän rahoituksen järjestämiseen? En todellakaan pidä tätä hyvänä ratkaisuna.

Valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja ed. Sasi totesi tästä nimenomaisesti asiasta, että on hyvä, että byrokratiaa leikataan, siis tämän 10 miljoonan osalta, ja että nämä rahat siirretään palveluihin. Näinhän ei ole. Eivät Kansanterveyslaitos ja Työterveyslaitos ole byrokratiaa, vaan siellä todella annetaan niitä saman kaltaisia tutkimus-, lääkärikoulutus- ja koulutuspalveluita kuin annetaan muuallakin.

Valtiovarainvaliokunnan mietintöön sisältyy todella monia hyviä asioita. Esimerkiksi liikenneministeriön hallinnonalalta tietysti monet tiehankkeet ilahduttavat. Erityisesti haluan tässä nostaa esiin Hanko — Skogby-tien keskeneräisen tiehankkeen jatkamisen. Tämä on uusmaalaisille tärkeä ja todella iloinen asia.

Erityisen ilahduttava on valtiovarainvaliokunnan kannanotto pääkaupunkiseudun metro-

järjestelyjen suunnitteluun ja rakentamiseen osoitetusta valtionavusta. On selvää, että pääkaupunkiseudun väestönkasvu aiheuttaa suuria paineita alueen joukkoliikennejärjestelmälle. Sen ratkaiseminen on välttämätöntä, ja se voidaan tehdä vain uusien avausten, uusien investointien, kautta. Länsimetro on osa pääkaupunkiseudun joukkoliikenteen kehittämistä.

Ylipäätäänhan pääkaupunkiseudun ongelmien ratkaisemiseksi joudumme monellakin tavalla tiivistämään ja tehostamaan yhteistyötämme erilaisten infrastruktuuriin liittyvien asioiden kohdalla. Näitä ovat luonnollisesti juuri liikennejärjestelyt, vesihuolto, jätekyсыmykset, energiakysymykset ja mahdolliset monet muutkin kysymykset. Tästä syystä on ilahduttavaa, että valiokunta nyt kiirehtii erään keskeisen liikenne- ja muodon eli länsimetron neuvottelujen aikaansaamista. Tätä potkua varmasti tarvitaan pääkaupunkiseudun kuntien yhteistyöhön.

Opetushallinnon puolelta löysin mietinnöstä montakin hyvää asiaa. Erityisen tyytyväinen olen siitä, että valiokunta on kiinnittänyt perusteltua huomiota yliopistojemme perusrahoitukseen todeten sen tosiasian, että yliopistojen perusrahoitus ei ole viime vuosina kehittynyt myönteisesti. Tähän seikkaanhan ihan taannoin valtiontilintarkastajakin kiinnittivät mietinnössään vakavaa huomiota.

Yhdyn täysin valiokunnan lausumaehdotukseen siitä, että yliopistojen perusrahoituksen turvaaminen otetaan painopisteeksi valmisteltaessa uutta koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaa. On välttämätöntä, että yliopistojen rahoitus järjestetään siten, että yliopistot kykenevät tulokselliseen ja ennen kaikkea pitkäjänteiseen toimintaan.

Myös se on erinomaisen hyvä asia, että valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että nyt yliopistot joutuvat rahoittamaan Suomen Akatemian rahoittamien tutkimushankkeiden niin sanottu yleiskustannukset. Tämä on tietysti yliopistojen kannalta epäkohta. On erinomainen asia, että valiokunta on puuttunut tähänkin kiirehtimällä, että tämä lisämeno korvattaisiin yliopistoille. Näin yliopistot ikään kuin saisivat Akatemian panostuksen kokonaisuutena, ilman että heidän tarvitsee siihen toimintaan itse menoja lisätä.

Rouva puhemies! Kaiken kaikkiaan voin todeta, että sekä hallituksen budjettiesitys että valiokunnan mietintö ovat sillä tavalla positiivisia, realistisia ja optimistisia, että voimme mielestäni luottavaisin mielin astua ensi vuoteen.

Ed. L a x : Fru talman! Jag skall endast beröra en fråga som egentligen för långt ut från budgeten för nästa år, men som redan nu är viktig och som blir allt viktigare i framtiden — en fråga som egentligen aldrig på allvar har debatterats i det här huset. Det gäller spänningen mellan den politiska makten och marknadskrafterna, kunde man säga.

I några inlägg i debatten har den här spänningen nog skymtat fram, men åtminstone jag har ännu inte tagit del av någon djupare analys. Närmast kommer ju fenomenet fram på det sättet att många medborgare och också en och annan i vår riksdag uttrycker oro över vart utvecklingen skall föra oss, om det inte finns några möjligheter att så att säga kanalisera marknadskrafterna bättre än hittills.

Det här är en oro som måste tas med stort allvar. Det är inte alls bara vanliga människor i olika länder, och i synnerhet i de fattiga länderna, som har anledning att med oro se fram emot fenomenet. Det finns också högt kvalificerade vetenskapsmän, tänkare, som har ägnat mycken tid åt att analysera det. En av dem är den franska nobelpristagaren i nationalekonomi, som heter Maurice Allais, och han har riktat en svidande kritik mot det sätt, på vilket dels banksystemet fungerar på det nationella planet, dels det internationella finansieringssystemet. Han har också fäst uppmärksamhet vid vissa mycket hasardbetonade element i sättet, på vilket börserna runt om i världen fungerar och han har också krävt åtgärder för att växlingar i valutakurserna och i köpkraften inte skall omöjliggöra ett rationellt långsiktigt ekonomiskt beteende.

Kort och gott, han och många med honom har uttryckt en stor oro för att finansieringsmarknaden lever sitt liv långt ifrån realekonomin. Han, liksom många andra, har efterlyst åtgärder för att skapa hållbara regler på det internationella planet för att inte spekulationer och pokerspel skall slå sönder olika länders ekonomier och försätta folk och medborgare i olika länder i ohållbara situationer på rent godtyckliga grunder. Åtgärder för att försöka skapa stabilitet och rättvisa är målet.

Jag ser själv att Finland som nybliven medlem i EU och i synnerhet som ordförande i EU för nästa år, liksom i egenskap av medlem i Emu, har en viktig och användbar plattform för att lyfta upp dessa frågor till internationell debatt i syfte att skapa hållbara internationella regler för att på sikt neutralisera de finansbomber, den osäkerhet

som dagens fullständigt okontrollerade system håller på att leda till.

Rouva puhemies! Haluan kiinnittää huomiota vain yhteen asiaan. Tämä asia vie itse asiassa koko budjettiesityksen ulkopuolelle, mutta se on talouspoliittisesti hyvin tärkeä. Se on asia, josta kovin vähän itse asiassa meillä ja myös muualla keskustellaan tai on keskusteltu. Muutamassa puheenvuorossa on kyllä vilahtanut esille pelko tai huolestuneisuus markkinavoimien ylivoimasta, mihin ne ajan mittaan vievät meidät. Taustalla oleva kysymys on se, eikö poliittinen valta mahda mitään, eikö se keksi pitäviä sääntöjä, jotta sattumanvarainen kehitys jollakin lailla olisi vakautettavissa.

Asiasta ovat huolestuneita monet muutkin kuin tavalliset kansalaiset, jotka ihmettelevät, miten pörssispekulaatiot ja muutenkin erityyppiset spekulaatiot kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla voivat siirtää omaisuuksia ja rikastuttaa toisia, köyhdyttää toisia ilman, että kukaan pystyy tähän vaikuttamaan.

Näihin ongelmiin ovat myös monet, sanoisin ko, ajattelijat, monet ekonomistit, taloustieteilijät ja muutkin yhteiskuntatieteilijät kiinnittäneet vakavaa huomiota ja myös esittäneet kovaa kritiikkiä. Yksi heistä on ranskalainen kansantaloustieteen Nobelin-palkinnon saaja Maurice Allais, joka nimenomaan neljään kohtaan kiinnittää hyvin vakavaa huomiota.

Hän arvostelee kansallisten pankkijärjestelmien toimintaa, muun muassa sitä, että tavaltaan täysin poliittisen kontrollin ja pelisääntöjen ulkopuolella voidaan synnyttää ostovoimaa, voidaan lyhyellä rahoituksella tehdä pitkäaikaisia sitoumuksia ja näin voidaan luoda epävarmuutta ja sattumanvaraisuutta taloudelliseen kehitykseen ja myös tulonjakoon, varallisuusjakoon.

Hän arvostelee myös maailman pörssien toimintaa oikeastaan pokeripelinomaisesta toiminnasta eli toteaa, että jos ei myös näiden osalta löydetä yhteisiä pelisääntöjä kautta maailman, niin epävarmuus kasvaa, riskikeskittymiä syntyy yhä enemmän ja maailman rahoitusjärjestelmä samoin kuin kansalliset rahoitusjärjestelmät etäännyvät tai eriytyvät yhä enemmän reaali- talouksista.

Hän on myös peräänkuuluttanut toimia, jotta muun muassa valuuttakurssien vaihtelut ja muutenkin heilahtelut rahamarkkinoilla eivät vinouttaisi pitkäaikaisia sopimussuhteita kansallisissa talouksissa tai maailmantaloudessa.

Tässä yhteydessä on hyvin vaikea mennä symvemmälle näihin asioihin, mutta halusin vain osoittaa, että kysymyksessä on tavallaan myös politiikan uskottavuuden kannalta kohtalon kysymys. Jos eivät poliittiset päätöksentekijät eri maissa ota tätä vakavasti, elleivät he etsi yhteistyötä löytääkseen jonkin näköisiä pelisääntöjä, joilla voitaisiin lähentää rahataloutta ja reaalitytaloitua toisiinsa, niin ei voida myöskään purkaa niitä riskikeskittymiä, joita jo nyt on syntynyt eri maiden alijäämäisten maksutaseiden ym. kautta. Vaikka tässä ilmeisesti joudutaan uudelleenarvioimaan paljon niin sanottuja pyhiä totuuksia tai yleisesti hyväksytyjä oppeja, niin minä peräänkuulutan kuitenkin ennakkoluulottomuutta ja rohkeutta tässä. Kaikkia maailman kansoja ja kansalaisia pitkässä juoksussa hyödyttävät tehokkaasti ja oikeudenmukaisesti toimivat markkinat, ja raha- ja reaalitytaloituksen lähentämisen on pakko onnistua, jos halutaan tällaisia riskikeskittymiä purkaa tai vastaisen varalta niiden syntymistä estää ja jos halutaan suurempaa vakautta ja oikeudenmukaisuutta maailmantalouteen.

Näkinsin, että Suomella EU-jäsenenä ja eritoten ensi vuonna EU:n puheenjohtajamaana samoin kuin Emu-järjestelmään osallistuvana on poikkeuksellisen hyvä asema nostaa nämä kysymykset kansainvälisen keskustelun kohteeksi. Minä peräänkuulutankin ja edellytän, että Suomi osoittaa aktiivisuutta tässä, pyrkii saamaan muut EU-maat mukaan ajamaan pitävien kansainvälisten sääntöjen rakentamista, jotta ajan mittaan todellakin pystyisimme luomaan suurempaa vakautta ja oikeudenmukaisuutta tässä taloudellisessa menossa ja samalla myös entistä tehokkaammin ja paremmin hyödyntämään sitä, mitä markkinataloudet voivat meille tuottaa.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Varsin monet hallituspuolueitten edustajat ovat aloittaneet puheenvuoronsa kiinnittämällä huomiota siihen, kuinka oppositio on "syöllistynyt" arvostelevaan sitä, että tällä tavalla on taloutta pystytty vakauttamaan jnp. jnp.

Arvoisa puhemies! Minä olen vähän toista mieltä ylipäättään koko tämän parlamentaarisen järjestelmän luonteesta. Eihän oppositiolla ole mitään muuta tehtävää kuin arvioida ja arvostella, ja taas niillä, jotka ovat hallitusvastuussa, on mahdollisuus puolustautua ja esittää vastaargumenttinsa. Eihän debattiakaan synny, jos ei tämä järjestelmä tällä tavalla toimi. Minä en siis voi yhtyä näihin edustajiin siinä katsannossa, että

pitäisi oppositiota rusikoida siitä, että se on nyt ryhtynyt arvioimaan hallituksen aikaansaannoksia.

Pidän erinomaisen hyvänä sitä, että budjettitaloudessa on päädytty tasapainoiseen budjettiin, vaikkakin tällä kertaa se vielä on tapahtunut omaisuutta myymällä. Niin kuin ed. Kankaanniemi on toistuvasti todennut, sillä tiellä on tietysti hyvin selvät rajansa, koska omaisuuden voi vain kerran myydä. Joka tapauksessa on päästy näin euron kynnyksellä tasapainoiseen budjettiin. Se on minusta erinomaisen hyvä asia.

Arvoisa puhemies! Hyvin mielenkiintoinen kysymys on se, että jos olisi ollut jokin toinen hallitus, esimerkiksi Ahon toinen hallitus taikka olisi ollut Niinistön ensimmäinen hallitus, tämän nelivuotiskauden rootelissa, minkälainen olisi mahdollisesti ollut tämä saldotilanne siinä tilanteessa. Kun tällaista nollaruutua nyt ei ole, niin se on vähän vaikeanlainen arvioitavaksi, mutta kuitenkin viime päivien henkinen striptease on antanut jonkinlaisen mahdollisuuden arvioida sitä, mikä se tilanne olisi saattanut olla. Tällä henkisesti stripteasella tarkoitan nimenomaan työreformiksi kutsuttua institutionaalista paperia, joka sanomalehtipaperille painettuna nelisivuisena tabloidikokoisena hengentuotteena kansanedustajillekin viime perjantaina jaettiin.

Käytin viikonvaihteen eräästä ajasta osan siihen, että luin kahteen kertaan tuon työreformiasiakirjan. Se, että luin sen myös toiseen kertaan, johtui tietysti osittain siitä, että omaksumiskyyni on osoittautunut tunnetusti suhteellisen vajaavaiseksi niin, että joudun toistamaan tällaisia suoritteet, mutta siinä oli myös aivan muikin syy kuin henkilökohtainen rajoittuneisuus. Nimitäin se oli se, että kun luin nimenomaan tämän hengentuotteen viimeisen sivun, jossa varsinaisen työreformin sanoma oli kiteytettynä, minusta se jo ensimmäisellä kertaa muistutti jostakin oikein tutusta, oikein tutusta, käyttäakseni tällaisista pesälämäistä toistotekniikkaa puhetekniikkana.

Minkä se palauttakaan minulle silloin mieleen? Se palautti minulle mieleen sen — kun aikoinansa kirjoitin Toimihenkilön ammattiyhdistystieto-oppikirjan, johon sisältyi myös ammattiyhdistysliikkeen historiaosio — kuinka viime vuosidalla oli wrightiläisen ay-liikkeen kausi, jolloin työnantajat itse asiassa löivät ammattiyhdistysliikkeen pohjan valistuneella työnantajanäkemysellä niin, että heillä on ylivertainen tieto siitä, millä tavalla asioita pitäisi hoitaa, ja siinä sitten siivellä on kuitenkin järjestäytyneet joukko,

jonka kanssa keskustelua käydään. Mutta tämä Esko Ahon allekirjoittama työreformi on kuitenkin tämän esiaste sen takia, että siinä ei ole edes wrightiläisen ay-liikkeen järjestäytyneitä osaa, vaan siinä puretaan koko ay-liike ja sen toimintatapa, struktuuri. (Ed. Korkeaoja: Kuinka niin?) — Kyllä se niin on, koska viimekätisessä neuvotelutilanteessa tuossa mallissa on vain työnantaja ja työntekijä nokitusten katsomassa, millä ehdoilla tämä temppu nyt aiotaan tehdä ja vielä määrääaikaisella työ sopimuksella.

Arvoisa puhemies! Jos ajatellaan, että tämän laatuinen malli, joka ilmiselvästi, kun se on vaaliohjelmaksikin tarkoitettu, on tarkoitettu otettavaksi sellaisena asiakirjana, joka olisi ollut, jos Ahon kakkoshallitusta olisi toteutettu, sen eräänlaisena työhypoteesina, voimme nyt arvioida sitä, miten tässä hommassa olisi käynyt. Nimitäin tämän nelivuotiskauden suurimpia aikaansaannoksia on se, että meillä on ollut pitkäaikaiset tupot, meillä on ollut nimenomaan tuotannollisen elämän tiedossa se, minkälaisella kustannusrakenteella pystytään tuotantosopimuksista vastaamaan ja vielä äärimmäisen kohtuullisin ehdoin, niin että on annettu johtajille optiovoitoilla aivan erinomaiset lahjat kerta kaikkiaan. Nämä johtajathan ovat sitten ulosmittanneet ne, kun ovat kerinneet, jos ovat osanneet ulosmitata. Toisin sanoen nyt on ollut aivan ainoalaatuisen positiivinen asia se, että meillä on ollut järjestäytyneet partit, jotka ovat pystyneet sopimaan näin korkeasti sitovalla asteella. Tätä järjestelmää ei työreformijärjestelmä sisällä. Se on harvinaisen selvä asia. Se ei sisällä sitä miltään osin. Se on sisällöltään äärimmäisen lähellä yhdysvaltalaista mallia silloin, kun syndikaatit eivät ole asialla. Siellä on myös syndikalistinen järjestelmä, joka on oma lukunsa sinänsä.

Arvoisa puhemies! On hyvä, että debattiin tuodaan tämän laatuinen vaihtoehto. Silloin on selvät pelit jatkossa, miltä pohjalta mahdollisesti seuraava hallitus voidaan muodostaa, kunhan kansa on tässä välissä työreformikannanottonsa julkistanut punaisen viivan vetotekniikalla, niin kuin edelleenkin tapahtuu.

Arvoisa puhemies! Otan valtiovarainvaliokunnan mietinnöstä yhden yksityiskohdan, joka tietysti hivelee henkilökohtaista sieluani aivan erityisen paljon. Valtiovarainvaliokunnan jäsenten nimien edellä on ponnet, ja siellä todetaan, että lukuisista talousarvioaloitteista ehdotetaan hyväksyttäväksi edellä kuvatulla tavalla kolme kappaletta, joista yksi on ed. Malmin, yksi on ed. Vehkaojan ja yksi juuri puhuvan allekirjoittama

talousarvioaloite. Tämä juuri puhuvan nimiin merkitty tarkoittaa sitä, että energiapuusiassa saadaan vihdoinkin se vihonviimeinen niitti aikaan, että tämä toimelaisuus tulee nyt ensi vuonna kaikilta osilta kannattavaksi. Sehän on ollut, päätehakkuu metsähakkeen käytössä, jo kantohintaa tuottava, ei paljon, semmoinen markka pari kuutiolta, mutta kuitenkin kantohintaa tuottava, ilman että metsänomistajan on tarvinnut tehdä siinä yhtään mitään. Nyt se tulee tämän toimijan kannalta kannattavaksi kaikilta osiltaan. (Ed. Aittoniemen välihuuto) — Siellä on rahaa 10 miljoonaa markkaa tätä varten, ed. Aittoniemi. Kunhan luette sen valtiovarainvaliokunnan mietinnön, niin opitte tämän asian. — Tämä on erinomaisen hyvä asia. Tämä 10 miljoonaa markkaa tulee olemaan kaikkein halvin työllistävä ratkaisu tulevan vuoden aikana. Jos ajatellaan, kuinka voidaan luoda halvalla työpaikkoja, tässä nyt on se malli, kuinka halvalla saadaan suhtkoht paljon aikaan. Minusta on äärimmäistä valistuneisuutta valtiovarainvaliokunnalta, että se on tämän askeleen ottanut, vaikka ministeri vähän hanttiin panikin.

Ed. M. P i e t i k ä i n e n : Fru talman! Regeringens budgetförslag har genomgått en grundlig och — det vill jag framhålla — framgångsrik behandling i statsutskottet.

Det betänkande som nu föreligger innehåller väsentliga och nödvändiga förändringar. Jag kommer i detta anförande att i huvudsak ta upp en del av de ärenden som behandlats i de delegationer, där jag är medlem, dvs. i social- och arbetsdelegationen, delegationen för kultur och vetenskap och miljö- och bostadsdelegationen.

Men allra först vill jag dock ta upp anslagen för Hangö—Skogbyvägen som har varit en viktig fråga för oss i svenska riksdagsgruppen och som vi målmedvetet arbetat för mycket länge. Det gläder mig verkligen att Hangö—Skogbyvägen, eller riksväg 25, får 16 miljoner mark till för nästa år. Det finns med andra ord sammanlagt 21 miljoner mark för Hangövägen för nästa år, vilket garanterar att grundförbättringsarbetet kan fortskrida utan avbrott.

Hangö—Skogbyvägen är en livligt trafikerad väg. Den är den enda vägen som leder till Hangö och i Hangö finns den enda hamnen som är öppen året runt. Vägen har stor betydelse för hela västra Nylands näringsliv, men den är smal och i dåligt skick. Olycksfallsfrekvensen på vägen har varit skrämmande hög, men nu blir det alltså förbättringar.

Puhemies! Sosiaali- ja työjaosto on ottanut kantaa lastensuojelun korkeiden kustannusten tasausrahaston puolesta ehdottamalla, että 60 miljoonaa markkaa siirretään uudelle momentille. Tämä on täysin yhteneväinen sosiaali- ja terveystieteiden kannanottona ja siellä tehdyn laialoitteen kanssa.

Talousarvioesityksen lähetekeskustelun yhteydessä totesin osaltani, että lastensuojelutoimenpiteiden tarve on kasvanut räjähdysomaisesti viime vuosina. Viidessä vuodessa lastensuojelun avohoidossa olevien lasten määrä on lisääntynyt 10 000:lla. Samanaikaisesti on kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä kasvanut 13 prosenttia. On ilahduttavaa, että eduskunta on nyt valmis toimenpiteisiin. Vaadin niitä jo talousarvioaloitteessa aiemmin syksyllä.

Toinen edistysaskel on, että 100 miljoonaa markkaa varataan terveystieteelliseen tutkimukseen ja 10 miljoonaa markkaa lääkäriskoulutukseen, mikä on täysin välttämätöntä erikoissairaanhoidomme kannalta. Suomessa on puute monen eri alan erikoislääkäreistä.

Tämän lisäksi vallitsee yleinen lääkäripula. Kun suuret ikäluokat alkavat jäädä eläkkeelle noin vuonna 2005, tulee tilanne entisestään pahenemaan, jos emme nyt ala kouluttaa lisää lääkäreitä. Tämä koskee erityisesti maan kaksikielisiä alueita. Ruotsinkielinen lääkäriskoulutus on taatava. Jo nyt on osoittautunut, että monen ruotsinkielisen on vaikea saada hoitoa omalla äidinkiellään. Yhdenvertaisen hoidon periaate vesityy, jos ruotsinkielisellä puolella ei ole tarpeeksi lääkäreitä. Ruotsin kielen taitoisten osuuden Helsingin yliopiston lääketieteellisessä tiedekunnassa on siis jatkossakin oltava 5 prosenttia kaikista lääkäriskoulutukseen hyväksytyistä.

Social- och hälsovården skall vara tillräcklig och fungerande på landets två språk, och framför allt människonära. Utbudet av tjänster i psykiatrisk öppenvård är för tillfället otillräckligt. Det är oroväckande och fel att de psykiatriska patienternas bostadsservice, öppenvård och rehabilitering är otillräckliga. Därför gör utskottet ett viktigt ställningstagande när utskottet konstaterar att det bör övervägas om behandlingen som tillhandahålls av psykologer och psykoterapeuter utan läkarutbildning bör omfattas av sjukförsäkringen.

Penningautomatföreningens anslag ökas med 62,5 miljoner mark, vilket innebär att en del av de anslag som av regeringen har föreslagits att bli vilande nu kan användas. Utskottet föreslår att

anslagen för Penningautomatföreningen ombildas till ett fast anslag, något som organisationerna efterlyst. Den tredje sektorn och medborgarorganisationerna gör ett värdefullt arbete för välfärden i vårt land.

Flyktingkvoten för år 1999 blir tydligen 650 personer. Utskottet påpekar att den kvot regeringen föreslår för 1999 är låg, i synnerhet som regeringen i sitt eget principbeslut våren 1998 fastställde kvoten för följande år till 700. Det är beklagligt att det inte i utskottet fanns tillräckligt med vilja för att öka anslagen för att det här skulle kunna förverkligas.

Sivistys- ja tiedejaostossa käsiteltiin myös vammaisten ja autististen koulutusta. Kymmenen viime vuoden aikana on tapahtunut suuria muutoksia, mitä tulee autististen koulutukseen suhtautumiseen, koska neurologinen tietämys on lisääntynyt. Valiokunnan mielestä on tärkeää, että autististen koulutustarpeet kartoitetaan esiopetuksesta aikuiskoulutukseen. Uudet koululait lisäävät rahoitustarvetta, muun muassa tukiovetus, oppilaanohjaus ja koulunkäyntiavustajat tarvitsevat lisää määrärahoja.

Pääkaupunkiseudun asuntotilanne on huolestuttava. Muuttoliike pääkaupunkiseudulle työn tai opintojen perässä kasvaa kasvamistaan. On laskettu, että vuosien 1987—95 nettomuutto YTV-kuntiin eli Helsinkiin, Espooseen, Kauniaisiin ja Vantaalle oli melkein 40 000 henkilöä. Asuntokapasiteetti on murtumaisillaan. Tämän lisäksi pääkaupunkiseudulla on noin 70 000 opiskelijaa, jotka taistelevat opiskelija-asunnoista tai muista huoneistoista.

Opiskelijoiden asuntotilanne on pahentunut huomattavasti. Tämä johtuu muun muassa siitä, että opiskelijoiden lukumäärä on viime vuosina voimakkaasti kasvanut, että nuoret haluavat muuttaa aikaisemmin pois kotoa ja tulla itsenäisiksi, että opiskelija-asuntojen uustuotanto on ollut minimaalista, sekä siitä, että vapaiden markkinoiden vuokrat ovat nousseet taivaisiin suuren kysynnän ja niukan tarjonnan takia. Helsingissä neliövuokra on noin 100 markkaa. Opiskelijan saama asumislisä kattaa vain murto-osan siitä vuokrasta, jota vapailla markkinoilla pyydetään.

Pääkaupunkiseudulla on tänä syksynä otettu käyttöön runsaat sata uutta opiskelija-asuntoa, mutta opiskelija-asuntojen rakennustahti ja -määrä ei ole riittävä. Jotkut joutuvat lykkäämään opintojaan, koska heillä ei ole asuntoa. Tilanne on ollut sietämätön.

Minua ilahduttaakin, että vuokra- ja asumis-

oikeusasuntojen uustuotantoa tuetaan ja arava- ja korkotukilainavaltuus nousee yhteensä 6,9 miljardiin markkaan. Valiokunta ehdottaa tämän lisäksi vielä ylimääräistä valtuutusta vuodelle 1999.

Ensisijaisen tavoitteen on oltava, aivan kuten valiokunta toteaaakin, että opiskelija-asuntoja rahoitetaan aravalainoituksella. Jos opiskelija-asuntoihin ei löydy tarpeeksi aravalainoitusta, on rahoitusta voitava täydentää korkotukilainoilla niin, että korkotukilainoihin sisällytetään tietty opiskelija-asuntojen kiintiö.

Fru talman! Belastningen på Östersjön måste minska. Havet reagerar långsamt på förändringar. För att vi skall få till stånd synliga förändringar i Östersjöns tillstånd krävs det är av hårt internationellt samarbete mellan Östersjöländerna. Bl.a. av den orsaken är det framsynt att den nordliga dimensionen beaktas också i den nationella medfinansieringen, samtidigt som vi bör sträva till att få större EU-anslag för skyddet av Östersjön.

Miljöorganisationernas arbete är viktigt. T.ex. föreningen Håll Skärgården Ren har haft många synliga och effektiva kampanjer. Det är viktigt att stöda organisationernas arbete. Momentet för miljöorganisationer föreslås att ökas med 1 miljon mark och t.ex. andelen för den ovan nämnda föreningen Håll Skärgården Ren föreslås bli 400 000 mark.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! ”En ota askeltakaan enää kenenkään poliitikon takia. On turha luulla, että koskaan enää äänestäisin. Miksi kannattaisi?”

Tällaisen viestin oli eräs työtön henkilö jättänyt minulle, ja mietin, mitä siihen voisi vastata. Nyt tämän neljännen budjetin käsittelyn yhteydessä olen tietysti arvioinut ensimmäisen kauden kansanedustajana, mitä yksi edustaja voi tehdä ja miltä politiikka yleensä näyttää kansalaisista. Miltä se näyttää, että kun oppositio vaihtuu hallitukseksi, niin puheet ja teot muuttuvat saman tien? Kun hallitus muuttuu oppositioksi, tapahtuu samanlainen täyskäännös, olivatpa puolueet mitkä tahansa hallituksessa tai oppositiossa. Kun arvioimme sitä, miltä se näyttää kansalaisesta, vaikeahan sitä on ymmärtää, totta kai.

Olen miettinyt näitä asioita paljon, totta kai, varsinkin siinä vaiheessa, kun piti päättää, yritetäänkö hakeutua toiselle kaudelle ja asettuuko enää ehdokkaaksi. Siinä yhteydessä tulin siihen

johtopäätökseen, että oikeastaan ei ole mitään muuta mahdollisuutta kuin asettua uudelleen ehdokkaaksi, sillä jos päättäisin jäädä pois, luovuttaa, mitä kertoisin kansalaisille? Sanoisinko, että ei siellä pystynyt vaikuttamaan yhtään? Vai sanoisinko tekosyyn, että perhe ei kestänyt sitä, että asumme kahdella eri paikkakunnalla? Vai sanoisinko, että politiikka oli niin raskasta ja se julkisuus, mikä siihen liittyy, että mieluummin istun iltoja kotona ja katson Kauniita ja rohkeita ja arvostelen katsellen tv-uutisia?

Katsoin, että minulla ei ole mitään muuta mahdollisuutta kuin asettua uudelleen ehdokkaaksi ja yrittää selittää politiikkaa, mitä täällä teemme. Budjettipuheenvuoro on sellainen puheenvuoro, jossa voi arvioida myös tätä puolta politiikasta, ja ehkä sitä keskustelua pitäisi joskus käydä myös eduskunnassa ja tässä salissa.

Alueella, jolta tulen, Kainuussa, on totuttu aina työttömyyteen. Siellä on joskus ollut suhteellisen hyvä tilanne, mutta aina kuitenkin siellä on ollut työttömyyttä. Kostamus pelasti meidät yhden kerran reiluksi kymmeneksi vuodeksi. Silloin työllisyystilanne oli kohtalaisen hyvä, sillä se toi leipää monille muillekin kuin rakentajille. Silloin kunnissa rakennettiin uusia terveystakeskuksia, kirjastoja ja muita julkisia rakennuksia, koska kunnilla oli enemmän verotuloja. Mutta sitten kun tuli lama, se tietysti näyttäytyi meillä vielä voimakkaampana kuin täällä. Ensimmäiseksi loppuivat työt niiltä, jotka olivat väliaikaisissa työsuhteissa, ja sitten monet firmat ja muutkin työnantajat, joilla pääkonttori oli Helsingissä, päättivät lopettaa ensiksi pienimmän toimipaikkansa Kajaanista tai Kainuusta.

Samaan aikaan todella monet ihmiset joutuivat työttömiksi. En tiedä siellä yhtään sellaista ihmistä, jonka lähisukulaisissa ei olisi ollut työttömyyttä. Sen vuoksi olemme olleet aika yhteisiä niissä asioissa, kun olemme pyrkineet työttömyydelle tekemään jotakin ja yrittäneet hakea parannusehdotuksia. Tästä syystä syntyi Lex Kainuu, jossa ehdotimme ihan oikeasti niitä asioita, mitkä meidän kannaltamme olisivat hyviä, joilla me voisimme pelastaa sen, että Kainuussa tulevaisuudessakin asuisi kaiken ikäisiä ihmisiä, että siellä ei asuisi pelkästään mummoja ja ukkeja, jotka sieltä eivät halua muuttaa pois.

Ikäväkseni huomasin, että pääkaupunkiseudulla sellaisilla hankkeilla, jotka on tehty alueille tai joille ei ole pyydetty eikä kysytty neuvoa ministeriöistä, on aika kivinen tie täällä. Emme oikeastaan ruikuttaneet uutta rahaa vaan ker-

roimme, miten haluaisimme käyttää sen rahan, mikä meille tälläkin hetkellä tulee. Toki siitä esityksestä on lähdössä nyt kolme pientä osiota liikkeelle, ja olemme niistä erittäin tyytyväisiä, koska ne ovat ratkaisuja yhteen pahimmista ongelmista eli nuorten rikollisuuteen ja toimettomuuteen ja osittain siihen näköalattomuuteen, joka niillä nuorilla, jotka jäävät Kainuuseen, on. Mutta toivoisimme, että voisimme tehdä myös niitä toimenpiteitä, joilla koulutetut nuoret voisivat jäädä omaan maakuntaan rakentamaan maakuntaa ja huolehtimaan näistä mummoista ja ukeista, jotka joka tapauksessa siellä haluavat asua.

Toivon, että Lex Kainuu -aloite, joka on ihan vakavilla mielin ja kaikkien puolueiden ja kaikkien toimijatahojen, sekä yritysten että julkisyhteisöjen, yhdessä tekemä, saa myös tulevaisuudessa jatkoa.

Muuttoliike on ollut raju, ja se tietenkin johduttaa siitä, että kasvukeskuksissa on työllisyys parantunut. Eikä muuttoliikettä oikeastaan voikaan estää muulla tavalla kuin siten, että annetaan mahdollisuuksia näille ihmisille työllistyä omilla paikkakunnillaan. Ei muuttoliikettä voi tyrehdyttää sillä, että vastaanottajapaikkakunta ei pysty järjestämään palveluja. Toki se voi sitä hidastaa.

Mutta muuttoliike on aiheuttanut myös sen, että muuttotappiokuntiin on tullut erittäin vaikea taloudellinen tilanne. Samalla kun valtionosuudet vähenevät leikkausten vuoksi, ne vähenevät myös sen vuoksi, että ihmiset vievät valtionosuudet mennessään.

Esimerkiksi kotikaupungissani Kajaanissa eilen budjettivaltuustossa käsitelimme budjettivajetta, joka on noin 70 henkilötyövuotta. Jos mitään uusia ratkaisuja entisten lisäksi, joita olemme tehneet jo vuosikautia, ei löydy, on edessä laajat lomautukset tai irtisanomiset. Kuitenkin haluaisimme tuottaa ne palvelut, jotka ovat tarpeellisia ihmisillä. Kuntahan on sitä varten, että se tuottaa palveluja kansalaisille ja kuntalaisille. On erittäin vaikea tilanne näissä kunnissa selviytyä, ja mikäli muuttoliike jatkuu, tilanne vaan pahenee. Vaikka voisi etsiä ratkaisua kuntaliitoksista, niin ne eivät kovin paljon hyötyä tuo, vaikka meidän varmasti pitää niitäkin ratkaisuja etsiä.

Sitten muutama asia vielä sosiaalipolitiikasta.

Lapsiperheiden jaksaminen on tullut oikeastaan viime kuukausien aikana monella tavalla esille. Se on tullut osittain väkivallantekoina, osittain se näkyy kouluissa levottomuutena, kes-

kittymisen puutteena. Olen yhä edelleen sitä mieltä, että suuri osa lapsiperheistä voi hyvin. Mutta kun ryhmäkoot ovat suuria sekä kouluissa että päiväkodeissa, niin rauhallisistakin lapsista tulee levottomia. Yleensä esimerkiksi 20 lapsen päivähoitoryhmässä on nykyisin 5–6 erityistä hoitoa vaativaa lasta. Kun aikaisemmin näille erityistä hoitoa vaativille lapsille oli käytettävissä kaksi paikkaa, niin nykyisin on asiaa täysin mahdotonta hoitaa niin. Kun samanaikaisesti on yli- paikoilla lapsia päivähoitossa, niin myös niin sanotun normaalin lapsen selviytyminen tällaisessa ryhmässä alkaa olla jo ongelma.

Samoin on koulussa. Koulussa näkyy myös erityistä hoitoa tarvitsevien lasten tilanne sillä tavalla, että kun päivähoito ei enää tänä päivänä pysty vastaamaan siihen huutoon, mikä näillä lapsilla päivähoitossa on, niin ne ongelmat siirtyvät kouluun. Kun ryhmät ovat isoja ja niissä pitäisi myös pystyä huomioimaan sekä lahjakkaat lapset että kaikki muutkin lapset, niin opettajan tehtävä on hyvin vaativa. Monilla opettajilla on vaikeuksia omassa jaksamisessaan sen vuoksi, että ei pysty kajoamaan joka paikkaan. Kun erityisopetusta on koko ajan vähennetty ja tukiopetustunteihinkaan ei ole enää niin sanotusti varaa, tämä tulee olemaan iso kysymys jatkossa.

Nämä ovat niitä ihmisiä, joiden pitää maksaa suurten ikäluokkien eläkkeet. Samanaikaisesti väestöennuste ilmoittaa, että tulevaisuudessa vietetään yhä useammin satavuotispäiviä. Jos suuret ikäluokat elävät satavuotiaiksi, mikä tietysti olisi ihan kiva asia, veronmaksajia ja työeläkkeitten maksajia pitää olla kunnossa ja työkykyisinä hyvin paljon. Sen vuoksi meidän pitäisi huolehtia siitä, että tämä lapsiperheiden jaksaminen olisi ihan ehdoton edellytys.

Toivon, että seuraava hallitus, olipa siellä mitä puolueita tahansa, ottaisi tämän asian oikein sydämen asiakseen ja pitäisi huolen siitä, että lapsiperheille tätä tukea, sekä henkistä että taloudellista tukea, riittää ja että kouluissa ja päiväkodeissa olisi riittävästi henkilökuntaa.

Arvoisa puhemies! Nyt jäi sanomatta monta asiaa, jotka olisin halunnut sanoa. Mutta ehkä tässä olivat kuitenkin tärkeimmät. Tärkeintä minusta kuitenkin on se, että uskomme tulevaisuuteen ja luomme lapsillemme ja kaikille muillekin ihmisille sellaisen ajattelumallin, että vaikka välillä menisi huonosti ja vaikka olisi tällaisista epätoivon ilmapiiriä, niin kuitenkin meillä ei ole mitään muuta mahdollisuutta kuin uskoa siihen, että huomien on parempi.

Ed. P o l v i : Arvoisa rouva puhemies! Valtiovarainvaliokunnan mietintöön hallituksen esityksestä ensi vuoden talousarvioksi sisältyy useita myönteisiä muutosehdotuksia, jotka tukevat ja myös vahvistavat sitä johdonmukaista talouspoliittista linjaa, jolla pyritään kestäväen talouskasvun edellytysten turvaamiseen, valtiontalouden vakauttamiseen ja myös työllisyyden parantamiseen. Päätymässä olevalla kaudella talouspolitiikka on rakentunut kestäväälle pohjalle. Edellisen hallituksen rapakuntoon jättämän valtiontalouden tervehdyttäminen on onnistunut. Matala inflaatio on tukenut kilpailukykyä, ja korkotaso on alentunut, mikä on helpottanut myös velallisten asemaa ja lisännyt samalla kotimaista kysyntää. Tämä on vauhdittanut investointeja ja helpottanut myös sitä kautta työttömyyttä.

Työttömyys tosin ei ole alentunut ennakoitulla tavalla, vaikkakin se on merkittävästi alemmalla tasolla, kuin mihin se edellisen hallituksen aikana riistäytyi. Työpaikkojen puute on kuitenkin edelleen kaikkein keskeisin ongelma. Sen vuoksi työttömyyden alentamisen on oltava myös seuraavan hallituksen keskeisin tavoite. Hallitusohjelmassa on kyettävä sopimaan koko vaalikautta koskevasta työllisysohjelmasta, jolla työttömyys todella puolitetaan nykytasoon verrattuna. Se on välttämätöntä, jotta kykenemme turvaamaan pohjoismaiselle hyvinvointiyhteiskunnalle ominaisen yhteisvastuuseen perustuvan palvelujärjestelmän.

Valtion velkaantuneisuus on alentunut asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Se on tapahtunut pääosin nopean kasvun ansiosta, jolle harjoitettu talouspolitiikka ja toisaalta laaja sopiminen kolmikantaperiaatteella ovat luoneet hyvät edellytykset. Minusta tuota sopimusperiaatetta ei ole syytä pyrkiä järkyttämään työreformiajatuksilla, jotka on jo moneen kertaan osoitettu kuplaksi.

Toisaalta valtion velan hallintaan saaminen on toteutunut mittavien leikkausten ansiosta. Niinpä talouden tervehdyttämisessä saavutettua tulosta himmentää osaltaan se, että aikaisemmasta vajeesta osa on siirretty kuntien harteille. Se katetaan tasaverolla ja toisaalta maksujen korotuksilla. Saavutettua tulosta himmentää osittain myös se, että kehitys maan eri osa-alueilla on voimakkaasti eriytynyt eikä tuon kielteisen alueellisen kehityksen pysäyttämiseen näytä lääketä löytyvän tässä talousarviossa.

Valtiontalouden tervehdyttäminen ja tuotannon kasvu säteilevät hyvin hitaasti laita-alueille

eivätkä kykene pysäyttämään voimakasta muutoliikettä, joka aiheuttaa monia kielteisiä vaikutuksia, ylimääräisiä kustannuksia ja inhimillistä kärsimystä niin lähtö- kuin tulopäässäkin, mihin muun muassa ed. Huotari äskeisessä puheenvuorossaan viittasi.

Suurin huolenaiheeni talousarvioesityksessä niin kuin myös pidemmällä aikavälillä liittyvät julkisten palvelujen rahoituksen turvaamiseen. Niin sanottujen hyvinvointipalvelujen tuottamisesta ja järjestämisestä vastaavat pääsääntöisesti kunnat, joiden talous on nyt voimakkaassa syöksyssä ja eriyty entisestään. Talousarvioesitys ei tuo ratkaisua tuon kielteisen kehityksen katkaisemiseen. Myönteisenä on kuitenkin todettava, että valtiovarainvaliokunta on mietinnössään edes tiedostanut tilanteen toteamalla, että budjettivuoden aikana on varauduttava esitettyä suuremman harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen käyttöön, vaikkakin tuota rahoitusavustusta on korotettu 30 miljoonalla markalla tämänvuotiseen tasoon verrattuna.

Joka tapauksessa jo tällä hetkellä on selvästi nähtävissä, että kunnallisten palvelujen rahoitusta ei pidemmällä aikavälillä kyetä turvaamaan mahdollisilla maksujen korotuksilla eikä kunnallisverotuksen korotuksillakaan. Sen vuoksi minusta seuraavassa hallitusohjelmassa on sovittava pysyvällä tavalla kuntien rahoituspohjan turvaamisesta ja valtion ja kuntien välisestä tehtäväjaosta. Minusta samassa yhteydessä on syytä puuttua verotuksen uudelleenmuotoutumiseen ja uudelleenjakamiseen. Minusta se on välttämätöntä, mikäli hyvinvointipalvelut aiotaan jatkossa turvata ja niiden rahoituspohja pitää kunnossa.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnöstä on syytä poimia muutamia myönteisiä muutosehdotuksia hallituksen esitykseen verrattuna. Lisävarojen osoittaminen talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämiseksi hallituksen hyväksymän torjuntaohjelman mukaisesti on perusteltua. Siihen käytettävät varat saadaan moninkertaisesti takaisin pitemmällä aikavälillä. Sillä on myös suuri merkitys moraalin kannalta. Samoin poliisin määrärahojen lisääminen on perusteltua.

Myönteisenä muutoksena on myös mainittava perustienpitoon esitetty määrärahan lisäys, josta huomattava osa näkyy kohdennettavan Itä-Suomen alueelle, samoin kuin yksityisteiden valtionapuun myönnettävien määrärahojen korottaminen. Niillähän on keskimääräistä suurempi vaikutus erityisesti harvaanasuilla

alueilla. Tosin määrärahat jäävät edelleen vaatimattomalle tasolle.

On syytä toistaa myönteisenä myös se, että talousarvioesitykseen liittyvä hallituksen esitys alueellista kuljetustukea koskevan lain kumoamisesta hylättiin eduskunnan toimesta. Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä määrärahoja esitetään tuplattavaksi alkuperäiseen esitykseen verrattuna. Hallituksen on myös huolehdittava siitä, että Pohjois-Savo tulee alueellisen kuljetustuen piiriin, kuten valiokuntakin mietinnössään katsoo. Lain kumoamisesitys oli tosin hallitukselta erityisen lyhytnäköinen ja huonosti harkittu niin aluepoliittiselta näkökannalta kuin erityisesti meneillään olevia EU:n rakennerahastoneuvotteluja ajatellen.

Myönteisenä muutoksena on todettava myös terveydenhuollon erityisvaltionosuuden määrärahojen 110 miljoonan markan leikkauksen torjunta. Koko esitys on minusta sinänsä käsittämätön, kun tiedämme, että monilla alueilla vallitsee erikoislääkäripula, mikä jo nykyisellään rajaa monien sairaaloiden toimintaa ja vaikeuttaa samalla palvelujen saantia.

Palkkaperusteiseen työllistämistukeen kunnille valiokunta esittää lisättäväksi 17 miljoonaa markkaa. Tuo lisäys on tervetullut. Vähintään yhtä tärkeää kuin tuo lisäys on kuitenkin minusta yleensäkin työllisyyteen osoitettujen määrärahojen oikea kohdentaminen. Minusta on käsittämätöntä se, että valtion viime vuoden tilinpäätöksen mukaan kunnille ja kuntayhtymille palkkaperusteiseen työllistämistukeen varatusta määrärahasta, joka oli 1 350 miljoonaa markkaa, jäi käyttämättä 208,2 miljoonaa markkaa eli 15 prosenttia. Viime vuoden aikana kuitenkin muun muassa Itä-Suomen alueella, jolla työttömyys on poikkeuksellisen korkea, työllistämiskipäätösten teosta välillä pidättäydyttiin kokonaan määrärahan puuttumisen takia.

Minusta hallituksen velvollisuus on huolehtia siitä, että työllisyysemäärärahojen kohdentamisessa painopiste on niillä alueilla, joilla työttömyys on korkeinta, ja työllisyyteen osoitetut määrärahat kyetään tarkoituksenmukaisesti käyttämään, niin kuin yleensä Itä-Suomen ja myös Pohjois-Suomen alueella, joilla työttömyys on yleensäkin korkea, ne on totuttu käyttämään oikein ja tarkoituksenmukaisesti.

Mietinnössään valtiovarainvaliokunta on aivan aiheellisesti kritisoinut EU-rahoituksen budjettikäytäntöä, joka pirstoo hankkeet niin pieniksi kokonaisuuksiksi, että niistä ei saada tarpeellista hyötyä alueiden kehittämisessä. Kuiten-

kin näyttää olevan niin, että edelleenkin budjettikäytäntöön ei saada muutosta.

Myönteisenä tässä yhteydessä kuitenkin voi todeta sen, että valiokunnan mietintöön sisältyy yleisperusteluihin otettu lausumaehdotus, jossa edellytetään, että valtion talousarvion määrärahoja käytetään tarvittaessa EU:n indeksointivarojen kansallisenä vastinrahana. Tuo lausuma toteuttaa talousarvioaloitteen n:o 642, jonka ensimmäinen allekirjoittaja olen. Ilman tuon periaatteen toteuttamista EU-varoja jäisi käyttämättä ja ne palautuisivat takaisin unionille meneillään olevan sopimuskauden päättyessä, ja sehän olisi lyhytnäköistä toimintaa.

Mietintöön sisältyy laaja keskustapuolueen edustajien allekirjoittama vastalause. Kävin läpi tuon vastalauseen ja pidin sitä ilmaisullisesti rikkaana mutta ajatuksellisesti köyhänä. En löytänyt siitä mitään uutta näkemystä. Se rakentuu kuplaksi osoittautuneen työreformin varaan. Kun muistamme, että budjetin lähetekeskustelun yhteydessä keskustapuolueen edustajat erityisesti arvostelivat budjetin pohjan kestävyyttä, siitä huolimatta vastalauseessa esitetään, taisi olla 2,5 miljardia markkaa, lisämenoja osoittamatta mitään tuloja. Tuo asiakirja tietenkin tarjoaa hyvän keskustelupohjan ja mahdollisuuden moniin äänestyksiin. Noihin äänestyksiin tietenkin tarjoavat mahdollisuuden myös ne talousarvioon liittyvät aloitteet, joita oli 931 kappaletta, ja mietinnön mukainen tuloshan niistä toteuttaa vain muutaman. Niinpä onkin odotettavissa, että suuri joukko aloitteita uusitaan.

Siihen liittyen eilen hyväksyttiin budjetin käsittelyn menettelytapa. Siinä mainitaan määräajat, mihin mennessä aloitteet on jätettävä. Osassa määräaika päättyi tänään kello 12. Eilen sähköpostissa oli viesti, jonka mukaan aloitteet voidaan toimittaa sähköpostitse keskuskansliaan. Tuo atk-järjestelmän hyödyntäminen ilmeisesti voidaan toteuttaa tehokkaammin ja paremmin. Nyt noudatettu menettely edellyttää sitä, että jos edustajat aikovat uusia aloitteen, se edellyttää lomakkeen hakemista asiakirjatoimistosta. Jos sen lähettää sähköpostitse, mikä minun käsitykseni mukaan helpottaisi myös kanslian työskentelyä, sen lisäksi on kuitenkin kirjoitettava lomake, jonka useimmat kai kirjoittavat, niin kuin minäkin, käsin, koska sen työppistä konetta ei ole, millä sen voisi muuten tehdä. Sen jälkeen kiikutetaan lomake asiakirjatoimistoon. Minusta kannattaa jossakin vaiheessa miettiä myös tämän talon tietojärjestelmien ja -tekniikan todellista hyödyntämistä.

Ed. H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Suurena saavutuksena hallitus esittelee, että se ei ota uutta lainaa ensi vuoden aikana. Tätä on jossain määrin jo kommentoitu, mutta mielestäni edelleenkin sillä tavoin vajavaisesti, että haluan itsekin arvioida juuri tätä asiaa. Olen ymmärtänyt, että nimenomaan tämä asia hallitukselle on ollut niin sanottu suuri voitto ja tiedotusvälineissä hallitus on pärjännyt tällä mielikuvalla yllättävänkin hyvin. Se edellyttäisi vähän tarkempaa analyysia.

Kun arvioidaan ensi vuoden budjettia, siellä on siirretty budjetin katteeksi varsin mittavia markkamääriä asioista, joita voi arvostella ja ainakin itse arvostelen. Erityisen pahana pidän niiden rahojen kohtaloa, jotka olisi tullut siirtää perustettavaan valtion eläkerahastoon; tähän ei ole perustettu, mutta se tarve on täällä eduskunnassakin todettu moneen kertaan. Se raha on markkamäärältään 7,75 miljardia markkaa ja niin merkittävä, että siihen kannattaa kiinnittää huomiota. Valtiohan on varautunut tuleviin eläkevastuuihin todella huonosti. Sillä on tilillään vajaa 16 miljardia markkaa ja vaatimus liikkuu yli 250 miljardin markan suuruusluokassa. Nyt tähän varautumiseen ei millään tavalla reagoitu. Otettiinpa tätä katetta miljardi markkaa tavanomaista enemmän tältä tililtä. Näin lyhytnäköistä politiikkaa on harrastettu.

Valtion omaisuuden niin sanottu 2,5 miljardin markan realisointi on täällä kyllä huomioitu ja sitä en kummemmin kommentoi. Mutta asia, joka minua henkilökohtaisesti erittäin paljon vaivaa, on se päänavaus, joka tehtiin hallituksen toimesta Kelan omaisuuteen puuttumalla. Budjetissa tai lainmuutoksella, budjettilailla, Kela veloitetaan realisoimaan omaisuuttaan 500 miljoonan markan arvosta, jotta Kela selviäisi toiminta- tai etuusmenoistaan. Tämä on mielestäni ennenkuulumatonta ja selvä offensiivi Kelan itsenäisyyttä vastaan taloudellisesti.

Arvoisa puhemies! Budjettilinja noudattelee hallituksen yleistä toimintalinjaa: vahvoja vahvistetaan ja heikot unohtetaan. Käytännössä tämä tarkoittaa alueellisten erojen nopeaa kasvua, mutta noin henkilö- ja kotitaloustasolla kahtiajakautumisen ongelman lisääntymistä. Nythän tämän nelivuotiskauden aikana suurituloiset ovat olleet selvästi hyötyjiä ja erityisesti tulonsiirtojen, lähinnä perusturvan, varassa elävät henkilöt ja kotitaloudet ovat joutuneet leikkauksien ja säästöjen kohteiksi.

Ehkä se tutkimustieto, joka nyt on jo käsillä, on vielä viitteenomaista. Esimerkiksi Stakesin

suorittama muutama päivä sitten julkaistu tutkimus sanoo suoraan, että köyhät köyhtyvät ja rikkaat rikastuvat, mutta nämä tiedot laahaavat muutaman vuoden jäljessä, ja uskon, että kun parin kolmen vuoden päästä arvioidaan näitäkin vuosia 1998 ja 1999, puhutaan jo huomattavasta muutoksesta. Tämä on mielestäni sellainen suuri linjakysymys, johon ei voi olla puuttumatta. Hallituksessa on vahva vasemmistoedustus, ja kaikki tämä on päästetty tapahtumaan ja puheenvuoroissa ollaan toimintalinjaan jopa tyytyväisiä. Aika erikoinen arvio omasta työstä.

Arvoisa puhemies! Olemme toimineet myös nälkärühmän jäsenenä ja olen ilokseni huomannut, että tätä raporttia on puheissa varsin laajasti täällä lainattu. Tämä on hyvä asia, koska se raportti, vaikkakin se on kannanottonsa puolesta hieman pyöreä, on asiantuntijaryhmän työn osalta hyvinkin terävä, hyvin analyttinen, ja se voi toimia hyvinkin tämän suuren ongelman ratkaisemisessa, johon nälkärühmä on työssään tähännyt. Nälkärühmän tarkoituksena on kiinnittää huomiota jo tässä vaiheessa suomalaiseen suureen ongelmaan ja edellyttää, että hallitusneuvotteluissa riippumatta siitä, mitkä puolueet niitä käyvät, tätä tietopakettia käytetään hyväksi.

Neljä vuotta hallituksen systemaattista toimintaa on sysännyt Suomen kehitysuralle, joka on mielestäni vaarallinen. Kasvukeskusten kyky omaan rakennemuutokseensa on tiukalla jo nyt, ja tyhjenevät alueet ovat menettämässä tulevaisuususkooaan. Tämä ei ole hyvä suunta.

Jälkien korjaaminen ja mahdollisesti uusi suunta vaativat tulevalta hallitukselta todella paljon. Jos nykyinen hallitus pohja jatkaa, ei odotettavissa ole mitään suunnanmuutosta. Oma arvioni on, että sosialidemokraateille ja kokoomukselle tämä nähtävissä oleva kehitys on ollut jopa tavoittelemisen arvoista. Siksi odotukset hallituspohjan vaihdokseen ovat suuret.

Hallitus ei viimeisellä budjetillaan pyrikään mihinkään uudistuksiin. Se seuraa joutilaana huolestuttavaa kehitystä, jossa aivan tämän päivän tietona teollisuustuotantokin ilman Nokiaa on vuodessa pudonnut prosentin verran. Hallitus näyttää nyt sitä satoa, mihin asiantila on johtanut markkinavoimien peesaamisessa, ja on todettava, että hallitus on epäonnistunut koko Suomen saamiseksi mukaan talouskasvun luojaksi. Se on tyytynyt muutamien kasvukeskusten kansantuotteen kasvattamiseen ja muutamien alojen kehittämiseen ja se on jättänyt hyvin paljon resursseja käyttämättä ja vajaakäytölle. Sen seu-

rauksena hallitus myös on epäonnistunut työttömyyden puolittamisessa.

Lopuksi, arvoisa puhemies, jo nyt voi arvioida, että seuraava eduskunta joutuu tekemään mittavia politiikan uudelleenarvioita. Erityisesti edustajat vasemmalta toinen toisensa jälkeen budjettipuheissaan ovat valitelleet tekemiään vääriä päätöksiä ja esittävät avoimesti palaamista näihin samoihin päätöksiin. Opposition kannalta tämä tietysti näyttää hieman surkuhupaisalta, mutta tavallistapa tämä varmaan historiallisessa laajemmassa perspektiivissä on. Voi sanoa, että tälläkin kertaa olemme keskustasta näköjään toistuvasti turhaan varoitaneet päätöksistä.

Yksi asia on kuitenkin varmaa. Seuraavan budjetin rakenne tulee olemaan huomattavan erilainen, sillä nykyisen kaltaisella budjetilla ei seuraavaa vuosituhatta voida ottaa vastaan.

Ed. K o r k e a o j a : Arvoisa puhemies! Kun tarkastelemme nyt Lipposen hallituksen viimeistä budjettia, on aika luonnollista, että katset käännetään menneeseen nelivuotiskauteen ja ehkä vähän siitäkkin aikaisempaan aikaan ja toisaalta arvioidaan tulevaisuuden haasteita. Näitä asioita minäkin aion käsitellä.

Olen läheltä tiiviisti seurannut kolmen edellisen hallituksen toimia, vähän vähemmän niitä aikaisempia, mutta päädyn arvioimaan nyt muutamain sanoin kolmen edellisen, Holkerin, Ahon ja Lipposen, hallituksen töitä.

Mielestäni näistä kolmesta hallituksesta talouspolitiikkaa ajatellen Holkerin hallitus saa kaikkein huonoimman arvosanan. Jos tarkastelemme taaksepäin Suomen taloushistoriaa, tuskin kasinotalouden kaltaista aikaa on löydettyvissä. Sellaista epäonnistumista, mitä kasinotalous merkitsi, ei historia tunne. Ei varmasti kasinotaloutta kokonaisuudessaan voida laittaa Holkerin hallituksen syyksi, mutta epäilemättä vastuu siitä, ettei nähty, mitä oli tapahtumassa, hyvin pitkälle kuitenkin menee Holkerin hallituksen lukuun. Rehellinen työ pantiin sivuun ja arvoiksi nostettiin pelaaminen ja keinottelu. Lasuku tästä ajasta oli erittäin raskas.

Ahon hallitus sai perinnöksi kaksoisvajeen. Kansantalouden ulkoinen vaje oli jo 80-luvun lopun aikana noussut erittäin suureksi, ja valtiontalouden vaje oli erittäin voimakkaassa kasvussa Ahon hallituksen alkaessa. Täällä on eräissä puheenvuoroissa todettu, että valtiontalous olisi ollut tasapainossa silloin, kun Ahon hallitus aloitti. Tosiasia tietysti on, että vuoden 1991 bud-

jetti, vaikkakin Ahon hallitus osan vuotta oli toiminnassa, oli edellisen hallituksen laatima ja vuosi 1991 mentiin toki niillä nuoteilla, mitkä Holkerin hallitus oli piirtänyt. Vuosi 1991 valtiontalouden kannalta oli suurin romahdus, mitä ehkä historia Suomessa tuntee. Valtiontalouden tasapainottomuus oli hyvin suuressa kasvussa, samoin pankkikriisi kaatui Ahon hallitukselle syliin sen aloittaessa ja myös työttömyys oli voimakkaassa lisääntymisvaiheessa silloin, kun Ahon hallitus alkoi. Toisin sanoen Ahon hallitus sai perinnökseen kriisissä olevan kansantalouden ja valtiontalouden.

Ahon hallitus onnistui päätavoitteissaan eli kansantalouden ulkoisen tasapainon palauttamisessa. Työttömyys oli Ahon kauden päätyessä saatu jo selvästi alenevalle uralle, ja kansantalouden ulkoinen tasapaino oli erittäin hyvässä vaiheessa. Tämä kuuluisa vientivetoinen talouspolitiikka oli tuottanut tulosta ja vaihtotase oli jo voimakkaasti plussalla silloin, kun Ahon hallituksen kausi päättyi.

Tosiasia kuitenkin on, se on avoimesti myönnettävä, että valtiontalouden epätasapaino Ahon hallituksen päättäessä työnsä oli erittäin suuri ja siinä suhteessa perintö Lipposen hallitukselle oli huono. Kuitenkin kaikki nämä tekijät huomioon ottaen voidaan epäilemättä sanoa, että Lipposen hallituksen saama perintö, lähtökohta, oli paljon helpompi kuin Ahon hallituksella.

Miten Lipposen hallitus on sitten onnistunut? Myönteisenä asiana on todettava, että kansantalouden kasvu on koko hallituskauden ajan ollut korkea. Se on varmasti osittain johtunut siitä, että perintö, lähtökohta, oli hyvä. Vienti oli voimakkaassa kasvussa, Suomen talous ja tuotanto kilpailukykyistä, mutta epäilemättä myös Lipposen hallituksen myötävaikutuksella syntyneet maltilliset työmarkkinasopimukset ovat olleet edesauttamassa tätä taloudellisen kasvun hyvää tasoa. Ehkä tämä asia on merkittävä Lipposen hallituksen saavutuksissa sijalle numero yksi.

Toinen kohta liittyy valtiontalouden näky-miin. Valtiontalouden puolella, kuten täällä on monessa puheenvuorossa todettu, on päästy myönteiseen lopputulokseen siinä mielessä, että valtiontalous on ainakin näennäisesti — ja nimenomaan näennäisesti — tasapainossa. Joka tapauksessa tasapaino objektiivisestikin arvioiden on selvästi parempi kuin silloin, kun Lipposen hallitus aloitti.

Mutta, niin kuin täällä muun muassa viimeksi ed. HUUHTASEN puheenvuorossa osoitettiin, tasa-

paino on monilta osin kestävämmällä pohjalla ja seuraava hallitus joutuu sen tosiasian eteen, nämä tasapainon keinotekoiset elementit joudutaan tunnustamaan ja hakemaan katetta. Merkittävä osa tasapainosta on syntynyt omaisuuden myynnillä. Myynnin kohteena on ollut tuotava omaisuus. Tällaista tasapainottamiskeinoa ei voida käyttää toista kertaa ja samalla on menetetty tuloja.

Tulevaisuus tuo esille myös lisääntyviä menoja. Ed. Huuhtanen nosti esille täällä eläkekysymyksen, joka on varmasti suurin yksittäinen ongelma julkisessa taloudessa tulevaisuutta ajatellen, mutta sen lisäksi on monia muita kysymyksiä.

Tiedämme, että kunnat eivät selviä palvelujen tuottamisesta nykyisellä rahoitusosuudella ja valtion puolella on välttämätöntä jatkossa lisätä kuntien valtionosuuksia, jotta kunnat selviävät niistä tehtävistä, mitkä niille on säilytetty. Eli menot kasvavat vääjäämättä. Täällä on puhuttu turvallisuustilanteen edellyttämistä lisämenoista. Nekin tulevat vääjäämättä eteemme jne. On monia asioita, joita on siirretty eteenpäin.

Näyttää siltä, että kaikkein huonoimmin kuitenkin on pärjätty työllisyyskysymyksessä. Täällä on monessa puheenvuorossa pyritty todistamaan sitä, että hallitus on työllisyystavoitteensa lähes saavuttanut. Minusta tällaiset puheet ovat epärehellisiä. Tosiasia on se, että työttömyyden puolittamistavoitteista tullaan jäämään erittäin kauas.

Eikä tähän tilanteeseen tule ratkaisua muuten kuin rakenteellisia muutoksia toteuttamalla. Rakenteelliset muutokset lähtevät siitä, että verotusta kokonaisuudessaan on tarkasteltava ennen kaikkea työllisyysnäkökulmasta ja toiseksi meidän on vihdoin päästävä yrittäjyyden edellytysten parantamisessa juhlapuheista tekoihin.

Verotuksen osalta on selvää, että tuloverotuksen puolella, jos ajatellaan työllisyysvaikutuksia, kaikkein tärkeintä olisi alentaa kaikkein pienituloisimpien tuloveroa. Se tulee suoraan kysyntään ja sitä kautta parantaa työllisyyttä. Myös niin sanottua verokiilaa tällä tavalla parhaiten alennetaan.

Toisekseen, välillisiä työvoimakustannuksia on alennettava, jotta erityisesti palveluelinkeinon mahdollisuudet työllistää parantuisivat.

Kolmanneksi, arvonlisäverojärjestelmässä on välttämättä alennettava palvelusektorin arvonlisäverokantaa.

Jos hyvätuloisten verotusta halutaan alentaa, minusta ainoa hyväksyttävä tapa alentaa tässä

tilanteessa verotusta on se, että veroalennuksen vastapainoksi hyvätuloiset työllistävät esimerkiksi kotitaloussektorilla, eli niin kuin keskusta edellyttää vastalauseessaan, verovähennys olisi laajennettava koskemaan koko maata.

Yrittäjyyden puolella, kuten totesin, olisi juhlapuheista päästä tekoihin eli poistettava byrokratiaa, alennettava välillisiä kustannuksia ja muutoinkin erityisesti pienten yritysten työehtojärjestelmän joustavuutta tulisi lisätä. Työreformista käydyssä keskustelussa on ollut leimautavaa se, että sitä vastustavat puheenvuorot ovat pääsääntöisesti tulleet henkilöiltä, joiden kokemusmaailma on suurissa yrityksissä ja arviot lähtevät nimenomaan suurten yritysten näkökulmasta. Keskustan lähtökohta on ollut ennen kaikkea pienissä yrityksissä.

Arvoisa puhemies! Ed. Huuhtanen käsitteli hallituksen aikaansaannoksia alueellisen ja sosiaalisen kehityksen osalta. En puutu näihin kohtiin sen enempää kuin yhdyin siihen käsitykseen, että sekä alueellinen tasa-arvo, tasapuolinen kehitys että sosiaalinen kehitys ovat olleet Lipposen hallituksen aikana sellaisia, ettei keskusta voi niitä hyväksyä. Maan eri alueiden kehitysnäkömät ovat voimakkaasti erilaiset. Meillä on laajat taantuvat alueet, muutamia harvoja keskuksia, joissa talouden kehitys on myönteistä. Samoin sosiaalisella puolella tuloerot kasvavat, hyvinvoinnin erot kasvavat. Myöskin tämä kehitys on sellainen, jota keskusta ei voi hyväksyä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi oman vaalipiirini Satakunnan asioista eräs positiivinen asia, joka toteutuu nimenomaan eduskunnan tekemien muutosten johdosta. Hallituksen budjettiesityksessä Satakunnalle ei ollut mitään tarjottavaa. Sen sijaan eduskunnan valtiovarainvaliokunnan muutoksien jälkeen meille tärkeä Kakkostien nelikaistaistaminen jatkuu. Budjettikirjauksen mukaan työ tulee keskeytyksettä jatkumaan myös seuraavina vuosina. Tämä on syytä hyvin positiivisena merkitä tiedoksi ja todeta myöskin minun puheenvuorossani.

Ed. S. K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Tämä budjetti on hyvä niille, joilla aina on ollut töitä. Tämä on hyvä myös niille, joilla on toivoa saada jälleen töitä. Liike-elämä elpyy ja kauppa käy. Valoa näkyy ikkunassa.

Mutta nyt haluan puhua sen kansanosan puolesta, jonka kurjistuminen kasvaa, sillä heidän tulokehityksensä on negatiivinen. He ovat maamme veteraanit ja muut eläkeläiset edustaen neljänneistä kansastamme. Heidän ansiostaan ei

tätä kaupunkia eikä parlamenttia miehitetty, vaan olemme vapaassa maassa saaneet rakentaa kansakuntamme tulevaisuutta.

Tällä budjetilla nuijittiin maanrakoon veteraani-ikäluokka säilyttämällä raippavakuutusmaksu ja ikäterrori taitettuna indeksinä. Kansaneläkkeen pohjaosan leikkausta puolestaan jatketaan ja ponsi sen jäädyttämiseksi vuoden päästä hylättiin monien kansanedustajien lymyillessä äänestysalin ulkopuolella.

Eläkkeiden romahdusmainen lasku heijastuu myös perherakenteisiin, ovathan eläkeläiset perheiden vanhempia ja isovanhempia. Perheiden huoli työttömyydestä sekä vanhustensa hoidosta ja toimeentulosta ei voi olla heijastumatta koko perheyhteisöön. Perheyhteisön ongelmat puolestaan voivat aiheuttaa monia ikäviä lieveilmiöitä, joita etenkin nuorten kohdalla olemme voineet todeta. Hyvinvoivat vanhemmat levittäisivät hyvinvointia lapsiinsa ja heidän perheisiinsä. Nyt he eivät sitä jaksakaan tehdä painiskellessaan oman toimeentulonsa kanssa.

Näihin asioihin budjetti olisi voinut tuoda lievitystä, vaan eipä tuonut. Onneksi edessämme on vaalit ja kansalaisilla on mahdollisuus valita heille mieluisa edustajajoukko. Siten makaa, miten petaa, vai kuinka se olikaan, rouva puhemies?

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Vehviläinen: Arvoisa puhemies! Ensi vuoden budjetti jatkaa samalla linjalla kuin aikaisemmatkin Lipposen hallituksen talousarvioesitykset. Poikkeuksena on se, että budjetti on näennäisesti tasapainossa ja lisää velkaa ei oteta. Hallituksen linja on edelleen se, että se luottaa talouskasvun korjaavan työttömyyden. Näin ei kuitenkaan tapahdu. Se on nähty kuluneella vaalikaudella. Katsotaanpa työttömyyttä kenen mittareilla tahansa, se ei ole lähtenyt lähimainkaan puolittumaan, kuten hallitus alkutaipaleellaan tavoitteekseen asetti. On mieleton asia, että viime vuonna lähes 800 000 ihmistä oli jossakin vaiheessa työttömyysturvan piirissä.

Hallituksen suuri virhe on ollut, että se on ollut kyvytön etsimään rakenteellisia uudistuksia työllisyyden parantamiseksi. Päinvastoin hallituspuolueiden taholta on nälvitty ja ilkuttu oppositiossa olevaa keskustaa, jolla on laaja uudistusohjelma työn antamisen ja työn vastaanottamisen puolesta. En voi ymmärtää sitä, miten hal-

lituspuolueet katsovat työllisyyden voivan radikaalisti parantua hitaamman kasvun oloissa, jos nykyinen riipeä talouskasvu ei tuo tavoitteeksi asetettua tulosta.

Hallitus ei ole ensi vuodeksi ollut halukas esittämään työllisyyttä parantavia uudistuksia. Näyttää siltä, että myös budjettikirjan ulkopuolella hallituspuolueet ovat menossa sammutetuina lyhyin vaaleihin. Ovatko hallituksessa istuvien puolueiden eväät työllisyyden parantamisen suhteen todellakin näin vähissä vai onko niin, että VM:n kamreerivalta on saanut lopullisen otteen muistakin kuin Niinistön johtamasta kokouksesta? Ei riitä, että esimerkiksi SDP nostaa tavoitteekseen ensi vaalikaudella täystyöllisyyden, mutta jättää täysin kertomatta sen, miten se tapahtuu.

Arvoisa puhemies! Keskustan kritiikki hallituksen talous- ja työllisyyslinjaa kohtaan lähtee siis siitä, että hallitus on tuhlannut etsikkoaikansa uudistaa talouden ja tuotannon rakenteita työllistävempään suuntaan. Erityisesti kritisimme sitä, että hallitus on ollut välinpitämätön pk-sektorin pohjan vahvistamiseksi. Hallituksen ensi vuoden budjetti ei sisällä ainoatakaan toimenpidettä esimerkiksi yrittäjäbyrokratian karsimiseksi, pk-yritysten verotuksen keventämiseksi tai välillisten kustannusten pienentämiseksi. Myöskään palvelualojen arvonlisäverokannan alennus ei ensi vuonna toteudu.

Entä teknologia- ja kehitysrahat? Ensi vuoden budjetissa on kaiken kaikkiaan noin 6 miljardia markkaa erilaisia elinkeino-, teknologia- ja kehitysrahoja. Hyvä niin. Ongelma kuitenkin on, että näistä rahoista hyvin suuri osa suuntautuu pääkaupunkiseudulle ja muutamiin muihin kasvukeskuksiin. Teknologia- ja kehitysrahojen kasvattaminen nopeasti on ollut mahdollista juuri valtionyhtiöiden myyntituloista saaduilla rahoilla. Tämän vuoksi olisi oikeudenmukaista, että kyseisiä t&k-rahoja saataisiin hyödyttämään paljon nykyistä enemmän myös esimerkiksi Itä-Suomen yritystoimintaa. Hallitus on ollut kuitenkin haluton irrottamaan edes pientä osaa teknologia- ja kehitysrahoista varsinaisesti pienen ja keskisuuren yritystoiminnan vireyttämiseen. Keskustan mielestä näin olisi tullut ehdottomasti tehdä. Tällä tavoin esimerkiksi Pohjois-Karjalassa, missä maatalous ja julkinen sektori menettävät yhä kiihtyvämmin työpaikkoja, yritystoiminta olisi lähes ainoa ala, jolla olisi mahdollisuus uusiin kestäviin työpaikkoihin.

Arvoisa rouva puhemies! Keskusta teki vaalikauden alkupuolella välikysymyksen voimistu-

neesta muuttoliikkeestä. Tuolloin se täällä salissa koko hallituksen arsenaalilla tyrmättiin. Tänäpä kukaan ei enää muuttoliikkeen olemassaoloa voi kieltää, ei hallitukseen. Olennaista kuitenkin on, miten tähän yhä kiihtyvään muuttoon suhtaudutaan. Hallituksen piiristä muuttoon suhtaudutaan annettuna tosiasiana, jota ei haluta hillitä. Kuvaavaa tälle asenteelle ovat tokaisut ”ainahan ihmiset ovat muuttaneet” tai ”ei ketään voi pakottaa asumaan tietyillä seuduilla”. En ymmärrä tällaisia välinpitämättömiä lauseita. Kukaan ei ole vaatimassakaan sitä, että ihmiset pakotettaisiin asumaan tietyillä alueilla.

Nykyisessä muuttoliikkeessä on kysymys työstä ja toimeentulosta. Niille, jotka eivät näe muuttoliikkeen mahdollisia kielteisiä vaikutuksia ihmisten tai Suomen aluekehityksen kannalta, haluan muistuttaa siitä, että raju muuttoliike myös maksaa paljon. Tämän vuoksi luulisi, että myös hallitus ja erityisesti VM olisi kiinnostunut muuttoliikkeen vaikutuksista, nimenomaan kustannusvaikutuksista. Ei voi olla mitään järkeä siinä, että kouluja suljetaan toisaalla ja toisaalla rakennetaan uusia kouluja. Ei ole mitään järkeä siinä, että yhä enemmän asuntoja tyhjenee itäisessä ja pohjoisessa Suomessa, kun samaan aikaan pääkaupunkiseudulla on valtava tarve rakentaa uutta. Budjettipolitiikalla voi vaikuttaa myös muuttoliikkeeseen.

Mikäli valtiolta haluaa tukea periaatetta Suomen tasapainoisesta alueellisesta kehittämisestä, sillä on siihen keinoja. Tasapainoisen aluekehityksen ideaa voi toteuttaa kaikilla hallinnonaloilla ja jokaisessa ministeriössä, mikäli haluaa on.

Muuttoliikkeen hillinnässä avainkysymys on työllisyyden parantaminen kasvukeskusten ulkopuolisilla alueilla. Me kaikki tiedämme, että nyt käynnissä oleva talouskasvu on kasautunut muutamaa maakuntaa ja erityisesti muutamaa kasvukeskukseen. Esimerkiksi kotimaakuntani Pohjois-Karjala ei tähän joukkoon kuulu. Meillä on edelleen yli 20 prosentin työttömyys, katsottiinpa sitä millä tai kenen työttömyysmittareilla tahansa. Kysymys on siitä, että siellä on työhalukkaita ihmisiä, niin korkeasti koulutettuja kuin myös vähemmän koulutettuja, mutta työtä uupuu. Valtiolta voisi halutessaan tehdä alueiden työllisyyden edistämiseksi muun muassa alueellisia veroratkaisuja yritystoiminnan vahvistamiseksi. Samoin hallitus voisi halutessaan suunnata t&k-rahoitusta kasvukeskusten ulkopuolelle nykyistä enemmän jne. Keinoja on, mikäli poliittista tahtoa löytyy.

Arvoisa puhemies! Minusta on karmea visio, että tulevaisuuden Suomi olisi muutaman kasvukeskuksen Suomi ja muilla alueilla asuisivat ihmiset, jotka eivät syystä tai toisesta ole jaksaneet tai voineet raahautua kasvukeskukseen. Ensi vuoden budjetista on turha etsiä estoja tällaisen kehityksen hillitsemiseksi. Sitä vastoin keskusta on sekä vastalauseessaan että myös täällä lukuisissa puheenvuoroissaan tuonut esille useita keinoja, joilla edistettäisiin tasapainoista aluekehitystä. Niistä keinoista äänestetään tulevina päivinä.

Ed. Viitamielinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vehviläisen puheenvuoro oli sinänsä omista lähtökohdistaan sisällöltään varsin hyvä, mutta haluaisin kiinnittää hänen ja hänen puoluetovereidensa huomiota vakavasti eräeseen ristiriitaan, joka teidän puheessanne toistuu jatkuvasti. Te yhtäältä vastustatte muuttoliikettä tai kannatatte alueitten tasapainoista kehittämistä, mutta samanaikaisesti esitätte työelämän uudistamista sillä tavoin, että kasvukeskusten ja maakuntien välinen kuilu entisestään vain kasvaisi.

Jos keskustan työreformi toteutettaisiin nyt, syventyisi tuo kuilu tavalla, joka olisi vaikeasti ennustettavissa. Jos siirryttäisiin keskustan ehdottamalla tavalla yritystason ja paikallistason sopimiseen, palkat nousisivat nimenomaan kasvukeskuksissa, koska niissä vallitsee työvoimapula, ja palkat laskisivat (Ed. Aula: Miten niin?) — hetkinen, ed. Aula — työttömyysmaakuntien pienissä ja keskisuurissa kaupungeissa ja maaseudulla. Maakuntien heikkenevästä palkkakierrosta seuraisi kurjistumista maakunnissa ja muuttoliikkeen edelleen nopeutumista. Työreformi olisi katastrofi paitsi työelämän kehittämisen myös alueiden kehittämisen kannalta.

Ed. Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellä kuultu ed. Viitamielisen vastauspuheenvuoro osoittaa, että myöskään hän ei ole lukenut keskustan työreformiasiakirjaa, koska hän puuttui ainoastaan yhteen kohtaan eli paikalliseen sopimiseen ja väittää vielä siitä, että se olisi vastoin tasapainoista aluekehitystä.

Minä ensinnäkin toivon, että ed. Viitamielisen vihdoinkin haluaisi ottaa sen koko asiakirjan esille. Siellä on äärimmäisen monia esityksiä yrittäjyyden edistämiseksi. Ainakin minä lähdän siitä, että jos Suomeen halutaan tasapainoinen aluekehitys, niin sen ehdoton edellytys on se, että mahdollisimman moni ihminen on töissä, vieläpä

joka puolella Suomea eikä vain muutamissa kasvukeskuksissa. Toivon todellakin, että ed. Viitamies haluaisi tutustua työreformiin eikä vain jänkäisi tätä yhtä kohtaa, jonka hän vielä kaiken lisäksi ymmärtää täysin väärin.

Ed. V e t e l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Keskityn puheenvuorossani käsittelemään talousarviota lähinnä talousarvioaloitteitteni näkökulmasta. Aloitteeni kohdistuvat aluepolitiikan resurssien vahvistamiseen, naisryrittäjyyden voimistamiseen, naisjärjestöjen valtionavun vakinaistamiseen ja taiteen perusopetukseen.

Voimakkaasta talouskasvusta hyötyvät ensimmäisenä pääkaupunkiseudun ja kasvukeskusten yritykset. Niillä on monia tekijöitä puolellaan: Toimintaympäristön monipuoliset vahvuudet tukevat yrittämistä, etäisyydet eivät ole rasitte, ammattitaitoisien työvoiman saatavuus on hyvä ja osaaminen luo ympärilleen uutta osaamista. Yrittämisen edellytykset eivät ole samantlaiset kautta maan. Eroja on pyritty tasaamaan monipuolisella aluepoliittisella keinovalikoimalla.

Hallitus on valitettavasti omissa linjauksissaan jättänyt aluepoliittiset tukitoimet täysin lapsipuolen asemaan. Elämme kuin eri maailmaa verrattuna muiden EU-maiden käyttäytymiseen kansallisessa aluepolitiikassaan. Olemme tällä hetkellä toiseksi heikoimmalla sijoituksella, mitä tulee alueperusteisiin tukiin. Meitä heikommin sijoittuu vain Hollanti, mutta maita ei voi tarvittavien tukitoimien suhteen edes verrata toisiinsa.

Yritysten investointi- ja kehittämishankkeisiin käytettävissä oleva määräraha on pienentynyt radikaalisti tällä hallituskaudella. Tällä tuella luotaisiin uusia pysyviä työpaikkoja ja padotaisiin terveellä tavalla väestön muuttopaineita pääkaupunkiseudulle. Hyvä aluepolitiikka on myös pääkaupunkiseudun ja kasvukeskusten etu, se hillitsee rakentamis- ja kustannuspaineita. Palveluiden tuottaminen on paikallisesti myös paremmin hallittavissa.

Yritysten investointi- ja kehittämishankkeisiin on koko hallituskauden ajan ollut liian vähän rahaa käytettävissä. Työvoima- ja elinkeinokeskukset jakavat niukkuutta ja toteavat, että kannattavien, hyvien hankkeitten toteutumista ei valitettavasti pystytä tukemaan. Hankkeet joko jäävät toteutumatta, toteutuvat alimitoitettuina tai toteutetaan aivan muualla kuin aluepolitiikan kohteena olevilla alueilla.

Kun talousarvioaloitteita syksyllä jätettiin, tein aloitteen ensi vuoden talousarvioon 200 mil-

joonan markan lisäämisestä yritysten investointi- ja kehittämishankkeisiin. Keskustan eduskuntaryhmällä on 100 miljoonan markan esitys vastaavaan kohtaan, joten harkitsen vielä oman aloitteeni esittämistä.

Haja-asutusalueilla tienpitoon ei liikene juuri mitään. Niukkuutta jaetaan sielläkin. Hyväkuntoinen tieverkosto on hyvä tuki ja välttämättömyys elinkeinoelämän kehittymisen kannalta, puhumattakaan näiden teiden varrella asuvista ihmisistä. Hallituksen talousarvion perusteluissa todetaan, että määrärahojen vähäisyydestä johtuen harvaanasuttujen alueiden teiden kunto saattaa laskea. Se on jo laskenut. Tämä on tilanne käytännössä. Tulenkin esittämään 100 miljoonan markan määrärahan lisäystä asianomaiselle kohdalle.

Yksityisteiden kunnossapitoon ja parantamiseen on luvassa lisämäärärahaa 15 miljoonaa markkaa. Tarpeet huomioiden tuo määräraha on tosin pieni, mutta parempi kuin ei mitään. Valtio on siirtänyt yksityisteiden kunnossapitopaineet taloudellisessa ahdingossa kamppailevien kuntien kontolle, mutta rahaa on sieltäkin saatavana aivan riittämätön määrä. Vastaisuudessa tähän avustukseen on todella löydyttävä rahaa, sillä nämä tiet palvelevat tämän maan elinkeinoelämän tarpeita ja teiden varrella asuvia ihmisiä. Nämä ihmiset ovat aivan eriarvoisessa asemassa verrattuna taajamissa ja pääväylien varrella asuviin ihmisiin. Heille sälytetään maksuja muidenkin kuin itsensä tienkäytöstä. Taajamien katuverkoston kunnossapito kustannetaan yhteisistä veromarkoista, miksipä ei siis yksityisteiden kunnossapitoakin?

Arvoisa puhemies! Naisyrittäjälainat ovat käytettävissä samanehtoisina kaikkialla maassa. Tällä rahalla on luotu jo 3 000 uutta työpaikkaa ja liki sama määrä yrityksiä. Naisyrittäjät ovat tyypillisiä itsensä työllistäjiä. Valtiovarainvaliokunnan jäsenille on kiitos paikallaan tämän asian käsittelyyn liittyen. Valiokunta esittää mietinnössään naisyrittäjälainan myöntämisvaltuuden lisäämistä 20 miljoonalla markalla, jolloin kokonaismyöntämisvaltuus olisi 100 miljoonaa markkaa, kuten on tänäkin vuonna. Tein syksyllä saman sisältöisen talousarvioaloitteen, joten sitä ei tarvitse uusia. Toivon, että kasvavan kysynnän myötä tätä määrärahaa kasvatetaan tulevina vuosina.

Naisjärjestöjen valtionavun vakinaistaminen näyttää olevan ylipääsemätön asia. Hallituksen vuonna 97 hyväksymässä tasa-arvo-ohjelmassa "Pekingistä Suomeen" todetaan, että naisjärjes-

töillä on tärkeä merkitys tasa-arvotyössä. Niin kansainvälistyminen kuin Suomen jäsenyys Euroopan unionissa ovat tuoneet uusia toiminta- haasteita naisjärjestöille. Hallitus lupasi selvittää mahdollisuuden tuen vakinaistamiselle vuoden 97 aikana. Eduskunnan sivistysvaliokunta ja valtiovarainvaliokunta totesivat 97 budjettia käsitellessään, että naisjärjestöjen tukea on lisättävä ja se on vakinaistettava. Näin ei ole kuitenkaan tehty.

Valtiovarainvaliokunnalle ja varsinkin sen naisjäsenille annamme tunnustusta siitä, että valiokunta esittää 100 000 markan lisäystä Naisjärjestöjen keskusliitolle talousarviossa esitetyn 300 000 markan lisäksi. Etenemme pienin askelin oikeaan suuntaan, mutta vauhti on vain toivotoman hidas. Naisjärjestöt yhteistyössä -yhteenliittymän projekteille ei mietinnössä esitetä lisämäärärahaa. Avun vakinaistamiseen ei ole minkäänlaista kannanottoa.

Eduskunnan naisverkosto on tehnyt talousarvioaloitteen 1,5 miljoonasta markasta seuraavasti: 500 000 markkaa Naisjärjestöjen keskusliitolle, 500 000 markkaa Nytkikselle ja 500 000 markkaa Nytkiksen EU-projektien rahoittamiseen. Tulemme esittämään tämän talousarvion yksityiskohtaisen käsittelyn yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Yksi talousarvioaloitteeni koskee taiteen perusopetusta. Esitän 5:tä miljoonaa markkaa valtionosuuteen taiteen opetustuntikohtaiseen perusopetukseen sekä taiteen oppilaitosten harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin. Talousarviossa on huomioitu ainoastaan musiikkioppilaitokset, mutta ei vastaavalla tavalla tanssitaiteen oppilaitoksia. Kaikki taideopetusta järjestävät koulutusyksiköt tulee saada samaan asemaan valtionosuuksista päätettäessä. Valtiovarainvaliokunta on mietinnössään kiinnittänyt huomion ongelmaan, mutta rahallinen anti on nolla markkaa. Yksityiskohtaisen käsittelyn yhteydessä esitän asianomaiseen kohtaan tuota 5 miljoonan markan määrärahaa.

Arvoisa puhemies! Johdin eilisenä päivänä oman kotikaupunkini talousarvion käsittelyä. Päivä oli raskas, koska keskustelua hallitsivat leikkaukset ja supisuukset. Kuntien rahoitusasema on kiristynyt tällä hallituskaudella niin valtavasti, että kunnat eivät kykene vastaamaan edes tyydyttävällä tavalla peruspalveluiden tuottamisesta. Kouluja suljetaan. Yhden ala-asteen ovet sulkeutuvat meilläkin ensi syksynä. Opetusryhmien koot kasvavat. Valinnaisuudet vähenevät ja opetusvälineistöstä tingitään. Sopiiko tämä kuvaan Suomesta tietoyhteiskuntana?

Perusturvan puolella haetaan säästöjä jo kyseenalaisin keinoin. Jossakin vaiheessa toteamme, että ylimitoitettut valtionosuusleikkaukset ja alimitoitettut yksikköhinnat ovat edessämme kasvavina menoina toisaalla: nuorten ja lasten huostaanottoina, perheiden hajoamisena, lisääntyvänä rikollisuutena ja levottomuutena. Liian monet ihmiset eivät vain kestä eivätkä jaksa ja monella painaa työttömyys ja sen tuomat taloudelliset vaikeudet.

Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä oleva ensi vuoden talousarvio on peruspalveluita tuottavien kuntien kannalta liian kova. Aluepolitiikan näkökulmasta tarkasteltuna talousarvion anti on edeltäjiinsä verrattuna heikko, ja jos tarkastelemme useamman vuoden vahvaa talouskasvua, sen taustaa vasten laaja työttömyys on suhteettoman suuri. Paineet rakenteellisiin muutoksiin kasvavat kaiken aikaa, ja nämä rakenteelliset muutokset tulevat olemaan seuraavan hallituksen päätyökenttä.

Ed. Viitanen: Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni ed. Pulliainen jokin aika sitten puheenvuorossaan toi aika hyvin esiin sen, että totta kai, jos parlamentarismi rakentuu sille, että on olemassa hallitus ja on olemassa oppositio, niin on selvää, että siinä tilanteessa opposition tehtävänä on kritiikin esittäminen, kyseenalaistaminen jne. Sitähän se on. Se on vuoropuhelua, niin kuin ed. Pulliainen puheenvuorossaan toi esiin.

Siitä huolimatta, vaikka näin on, itse olen moneen kertaan, kun tässä toista päivää kuuntelen näitä keskusteluja, mieleissäni kuitenkin ajatellut, että kyllä tämä politiikka sinänsä on aika omituista. Ehkä se johtuu juuri tästä rakenteesta, että silloin tällöin ollaan oppositiossa ja silloin tällöin hallituksessa. Mutta kun täällä päivästä toiseen, tunnista tuntiin, asiasta asiaan, puheenvuorosta toiseen aina käydään se sama keskustelu, kuka oli väärässä, oliko se tämä hallitus, oliko se edellinen hallitus vai peräti sitä edellinen hallitus, niin tietenkin, jos ajatellaan tulevaisuutta ja sinne katsomista, niin voipi olla, ettei ole mikään ihme, että ihmiset vähän ihmettelevät, mitä ne siellä eduskunnassa oikein höpöttelevät.

Eli semmoista rakentavaa keskustelua kuitenkin kaikkesta huolimatta kaipaisin. Vaikkakin kritiikki ja vuoropuhelu kuuluvat tähän asiaan, niin en silti näe hedelmällisenä, että aina vain syytetään ja syytetään ja syytetään, kuvitellaan aina, että se, kuka sillä hetkellä pitää valtaa, tekee ehdottomasti muka kaikki asiat oikein. Näin ei varmastikaan ole. Juuri tämän vuoksi,

kun olen kuunnellut opposition puheita, minä olen siitä ollut hyvinkin ihmeissäni, voiko olla niin, että se porukka, joka viime kaudella piti valtaa — työllisyydelle kävi miten kävi, velalle kävi miten kävi jne. — kehtaa yksinomaan vain ja ainoastaan syyttää köyhyyden lisääntymisestä tai tuloerojen kasvusta tai soppajonojen synnystä istuvaa hallitusta.

Olkamme kaikki sen verran rehellisiä itsellemme ja toisillemme, että varmasti jokainen tässä yhteiskunnassa päättävä taho kantaa omaa vastuutaan siitä tilanteesta, mikä tällä hetkellä on. Se on aivan vakio näin. Kyllä minä muistan hyvin, että silloin kun keskustapuolue johti hallitusta ja itse olimme oppositiossa, alkoi keskustelu soppajonoista. Silloin syntyivät soppajonot. Nyt muka annetaan ymmärtää, että se on vain ja ainoastaan jonkin seuraavan hallituksen syytä. Tämä on jo aika kummallista futurologiaa.

Täällä on myös aika paljon, vaikka kyseessä on budjetin palautekeskustelu, keskusteltu työreformista. Siitä käytiin iso debatti. Oikeastaan voisinkin todeta asiasta vain sen, että minua kovasti haluttaisi siteerata tässä yhteydessä Demari-lehden pakinoitsija Kairamoa, joka eräässä pakinassaan kovasti ihmetteli, miksi maalaisliitto keksii näitä työreformia. Okei, jos näin on, niin lähdetään sitten samalla tavalla maatalousreformiin. Muun muassa ed. Kari Rajamäki ryhmäpuheenvuorossamme esitti maatalousreformia. Kannatan häntä kyllä siinä, mutta menisin sen verran pidemmälle, että otetaan sitten käyttöön keskustan malli. Otetaan tilakohtaiset paikalliset sopimukset. Ei tarvita hallitusta tai Brysseliä MTK:sta puhumattakaan väliin, vaan tilakohtaisesti sovitaan, kuinka monta kananmunaa kukakin kuluttaja haluaa ostaa. Jokainen maataloustuottaja sitten neuvotelkoon itse Brysselin kanssa eduistaan jne. Mennään sitten joka asiassa täysin hallitsemattomaan systeemiin. Kyllä se varmasti onnistuu. Seurauksista en tosiaan tiedä, mutta maatalousreformia tietenkin tässä hengessä voisi vaikka kannattaa.

Sen verran, arvoisa rouva puhemies, yleispoliittisesta keskustelusta, mitä täällä on käyty, ihan lyhyesti totean, että myös minä näen keskeisenä seuraavan hallituskauten tavoitteena kansan kahtiajakautumisen haasteen ja köyhyysongelman selvittämisen eli sen, että pistämme sille stopin, että rikkaat rikastuisivat ja köyhät köyhtyisivät. Se on mielestäni uutta solidaarisuutta. Olen usein nimittänyt sitä sellaiseksi, sillä nyt kun talous on saatu edes jonkinmoiseen kuntoon verrattuna siihen, mitä se oli neljä vuotta sitten,

nyt jää enemmän tilaa niin sanotulle politiikalle, niin sanotuille arvovalinnoille, sillä hyvin paljon tätä kautta ovat varjostaneet nimenomaan talouspoliittiset kysymykset. Voi ei, nyt minä sanon samalla lailla kuin Iiro Viinanen, en minä ihan tätä tarkoita, että vaihtoehtoja ei paljon ole. Totta kai aina vaihtoehto on, ei siinä mitään, mutta joka tapauksessa nyt on enemmän tilaa politiikalle. Nyt on enemmän tilaa tälle uudelle solidaarisuudelle, ja on hyvä, jos täällä joka ikinen laidasta laitaan vasemmalta oikealle on ollut näissä keskusteluissa samaa mieltä.

Sitten mennään ihan valtiovarainvaliokunnan mietintöön, päivän aiheeseen. Siinä on monia plussaseikkoja verrattuna siihen, mikä oli alkuperäinen esitys. Toki ne ovat mittasuhteiltaan melko vaatimattomia, mutta mikä tärkeintä, ne ovat askelia parempaan suuntaan.

Ykkösenä tietenkin tulee mieleen esimerkiksi se, että työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin on lisätty miljoonia: 130 miljoonaa vai mitä se oli, suurin piirtein näin. Toinen, mikä mielestäni on eittämättä plussaa, on se, että jostain eduskunnan lisärakennusrahoista on 3/4 leikattu pois. Se on ihan tervettä tässä tilanteessa.

Itselleni oikeastaan hyvin tärkeä kohta on asuntopuoli, mistä olen aiemminkin täällä puhunut. Täytyy nyt varmaan tässä sanoa suoraan, että minulle kävi sellainen pieni haaveri, että aloitin mietinnön lukemisen taustaosiosta, koska ympäristöministeriön pääluokka siellä sijaitsee, ja ihmettelin kovasti, miksi ympäristöministeriön kohdalla valiokunta on näinkin radikaaleja ratkaisuja mennyt tekemään kuin nostanut asumisrahoja, että onpas hieno juttu, mutta sitten huomasin, että luin vahingossa opposition vastauslausetta. Mutta mikä tärkeintä, myös valiokunnan mietintöön sisältyy parannus asuntorahoja koskien. Eli jäädytettäväksi esitetty 2 miljardia on yksiselitteisesti purettu, mikä tarkoittaa sitä, että sen pitää olla käytössä ensi vuoden alusta, mikä tarkoittaa myös selkeää parannusta kasvukeskusten asemaan.

Jos täällä olisi ministeri paikalla, niin edellyttäisin nimenomaan sitä, että tämän ponnin kanssa ei ruveta leikkimään, etteivät vastaavat kokemukset kuin tänä vuonna toteudu.

Erittäin tärkeä kirjaus mietinnössä on myös se, että tarvittaessa tilannetta seurataan ja tehdään lisätalousarvio, jossa näihin rahoihin puututaan, mikäli siltä näyttää, että ne eivät ole riittävät. Nämä ovat semmoisia asioita, jotka täytyy ottaa tosissaan.

Ihan lyhyesti tähän loppuun, arvoisa rouva

puhemies, erityisvaltionosuusrahoista totean sen verran, että oli hienoa ja ehdottoman tärkeää, että ne löytyivät. Mutta se työ, tuska ja hiki, joka näiden rahojen löytämiseen käytettiin, on tietenkin hyvinkin yllättävää, kun vertaa sitä esimerkiksi puolustushallinnon puolelle.

Ihan periaatteellinen asia, minkä haluan tässä todeta, on se, että kun valtiovarainministeriöstä näitä kuuluisia kirjelmiä päivästä toiseen lähetettiin ja korjattiin raameja, niin puolustusministeriön hallinnonalalle määrättiin silloin 50 miljoonaa säästöä indeksi- ja valuuttakurssien muutosten johdosta. Nämähän toistuvat vuosi vuodelta, joskus toiseen suuntaan, joskus toiseen suuntaan. Nyt, kun kerran se menee tähän suuntaan, että pitäisi nipistää, niin mielestäni olisi ihan normaalia, että näin myös toimittaisiin. Mutta tällä hallinnonalalla valiokunta oli kuitenkin helposti löytänyt ratkaisun niin, että tätä 50:tä miljoonaa ei supistettu, vaan ainoastaan 40, jolloin sinne jäi 10 miljoonaa ylimääräistä, toki hyvään tarkoitukseen, nimittäin kotimaiseen puolustusmateriaalihakintaan, mikä sinänsä on arvokas asia.

Mutta kun äsken sanoin, että ”periaatteellisesti”, niin olen kyllä periaatteellisesti sitä mieltä, että jos esimerkiksi sosiaali- ja terveystalouden veron ja kyyneleiden maku suussa joudutaan hakemaan raamien sisältä lisää rahaa, sen täytyy päteä joka puolella samalla lailla. Eli näiden eri hallintokuntien pitää olla tasavertaisessa asemassa.

Minä en ymmärrä sitä muotia, mikä Suomessa näissä puolustusrahoissa on muutenkin ollut, että ensin hommataan ylhintaisia Horneja ja sen jälkeen syydetään joka vuosi kymmeniä miljoonia lisää rahaa, jotta ylipäätään saataisiin jotkut Horneetit lentämään. Onko tässä mitään järkeä? Ei todellakaan ole. Joskus pientä malttia kaikkialle, varsinkin sille puolelle. Totta kai tiedän, itse tulen Pirkanmaalta, meillä on myös tätä teollisuutta, joka tarvitsee näitä tilausrahoja ja muita. Mutta siitä huolimatta, arvoisa rouva puhemies, mainitsen tämän, koska mielestäni kysymys on hyvin periaatteellisesta asiasta.

Ed. Vartiainen: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys vuoden 1999 talousarvioksi sisältää monia myönteisiä asioita. Näistä ehkä tärkein on se, että valtion velka ei kasva vaan lähtee alenemaan. Lamavuodet ovat opettaneet tarkan taloudenpidon välttämättömyyden. Sen seurauksena suomalaiset eivät enää pidä velan ottamista hyvänä asiana, sillä velkamäärän aleneminen otetaan kansalaisten keskuudessa

nyt hyvin, hyvin suurella tyydytyksellä vastaan. Velkaantumisen pysähtyminen ei kuitenkaan olisi ollut mahdollista heittäytymällä kansainvälisten suhdanteiden varaan. Velkaantumisen pysäyttämisen taustalla on selkeä poliittinen linjaus, jonka avulla on saatu liikkumatilaa talouteemme muun muassa työllisyyden parantumisen kautta.

Unohtaa ei voi kattavia ja maltillisia työmarkkinaratkaisuja ja niiden merkitystä talouden kokonaiskehitykselle. Suomea on rakennettu kolmikannassa, on rakennettu yhteistyön pääomaa.

Vaalikauden alkuun painottuneet leikkaukset olivat monelle sosialidemokraattiselle kansanedustajalle vaikeita toteuttaa, mutta ne ovat kipeydestään huolimatta osoittautuneet oikeiksi ja ne ovat omalta osaltaan olleet tukemassa taloudellista kehitystä ja vakautta. Vakaa talous, matala inflaatio, alhaalla pysyvät korot, jotka budjettiehdotus näyttäisi hyvin vielä turvaavan, ovat mittavia, positiivisia asioita, jotka entisestään parantavat maamme talouden uskottavuutta. Vakaa talous luo pohjaa uusien työpaikkojen luomiselle jatkaen elinkeinoelämän työpaikkoja lisäävää linjaa.

Työttömyys on alentunut, katsottiinpa sitä millä mittarilla hyvänsä. On arvioitu, että työttömyyden puolittamistavoitteessa onnistutaan tämän vaalikauden aikana yli 75-prosenttisesti, ja se on hyvin. Työllisyyden paraneminen on hoidettu pitkän kaavan mukaan. Panostamalla tutkimukseen, tuotekehittelyyn sekä teollisuuden kilpailukykyyn on luotu uusia pysyviä työpaikkoja. Voimme ilahtuneina todeta, että nyt, tämän vuoden joulukuussa eli tässä kuussa, jota elämme, meillä on 200 000 työllistä enemmän kuin neljä vuotta sitten, silloin eletyssä joulukuussa.

Vaikka työllisyys kiitettävästi paranee, kuitenkin laman varjo on pitkä ja huolenamme ovat pitkäaikaistyöttömät. Siksi minusta on erittäin valitettavaa ja suuri vahinko ja mielestäni väärä työttömiä kohtaan, että ei ole ryhdytty jatkamaan lakia 16 viikon työssäoloehdon turvaamiseksi. Pitkäaikaistyöttömien joukko muodostuu monenlaisissa ammateissa olleista ihmisistä, ja nämä ihmiset ovat hyvin erilaisissa elämäntilanteissa. Siksi tarvitaan monitahoinen keinovälikoima heidän auttamiseksi. Yksi niistä olisi ollut tämä 16 viikon työssäoloehdon jatkaminen. Muutoksien, jotka kohtaavat tänä päivänä työttömiä, hoitamiseksi tarvittaisiin näin ”saattaen vaihdettava” -järjestelmä, monitahoinen turvaverkko ja keinovälikoima.

Juuri näinä päivinä olemme kuulleet, että työministeriö on saanut pahimmille työttömyysseuduille uutta työllistämisrahaa, ja se on hyvin iloinen uutinen.

Näen myönteisenä, että hallitus budjettia laatiessaan on havainnut myös kuntien talousvaikeudet ja ryhtynyt osaltaan toimenpiteisiin. Kunnat tuottavat noin 80 prosenttia julkisista palveluista. Siellä juuri suomalainen hyvinvointiyhteiskunta toteutuu tai on toteutumatta, kunnissa. Juuri siksi tulevassa uudessa hallitusohjelmassa tulee olla selkeä ratkaisu ja selkeät tuet kuntien talousvaikeuksien hoitamiseksi, että voimme ihmistemme hoitaa talousvaikeuksissa olevissa kunnissa ja voimme turvata kansalaisten elämäntilanteiden vaatimat palvelut.

Erityisen huolestuttavaa on kunnissa toimivan henkilöstön väsyminen ja uupuminen. Esimerkiksi vanhustenhuollossa täytyy turvata se, että auttajat jaksavat auttaa. Tuore työolobarometri kertoo julkisen sektorin henkilöstössä koetun stressin olevan pahempaa kuin muilla sektoreilla. Kuntien henkilöstön jaksaminen on meidän kaikkien yhteinen huoli.

Arvoisa puhemies! Vielä budjettiin liittyen pari liikenneasiaa, eli käsittelen myös omat talararvioaloitteeni tässä. Väylät ja satamat ovat maamme elinkeinoelämälle elintärkeitä, mutta niiden tärkeys ei näy budjetissa. Näyttää, että merenkululle ei anneta budjetissa sitä arvoa, mikä sille koko kansantalouden kannalta tulisi antaa.

Väyläverkon kehittämiseen osoitettu määräraha laskee tämän vuoden 140 miljoonasta markasta 26 miljoonaan markkaan. Kuitenkin monia tarpeellisia väylähankkeita jää näin rahoittamatta. Esimerkkinä tällaisesta hankkeesta mainitsen Uuteenkaupunkiin johtavan väylän oikaisemisen ja syventämisen. Väylä on elinkeinoelämän tarpeiden kannalta välttämätön erityisesti ajatellen Valmetin autotehtaan ja Kemira Agron kuljetuksia. Väylän mutkaisuus ja mataluus vaarantavat jäänsärkijävun saannin ja aiheuttavat sen, että suuret alukset eivät uskalla käyttää väylää. Tämä on Suomen ainoa julkinen merisatama, jonka kulkusyväys on 7 metriä. Ei ole enää muita näin matalia. Se ei ole tätä päivää. Nykyluksia se ei voi palvella. Tästä 26 miljoonan markan summasta tulisi sinne osuus ohjata.

Myös olen huolestunut rautateiden radanpidosta. Sinne ei ole suunnattu riittävästi varoja. Kun rautatieliikenne on myös omalle kotiseuduleni tärkeä asia, kerron tästä. Kielteinen esimerkki on Turku — Uusikaupunki-rata. Se ei ole

saanut kunnostusrahoitusta, vaikka Varsinais-Suomen Liitto on asiaa esittänytkin. 65 kilometrin rataosuudella kuljetetaan vaarallisia aineita: 20 vaunua ammoniakkaa ja 20 vaunullista muita vaarallisia aineita päivittäin. Radan kunto huolettava. Jos rata tulee sellaiseen kuntoon, ettei kuljetuksia voida suorittaa, tarvitaan 70 rekkaa päivittäin kuljettamaan huonoilla teillä näitä vaarallisia aineita.

Tunnen, että täällä puhujakorokkeella toistan itseäni, mutta tuntuu, ettei löydy polkuja, joilla tästä asiasta saisi vakuuttuneiksi ne, jotka asioita ratkaisevat.

Lienee oikein kuljetusmäärillä mitaten arvioida radan hyöty teollisuudelle. Kuljetuksen turvallisuus ja radan kunnon ylläpitäminen puhuttaa. Tällä rataosuudella on kiire. Kunnossa oleva rataosuus mahdollistaisi henkilöliikenteen aloittamisen kevytkaluston muodossa Turku — Uusikaupunki-välillä. Tällä välillä on nyt runsaasti työmatkaliikennettä.

Työttömyytemme on 20 prosenttiyksikköä omassa kotikaupungissani laskenut. Täällä olemme tänään ja eilen puhuneet paljon työttömyydestä. Voin sanoa, että ne toimenpiteet, jotka ovat auttaneet 20 prosenttiyksikön työttömyyden laskuun, ovat erittäin arvokkaita. Sen muutoksen näkee meillä ihmisten kasvoilla, ja sen merkityksen ymmärtää se, joka on nähnyt yli 33 prosentin työttömyyden.

Arvoisa puhemies! Eräs rahassa mitaten pieni, mutta moraalisesti suuri kysymys on määrärahan osoittaminen näille, täytyy sanoa jo, minun rakkaille merimiinanraivaajilleni, jotka aikoinani asiana, heidän eläkkeensä, perin kansanedustaja Paasiolta, nykyiseltä EU-parlamentaarikolta. Eduskunta on keskustellut miinanraivaajien tilanteesta useaan otteeseen, ja tuo keskustelu onkin saanut aikaan monia myönteisiä asioita. Miinanraivaajille on tullut samoja etuisuuksia kuntoutuksen suhteen kuin muillekin sotaveteraaneille.

Meillä on tehtävää kuitenkin vielä jäljellä, sillä miinanraivaajatunnusta, joka rinnastettaisiin veteraanitunnukseen ja joka oikeuttaisi eläkkeeseen, heille ei ole vielä suotu. Katsomme sitten, miten valiokunnassa oleva aloite etenee ja miten sitten mahdollisesti talararvioaloitteen kohdalla asiasta äänestämme. Kyseessä on vain vajaan 500 miehen joukko, ja summa olisi 1,2 miljoonaa markkaa. Summa on pieni, valtiontaloudelle, sanoinen, merkityksetön, mutta on kyseessä kunniavelka, ja joskus joku kunniavelka pitää hoitaa loppuun.

Arvoisa puhemies! On vielä yksi tärkeä asia, joka väistämättä tulee vaatimaan myös eduskunnan toimenpiteitä. Tarkoitin huumeasiasa. Huumeasaineiden käyttö lisääntyy koko ajan. Yhä nuoremmat kokeilevat huumeita. Kouluissa suoritettut tutkimukset osoittavat yläasteilla useiden kymmenien prosenttien tasoa, siis kokeilua. Huumeongelma pahenee myös maaseutuvaltaisimmilla alueilla.

Nyt on vielä mahdollisuus vaikuttaa tilanteeseen, mutta se vaatii uudelleenpanostusta, erillisistä korvamerkitystä rahaa viranomaisille, sillä huumeiden käyttö on todella kasvanut voimakkaasti. Olin hyvin iloinen, kun valtiovarainvaliokunnan mietinnössä oli näin myönteistä lausuntaa. En kuitenkaan välttämättä havainnut, että rahoja olisi annettu, mutta perusteluissa löytyi ymmärtämystä.

Kuluvana vuonna Vakka-Suomen talousalueen kunnissa on toteutettu Länsi-Suomen huumetorjuntahjelmaa tavoitteena huumerikosten lähipoliisitoiminta, jossa kunnat yhdessä poliisin kanssa ovat palkanneet yhteisen huume-poliisin, lähipoliisin, hoitamaan huumeiden torjuntaan liittyviä asioita, siis ennalta ehkäisemään. Toimintaa on ollut vasta maaliskuusta lähtien, mutta me olemme hyvin tyytyväisiä tähän. Uskoisin, että tätä kokeilua kannattaisi laajentaa. Saisimme enemmän ennalta ehkäisevään työhön tehtyä panostusta, kun yhdistämme voimiamme.

Ongelmana on myös se, että huumeiden käyttö kuuluu useiden eri viranomaisten toimialaan, mikä vaikeuttaa koordinaatiota. Mielestäni konkreettisen projektin vetovastuu voisi olla huumetorjunnassa poliisilla, sillä varhaisnuoriso kunnioittaa vielä poliisin auktoriteettia, jolla olisi parhaat edellytykset estää julkisen huumeiden käytön kauppapaikkojen muodostuminen. Lähipoliisitoimintaan on suunnattava resursseja huumerikosten torjumiseksi.

Arvoisa puhemies! Meidän tulee huolehtia siitä, kuinka Suomessa tulevaisuudessa eletään. Meidän on pidettävä huoli nuoristamme, etteivät he jäisi laman jälkiseurauksena hoitamatta.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Pyrin olemaan hyvin lyhytsanainen ja jätän pois suuren osan siitä, mitä minulla oli tarkoitus alun perin tältä paikalta sanoa.

Ensinnäkin totean, että Suomen eduskunta on menettämässä otteensa budjettivallan kahvasta. Tämä on monien vuosien kehitys, ja sen näette varsin hyvin, kun katsotte tuon budjetti-

kirjan, keltaisen kirjan, rakennetta ja vertaatte sitä niihin kirjoihin, jotka valmistuivat joskus 80-luvun puolivälin jälkeen, jolloin ensimmäistä kertaa tulin tähän taloon. Silloin tuo budjettikirja oli eri pääkohtien osalta kovin yksityiskohtainen, ehkä vähän liiankin yksityiskohtainen. Pienimmätkin määrärahat oli siellä korvamerkitty niin, että kansanedustajat, jotka päättivät täällä budjetin sisällöstä, tiesivät, mihin he rahaa myönsivät, missä tarkoituksessa ja kuinka paljon.

Kun katsoo tuota keltaista kirjaa tällä kertaa, se on ylimalkainen, pääkohtainen selvitys, virkamiestyötä. Siellä hyvin harva määräraha on korvamerkitty. Kaikki pienemmät määrärahat ovat könttäsümminä. Vain suuremmista määrärahoista, esimerkiksi tiemäärärahojen osalta, on selkeät merkinnät, minkä suuruisina ja mihin kohteeseen ne on tarkoitettu.

Toisin sanoen budjetin rakenteessa virkamiestyö on ottanut yliotteen. Jos minä puhun esimerkiksi Tielaitoksen rahoista, tiepiirit ja Tielaitos keskustelevat ministeriön kanssa, minkälaisia tarpeita heillä on, siis virkamiehet keskenään. Sen jälkeen virkamiehet tekevät esityksen könttäsümminä. Nuo könttäsümmat aikanaan budjettiriihen ja muiden virallisten toimenpiteiden jälkeen hyväksytään täällä, ja virkamiehet sitten aikanaan taas jakavat ne käyttöön. Me emme tiedä yhtään, mihin ne näitä rahoja annamme. Eduskunnan ote budjettivallasta on pitkässä juoksussa kirvonnut. Se on valitettava piirre. Siihen ovat monet alkaneet kiinnittää huomiota. Olisin sitä mieltä, että olisi syytä siirtyä hieman vanhempaan käytäntöön, että budjetin rakenne olisi yksityiskohtaisempi.

Rouva puhemies! Budjettiin liittyen haluan esittää myöskin toiveen siitä, että palattaisiin eräässä asiassa vanhaan järjestelmään. Ne ovat nämä pahamaineiset joululahjarahat, joita aikanaan vielä 80-luvulla oli. Saattaa olla, että niitä käytettiin vääriinkin tarkoituksiin, ei yksityisiin tarkoituksiin, mutta saattoivat mennä joillekin puolueille tärkeisiin kylpylöihin ja muuta, mutta kyllä ne valtaosin, ja voin sanoa, että omalta osaltani, kun olin myöskin niitä silloin hallitusryhmän jäsenenä saamassa, jokainen kohta, jokainen 50 000 markkaa, mikä oli, kestää kyllä päivänvalon. Nimittäin joululahjarahojen kautta kuitenkin jaettiin pieniä määrärahoja sellaisiin tarpeisiin, jotka eivät muuten valtion taholta koskaan tulleet saamiin ja jotka olivat erittäin tärkeitä. Niillä pienillä summilla oli suuri merkitys tiettyjen yhteisöjen toimintoihin.

Sitten oli tietysti yksi asia, ja tänä päivänä siitäkin syystä totean, että joululahjarahat pitäisi ottaa käyttöön uudelleen. Kun katselee Lipposen hallituksen kannattajia täällä, kansanedustajia, jotka tukevat hallitusta, he nöyryin mielin pää kumarassa, surkean näköisinä painavat vihreätä nappia, vaikka mieli tekisi painaa punaista. Minä mielelläni heille lohdutukseksi antaisin pari 50 000 markan määrärahaa, että he saisivat paikalliselle jääkiekkoseuralle tai marattayhdistykselle osoittaa pientä apua. Tämä lohduttaisi siinä surkeudessa näitä hallituspuolueiden orjaantuneita kansanedustajia. Siinä mielessä tämä olisi erittäin hyvä. Ed. Laitinenkin on varmaan ihan samaa mieltä.

Siis joululahjarahat tarkasti valvottuina takaisin! Budjetista tulisi silloin ilmeikkäämpi, ja hallitusryhmien jäsenet voisivat sitten johonkin sanoa, että minä tein aloitteen ja minun aloitteestani marattayhdistys sai rahaa. Olisihan se komeata, ja se menee silloin myöskin hyvään tarkoitukseen. Olen ihan tosissani, vaikka tässä nyt hiukan virnuilemalla tietysti puhuin, niin kuin täällä näin yön hetkinä vähän usein lausutaan.

Kolmas asia, rouva puhemies, on nämä raha-asia-aloitteet. Minä olen tehnyt niitä hirmuisen määrän, yli 160, oikeastaan ehkä siitä syystä, minkä mielipiteen minä nyt esitän. Niillähän ei ole mitään merkitystä. Minäkin olen kahlannut kaiken maailman tarpeet, mitä tiedän omassa vaalipiirissäni tai yhteiskunnallisesti. Olen tehnyt niistä aloitteet — ja olen tehnyt kyllä vastaavat vähennyksetkin. Toisin sanoen se summa, mikä on esitetty raha-asia-aloitteena, on myöskin tehty menojen vähennyksiä. Se on tasapainossa. Jostakin on otettu pois, ainakin Ahvenanmaan määrärahoista. Nehän ovat aina ensimmäisenä tietysti minun listallani poistojen kohdalla.

Näillä raha-asia-aloitteilla ei ole kuitenkaan mitään merkitystä, joten jotakin pitäisi keksiä tilalle. Me olemme aikuisia ihmisiä, mutta pidämme itseämme niin kuin narrina, kun teemme näitä raha-asia-aloitteita, joista mikään ei mene läpi. Jopa äänestämme täällä niistä, vaikka emme niin suuressa mittakaavassa kuin aikaisemmin. Itsekin olen jättänyt kymmenkunta äänestyskirjoja varten. Saattaa olla, etten esitä niistä yhtään äänestettäväksi, mutta ovatpahan siellä mukana. Näkee, että aloitteitakin on tehty.

Siis budjettikirjaa pitäisi muuttaa yksityiskohteisemmaksi, joululahjarahat pitäisi palauttaa ja raha-asia-aloitteiden osalta keksiä jotakin uutta ja parempaa, koska niillä ei ole mitään merkitystä.

Arvoisa puhemies! Sitten yksi asia, josta olen puhunut tämän keskustelun aikana jo aikaisemminkin. Se on eläkeläisten asia. Tämän budjettikeskustelun yhteydessä ei ollut yhtään kansanedustajaa, joka ei olisi ollut suojele eläkeläisille. Jokainen on ollut valmis palauttamaan heille korotuksia ja muita. Ja samalla tavalla käy tuolla Pohjois-Hämeessä, Pirkanmaalla. Kun mennään eläkeläisten paneeleihin, niin jokainen kansanedustaja viimeisen päälle painaa siellä eläkeläisten puolesta ja haluaa heille kaikkea hyvää ja lisää rahaa. Minä en käy muuten enää niissä paneeleissa lainkaan nykyisin. Se on taas minun asiani, mistä syystä en käy, mutta osin näihin liittyen.

Mutta sitten, kun tullaan tänne eduskuntaan ja äänestetään, niin kuin äänestettiin tässä taannoin kansaneläkkeen pohjaosan loivennuksesta ja muista, missä oli eläkeläisten asia kysymyksessä, niin tuolta Pirkanmaaltakin kansanedustajista Kuoppa, Virtanen ja Aittoniemi äänestivät eläkeläisten puolesta. Valtaosa oli poissa istunnosta, missä olivat, ja jokunen sitten äänesti eläkeläisiä vastaan. Totta kai minä en arvostele näitä kansanedustajia, jotka tekevät omantuntonsa mukaisesti. Mutta kun minä olen tällainen vanha jääri, minä en ymmärrä sitä, että tullaan tänne ja lausutaan eläkeläisten puolesta kauniisti ja paneeleissa kehuaan itseä ja sitten, kun tulee napinpainalluksen aika, niin lähdetään johonkin huitsun taipaleelle taikka puhelinkoppiin taikka sitten ne, jotka ovat rohkeita, niin pari kappaletta äänestää sitten vastaan. Tämä on sitä poliittikan raadollisuutta. Minä en tästä asiasta pidä.

Kyllä minä tiedän, että hallituspuolueitten edustajilla on tietysti omat paineensa. Mutta aikanaan, kun olin täällä keskustan hallitusryhmässä ja oli kysymys eläkeläisten indeksitarkistuksen poistamisesta, täällä oli kokoomuksen ed. Kohijoki ja allekirjoittanut, jotka äänestivät sitä vastaan hallitusryhmän jäsenenä, siis vastoin hallituksen esitystä ja sillä siisti. Eikä siinä kummemmin käynyt, hengissä ollaan vieläkin. Mutta tilanne on minun mielestäni se, että lakataan puhumasta näitten eläkeläisten puolesta, jos ei kerran kovan paikan tullen sitten pystytä niitten puheiden takana seisomaan sillä tavalla, että painetaan eläkeläisten puolesta nappiakin. Minun mielestäni tämä on kyllä liian raadollista tämä asia ja ihmisten, vanhojen ihmisten, huijaamista.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa rouva puhemies! Muutamalla sanalla hallituksen talousarviota

palautekeskustelussa ajattelin käsitellä ja käydä muutamaa hyvää, erinomaista aloitetta läpi. Nyt, kun näen, että myöskin ministeri saapui paikalle, uskon, että tällä puheella on aivan toisenlainen kanto. Onhan täällä paikalla myöskin ex-ministeri, ja uskon, että he vievät nyt hallitukseen hyvää viestiä, että nämä asiat ovat hoidettavissa ja korjattavissa. Ajattelinpa näin, että tässä on myöskin sitten mahdollisuus esittää, millä tavalla nämä tuiki tarpeelliset hankkeet nyt voisivat kohdistua. Liian usein ei tämän hallituksen kohdalla näin ole käynyt, mutta minun esittämäni konkreettiset hankkeet kohdistuvat pohjoiseen Suomeen, joka nyt on jäänyt vähän vähemmälle. Vielä on toki mahdollisuus hallituskauden lopulla oikaista myöskin kurssia ja tätä kautta osoittaa myös sellaista mielenlaatua, että tämä hallitus haluaa myöskin kantaa huolta pohjoisen ihmisistä ja vähäväkisistä ihmisistä eri puolilla Suomea, muuallakin kuin suurissa kasvukeskuksissa.

Niin, arvoisa puhemies, viime vuodet on voitu iloita Suomen taloudessa siitä, että vienti on vetänyt ja talouskasvu on ollut todella runsasta, 4—5 prosentin luokkaa, varovaisestikin arvioiden ja suurempiakin lukuja on barometreissa vilahdellut, mikä siis kertoo siitä, että vientivetoinen talous on kasvanut. Kansantuotelaskelmissa netoviennin kasvuksi on kertynyt peräti 57 miljardia markkaa, mikä on varsin suuri summa. Kun tiedetään, että Suomen kauppataase vuonna 90 jäi 8 miljardia alijäämäiseksi ja tänä vuonna sen arvioidaan päätyvän lähes 50 miljardin markan ylijäämään, eletään siis todellakin semmoisessa taloudellisissa olosuhteissa, että ministeri ja kumppanit voivat hyvinvointia ja lisääntyvää kakkua kansalle jakaa. On totta, että tämä onnistunut talouskasvuhan on ollut vientivetoista, viennin kasvua.

Toisaalta huolimatta viennin vedosta ja viennin kasvusta on jouduttu toteamaan, että tässä ei nyt käynyt niin kuin ajateltiin, että tämä talouskasvu riittäisi yksinään työttömyyden alentamiseen. Työttömyys on alentunut vähäsen mutta ei riittävästi. Meidän puheenjohtajamme arvioi täällä, että se olisi 700 000:sta laskenut noin 600 000:een. Olen itse myös noita tilastoja yrittänyt selvittää ihan viralliselta tasolta, ja ehkä siellä puhutaan 550 000:sta ja 600 000:sta, eli jos oikein optimaalisesti laskee, niin voisi panna 50 000 paremmaksi kuin Aho. Kuitenkin liian vähän, 100 000—150 000:lla, työttömyys kaiken kaikkiaan on laskenut johtuen siitä, että nämä laskentatavathan nykyään ovat menneet kirja-

viksi, kun eri laskijat antavat erilaisia tuloksia, olipa kysymys työministeriön tai Tilastokeskuksen luvuista.

Joka tapauksessa sen me tiedämme, että suurtyöttömyys edelleen vaivaa maata ja jotakin nyt täytyisi nopeasti pystyä tekemään, jotta tästä kurimuksesta päästäisiin, koska tämä suurtyöttömyys rasittaa valtiota. Valtio velkaantuu ja kuntien talousvaikeudet kasvavat. Tämä on näkynyt erityisesti pohjoisessa Suomessa. Työttömyys on jatkunut pitkään, ja nyt, kun hallitus muutti vielä työssäoloheitoa 10 kuukauteen, se on johtanut siihen, että pitkäaikaistyöttömät eivät ole työllistyneet vaan ovat tipahtaneet vielä työmarkkinatuelle. Se on ollut suoraan ostovoimasta ja kuntien taloudesta pois sitä kautta, että verotulot ovat pienentyneet ja ostovoima on heikentynyt. Onpa arvioitu, että kun noin 4 000 pitkäaikaistyöttömä on tipahtanut työmarkkinatuelle, siinä olisi Lapinkin kohdalla puhuttu jopa 100 miljoonan markan selkeästä tulonsiirrosta etelän kasvukeskuksiin. On selvää, että se näkyy pohjoisen kuntatalouksissa.

Arvoisa puhemies! Mutta nyt konkreettisiin aloitteisiin. Koska ministeri on paikalla, ajattelin niihin tulla. Olen kantanut asioita talousarvioaloitteissa, joihin uskon vielä, vaikka ed. Aittoniemi edellä oli vähän sitä mieltä, että näillä ei ole paljon virkaa. Uskon kuitenkin, että ei tässä järjestelmässä turhaa työtä voida teettää vaan lähtökohta on se, että näillä laitetaan hyviä hankkeita vireille. Toisaalta minulla on jonkin verran referenssiäkin, ed. Aittoniemi, näyttää siitä.

Oikeastaan haluaisin kiittääkin paikalla olevaa ministeriä. Olin aivan varma ja vakuuttunut siitä, että kun jätin tämän talousarvioaloitteen, määrärahaa osoitettaisiin alueelliseen kuljetustukeen. Hallituksessa tämä on varsin hyvin luetu, ja nyt olemme kuulleet myönteisiä ratkaisuja kuljetustuen osalta; kuljetustuki tulisi jatkuamaan. Siinä mielessä kiitän, että tämä toivomusaloite ei ole ollut turha toivomus, vaan tämä on todellakin tullut kuulluksi. Näin ollen alueellinen kuljetustuki, joka on erittäin tärkeä Pohjois-Suomen yrityksille, tulee jatkumaan. Kiitoksia siitä teille, ministeri, ja teidän hallituksellenne. Toivon, että välitätte terveiset eteenpäin tästä. Haluamme tunnustuksen antaa, kun tunnustukseen on mahdollisuus.

Mutta sitten on niitä asioita, jotka ovat vielä jääneet hiukan hoitamatta. Tässä niitä on tarkoitus tuoda esille. Ymmärrän kyllä sen, että varmasti hallitus aina, olipa vallassa kuka tahansa, pyrki parhaalla mahdollisella tavalla tekemään

työtään ja toimimaan. Mutta kysymys on hyvin pitkälle arvovalinnoista, niin kuin tiedämme, aina näissä tilanteissa — mitä milloinkin painotetaan ja millä tavalla käytettävissä olevat resurssit näiden arvojen pohjalta kohdennetaan.

Erityistä huolta olen kantanut siitä pohjoisen ihmisenä, että Pohjois-Suomi on jäänyt vähän kuin mopon osalle tämän hallituksen aikana. Toivon, että määrärahan osoittaminen valtion-avuksi yksityisteiden kunnostamiseen ja ylläpitoon voisi palata budjettiin voimakkaammin, että todellakin alettaisiin kantaa huolta alempi-
tasoisesta tieverkostosta ja yksityisteistä, koska Pohjois-Suomessa ne muodostavat varsin merkittävän osan tieverkkoa. Muun muassa maatalouden ja metsätalouden kannalta ne muodostavat varsin keskeisen reitistön puun kuljetukseen jne., joten olisi hyvä, että ne säilyisivät kunnossa.

Toisaalta tiedämme sen, että koska pohjoisessa Suomessa harvasta asutuksesta johtuen ei myöskään ole julkisia liikennevälineitä sillä tavoin kuin täällä, ei ole bussivuoroja samalla tavalla muutaman minuutin välein, niin kuin pääkaupunkiseudulla, ihmiset tarvitsevat yksityis-autoja. Sen vuoksi, jos yksityistiet rapautuvat ja yleensä koko alempiasteinen tieverkko, ihmisten peruspalvelut heikentyvät ja vaarantuvat tätä kautta. Sen vuoksi olisi hyvin tärkeää huolehtia, että maa voisi säilyä asuttuna myös tältä osin ja ihmisten yhteys palveluihin voisi olla hyvä sillä tavalla, että perusasiat, niin kuin tieverkko, olisi kunnossa.

Oikeastaan herra ministerinkin toivotan tervetulleeksi vaikkapa Posiolle. Voitaisiin ajaa sieltä Kuusamoon Kuloharjuntietä Kynsilän kautta. Uskon, että se olisi melkoinen kokemus nähdä, minkälaisen tieyhteyksien takana ihmiset elävät ja minkälaista tietä he joutuvat päivittäin käyttämään. Tie varsinkin rospuuttoaikana on monesti sellainen, että sitä ei yksinkertaisesti voi liikkua. Sen vuoksi olisi toivottavaa, että perusasiat saataisiin kuntoon.

Sen lisäksi myös maatalous ja, voi sanoa, nuoret viljelijät EU-Suomessa ovat todella tiukan paikan edessä. Heidän tulevaisuudenuskonsa tahtoo olla heikko ja aivan syystä. Sen vuoksi ei ainoastaan toivoa rohkaisemalla pitäisi saada kukkimaan roudan maata, vaan pitäisi olla myös jotakin konkreettista näyttöä, selkeä lupaus ja näkyvä siitä, että esimerkiksi maitotilat ja liha-karjatilat meillä halutaan säilyttää tulevaisuudessa ja että niihin halutaan myös satsata sillä tavalla, että se maatalous, mitä meillä on, voi säilyä.

Erityisesti kannan huolta maitotiloista ja lihatiloista, koska, niin kuin arvon ministeri ja kaikki paikalla olevat kansanedustajat, jotka näyttävät olevan maatalouden asiantuntijoita, tietävät, meillä on maidon rasvaprosentit ja muut erittäin hyviä ja korkealuokkaisia ja liha on meillä myös korkealuokkaista. Meillä on maatalous vielä sillä tavalla oikealla, puhtaalla pohjalla, voi sanoa, perheviljelmäpohjalla, jossa eläintauteja on hyvin vähän. Eettinen korkeatasoinen hoito ja eläimistä huolehtiminen on ykkösiä, millä tavalla meillä asiaan suhtaudutaan. Sen vuoksi on tärkeää, että tällainen kestävä kehityksen mukainen hyvä maataloustuotanto voi täällä jatkua.

Olen myös esittänyt talousarvioaloitteen, että osoitettaisiin määräraha sijoittamiskokeilun käynnistämiseen Pohjois-Suomessa. Onhan näin, että sijoittamiskokeilua on kahdessa Norjan pohjoisessa läänissä kokeiltu ja siellä tulokset ovat olleet hyvin myönteisiä. Näin ollen, kun nyt Itä- ja Pohjois-Suomi ovat viime vuosina jääneet huomattavasti heikompaan osaan kuin eteläinen Suomi ja kasvukeskukset, niin näkisin, että koko Suomen etu olisi, että kokeilisimme jotakin tällaista uudenlaista aluepolitiikkaa, niin kuin sijoittamiskokeilu.

Tiedän, että vanhaan aluepolitiikkaan ei enää ole paluuta, siksi on haettava uusia muotoja. Miksipä tällaista muotoa, mikä esimerkiksi Norjassa toimii erittäin hyvin, ei voitaisi kokeilla meillä. Eihän lypsävää lehmääkään kannata tappaa, päinvastoin tulee hakea uusia mahdollisuuksia ja muotoja. Tämä on sellainen aloite, että uskon, että tuo pieni 4 miljoonan markan investointi tuohon kokeiluun varmasti monin verroin toisi siihen investoidut rahat takaisin ja näkyisi monenlaisena aineellisena ja henkisenä hyvinvointina, ei ainoastaan pohjoisessa Suomessa vaan myös koko maassa.

Toinen Lapin kannalta suuri kysymys, joka pystyttäisiin kyllä ihan muutaman miljoonan markan rahoituksella oikaisemaan, on taloudellisessa ahdingossa olevien luontaiselinkeinotilallisten toimeentulomahdollisuuksien turvaaminen. Tämä raju yhteiskunnallinen rakenneuutos, mikä nyt on ollut, koskettaa erityisesti luontaiselinkeinotilallisia. Moni heistä on joutunut vakaviin vaikeuksiin, niin kuin varmasti arvon ministerikin tietää. Sen vuoksi nyt olisi paikallaan alkaa miettiä, millä tavalla heidän kohdallaan voitaisiin toimia niin, että elämän ja työnteon edellytykset voisivat jatkua heidän kotiseudullaan pohjoisessa, ja millä tavalla voitai-

siin helpottaa näiden suuressa velkakierteessä olevien luontaiselinkeinojen harjoittajien tilannetta esimerkiksi korkoprosenttia alentamalla ja toisaalta myös velkojen anteeksiannon kautta.

Tästä on monenlaisia tutkimuksia myös tehty, kun asiaa on selvitetty, ja niidenkin pohjalta on nähtävissä, että nyt olisi pikaisesti ryhdyttävä toimenpiteisiin, että näiden ihmisten ahdinko voitaisiin oikaista ja heidän kohdallaan aikanaan tehdyt virheet tulisivat sitä kautta korjatuiksi ja oikaistuiksi. Yhteiskunnallinen muutos on ollut sen verran rajua, että tällaiset luontaiselinkeinojen parissa olevat eivät ole pystyneet sopeutumaan niihin muutoksiin, joita viime vuodet ovat heille tullessaan tuoneet.

Ehkä vielä loppuun, arvoisa puhemies, otan esille pari sellaista hanketta, jotka ovat eriteltyjä selkeästi Posiolle ja Rovaniemelle. Siihen voi vielä nostaa Ylitornion mukaan. On kysymys tällaisesta kuin kulttuurisesta tasa-arvosta. Meillähän Suomessa on ollut peruslähdekohtana ja -ajatuksena, voi sanoa, kunnia-asiana se, että huolehditaan koulutuksellisesta tasa-arvosta, siitä että jokaisella lapsella ja nuorella, koko ikäluokalla, on mahdollisuus saada peruskoulutus ja tasavertaiset mahdollisuudet sitä kautta kouluttaa itseään niin työelämän tarpeisiin kuin omaksi kehitykseksi ja kasvuksi.

Mutta kulttuurisen tasa-arvon toteutuminen on huomattavasti vaikeampaa johtuen siitä, että monet kulttuurilaitokset ovat toimineet erilaisen kannattavuusmittareiden pohjalta ja toisaalta esimerkiksi musiikkioppilaitoksia ja urheilukeskuksia on rakennettu suuriin taajamiin, suuriin kaupunkeihin, missä väkimäärää ja käyttöastetta on ollut enemmän. Ymmärrän kyllä tämän kehityksen, mutta nyt olisi myös huomioitava se, että esimerkiksi pohjoisessa Suomessa on monia kuntakeskuksia, joissa niin urheilurakentamiseen kuin kulttuurirakentamiseen olisi tarvetta, olisi ollut tarvetta jo pitkään. Ne tilat, missä siellä toimitaan, ovat puutteellisia.

Yksi sellainen asia, mikä viime aikoina on voimakkaasti noussut esille, on esimerkiksi jäähallien rakentaminen. On ollut melko mielenkiintoista, kun on voinut läheltä seurata sekä Helsingissä että Turussa ja Tampereella tapahtuvaa juniorityötä. Näissä suurissa kaupungeissa, pelkissä kaupungeissa, on enemmän jäähalleja kuin koko Lapissa yhteensä. Kuitenkin Lapissa jokaisessa kunnassa on toimivat jääkiekkoseurat, ja näin ollen siellä ajetaan satojen kilometrien päähän halleihin, jotta voidaan hallisarjaa

pelata. Kuitenkin kysymys on aivan pienistä panostuksista. Puhutaan puolen miljoonan ja miljoonan panostuksista, joita yhteiskunnalta ollaan hakemassa näihin hallihankkeisiin. Helsingin päässä esimerkiksi puhutaan kymmenkertaisista luvuista, puhutaan kymmenistä ja sadoista miljoonista.

Emme ole rakentamassa mitään Hartwall Areenoita emmekä Elysée Areenoita, vaan olemme rakentamassa sellaisia pieniä jäähalleja, jotka palvelisivat niitä tarpeita, mitä siellä on, joiden kokonaiskustannusarvio on noin 2—3 miljoonaa, josta summasta suurin osa tullaan rahoittamaan yksityisesti. Esimerkiksi Ylitornio on hyvä esimerkki. Siellä on vähän reilun 2 miljoonan suunnitelma, ja nyt jo miljoona markkaa on pystytty kokoamaan talousalueelta rahaa, eli ihmiset ovat todella sitoutuneet. Mutta myös se olisi nyt tärkeää, että julkinen valta ja valtio tulisi näissä asioissa vastaan ja helpottaisi rakentamista ja näyttäisi, että on myös mukana tukemassa investointitoimintaa pohjoisessa Suomessa.

Sen vuoksi olen uskaltanut jättää tällaiset aloitteet, ihan selkeästi nimetyt aloitteet, muuttaman jäähallihankkeenkin kohdalta, koska uskon, että hallitus haluaa, vaikka joululahjarahoja ei enää olekaan, antaa myönteisen signaalin pohjoisen ihmisille, että myös pohjoisesta Suomesta välitetään.

Mutta, arvoisa puhemies, lopuksi on sanottava rahoituksesta, ettei syöllisty siihen, että vain esittää menoja ja menoja. Olen esittänyt menoja, kun otetaan huomioon kaikki, mitä edellä puhuin, noin 100 miljoonan markan edestä, josta suurin osa menee alempitasoisen tieverkon kunnossapitoon ja yksityisteihin. Muut ovat olleet aivan muutaman miljoonan markan kokoisia rahoja. Eli noin 100 miljoonaa markkaa. Sillä ei rakenneta Kiasmaa, sillä ei rakenneta Hartwall Areenoita — Hartwall Areena on tietenkin yksityisellä rahoituksella rakennettu, täytyy sen kunniaksi sanoa — mutta tarkoitan, että niillä ei kovin suuria pytinkejä rakenneta. Kysymys on siitä, että ne olisivat henkisesti Lapille hyvin tärkeitä ja palvelisivat koko Lapin aluetta nämä investoinnit, joita olen hakenut, ja ne olisivat suurelta osalta ihan perusinfrastruktuuria.

Arvoisa puhemies! Kun kysytään, millä tavalla ne rahoitetaan, niin ne pystytään rahoittamaan, jos halua on. Tämä hallitus on pystynyt antamaan verokevennyksen hyvätuloisille ja on sitä kautta löytänyt rahaa niihin tarpeisiin, mitä

se on itse nähnyt tärkeiksi. Esimerkiksi ottamalla pois hyvätuoloisten verokevennys pystyttäisiin ei ainoastaan nämä aloitteet vaan monia monia muitakin rahoittamaan.

Sitten toiseksi on pakko sanoa, että ihmettelen kyllä tätä leikkauslinjaa, mistä ed. Aittoniemikin edellä puhui, esimerkiksi koskien eläkeläisiä. Näyttää siltä, että tällaista arvovalintaa ollaan valmiita tekemään, mikä romuttaa jo olemassa olevaa järjestelmää. Ollaan valmiita leikkaamaan eläkeläisiltä eläkkeen pohjaosaa ja toimimaan tällä tavalla, joka ei tässä tilanteessa kyllä nosta ihmisten tulevaisuudenuskoa eikä luo sellaista toivon näköalaa, mitä tarvittaisiin. Sen vuoksi, näiden ikävien leikkauspäätösten vastapainoksi, tarvitsisimme muutaman positiivisen näköalan, muutaman perusinvestoinnin, mikä osoittaisi ihmisille, että tässä maassa on tarkoitus asua ja elää myös tulevaisuudessa ja rakentaa tätä kestäväällä tavalla, jotta tulevaisuuden sukupolvet, meidän lapsemme ja nuoremme, voisivat elää ehyyttä ja turvattua elämää tässä kauniissa isänmaassa.

Ed. A l h o : Arvoisa puhemies! Ei voi muuta kuin sanoa, että kyllä tiukan finanssipolitiikan tie tulee olemaan totisen kivinen, vaikka näköpiirissä ei muuta vaihtoehtoa tule olemaan Suomen aloittaessa Raha- ja talousliiton jäsenenä vuoden alusta. Kun vielä muistaa senkin, että valtion velan maksamisessa riittää urakkaa pitkälle tulevaisuuteen, niin eihän siinä edes ennustaja tarvitse olla, kun voi nähdä, että ne keinot, joilla taloutta, työllisyyttä, vakautta ja ennakoitavuutta voidaan hoitaa, ovat nimenomaan finanssipolitiikan keinovalikoimassa. Finanssipolitiikassa ei varmasti päästä tiukkaan linjaan, ellei pystytä tekemään rakenteellisia säästöjä. Nämä rakenteelliset uudistukset ja säästöt eivät oikein ole onnistuneet tälläkään hallituskaudella, vaikka niille periaatteessa piti olla aika paljon tilausta laman jäljiltä.

Otan esimerkkinä kannustinloukut, joita hattuittiin purkaa, joista tehtiin valmistelutyötä kuitenkin niin, että se oli jo alun pitäen sillä tavoin poliittista, että eduskunnalle ei koskaan esitettykään niitä vaihtoehtoja taikka pyrkimyksiä, joilla kannustinloukkuja olisi voitu purkaa tehokkaammin. Vain ne esiteltiin, joilla oli poliittisia edellytyksiä edetä.

Kannustinloukuthan olivat syntyneet tulonsiirtojen ja verojärjestelmän varsin mutkikkaan kehitysvaiheen tuloksena niin, että kukin hallinnonala oli kehittänyt omia järjestelmiänsä, ilman

että oli osattu tai jaksettu ottaa riittävästi huomioon kytkentöjä muihin järjestelmiin ja erityisesti yhteisvaikutuksia.

Kannustinloukkuja on monenlaisia, ja kun niitä ryhdyttiin purkamaan, nähtiin hyvin tarpeelliseksi yhteisesti työttömyysloukun purkaminen. Olihan se hyvin perusteltua siitä näkökulmasta, että Suomessa joukkotyöttömyys kasvoi laman aikana ennennäkemättömiin mittasuhteisiin. Tuloloukkujen osalta lähdettiin purkamaan erikoisesti päivähoidon aiheuttamaa ongelmaa perheille, joissa tulonlisäys käytännöllisesti katsoen ei koskaan tullut perheen hyödyksi päivähoitomaksujen samalla nousussa.

Miten tässä onnistuttiin? Mitä tulee tuloloukkuihin, niin niitten osaltahan eduskunta ei hyväksynyt juuri lainkaan niitä ajatuksia, joita kannustinloukkutyöryhmällä oli. Uudistuksen piti olla myös kustannusneutraali vaikutuksiltaan. Kuitenkin eduskunta poisti esimerkiksi vähimmäismaksun, josta syystä päivähoito subjektiivisena oikeutena rasittaa varsin paljon tänä päivänä julkista taloutta, ja tasamaksuajattelu, jonka piti purkaa nimenomaisesti veroprogression yhteisvaikutusta, ei toteutunut. Tämän kehityksen taustat ovat kovin ymmärrettävät, mutta jos ollaan tosissaan rakenteellisten uudistusten tiellä, yksinkertaisesti täytyy olla uskallusta ottaa näitäkin askeleita.

Työttömyysloukkutilanteet olivat kuitenkin myöskin tuloloukkutyöryhmän kannalta olenaisempi asia. Kun katsotaan, miten niitten yhteensovituksessa on voitu onnistua, jotta palkkatyön tekeminen työttömyysturvan ohella tulisi kannattavaksi, voidaan sanoa, että nyt ollaan tilanteessa, jossa pienetkin lisäansiot jättävät jotakin tekijänsä käteen. Kynnyspalkat, jotka ovat tässä tarkastelussa olennainen käsite, ovat alentuneet useimmissa perhetilanteissa jopa usealla kymmenellä prosentilla.

Tässä mielessä voi sanoa, että ainakin jotakin on jäänyt käteen. Tällä tiellä pitäisi jatkaa ja nyt pitää huoli siitä, että tämän kaltainen yhteisvaikutusten tarkastelu tulonsiirtojärjestelmän ja verojärjestelmän kesken tulee olemaan pysyvää lainsäädäntökäytäntöä myös tulevaisuudessa. Muutoin joudutaan tilanteisiin, joissa tiukka finanssipolitiikka aiheuttaa kustannuksia, toisin sanoen tilanteita, joissa säästöpolitiikka aiheuttaa kustannusten pullistumista toisaalla, esimerkkinä vaikkapa ennalta ehkäisevän terveydenhuollon kannalta tärkeä diabeetikkojen välineiden maksuton jakelu. Jos siitä luovutaan, on päivänselvä asia tietysti, että kustannuksia muu-

alta aiheutuu pidempinä hoitoaikoina ja vaivaloisempina tautitilanteina.

Tämä kuitenkin osoittaa sen, että kyllä on aika paljon tekemistä, jos yritetään sopeuttaa poliittinen päätöksenteko ja resurssien allokointi tiukan finanssipolitiikan maailmaan, eikä siitä päästä syyttelemällä tai uskomalla, että valtiovarainministeriössä olisi jotenkin erityistä pahaa tahtoa hyviä ihmisiä kohtaan. Kysymys on vain siitä, että poliittiset intohimot ja talouden faktat on joskus vaikea sovittaa yhteen. Ennen kaikkea siihen tarvittaisiin kuitenkin rohkeutta, ja sitä on joskus enemmän, joskus vähemmän.

Toinen asia, josta ajattelin puhua lyhyesti tässä yhteydessä, on budjetin valmisteluun liittyvät puheenvuorot, joita on käytetty. On sanottu, että budjettiriihikäytännöstä pitäisi voida luopua kokonaan, koska valtiovarainministeriö on pystynyt sopimaan kunkin sektoriministeriön kanssa keskeiset budjettiin liittyvät kysymykset. Tämä olisi aika onneton johtopäätös, koska kyllähän tietysti myös tiukan finanssipolitiikan oloissa valtioneuvoston kollektiivina täytyy pystyä strategiseen johtamiseen. Tällä hetkellä ei ole oikeastaan mitään sellaista tilannetta tai tilaisuutta, jossa hallitus kokonaisuudessaan voisi käydä läpi kunkin alueen tärkeysjärjestyksen ja katsoa yhteensovitusvaikutuksia.

Näin ollen pitäisikin budjettiriihikäytäntöä ehkä muokata enemmän sellaiseksi, että siellä voitaisiin esitellä oman hallinnonalan tärkeitä valintoja, katsoa yhteisiä projekteja ja päättää tärkeysjärjestyksestä ja jättää varsinainen tekninen budjetin toteuttaminen todellakin kahdenkeskiseksi keskusteluksi. Mutta tähän merkitsisikin sitä, että politiikka palaisi politiikkaan ja politiikka ottaisi aloitteellisuuden myös finanssipolitiikan arkkitehtitoiminnassa, sen sijaan että se nyt jää aika pitkälti virkamiesvaltaiseksi.

Kolmas asia, josta aion lyhyesti tässä yhteydessä puhua, on kotitalouksien kotipalveluyrittämisen kokeilu. Täällä on keskustan puolelta käytetty varsin monia puheenvuoroja, joissa on sanottu, että nimenomaisesti juuri veromalli tulisi toteuttaa ja laajentaa koko maahan.

Jos nyt kuitenkin tässäkin maltettaisiin mieltä sillä tavalla, että jaksettaisiin ottaa selvää faktoista. Ajatuksena kotipalveluyrittämisessä ja kotitalouksien helpottamisessa kotivelvollisuuksissa oli se, että aika vähän modernissa yhteiskunnassa tarvitaan kotiapulaisia tai vastaavia kokopäivätoimisia työntekijöitä, vaan kysymys on siitä, että koteihin tarvitaan palveluita ja pal-

veluiden hinta ratkaisee, ostetaanko niitä palveluita vai ei, ja luonnollisesti sekin ratkaisee, onko palvelutarjontaa.

Nyt kotipalveluyrittämistä on voitu kokeilla puolentoista vuoden ajan ja voidaan jo tällä hetkellä nähdä, että kokeilu on siinä mielessä onnistunut, että yrityksiä, jotka ovat rekisteröityneet tälle alueelle, on syntynyt hyvin nopeasti. Niitä on tällä hetkellä Itä- ja Länsi-Suomen alueella, missä on yritystukimalli, noin 1 200 yritystä, ja varmaa on, että myös pääkaupunkiseudulla, jos katsoo ihan puhtaasti esimerkiksi uusia osuuskuntia, samantapaisia kotipalvelun ja hoiva-alan yritysmuotoja on syntynyt tavattoman paljon. Rahaa tähän ei ole kovinkaan paljon kulunut, mutta sitä vastoin jo nyt voidaan nähdä, että yritystukimallia on käyttänyt yli 12 000 perhettä tänä vuonna, 15 000 kaiken kaikkiaan. Näin on voitu ostaa 300 000 työtuntia, joita on tuettu. Eli malli toimii hyvin.

Kun Etelä-Pohjanmaan maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus on teettänyt tutkimuksen Kotitalouksien kokemukset kotitaloustyön tuesta, se on osoittanut varsin selvästi sen, että kotitaloudet ovat varsin tyytyväisiä malliin sen yksinkertaisuuden vuoksi ja ennen kaikkea siitä syystä, että se tulee myöskin ikääntyneitä ihmisiä vastaan. Tämähän oli se keskeinen argumentti nimenomaisesti juuri yritysmallin puolesta. Verohyöty ei koskaan tule välittömästi, vaikka ennakonpidätysmuutoksen tekisikin. Ennakonpidätysmuutoksia oli esimerkiksi tehty viime kesänä vasta 119. Toisin sanoen se on selvästi jälkikäteen malli. Silloin tietysti ikääntyneiden vanhusten, jotka joutuvat avopalveluiden puutteen vuoksi ehkä tarpeettomastikin hakeutumaan laitoshoitoon sen vuoksi, että apua kotiin ei ole saatavissa, palvelukysyntään luonnollisesti mallilla on erittäin paljon vaikutusta.

On selvää, että kotitalouksissa on piilevää kysyntää. Olennaista on se, että näillä malleilla, kummallakin, pystytään luomaan kotipalveluyrittämiselle yritystarjontaa ja että kokeilun aikana voitaisiin myöskin hellittää hiukan sillä tavalla tunti- ja korvausrajoja, että kun on voitu nähdä, että määrärahat varsin hyvin riittävät, kokeilu voisi myös laajentua tätä kautta. Myös tiedottamiseen kannattaisi edelleen panostaa. Varsin monet perheet eivät vielä tiedä, saatikka yrittäjätkään, siitä, mitä tämä käytännössä heidän osaltaan tarkoittaisi, siitä huolimatta että työvoima- ja elinkeinokeskuksissa ja verohallinnonkin piirissä on kyllä panostettu tähänkin asiaan.

Uskon, että tämä on kuitenkin modernissa palveluyhteiskunnassa oikea tie yksityisen palveluyrittämisen kehittämiseksi ja uusien työpaikkojen löytämiseksi. Totta kai tämä myös merkitsee sitä, että yrittäjien sosiaaliturvakysymykset ja työttömyysturvakysymykset täytyy ratkaista. Muutoin on aika vaikea kannustaa esimerkiksi hoiva-alan ammattilaisia ottamaan yrittämisen riski.

Arvoisa puhemies! Olen lähete keskustelussa jo puhunut tarkemmin taloustilanteesta ja näen, että kovinkaan suuria muutoksia siihen arvioon ei ole tarvetta tehdä. Pitäisin kuitenkin hyvin olennaisena edelleen sitä, että kun budjettikäytäntöä kehitetään, lähdetäisiin nimenomaisesti sellaisesta strategisesta ajattelusta ja projekti-kohtaisesta työskentelystä, joka mahdollistaa erilaisten vaikutusten yhteensovittamisen. Silloin ei missään tapauksessa voida tehdä budjetista teknistä määrärahojen keräämistoimenpidettä, vaan sen täytyy olla selkeä poliittinen keskustelu siitä, mitä halutaan, millä välineillä ja miten yhteensovitetaan eri ministeriöiden pyrkimykset. Tätä kautta politiikka todellakin joutuu ottamaan aloitteellisen roolin, mikäli halutaan selvittää niin, että tiukan finanssipolitiikan oloissa valintoja voidaan tehdä ja päästä yhden vaihtoehdon politiikasta eroon useiden vaihtoehtojen punnintaan.

Ed. Laitinen: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemelle joululahjarojoista. Ed. Al-Nissilä samasta eduskuntaryhmästä totesi aikaisemmin tänään ja taisi todeta myöskin eilen sen, että Lipposen hallitus on palannut vanhalle tielle ja ottanut käyttöön joululahjarahat ja jakaa niitä sitten eri tarkoituksiin. Hän tuomitsi niiden käytön, ja te, ed. Aittoniemi, olette nyt vaatimassa samanlaista käytäntöä otettavaksi valtion talousarvion käsittelyn yhteyteen. Me emme jaa tässä mitään joululahjarojoja vaan kohdennamme tarpeeseen niitä määrärahoja, mitä yhteisesti hallituksessa on sovittu.

Arvoisa puhemies! Työttömyyskehityksen ja velan kasvun pysäyttämisen ohella on kyetty keventämään palkansaajien verotusta hallitusohjelman mukaan koko vaalikauden aikana. Kun mukaan otetaan ensi vuodelle esitetyt verohelpotukset, ansiotulojen verotus kevenee vuosina 1996—99 yhteensä 16,2 miljardia markkaa. Ensi vuoden kevenykset ovat runsaat 3,8 miljardia markkaa, kun mukaan lasketaan sosiaalivakuutusmaksuihin tehdyt lievennykset. Koko vaalikauden aikana tehdyt kevenykset on lisäksi

kohdennettu hallitusohjelman mukaisesti pieni- ja keskituloisille.

Talousarvioesitys pohjautuu edelleen suhteellisen voimakkaan kasvun jatkumiseen. Lähinnä keskustan taholta tätä on jo ehditty epäillä ja esitetty, että budjetin perusteet eivät ole realistisella pohjalla. On myönnettävä, että tällekin näkemykselle löytyy omat perustelunsa, mutta samalla on ihan ehdottomasti todettava, että asioiden tarpeeton mustamaalaaminen ei ole kenenkään edun mukaista, ei edes Suomen keskustan. On toki syytä samalla tunnustaa ne riskit, jotka sisältävät Venäjän ja Aasian maiden talouksien ongelmien heijastumiseen myös meille Suomeen.

Viileän harkinnan ja luotettavan, aidon, käytettävissä olevan aidon tiedon pohjalta tehty analyysi tukee kuitenkin budjetin mukaista näkemystä eli suhteellisen vahvan kasvun jatkumisesta. Perustelut kasvun jatkumiselle löytyvät pääosin kotimarkkinoilta.

Rakentamisen osalta ei ole ollut eikä ilmeisesti lähiaikoina tulekaan sellaista tietoa, joka ennakoisi tuotannon kasvun olevan merkittävästi hidastumassa ensi vuoden aikana. Alan yrittäjät näkevät toimialan näkymät varsin valoisana. Rakentamisen ja koko kotimarkkinoiden työllisyyden voi tällä perusteella olettaa paranevan ja olevan siten talousarvioesityksen linjan mukainen, hyvinkin niin. Pelkästään rakentamiseen ja sitä palveleviin toimintoihin ennakoidaan syntyvän ensi vuonna edelleen kohtuullisesti uusia työpaikkoja. Hyvä niin.

Myös muilla kotimarkkina-aloilla viimeaikainen ja luotettavasti ennustettavissa oleva tulevaisuus näyttää rakennusalan kanssa yhdenmukaiselta. Kuluttajien suhdanneodotukset näyttävät pysyvän uusimpien tietojen mukaan edelleen hyvin vahvoina. Tältä osin talousarvioesityksessä ennakoitua verotulojen kasvua voidaan pitää itse asiassa, niin kuin aikaisemmin täällä sanoin, hyvin maltillisena. Sitä olisi voitu jopa hivenen korottaa ja muun muassa sillä tavoin rahoittaa evomäärärahojen korotukset.

Lisääntynyt kotimainen kulutus heijastuu väistämättä koko alaan parantuneena työllisyyskehityksenä, jolloin vastaavat työttömyysturvamenot pienenevät ja valtion tuloverotuotot tietenkin kasvavat.

Arvoisa puhemies! Ed. Esko Aho, keskustapuolueen puheenjohtaja, hyökkäsi täällä eilen käydyssä keskustelussa voimakkaasti kokoomusta vastaan syyttäen puoluetta työreformista. Hyökkäyksen ydin oli se, että keskustan työreformin sisältö ei ole lainkaan niin pitkälle mene-

vä paikallisen sopimisen osalta kuin kokoomuksen vastaava ohjelma. Ed. Ahon ja keskustan traumaattinen työreformi on muuttunut painajaiseksi esittäjänsä käsissä.

Syylisiä sen sisältöön ei kuitenkaan voi löytää muualta kuin keskustan omasta piiristä. Puoluejohtaja Ahon esiintymisestä tuli mieleen se, että hän halusi kertoa koko Suomen kansalle olevansa työreforminsa kanssa totaalisen väärässä, mutta samalla painottaen, että ovat ne muutkin sitten väärässä.

Kokoomuksen työelämän ohjelma on kuitenkin painottunut selvästi enemmän sopimusyhteiskunnan ja kolmikannan kunnioittamiseen kuin keskustan työreformi. Paikallista sopimista halutaan, mutta, mutta, mutta, ed. Aittoniemi, työehtosopimusten kautta toteutettuna. (Ed. Aittoniemi: En minä kannata työreformia!) Keskustan ajatelmät lähtevät vastakkainasettelun lähtökohdista sekä lainsäädännön käyttämisestä pakottamiseen sellaiseen toimintaan, mitä ei työpaikalla toteutettuna voida kutsua enää paikalliseksi sopimiseksi, ei missään tapauksessa.

Tällä vaalikaudella on työelämää pystytty kehittämään kolmikantaisella valmistelulla enemmän kuin ehkä aikoihin. Tästä esimerkkeinä ovat muun muassa työaikalainsäädäntö ja kaksi poikkeuksellisen laajaa tulopoliittista ratkaisua. Tässä toiminnassa myös kokoomus on ollut mukana. Särö kokoomuksen muuten omaksumalla yhteistyön linjalla on ollut se, että esillä ollut ja tänään hyväksytty työaikalakien muutos ei sujunut kolmikantaisen valmistelun puitteissa, kuten muun muassa työministeri Liisa Jaakonsaari vielä viime metreillä esitti.

En halua missään tapauksessa tässä omassa puheenvuorossani tuoda korostetusti esille kokoomuksen yhteistyötä ammattiyhdistysliikkeen ja kolmikantaan nähden, mutta sillä on joka tapauksessa selkeä ero keskustan työreformiin. Keskusta haluaa aivan ehdottomasti lainsäädännön pohjalta romuttaa suomalaisen sopimusyhteiskunnan kannalta välttämättömän kolmikantayhteistyön, kuten viime vaalikaudella nähtiin. Tiedän sen, että pikkuisen myös kokoomuksen taholla tämmöisiä pyrkimyksiä on, mutta joka tapauksessa tällä hallituskoalitiolla ei ole semmoisia ongelmia ja ristiriitoja ollut kuin esimerkiksi viime vaalikaudella keskustan toimesta työelämään nähden keskustajohtoisen hallituksen ja opposition välillä oli.

Arvoisa puhemies! Asuntotuotannon osalta muutama sana. Nyt valtiovarainvaliokunta esittää, että myöntämisvaltuudet voidaan käyttää jo

vuoden alusta eli 6,9 miljardia markkaa, mikä sinänsä on tavattoman hieno asia. Nyt vain, kun päätöstä käytäntöön sovelletaan ja toteutetaan, tulisi ihan ehdottomasti huomioida kasvukeskukset, ja tässä tarkoituksessa, kuten lähetekeskustelussa esille toin, tavattoman tärkeätä on huomioida myös esimerkiksi Keski-Suomessa Jyväskylän seudun kasvu ja se muuttoliike, mitä Jyväskylän seudulle on toteutunut. Me tarvitsemme Jyväskylässä, Jyväskylän seudulla, huomattavasti suurempaa osuutta Aran myöntämisvaltuudesta kuin tähän saakka.

Liikennemäärärahojen osalta on todettava se, että infratyöryhmän esitykset, ministerityöryhmän esitykset, tyydyttävät Keski-Suomea. Siellä on kaikki meille tärkeimmät hankkeet sisällä. Ed. Kankaanniemi on varmasti tutustunut näihin asioihin. Kaikki tärkeimmät tiehankkeet ovat siellä sisällä. Me uskomme vahvasti siihen, että jos ja kun erityisesti sosialidemokraatit ovat seuraavienkin vaalien jälkeen hoitamassa asioita, ne tulevat myöskin pitkästä ajasta toteutetuiksi.

Perustienpidon määrärahat ovat pudonneet valitettavasti, mutta uskon vahvasti siihen, että niitä on välttämätöntä korottaa siten, että perustienpidon osalta hoidetaan myös asiat siihen suuntaan, että alueellinen tasa-arvo toteutuu. Raideliikenteen osalta on välttämätöntä toteuttaa Tampere — Jyväskylä-radnan oikaiseminen, mikä merkitsisi silloin sitä, että nopeat rautatieyhteydet Helsingistä Jyväskylään toteutuisivat, mikä merkitsisi sitä, että noin 2 tuntia 20 minuuttia kestäisi matka Helsingistä Jyväskylään ja päinvastoin, siis tämä juna-aikataulu toteutuisi.

Yksityisteiden osalta me kävimme kovan kamppailun siitä, lisätäänkö yksityisteiden määrärahoja. Nyt niitä ollaan sitten lisäämässä 15 miljoonaa markkaa. Tältä osin jälleen kerran käy niin, että keskustan vastalauseen pohja heikkenee.

Lentoliikenteen kasvu on ollut tavattoman voimakasta. Se näkyy erityisesti kasvukeskuksissa, kuten Jyväskylässä. Tässä mielessä on täysin välttämätöntä, että Jyväskylän lentoasemaa kehitetään nykyaikaa vastaavaksi joko niin, että rakennetaan uudet toimitilat, tai sitten saneerataan vanhat tilat huomioiden rahtilentoliikenteen tarpeet.

Arvoisa puhemies! Kauppa- ja teollisuusministeriön päaluokan osalta Tekesin määrärahat kehittyvät hyvään suuntaan, mutta Tekesin määrärahoja tulisi myös käyttää kotimaisen puolus-

tusvälineteollisuuden tutkimus- ja tuotekehityshankkeisiin. Nythän tämä mahdollisuus avataan ja sitä pitää myös käyttää hyväksi.

Telakkatuen osalta valtiovarainvaliokunnan mietinnössä todetaan se, että tilausvaluuksia voidaan käyttää myös ensi vuoden puolella, hyvä niin. Se mahdollistaa sen, että meidän telakateollisuutemme pystyy tukipolitiikan osalta kilpailemaan myös muun eurooppalaisen telakateollisuuden kanssa.

Kuljetustuen osalta hallitus esitti, että kuljetustuki lakkautetaan ja laki kumotaan. Ensi vuodelle olisi varattu vain noin 8 miljoonaa markkaa. Valtiovarainvaliokunnassa oltiin kuitenkin sitä mieltä, että kuljetustukea jatketaan ja että kuljetustuen osalta varataan sama määräraha kuin tänä vuonnakin, 16,3 miljoonaa markkaa. Kuljetustuestahan lähes puolet tulee Pohjois-Pohjanmaalle.

Vielä puolustusministeriön hallinnonalalta todettakoon se, että ajoin henkilökohtaisesti erittäin voimakkaasti sitä, että kotimaiselle puolustusvälineteollisuudelle olisi hallituksen esityksestä poiketen lisätty 50 miljoonaa markkaa, mutta valitettavasti hallituspuolueiden ryhmäpuheenjohtajat pääsivät peukaloimaan tätä hommaa ja supistivat turvallisuus- ja puolustusjaoston esitystä 50:stä 10 miljoonaa markkaan, valitettavasti näin. Kotimainen puolustusvälineteollisuus on joka tapauksessa sellaisessa tilanteessa, että viimeistään ensi vuoden ensimmäisessä lisätalousarviossa joudutaan niitä määrärahoja lisäämään. Muutoin joudutaan kapasiteettia supistamaan.

Poliisien määrärahojen osalta esitimme, että poliisien määrärahoja lisätään 30 miljoonaa markkaa. Se on hyvä asia, mutta täysin riittämätön. Tämä käytännössä merkitsee sitä, että myös poliisien toiminnan turvaamiseksi tarvitaan ensi vuoden ensimmäisessä lisätalousarviossa lisäämäärärahoja. Kuten lähetekeskustelussa totesin, kalustohankintamäärärahat ovat sellaisia, joihin myös tulisi näitä varoja kohdentaa. Esimerkiksi Keski-Suomessa meillä on useita sellaisia poliisipäällikköalueita, joissa joudutaan valitettavasti käyttämään henkilökohtaisia ajoneuvoja, kun ei ole riittävästi kalustoa.

Ed. O. S i i m e s : Arvoisa puhemies! Sateenkaarihallituksen vaalikauden viimeinen budjettiesitys on eduskunnan käsissä elänyt. Menoja ja tuloja on lisätty. Kukaan ei kuitenkaan ole onneksi halunnut luopua hallituksen esityksestä lopettaa valtion lisävelkaantuminen vihdoinkin ensi

vuonna. On korkea aika lopettaa syöminen tulevien veronmaksajasukupolvien rahoilla.

Valtiontaloutta rasittavat edelleen työttömyydestä aiheutuvat välittömät ja välilliset kustannukset siitä huolimatta, että työttömyystilanne on hallituskauden kuluessa parantunutkin merkittävästi. Paljon turhaa energiaa kulutetaan silti työttömyyden puolittamisantran hokemiseen ja toisaalta kinasteluun siitä, kenen tilastot ovat oikeita ja kenen väärä. Tilastojen tutkailun asemesta pitäisi pohtia uusia keinoja työttömyyden vähentämiseksi sekä arvioida nykyään käytössä olevia keinoja kriittisemmin niiden tehokkuuden ja tuloksellisuuden mukaan. Työllisyyskoulutuksessa on järjeistämisen varaa. Palkkaperusteisten työllistämistukien vaikuttavuus henkilön työllistymiseen on luvattoman heikko. Paikoitellen jopa kaksi kolmasosaa joidenkin työllistämistoimenpiteiden kohteina olleista päättyy varmuudella takaisin kortistoon.

On myös syytä miettiä, miksi työvoimapula pahenee kaiken aikaa, vaikka työttömiä on ainakin tilastojen mukaan kortistossa joukoittain.

Onko jokin yhteiskunnassamme vinossa, jos työ ei kelpaa? Mielestäni on. On myös väärin kieltää keskustelu työhaluttomuudesta ja sen syistä, sillä ongelma on todellinen eikä poistu, ellei siihen voida puuttua. Työhaluttomuuden tunnustaminen ongelmana ei tarkoita kaikkien työttömien leimaamista. Ei kuitenkaan voi olla rehellisten työtä haluavien työttömienkään etu, että työttömyysturvan väärinkäyttö sallitaan vaieten.

Työhaluttomuuden selitykseksi tarjotaan usein työnteon taloudellista kannattamattomuutta. On laskelmia, jotka selvästi osoittavat, kuinka keskipalkkaisen työn vastaanottaminen tosiasiallisesti alentaa perheen käteen jäävän ansion määrää. Ei voi olla yhteiskunnan kannalta järkevää passivoida yksilöitä negatiivisilla talouskannustimilla. Tilanteen korjaamiseksi on jatkettava maksujen progression vähentämistä, kevennettävä tuloverotusta kaikissa tuloluokissa ja myös tarkasteltava tulonsiirtojen tasoa suhteessa palkansaajien ansioihin. Tällä vaalikaudella tuloverotusta on kevennetty 13 miljardilla, mutta se ei riitä. Ansiotulojen verotusta on edelleen kevennettävä. Sen sijaan palkansaajan osuutta ansiosidonnaisen työttömyysturvan rahoituksesta tulisi kasvattaa ja kehittää järjestelmää entistä vakuumuustyyppisemmäksi.

On hyvä, että työssäoloehdon karttumisesta on tänä syksynä keskusteltu kriittisesti, sillä kaikenlainen ansiosidonnaisella työttömyysturvalla

keinottelu on voitava estää. Ei pidä olla mitään automaattia, jossa varsinaista työtä tekemättä pystyy aina uusimaan ansiosidonnaisen työttömyysturvan juoksemisen.

Jos työttömyyteen halutaan todella puuttua, on puututtava myös yritysten toimintaedellytyksiin ja työllistämismahdollisuuksiin sekä halukkuuteen. Liian korkeat työllistämiskustannukset ovat tällä hetkellä yksi työpaikkojen synnyn este. Työnantajan maksettavaksi tulevia työvoiman sivukustannuksia on leikattava. Lisäksi lainsäädäntöä on yksinkertaistettava ja niin kutsuttuja joustoja lisättävä. Täällä vastikään hyväksytyt järjestäytymättömien työnantajien oikeus noudattaa yleissitovan työehtosopimuksen muitakin kuin itselleen epäedullisia kohtia oli askel oikeaan suuntaan, mutta liian pieni askel. Työnantajien mahdollisuuksia paikalliseen sopimiseen on lisättävä.

Työelämää säätelevässä lainsäädännössämme on ollut ja on valitettavasti edelleen se perusajattelun ongelma, että työntekijöitä heikompana osapuolena pyritään suojaamaan niin innokkaasti, että se usein koituu tosiasiasa monen työntekijän vahingoksi. Kollektiivisesti työttömien vahinkohan on, jos työllistämisestä Suomessa tehdään niin kallista ja vaikeaa, etteivät yritykset enää työllistä, vaan enemmän siirtävät tuotantonsa ulkomaille.

Hyvä esimerkki liian pitkälle menneestä työntekijän suojelusta on mielestäni jokin aika sitten hyväksytty laki nuorista työntekijöistä, jossa koululaisten oikeutta tehdä loma-aikoinaan palkkatyötä rajoitettiin entistä tiukemmin. Nuoren työntekijän suojaksi tarkoitettu laki siis estää häntä itseään arvioimasta työntekonsa määrää. Yhteiskuntako tietää yksilöä paremmin, mikä määrä työntekoa kullekin on hyvästä? Ahdistava ajatus. Mielestäni yksilön vapautta päättää omasta elämästään on kunnioitettava.

Samalla olisi ihmisille kuitenkin luotava mahdollisuus myös kantaa vastuuta sekä omasta elämästään että niin halutessaan myös perheensä jäsenistä. Kaikki eivät haluaisi sysätä lapsiaan tai vanhempiaan tai sairaita perheenjäseniään yhteiskunnan laitoksiin, vaan hoitaisivat läheisensä mieluummin itse. Tänä päivänä siihen ei usein kuitenkaan ole taloudellisia mahdollisuuksia. Ei yksinkertaisesti ole varaa jäädä kotiin hoitamaan läheistään, vaikka haluaisikin. Kuitenkin kotona tehtävän hoitotyön tukeminen olisi yhteiskunnallekin taloudellisesti kannattavampaa kuin kalliiden laitospaikkojen täyttäminen.

Arvoisa puhemies! Samalla kun yhteiskun-

tamme passivoi ja holhoaa yksilöitä, se laiminlyö perustehtäviään muun muassa turvallisuuden ylläpidossa. Poliisin määrärahojen lisääminen ei vielä riitä kansalaisten turvallisuuden takaamiseen. Valvonta on tärkeää ja poliisin resurssit turvattava, mutta sen lisäksi olisi rikosten seuraamusjärjestelmään saatava muutoksia. Ei voi olla niin, että nuoret rikoksenteelijät saavat vuosikausia rötöstellä saaden vain ehdonalaisia, jotka eivät tunnu missään, tai sakkoja, joita he eivät varattomina kuitenkaan maksa. Ei ole kansalaisten oikeustajun mukaista, että vakavista ja jopa raaoista henkirikoksista selviää parin vuoden istumisella ja niin kutsutut ekoterroristit livahtavat pääsääntöisesti kuin koirat veräjistä jopa täysin rangaistuksitta vakavistakin yrittäjien liiketoiminnan vahingoittamis- ja tuhoamisiskuitaan. Mielestäni on erittäin huolestuttavaa, jos yhteiskunta aletaan kokea sekä turvattomana että epäoikeudenmukaisena.

Arvoisa puhemies! Turvallisuuden parantamisessa, kannustavuuden lisäämisessä ja holhoksen vähentämisessä onkin jo haasteita seuraavalle vaalikaudelle, varsinkin kun samalla olisi valtion velkaa syytä ryhtyä lyhentämään.

Ed. R o s e n d a h l : Puhemies, värderade talman! Detta är regeringens sista budget och samtidigt Finlands första Emu-budget trots att beloppen ännu är uttryckta i mark. Regeringen lämnar ifrån sig en budget som inte längre behöver finansieras med nya lån, utan som visar ett litet överskott. Också utgifterna för låneräntorna uppgår till nästan 29 miljarder mark. Ännu i årets budget uppskattades statsekonomins nettofinansieringsbehov till cirka 15 miljarder mark, som visserligen minskat till 9 miljarder mark tack vare intäkterna från aktieförsäljning från statsbolagen.

Puhemies! Meidän on luonnollisesti tavoiteltava budjettilyijäämää, jotta voisimme luoda valtiontalouteen puskurin, joka varmasti on tarpeen pienelle, suhdanteille herkälle kansantaloudelle Emu-raameissa. Ajanjaksoina, jolloin kasvu on nopea, tarvitaan tiukkaa otetta valtiontaloudesta. Julkista velkaa kaunistellaan sosiaaliturvahaston varoilla, jonka ylijäämä kuitenkin menee tulevaisuuden eläkkeiden maksamiseen, minkä vuoksi sitä ei voida käyttää suhdanteita tasaavana puskurina. Rahastointitahtia voitaisiin kuitenkin vaihdella suhdanteiden mukaan.

Työttömyyden alentaminen vuoden 1994 huipputasolta ensi vuoteen parantaa talousarvi-

on tasapainoa 20 miljardilla markalla, ilman että on otettu huomioon parantuneen työllisyyden dynaaminen vaikutus muun muassa kulutukseen. On selvää, että jatkuvasti parantunut työllisyys talouskasvun siivittämänä on ratkaisevaa entisestään kohentuneelle talousarvion tasapainolle ja verohuojennuksille. Usko, että verohuojennukset rahoittavat itse itsensä, on kuitenkin jäänyt todistamatta. Niitä onkin käytettävä varoen, jotta jokainen verohuojennus voidaan tarvittaessa rahoittaa säästöillä tai muilla tulolähteillä.

Talouskasvu johtuu, kuten tunnettua, voimakkaasti kasvaneesta viennistä kauppataseen noin 50 miljardin markan ylijäämiseen. Tästä huolimatta työllisyyden rakenteelliset ongelmat ovat jääneet ratkaisematta. Työllisyyttä voidaan parantaa vain siten, että työn tekeminen tehdään sosiaalivakuutuksia kannattavamiksi. Toisin sanoen työstä pitää jäädä aina enemmän käteen kuin avustuksista. Niin kutsuttua verokiilaa on tämän vuoksi edelleen vähennettävä.

Ammattikoulutus on sopeutettava paremmin elinkeinoelämän koulutetun työvoiman muuttuneisiin tarpeisiin niin, että työvoiman puutetta ei pääse syntymään kasvualoilla. Palveluolajien työllisyyttä olisi helpotettava alentamalla yritysten oman työvoiman arvonlisäveroa. Työmarkkinajärjestöjen olisi työsopimusjärjestelmän puitteissa kehitettävä paikallista sopimusjärjestelmää yritystasolla joustavampaan suuntaan suhdanteet ja yritysten tilauskanta huomioon ottaen.

Pyrkimys ansiotulojen progressiivisen veron alentamiseen ei saa johtaa siihen, että kokonaisveroaste nousee, kun rasitus siirretään kunnallisveroon, kiinteistöveroon, pääomaveroon ja epäsuoraan verotukseen. Suomessa on jo nyt hyvin korkea pääomatulojen ja säästö pääoman verotus, kun otetaan huomioon veropohjan laajenus, myyntivoittoverotus ja omaisuusvero. Maatalouden tuotantovälineiden, kuten maatalousmaan ja metsän, kiinteistöveroa ei voida hyväksyä, koska nämä sektorit kilpailevat vapailla markkinoilla ja niitä rasittavat jo nyt kilpailulliset epäkohdat ilmaston ja korkean kustannustasomme takia.

Talman! Utskottet har noterat riksdagens oro för att anslagen till trafikens infrastruktur har minskat speciellt för vägnätets del, och förutsätter att intäkterna från försäljningen av statlig egendom används för vägändamål. Utskottets förslag om att införa parlamentarisk representa-

tion i planeringen av riktlinjerna för trafikpolitiken är värt att understödas.

De enskilda vägarna är en viktig del av vägnätet och får inte glömmas bort när man strävar till att bibehålla huvudvägnätets skick. De enskilda vägarna håller på att försämrans utan statsbidrag. Den ökning om 15 miljoner mark som utskottet föreslår är synnerligen välmotiverad och en gradvis ökning från föreslagna 45 miljoner mark till 1993 års nivå är eftersträfvansvärd.

I 1998 års budget införde riksdagen ett anslag för påbörjande av vägförbättringen av riks väg 25 på sträckan mellan Hangö och Skogby på basis av en budgetmotion från nyländska riksdagsmän till en total kostnad om 90 miljoner mark. För ändamålet budgeterades i år 15 miljoner mark, men i 1999 års budgetförslag upptas endast 5 miljoner mark, vilket skulle innebära att projektet inte kan fortsätta. Utskottet föreslår helt riktigt att anslaget ökas med 16 miljoner mark och påyrkar att de halvfärdiga projekten förs vidare så snabbt som möjligt.

Tämän vuoden toisen lisätalousarvion yhteydessä valiokunta edellytti, että liikenneministeriön keskeneräisten kehittämishankkeiden jatkamiseen osoitetaan riittävä rahoitus siten, että töitä voidaan jatkaa keskeytyksettä myös vuonna 1999. Tähän liittyen valtuutus Porvoo — Koskenkylä-hanketta koskevan sopimuksen tekemiseen tulee vuoden 1999 talousarvion yhteydessä arvioitavaksi suhteessa keskeneräisiin hankkeisiin. On ihan oikein, että valtuutus annetaan myös varsinaisessa talousarviossa, sikäli kuin vastaavaa lisätalousarvion valtuutusta ei ehditä käyttää. Tällaisten suurten tiehankkeiden aloittamisesta pitäisi päättää varsinaisessa talousarviossa.

Utskottets förslag att det selektiva presstödet bibehålls för att trygga verksamheten vid ekonomiskt svagare tidningar är bra. Det samma gäller kriterierna för stödet, så att effektiv verksamhet befrämjas. Anslaget bör inte minskas, utan bibehållas på nuvarande nivå.

Understödet för samhällenas vattenbyggande har halverats och värst slår nedskärningarna mot landsbygden. Byggandet har en stor sysselsättande effekt och bör tas till vara. Regeringens förslag hade lett till att oavslutade projekt måste trappas ned och att nya projekt inte ingår i propositionen. Momentets ökning med 4 miljoner mark gör det möjligt att fortsätta påbörjade arbeten. Enligt utskottets åsikt är det synnerligen viktigt att bl.a.

stomvattenledningen i Borgå skärgård inkluderas.

Inom jord- och skogsbruksministeriet föreslås att 10 miljoner mark av statsstödet för virkesproduktionen bör användas för att främja användningen av energiskogsbränsle. Förslaget baserar sig på jord- och skogsbruksministeriets utlåtande, som föreslår att 10 miljoner mark av anslaget används för sådana aktörer som levererar skogsflis för energiproduktion, bl.a. för värme- och elsystem. Förslaget omfattar flisentreprenörer, skogsägare och skogsvårdsföreningar som förmedlar flis.

Avsikten är att göra gallringsvirket som utfaller vid skogsvård mera konkurrenskraftigt. Utskottet har den uppfattningen att det är fråga om ett företagsstöd som borde erläggas vid handels- och industriministeriet, men att medlen i ett initialskede kan erläggas ur skogsförbättringsmedel. Detta harmonierar också med att dylika verksamhetsstöd hittills finansierats genom energibeskattnings. Anslaget beräknas förslå till 10 mark per kubikmeter energivirke och kommer säkert att vara ett ytterst billigt sysselsättningsbefrämjande projekt.

För lantbruket, som drabbats av betydande skördeskador denna höst, upptas 270 miljoner mark i den andra tilläggsbudgeten, medan det i nästa års budget inklusive tidigare års reserveringar finns 55 miljoner mark för ersättande av skördeskador. Beloppen förslår för att täcka de gårdsvis värderade skadorna med över 30 procent självrisk samt för smärre allmänna ersättningar för kvalitetsskador på vallodling och brödsäd.

Jag instämmer i det som riksdagsman Håkan Malm sade i vårt gruppanförande om att 1999 kommer att vara ett ödesår för Finlands lantbruk samtidigt som vi är ordförandeland i EU. Agenda 2000, som reformerar EU:s budgetstruktur, lantbruks- och regionalpolitik, skall slutföras och kan leda till åtgärder som under året kräver ändringar i statsbudgeten. Detta bör vi ha beredskap att återkomma till.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Ihan lyhyesti täältä edestä pitää käydä kiittämässä valiokuntaa työstä, talousarvion eduskunta-valmistelusta, nimittäin hallituksen alkuperäis-

sessä esityksessä ei ollut läheskään niin paljon hyviä asioita, mitä mietintöä lukiessa on tullut esiin.

Kiitos kuuluu muutaman aloitteen eteenpäin viemisestä, jotka itse olen tehnyt. Muun muassa sellainen kuin Kesälahti — Kitee-vesijohtohanke on näköjään saanut aloitusrahat. Alkuperäisessä talousarviossa oli sen tyyppinen lausuma, jossa todettiin, että mitään uusia vesihuoltohankkeita ei tultaisi laittamaan käyntiin. Joitakin vanhojakin olisi ilmeisesti jäänyt pysähdyksiin.

Itse olin valiokunnassa lausumaa värkkäämässä tästä, ja silloin todettiin, että vesihuoltohankkeet ovat merkittäviä työllistämishankkeita ja sinällään ne pitäisi saada käyntiin. Nyt sitten valtiovarainvaliokunta on viisautessaan myös näin todennut ja jostakin rahat myös etsinyt.

Tässä on monta myönteistä seikkaa todettava. Luotsausmaksujen osaltahan esitettiin talousarviossa liikenneministeriön pääluokassa, jotta luotsausmaksut nousisivat 36 prosenttia. Sehän olisi tiennyt Saimaan alueella sitä, jotta 40—50 prosenttia kuljetuksista olisi siirtynyt rautateille tai tiekuljetuksiin kumipyörille. Osa kaupoista olisi todennäköisesti jäänyt tekemättä, koska kuljetuskustannukset olisivat nousseet. Siinä mielessä linjaus on erittäin hyvä, että on päädytty siihen, jotta Saimaan alueella luotsausmaksut eivät nouse.

Tämä on minusta tietyn tyyppistä aluepolitiikkaa ja tätä pitää jatkaa. Samalla tämä tukee myös sitä ajattelua, että meillä vesiväyläliikennettä tullaan kehittämään. Valiokunnan mietinnössä myös todetaan hyvin, jotta Mäntyharju — Kymijoki-kanavan, kumminpäin nimi onkaan, suunnittelua tulee jatkaa, että valmiusaste siinä vaiheessa, kun tarvitsee käydä rakentamaan, olisi mahdollinen. Meillähan on nimittäin tehtävä linjavalinta lähivuosina siitä, kunnostetaanko Venäjän puolella olevaa väylää, Saimaan kanavaa, tehdäänkö siitä jatkovuokrasopimus, joka tarkoittaa, että jos sitä lähdetään kunnostamaan, siihen uhrataan kuitenkin satoja miljoonia, tarkkaa summaa en tiedäkään, mutta hyvin iso summa rahaa. Minusta on järkevää tehdä kanava Suomen puolelle, jolloin hyöty tulee kokonaan jäämään suomalaisille. Sen jälkeen ei enää tarvitse neuvotella mistään vuokrista, ja se olisi mahtava työllisyysuhanke ja siitä saataisiin ympärivuotinen meriyhteys ympäri maailmaa. Siinä mielessä tämä hanke pitäisi ehdottomasti saada toteutettua, niin kuin nyt tässä todetaankin.

Kuljetustukiasioista jotkut muutkin ovat puhuneet, mutta meidän seutukunnallemme kulje-

tustuki on pienille yrityksille merkittävä. Summaltaan se on kovin pieni, onko se 16,3 miljoonaa. Sillä summalla ei oikeastaan valtion budjetissa saa mitään, mutta tällä summalla saa kyllä hyvän mielen yli 200 pienelle yritykselle. Niistä useita kymmeniä, olisikohan nelisenkymmentä, on meidän seutukunnallamme. Jos eduskunta ei valmisteluajana olisi päätenyt tähän ratkaisuun, todennäköistä on, jos kuljetustuki olisi loppunut, että ainakin joidenkin yritysten toimiminen olisi vaikeutunut. Sitä en tiedä, olisivatko ne ihan konkurssiin menneet, mutta olisi joka tapauksessa ollut huomattavasti vaikeampaa toimia.

Yksi asia, joka pistää silmään, on eduskunnan pääluokka 22, jossa on eduskunnan lisätilat. Jotkut kansanedustajat ovat todenneet puheissaan, jotta on se hyvä, että tässä sentään se 20 miljoonaa, mikä on suunnitteluun tarkoitettu, on pudotettu 5 miljoonaan. On itsensä huijaamista, jos joku sanoo, että tämä on hyvä juttu, että on pudotettu 5 miljoonaan. Minusta se pitää pudottaa kokonaan pois. Emme me mitään lisätiloja tarvitse. Jos pirulle antaa pikkusormen, se vie koko käden. Näin se on. Eli nyt, jos siihen pannaan 5 miljoonaa suunnitteluun, sen jälkeen se rakennetaan ja siihen pannaan se 15 miljoonaa vielä suunnitteluun lisää ja siitä tehdään muutama sadan miljoonan pyntki. Eli me itse olemme rakentamassa lisää hallintokustannuksia, kiinteitä kustannuksia. Minusta tästä lähituntumasta löytyy tiloja, ja tehdään muualle niitä tiloja, jos tarvitsee, ja avustajat viedään maakuntiin, ei niiden tarvitse välttämättä olla tuossa tien toisella puolella. Meillä on olemassa nykyisen tiedonvälityksen aikana välineet, millä asiat hoidetaan. Avustajien paikka on maakunnassa. Sitä varten ei tarvitse ainakaan eduskunnan siipeen tehdä uusia tiloja.

Muuten yleisesti ottaen tähän on pitkää aikaa hyvä talousarvio siinä mielessä, että nyt, niin kuin täällä on kymmeniä kertoja todettu, ensimmäisen kerran pitkään aikaan velanotto nettomääräisesti saadaan katkeamaan ja jopa himpun voidaan maksaa takaisin, jos ei tapahdu mitään isompaa romahdusta missäänpäin. Nyt kaikki ennusteet näyttävät, että isoa romahdusta ei tapahdu, vaikka kasvu on taittunut. Siinä mielessä talousarvion toteutuminen voi olla jopa hyväkin, kun ei lähdetä hurjiin seikkailuihin, mikä voi sen vakauden viedä.

Tämä työreformiajattelu, jossa lähdetään siitä, jotta tehdään vielä laki sellaisista asioista, jotta vähimmäisehtoja ei tarvitse työpaikoilla

noudattaa tai työehtosopimuksia ei tarvitse noudattaa, niin se nyt on kaikkein järjettömin ajatus. Kun on tehty ensin vähimmäisehdoista laki, niin nyt jotkut haluaisivat tehdä lain siitä, jotta niitä ehtoja ei välttämättä tarvitse noudattaakaan. Työnantaja voi painostaa ihmisen sillä tavalla suhtautumaan, että laki sanoo tuolla tavalla, mutta kun me sovimme näin tässä, niin ei tarvitse hoitaa sitä.

Siinä mielessä kyllä minä luulen, että semmoinen työreformi kun lähtee toteutumaan, toivon mukaan se ei koskaan lähde, siinä vaiheessa kyllä lakkokirveitä hiotaan kovasti. Sen jälkeen meillä valuutat pakenevat maasta, ja jokainen tietää tässä tilanteessa, mitä se tarkoittaa, mitä se tarkoittaa valtionaloudessa, mitä se tarkoittaa yksityisessä taloudessa. Valtionaloudessa hetkessä, kun nousee 9—10 prosenttiin korko, me makamme korkoina kokonaan sen, mitä tulo- ja varallisuusverokertymää kerätään. Kyllä me aika tiukassa kiristysilmukassa olemme. Sen takia suomalainen yhteiskunta tarvitsee vakautta. Se tarvitsee sopimista, ei vastakkainasetteluja.

Ed. M. K o s k i : Arvoisa herra puhemies! Me elämme Suomessa vapaassa markkinataloudessa, ja silloin on syytä kysyä, millä tavalla me pyrimme markkinatalouden voimien toimimista hallitsemaan. Mielestäni valtion budjetti on eräs elementti, jonka kautta valtio voi pyrkiä pehmentämään markkinavoimien kovia aatteita.

Eräässä toisessa yhteydessä ministeri Niinistö totesi, että Suomessa ei ole mitään jaettavaa tulevaisuudessa. Hän ei ottanut huomioon sitä, että me jaamme vuosittain valtion budjetin verran varaa, jolla pidämme huolta tämän valtakunnan kehittymisestä ja siitä, että se kehittyminen olisi mahdollisimman tasapuolista. Mielestäni oikein ohjattuna valtion budjetin 180 miljardia on sellainen summa, että sillä todella voidaan vaikuttaa ja puuttua markkinatalouden toimintaan.

Valtiovarainministeri Niinistö totesi myös tässä salissa, että Suomi on menossa euroalueeseen ja meidän on oltava mukana siinä alueessa täydestä sydäimestä. Hän toisti tämän monessa puhevuorossaan. Näin tietysti on. Meidän täytyy olla euroalueessa mukana, kun olemme sinne päättäneet mennä. Mutta on otettava huomioon se, mitkä ovat euroalueen vaikutukset tähän meidän pieneen Suomeemme. Me emme ole mikään ratkaisija eurooppalaisessa markkina-alueessa. Olemme pieni kansa, 5 miljoonaa ihmistä, joka ei millään tavalla johdattele näitä markkinatalouden toimenpiteitä. Silloin on syytä pohtia euro-

alueen uhkia, mutta tietysti myös mahdollisuuksia.

Uhkia sieltä tulee sillä tavalla, että markkinoitten edelleen vapautuessa me menetämme osan verotuloistamme, jotka tällä hetkellä keräämme esimerkiksi alkoholiverona, autoverona ym. tällaisina veromuotoina. Niitä ei tulevaisuudessa todennäköisesti ole siinä määrin kuin mitä tällä hetkellä. Se tuo tulevana vuosina valtiontalouteen miljardien luokan aukon. Tämä on eräs uhka, joka on myös otettava huomioon.

Toisaalta euroalue aiheuttaa myös meille uuden kovenevan kilpailutilanteen sillä tavalla, että meidän Suomessa on pidettävä huolta kilpailukyvyistä, siitä että me tässä uudessa alueessa menestymme ja voimme pärjätä siinä kovenevassa kilpailussa. Silloin on kysymys siitä, että meidän yritystoimintamme, elinkeinotoimintamme, on samalla tasolla kulujen osalta kuin eurooppalaiset yritykset yleensä ovat.

Täällä tänä iltana monet ovat puhuneet työreformista, ovat maalailleet uhkakuvia sen osalta, että se olisi jokin uhka, joka ajaa meidät kriisiin. Edellinen ed. Lahtelan puheenvuoro myös yritti luoda kuvaa siitä, että työreformi aiheuttaa suur-lakkoja ja kaikenlaisia ongelmia Suomessa. Jos me emme pysty tekemään kunnollista työreformia omassa Suomessamme, se aiheuttaa kyllä meille ongelmia. Se aiheuttaa tilanteen, että me emme pärjää siinä kilpailussa, johon olemme euroalueen myötä menossa.

Kun puhutaan työreformista, hyvin helposti puhutaan ainoastaan työmarkkinalainsäädännöstä, siitä että keskustan työreformi haluaisi romuttaa olemassa olevan kolmikannan. Tästä ei missään nimessä ole kysymys. Kysymys on siitä, että kolmikanta voi säilyä edelleen. Se on tarpeellinen. On pystyttävä asioista sopimaan, mutta on myöskin pystyttävä laillistamaan se tilanne, mikä valtakunnassa tällä hetkellä vallitsee. Suomalaiset pienet yritykset ovat tehneet alueellisia sopimuksia. Niitä on tuhansia kappa-leita olemassa. Se tilanne on pystyttävä laillistamaan. Ne sopimukset on pystyttävä hyväksymään.

Puhutaan aika yleisesti siitä, että järjestäytymättömät työnantajat eivät voi olla sopijaosapuolia. On syytä kysyä, mitä yrityksiä ovat nämä järjestäytymättömät työnantajat. Ne ovat yleensä normaaleja suomalaisia pienyrityksiä, jotka ovat Suomen Yrittäjien jäseniä ja jotka ovat sopineet työntekijöittensä kanssa ehdoista, jotka poikkeavat yleisistä työ sopimuksista. Mistä tämä sopiminen sitten johtuu? Se johtuu siitä,

että näillä yrityksillä työtehtävät ovat hyvin erilaisia, vaihtelevia ja jatkuvaa työsuhdetta monesakin tapauksessa on vaikea luoda. Joudutaan elämään lyhyempien työsuhteitten tai joustavien työsuhteitten pohjalta ja on viisasta myöskin hyödyntää ne työpaikat, jotka tuota kautta tulevat. On se työllistämistä myöskin tämä pienyritystoiminta.

Herra puhemies! On aika tärkeää myös se, että suomalaiset yritykset saavat samanlaisen yritystukipolitiikan kuin Euroopassa yleensä tai esimerkiksi Ruotsissa. Tällä hetkellä tilanne ei ole näin. Meillä yritystukimäärärahoja on leikattu liian nopeassa tahdissa ja olemme tilanteessa, että me häviämme esimerkiksi ruotsalaisille yritystukimäärärahoissa, ja silloin suomalaiset yritykset ovat erilaisessa kilpailutilanteessa kuin ruotsalaiset yritykset ovat. Yritystukimäärärahoja on pystyttävä lisäämään sillä tavalla, että se tukee lähinnä aluepoliittisesti kehitysalueille syntyviä yrityksiä. Tämä on tärkeää senkin takia, että Suomen yritystukivarat ovat kohdentuneet lähinnä Tekesin varojen kautta kasvukeskuksiin, ne eivät ohjaudu kehitysalueille hyödyttämään sinne syntymässä olevaa elinkeino- ja yritystoimintaa.

On siis tärkeää lähteä siitä, että yritystukivaroja edelleenkin tulevaisuudessa on olemassa samassa mittakaavassa kuin kilpailijamaissa on. Mielestäni myös Tekesin määrärahoja on pystyttävä kohdentamaan sillä tavalla, että ne eivät hyödytä ainoastaan kasvukeskuksia vaan ne voivat hyödyttää myöskin kehitysalueita, joissa olevat hankkeet eivät välttämättä valtakunnallisesti ole korkean teknologian hankkeita mutta ovat alueellisesti erittäin korkeaa teknologiaa. Siinä mielessä Tekesin rahoja on pystyttävä kohdentamaan hiukan uudella tavalla.

Herra puhemies! Maatalous myöskin on vaikeassa tilanteessa tällä hetkellä ajatellen euroaluetta, Euroopan unionin kilpailukenttää. Nykyinen hallitus on voimakkaasti leikannut maatalouden kansallista tukipakettia, ja myöskin on tehty muita leikkauksia, jotka ovat vaikeuttaneet maatalouden selviytymistä eurooppalaisessa kilpailukentässä. Myöskin suomalaisen maatalouden kustannusrakenne on huomattavasti korkeampi kuin esimerkiksi saksalaisilla. Ei tällaisessa tilanteessa voi pärjätä. Suomalainen maatalous ei voi mitään muuta kuin menehtyä huonommilla ehdoilla kuin kilpailijamaissa on. Suomessa on lähdeittävä siitä, että pystytään ainakin kustannuspuoli hoitamaan samalle tasolle kuin Euroopassa yleensä, parantamaan sitä kautta

maatalouden kilpailutilannetta ja myöskin pitämään huoli siitä, että meidän tukimäärämme vastaavat eurooppalaista tuen määrää. Maatalouden tuen osalta se painottuu Keski-Eurooppaan sen takia, että sen tuen pohjana ovat sato määrät ja korkeamman sadon alueella on myös korkeammat tuet. Siinä mielessä tuet ohjautuvat keskeisen Euroopan edullisille tiloille.

Suomalaisella maataloudella on mahtavia valtteja, joita pystytään kyllä hyödyntämään, jos pidetään huolta siitä, että maatalous pysyy elinvoimaisena. Meidän valttimme on nimenomaan puhdas ruoka. Sitä meidän pitää pystyä maailmalle tulevaisuudessa myymään. Suomalaisessa ruoassa ei ole uhkia siitä, että suomalaisesta lihasta tulisi hullun lehmän tautia taikka sellaisia bakteereja, jotka kestävät antibiootteja. Ei tarvitse pelätä suomalaisten vihannesten osalta jersiniabakteereita, ei tarvitse pelätä, että suomalainen ruoka olisi vielä tässä vaiheessa geenimanipulaation pilaamaa, vaan se on korkeatasoista ruokaa, jota voi syödä, eikä tarvitse pelätä, että sen ruoan syömisestä sairastuu.

Herra puhemies! Suomalaisten kuntien osalta tilanne on myös aika vakava. Kuntien kuristuspolitiikka on aiheuttanut sen, että kunnissa on jouduttu vähentämään voimakkaasti palveluja, vähentämään henkilöstön määrää, ja esimerkiksi sosiaali- ja terveystieteillä on havaittavissa työuupumusta. Tulevaisuudessa on väljennettävä kuntien rahapolitiikkaa sillä tavalla, että siellä pystytään työllistämään järkevissä tehtävissä niitä suomalaisia terveydenhoitajia tai sairaanhoitajia, jotka ovat tällä hetkellä työttöminä.

Vesistö määrärahat olkoon esimerkkinä siitä, mitä hallituksen linjaukset ovat aiheuttaneet. Kun valtionvarainvaliokunnan maatalousjaostossa käsitelimme vesistö määrärahojen leikkauksia, saimme kuulla ympäristökeskuksilta asiantuntijoina viestin siitä, että sen tasoiset leikkaukset, kuin hallitus oli kaavailut, aiheuttaisivat sen, että he joutuisivat purkamaan ne organisaatiot, jotka vesistö töitä tekevät ympäristökusten alueella.

Hiukan lisäystä lisäbudjetissa tuli vesistö määrärahoihin, ja myös varsinaisen budjetin yhteydessä lisäystä saatiin aikaiseksi mutta ei riittävästi. On todennäköistä, että tämän jälkeen tulee lisää työttömiä sen vuoksi, että järkeviä ympäristö töitä ei pystytä tekemään sen takia, että rahat loppuvat. Kysymys on lähinnä työministeriön työllistämismäärärahoista, joita vesistö töihin on ohjattu. Toinen vaihtoehto on se, että tuleva hallitus ja uusi eduskunta lisäbudjetin kautta ohjaa-

vat lisää määrärahoja tähän toimintaan, jolloin nämä organisaatiot voidaan säilyttää.

Myös asuntotuotannon osalta on havaittavissa tilanne, että kun hallitus rakensi asuntopolitiikan voimakkaasti omistusasuntojen varaan ja aravarahoitusta pienennettiin, se saadaan havaita Helsingissä ja täällä Helsingin seudulla siten, että asuntojonot ovat pidentyneet, asuntojen hinnat ovat nousseet, vuokrat ovat nousseet joutuen siitä, että valtion tukemaa asuntotuotantoa ei ole tarpeeksi aikaansaatu. Silläkin puolella todennäköisesti joutuvat seuraava hallitus ja seuraava eduskunta pohtimaan lisätalousarvioiden kautta tätä asuntopolitiikka ongelmaa.

Nykyisen hallituksen budjetti on epärealistinen. Se ei riitä niihin toimintoihin, joihin sen pitäisi riittää. Tässä lasketaan aika paljon sen varaan, että tulevissa lisäbudjeteissa joudutaan kattamaan tämän budjetin vajetta. Tämä on ihan selvä, eli juustohöyläperiaatteella tehdyt säästöt kustautuvat seuraavan eduskunnan aikana.

Ed. Viitamiestä: Arvoisa puhemies! Lamasta toipumiseen on yhdistynyt syvälinen yhteiskunnallinen murros. Talouskasvu luo uusia työpaikkoja ja nostaa Suomea ylös laman syövereistä, mutta tietoyhteiskunnan tuleminen lopettaa vanhoja ammatteja. Uusia työpaikkoja on syntynyt talouskasvun ansiosta kuitenkin nettoina viime vuoden aikana noin 60 000. Talouskasvu luo työpaikkoja mutta tietoyhteiskunta lopettaa ammatteja.

Perinteisiä palveluammattaita, kuten myyjä, puhelinasentaja tai pankkivirkailija, ei enää ole olemassa samassa tarkoituksessa kuin oli vielä 90-luvun vaihteessa. Myös teollisuus on automatisoinut tuotantoaan kovasti. Esimerkiksi metsäteollisuuden puolella mekaaninen puunjalostus yltää tällä hetkellä tuotantoennätyksiin suurin piirtein samalla työvoiman määrällä kuin sillä oli 90-luvun alussa, kun tuotanto oli alhaisimmillaan miesmuistiin.

Tuottavuuden kasvu onkin ilmeisesti ollut esimerkiksi juuri metsäteollisuuden kannattavuuden kannalta aivan välttämätöntä. Työttömiksi joutuneet eivät ole talouden elpyessä voineet palata vanhaan työpaikkaansa, kuten oli asianlaita vielä 1970-luvun laman jälkeen. Useimmilta on tämän laman aikana kadonnut työpaikan lisäksi ammatti alta pois. Tästä syystä 90-luvun lamasta toipuminen vie aikaa, vaikka talouskasvu ja siitä johtuva uusien työpaikkojen syntyminen on saatu hallituksen johdolla ennätysmäiseen vauhtiin. Tästä syystä tarvitaan aktiivista työvoimapolitiikka-

tiikkaa. Moni työtön työnhakija tarvitsee uutta koulutusta ja uusia taitoja työllistyäkseen.

Uuden teknologian tulo on ilman muuta merkinnyt valtavaa muutosta työmarkkinoilla. Vanhoja ammatteja on lakannut. Tietoyhteiskunta kuitenkin myös luo uusia ammatteja. Juuri tietosektori eli informaatioteknologian laitteiden, palveluiden ja sisältöjen tuotanto on ollut elinkeinoelämämme veturina vuoden 1993 jälkeen, jona aikana työpaikkojen määrä on ensin hitaammin ja sitten voimakkaammin alkanut kasvaa. Voimakkaimmin kasvaa työpaikkojen määrä juuri ohjelmistotuotannossa. Tietosektorille on syntynyt ammatteja, joita ei tunnettu vielä 80-luvulla. Alan yritysten kasvu on huikeaa ja yritykset potevat jopa työvoimapulaa. Yksin Nokia työllistää Suomessa 25 000 ihmistä.

Yhteiskunnan onkin huolehdittava siitä, että koulutuksen voimavarat kasvavat, jotta tietosektorin talouteemme kohdistuva vetovoima ei tyrehtyisi. Tietosektorin työllistämispotentiaali on jatkossakin valtavan suuri. Sitran arvion mukaan vuoteen 2005 mennessä sektorin toimialat synnyttävät Suomeen 50 000 uutta työpaikkaa. Yliopistojen, teknisten korkeakoulujen ja ammattikorkeakoulujen voimavaroista huolehtiminen onkin kansallinen kysymys. Kasvun pullonkaulana ei ole markkinointi tai kustannukset vaan työvoiman riittävyys.

Tietosektori synnyttää ympärilleen uusia työpaikkoja myös muille aloille. Elektroniikkateollisuuden lisäksi kasvaa erityisesti metalliteollisuus. Teollisuus on itse arvioinut tänään julkisuuteen tulleiden tietojen mukaan, että seuraavien parin vuoden aikana elektroniikkaan ja metalliin syntyy 7 000 uutta työpaikkaa. Näillekin veturina on juuri tietosektori. Samoin sen ansiosista syntyy paikallisesti uusia työpaikkoja yksityisiin ja julkisiin palveluihin, liikenteeseen ja rakentamiseen.

Valtiovalta on erityisesti nykyisen hallituksen aikana määrätietoisesti lisännyt yrityksiin kohdistuvia tutkimus- ja tuotekehityspanostuksia. Tekesin panostukset ovat olleet esimerkiksi amerikkalaisen Newsweek-lehden tuoreen arvion mukaan tärkein syy siihen, että Helsingistä on kehittynyt maailmanluokan uuden teknologian keskus.

Helsingin asema uuden vuosituhatosen maailmantalouden kartalla on tärkeä koko Suomelle. 2000-luvun maailmantalous rakentuu kuulemma asiantuntijoiden mukaan kymmenien tai satojen teknologiametropolien varaan. Kansantalouden kannalta on välttämätöntä, että myös me

kykenemme kehittämään vähintään yhden globaalisti kilpailukykyisen keskustaupungin.

Pääkaupunkiseudun lisäksi Suomessa kasvavat uuden teknologian varassa myös muut keskukset. Erityisesti Tampereella, Turussa ja Oulussa syntyy tietosektorin uusien työpaikkojen varassa uusia työpaikkoja myös perinteisiin ammatteihin. Vaasa, Jyväskylä ja Kuopio ovat seuraavaksi nousemassa tähän ykkösdivisioonaan. Muiden maakuntakeskusten osalta tulevaisuuden menestys edellyttää vielä suuria ponnisteluja, mutta periaatteessa kaikki kaupunkiseudut, joilla on teknistä ja kaupallista korkeakouluopetusta, voivat ottaa osansa tietosektorin potentiaalisista.

Alan kärkiyritykset ovat levittäytyneet eri puolille maata voidakseen mobilisoida lahjakkuutta palvelukseensa. Pienempien yritysten on hakeuduttava pois ahtaimmista kasvukeskuksista keskiuuriin ja pieniin kaupunkeihin saadakseen koulutettua työvoimaa. Eri kaupunkiseudut ja maakunnat pääsevät mukaan tietosektorin kehitykseen eri tahdissa. Esimerkiksi Riihimäen ja Mikkelin ammattikorkeakoulut ovat jo saaneet kiitosta teknisen koulutuksensa tasosta, mutta kriittistä massaa ei ole vielä syntynyt noille kaupunkiseuduille tarpeeksi, jotta uusien yritysten syntyminen ja kasvu olisivat lähteneet käyntiin.

Erityisesti Itä-Suomessa ja Pohjois-Suomessa on paikallisilla toimijoilla, meillä paikallisilla toimijoilla siellä, ollut vaikeuksia löytää myönteistä visiota tässä yhteiskunnallisessa murroksessa. Ilman hallituksen selkeää poliittista linjausta, joka on ainakin toistaiseksi merkinnyt kuntasektorin työpaikkojen säilymistä kaikkialla maassa, olisi maan sisäinen muuttoliike nykyistäkin nopeampaa. Nytkin on Itä-Suomen maakunnista pois muuttavia vuosittain noin 4 000 enemmän kuin on niihin sisään muuttavia. Nettomuuttotappion tekee erityisen ongelmalliseksi lähtömaakuntien kannalta se, että pois muuttavat erityisesti koulutetut nuoret. Jos kehitys jatkuu, alkaa joidenkin Itä-Suomen maakuntien kehittämispotentiaali heiketä vakavasti, kun inhimillinen voimavara vähenee. Tilastokeskuksen mukaan tietoyhteiskuntakehitys on jo nyt Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnissa selvästi pääkaupunkiseutua ja muutamaa muuta kasvukeskusta heikompaa kaikissa ikäluokissa ja sosiaaliryhmissä.

Valtion on tuettava maakuntien tietoyhteiskuntastrategioita. On rohkaistava maakuntia havaitsemaan maailman muutos ja suhtautumaan siihen myönteisesti. Valtion on jatkettava

panostuksia korkeaan teknologiaan, mutta samalla on huolehdittava siitä, että myös Itä-Suomen tiede- ja ammattikorkeakoulujen kyky synnyttää uusia tietosektorin yrityksiä ja uusia työpaikkoja kasvaa. Tietosektorin varassa syntyvä uusi kansantulo ei mitenkään edellytä maantieteellistä keskittymistä esimerkiksi Helsinkiin. Kyse on siitä, että missä on riittävästi koulutettua työvoimaa, sinne syntyy uusia työpaikkoja. Maakunnallisten ammattikorkeakoulujen ja esimerkiksi teknisen korkeakoulun välisen yhteistyön avulla voidaan saada aikaan kehitystä, joka lisää työpaikkoja myös Itä-Suomessa.

Maakuntien elinkeinopolitiikan painopiste on siirrettävä maa- ja metsätaloustalouden alueiden kehittämistä uusia palveluita ja uutta teollisuutta synnyttävään tietosektoriin. Maakuntien kehittämisen painopiste on siirrettävä menneisyydestä tulevaisuuteen. Suurin osa suomalaisista asuu alle 100 000 ihmisen kaupungeissa. Joskus tuntuu, että aluepoliittinen keskustelu tapahtuu vain Helsingin ja maaseudun välillä ikään kuin vastakkainasetteluna suurkaupunki ja varsinainen maaseutu. Kuitenkin juuri pienet ja keskisuuret kaupungit ovat suomalaisen elämäntavan kaikkein merkittävien ominaispiirre. Jotta ne pienet ja keskisuuret kaupungit säilyvät elinvoimaisina, on tärkeää, että tietoyhteiskunta toteutuu alueellisesti tasapainoisella tavalla. Joka tapauksessa se toteutuu.

Arvoisa puhemies! Budjetin palautekeskustelu on ollut tällä kertaa työelämäpainotteista, koska keskustan ja kokoomuksen johto aloitti kiistelystä siitä, kumpi on yltyöpäisempi työelämän sopimuskäytäntöjen romuttaja. Keskusta on perustellut työreformiaan työllisyystavoitteella. Minun ei työreformia tarvitse puolustella, mutta osittain yhdyin siihen, mitä ed. M. Koski edelläni sanoi, että järjestäytymättömät työnantajat on tänä syksynä hieman suottakin leimattu. Useimmat niistä ovat ihan tavallisia suomalaisia pienyrittäjiä. Ne epätavallisimmatkin ovat joitain Mikkelin työväenyhdistyksen kaltaisia järjestäytymättömiä työnantajia, ei niin kovin suuria konnia.

Työreformista sanoisin kuitenkin jotakin, kun keskustasta nyt ilmiselvästi haluaa, että sitä kommentoidaan. Jos keskustan työreformi toteutettaisiin nyt, syventyisi kuilu kasvukeskusten ja maakuntien välillä entisestään. Jos siirryttäisiin keskustan ehdottamalla tavalla yrittäjätason sopimiseen, palkat nousisivat kasvukeskuksissa, koska niissä vallitsee työvoimapula, ja palkat laskisivat työttömyysmaakuntien pienissä ja keskisuu-

issa kaupungeissa sekä maaseudulla. Siellä pientyönantajienkin ja suurten työnantajien asema suhteessa työnantajaan on selvästi kasvukeskuksia vahvempi.

Maakuntien heikkenevästä palkkakierteestä seuraisi kurjistumista tietenkin muun muassa kunnallistalouteen mutta myös yksityisiin palveluihin ja muuttoliikkeen nopeutumista. Työreformi olisi myrkyä maakunnille. Maakuntien muuttotappioon on työreformia parempi liike: panostetaan tietoyhteiskunnan tasapainoiseen kehitykseen.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Ensiksi lyhyesti kommenttina ed. Viitamiestä käsitykseen keskustan työreformin alueellisista vaikutuksista. Minusta tuntuu, ed. Viitamiestä, että te ette ole oikein sisäistänyt sitä, mikä on muuttoliikkeen syy. Se on se, ettei ole työpaikkoja. Työpaikkojen puutteen syy on se, ettei ole yrityksiä, uusia yrityksiä tai vanhoihin yrityksiin syntyneitä työpaikkoja. Näitä tarvittaisiin Pohjois- ja Itä-Suomeen. Ne pidättävät muuttoliikkeen.

Tällä hetkellä kun näitä työpaikkoja ei ole, väki pakkautuu Helsinkiin ja täällä palkkataso nousee jo nyt aivan riippumatta kaikista valtakunnallisista yleissitovista työehtosopimuksista. Tiedän, että esimerkiksi Kuopion suuntaan on hakeutunut ja hakeutumassa paljon uuden teknologian alan yrityksiä myöskin siksi, että siellä palkkakilpailu on vähäisempää kuin pääkaupunkiseudulla. Täällä palkkakilpailu on jo ylikiirroksilla. Henkilöstöä ostetaan ja myydään yrityksestä toiseen. Se myös ylikuumentaa tällä alueella palkkamarkkinoita eikä tule koitumaan koko kansantalouden eduksi. Mitä enemmän yrityksiä ja työpaikkoja saadaan syntymään Pohjois- ja Itä-Suomeen, sitä enemmän siellä on myös asukkaita. Se on perusasia. (Ed. Viitamiestä: Palkkatasosta riippumatta?) — Ed. Viitamiestä, myös kustannukset vaikuttavat asiaan. En usko, että monikaan ilokseen muuttaa tänne Helsinkiin korkeiden vuokrien perään. Silloin käteen jäävä tulo ei varmasti kasva.

Arvoisa puhemies! Esitän tässä yleiskeskustelupuheenvuorossa arvioita seuraavan eduskunnan ja hallituksen haasteista tämän budjettiesityksen valossa. Ministeriökohtaisiin muutoksiin palaan sitten pääluokko- ja osasto- ja osastotöissä.

Tulevan eduskunnan suurin haaste ja huolenaihe on mielestäni suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan kohtalo. Mistä saadaan rahoitus kuntien koulu- ja terveys- ja sosiaalipalveluihin,

jotka pitävät yllä niin alueellista kuin sosiaalista-kin tasa-arvoa? Miten vältetään sosiaaliturvan jatkuva heikentäminen? Miten estetään köyhyyden ja työttömyyden periytyminen? Keskimäärinhän suomalaisilla menee hyvin, mutta keskiarvojen takana kansa jakautuu kahtia. Kahtiajakautumisen syynä on toisaalta työttömyyden pitkittyminen, toisaalta perusturvaan kohdentuneet leikkaukset.

Ainoa kestävä tapa hyvinvointiyhteiskunnan turvaamiseen on työllisyyden parantaminen. Nykyisen hallituksen strategia on ollut parantaa työllisyyttä vakauttamalla. Korot ovatkin alhaiset ja inflaatio on alhainen. Talous on kasvanut nopeasti. Se on jatkossakin tärkeää ja välttämätöntä, mutta ei se riitä, jos jatkuvalta leikkaamiselta halutaan välttyä. Voimakkaasta kasvusta huolimatta edelleen yli puoli miljoonaa suomalaista on tavalla taikka toisella työtön. Ensi vuoden budjetissa työmarkkinatuen menojen kasvu on vakava oire työttömyyden pitkittymisestä. Erityisesti vähemmän koulutettu ja ikääntynyt työvoima syrjäytyy työmarkkinoilta korkeiden työvoimakustannusten takia.

Vakauttamisen strategiaa täydentämään tarvitaan uudistuksia, joilla työn antamisen, yrittämisen ja työn tekemisen esteitä poistetaan. Hallituksen kannustinloukkutyöryhmällä oli varmasti yritystä tähän suuntaan, mutta se ei oikein päässyt puusta pitkään. Se keskittyi vain työvoiman tarjontapuoleen. Ilmeisesti ryhmässä ajateltiin, että perusturvaa leikkaamalla kannustetaan ihmisiä työhön. Tuokaan työryhmä ei esittänyt mitään keinoja palveluiden ja kotimarkkinoiden työvoiman kysynnän lisäämiseksi.

Oleellinen asia on pieni- ja keskituloisten verokiilan alentaminen ja erityisesti työnantajan välillisten kustannusten alentaminen. Työttömyysturvan ja pienten työtulojen yhteensovituksen kitkatekijät on myös viimein ratkaistava. Sen lisäksi tarvitaan työvoimapolitiikassa yhä täsmällisempää räätälöintiä kunkin työttömän tarpeisiin. Paikalliselle tasolle tarvitaan enemmän päätösvaltaa myös työvoimapolitiikassa.

Moni vasemmiston kansanedustaja on täällä väitellyt keskustan työreformia vastaan. Tuntuu siltä, että he eivät uskalla nähdä metsää puilta. Yrittämistä ja työntekoa suosivin uudistuksiin saadaan alkuun myönteinen kierre, joka tuo lisää verotuloja ja pienentää valtiolle työttömyydestä aiheutuvia menoja. Jos uudistuksia ei tehdä, jatkuva leikkausten noidankehä romuttaa hyvinvointivaltion ja jakaa kansan kahtia niin alueellisesti kuin sosiaalisestikin. Tämä on estettävä ja

siksi tarvitaan sosiaaliturvan, sen rahoituksen, verotuksen, työvoimapolitiikan ja elinkeinopolitiikan pelisääntöjen läpikäyntiä ja uudistamista työn antamisen ja työn tekemisen edistämisen näkökulmasta.

Sen kyllä ymmärrän, että kokoomus suhtautuu välinpitämättömästi laajaan työttömyyteen eikä ole halukas uudistustyöhön. Eivät heidän kannattajansa kärsi siitä, että sosiaaliturvaa jatkuvasti leikataan ja juustohöylätään. Minun on kuitenkin vaikea ymmärtää, miksi vasemmisto on niin haluton lähtemään ennakkoluulottomasti perkaamaan työn antamisen, yrittämisen ja työn tekemisen esteitä.

Arvoisa puhemies! Haluan ottaa esille myös eräitä yli hallinnonalarajojen meneviä haasteita.

Ensimmäinen niistä on perhepolitiikka. Seuraavan eduskunnan on linjattava perhepolitiikkaa niin, että se tuo poukkoilun ja epävarmuuden sijaan vakautta ja ennustettavuutta perheiden elämään. Lisäksi on tunnistettava erityisesti keskituloisten perheitten ongelmat. Köyhyysloukossa ovat usein keskituloiset, asunovelkaiset perheet, etenkin, jos vain toinen puoliso on onnistunut saamaan töitä. Toinen puoliso voi olla myös opiskelija tai pientä lasta hoitamassa.

Keskituloisiin perheisiin kohdentuu monenlaisia tuloharkintaa asumistuen, lasten opintotuen ja toisen puolison työmarkkinatuen saannissa. Viimeksi Väestöliitto on tänään nostanut esille yhden tulonsaajan perheitten ongelman. Veronmaksajain Keskusliitto totesi äskettäin pahimmaksi kannustinloukuksi perheen, jossa toinen puoliso on työssä ja toinen työmarkkinatuelle. Ratkaisun hakeminen tähän asiaan esimerkiksi kohdennetun verovähennyksen kautta ei ole mielestäni mitään naisten kotiin ajamista, vaan arkipäivän todelliseen ongelmaan vastaamista. Vasemmistoliitto ilmeisesti tämänkin asian ratkaisua vastustaa, koska heidän puheenjohtajansa antoi niin jyrkät lausunnot keskustan ehdotuksista joku viikko sitten.

Seuraavaksi näkökulma valtionhallinnon henkilöstöpolitiikkaan. Budjetin asiantuntijoita kuunnellessa niin poliisin, puolustusvoimien kuin vaikkapa työvoimahallinnonkin osalta ei voi päätyä kuin yhteen johtopäätökseen. Valtio työnantajana poltaa nyt henkilöstönsä kynttilää molemmista päistä. Valtiovarainvaliokuntakin kiinnittää huomion siihen, että monessa kohtaa budjetissa asetetut tulostavoitteet ja niitä varten osoitetut voimavarat ovat erkaantuneet toisistaan. Ministeriöt syyllistyvät aikamoisiin toiveajatteluihin, mikä turhauttaa henkilöstöä pai-

kallistasolla. Poliisin tilanne on tunnetuin. Mutta aivan samanlainen tilanne on puolustusvoimissa. Työhallinnossa esitetään uusia työttömien haastatteluita, vaikka entisiäkin tehtäviä ei ehditä hoitamaan ja eräitä kuntia uhkaa työvoimatoimiston lakkauttaminen. Tällä linjalla ei voida tulevana vuosina enää jatkaa.

Kolmanneksi otan esille tutkimuksen ja koulutuksen. Tämän hallituksen aikana tutkimusrahoitusta on lisätty. Se on ollut myönteistä. Seuraavan eduskunnan on kuitenkin tehtävä uusia arvioiteja siinä, miten voimavaroja tieteen ja koulutuksen sisällä suunnataan. Nyt suuntaukset on tehty niin, että saadaan lyhyellä tähtäimellä mahdollisimman suuri taloudellinen hyöty. Rahoitus on suunnattu Tekesin kautta teknologian tutkimus- ja kehitystoimintaan ja tuotekehitykseen. Perustutkimus sekä muut kuin teknologia-alat ovat jääneet vähemmälle. Lisäksi rahoitus kohdentuu alueellisesti erittäin keskitetysti pääkaupunkiseudulle ja rippeiksi Ouluun.

Jos nykyisellä uralla jatketaan, on tuloksena osaamisen perustan rapautuminen ja toisaalta kapeutuminen. Perustan rapautumisella tarkoitan sitä, että yleissivistävä koulutus, peruskoulu ja lukio, ja toisaalta yliopistoissa perustehtävän eli opetuksen hoitaminen on uhan alaisena. Myös muut tieteen alat kuin teknologia tarvitsevat lisärahoitusta. Seuraava hallitus tekee ensi töikseen tutkimuksen ja koulutuksen uuden pitkän tähtäimen suunnitelman, jossa nämä näkökohdat on syytä ottaa huomioon.

Koulutusosalalla on lisäksi työministeriön ja opetusministeriön työnjakoa selkiytettävä. Työvoimapolitiisessa koulutuksessa korostuu tutkintotavoitteisuus, täsmäkoulutus ja henkilökohtaiset opetussuunnitelmat ja omaehtoisuus. Tällä alueella oppilaitosten ja sitä kautta opetusministeriön roolia koordinaattorina on vahvistettava. Luin esimerkiksi Rovaniemen työttömien ottaneen äskettäin kantaa, että tilapäisten kurssien sijaan he mieluummin lähtisivät vaikka lukio-opiskeluun. Juuri näin on tehtävä.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi budjetin tasapainoisuudesta tai tasapainottomuudesta. Budjetti on päällisin puolin tasapainoinen, mutta alueelliselta kannalta erittäin tasapainoton. Pieneltä osin eduskunta ja hallituspuolueiden ryhmät sitä kykenevät korjaamaan, mutta eivät kuitenkaan tarpeeksi. Näennäistasapainon takana on monia harkinnanvaraisten määrärahojen leikkauksia, jotka uhkaavat lisätä alueellisia työttömyyseroja. Näitä ovat koulujen rakentamisrahojen, ympäristötöiden ja työvoimapolii-

tisten investointien määrärahojen vähentäminen. Ympäristötöiden uhkana on myös eräitä lakitekniisiä seikkoja, joihin valiokunta mietinnössään aivan oikein kiinnittääkin huomiota. Palaan näihin yksityiskohtaisessa käsittelyssä.

Myönteisimpänä valiokuntakäsittelyssä saatuna muutoksena näen sairaaloiden tutkimusrahojen palauttamisen ja toisaalta valiokunnan esittämän ponnin Lapin vajaatuottoisten metsien kunnostamisesta. Viimeksi mainitusta valitettavasti kuitenkin rahoitus jäi puuttumaan.

Ed. R a s k : Arvoisa herra puhemies! Budjetin käsittely on kansanedustajien kannalta kiitollinen aihe sen tähden, että silloin voi puhua lähes mistä tahansa ja silti pysyä asiassa.

Menettely vanhojen metsien suojelun kompensaaation toteuttamisesta todetaan budjetin yleisperusteluissa. Tämä on aivan uutta kulttuuria liittyen luonnonsuojelusioiden toteuttamiseen ensinnäkin sen tähden, että vanhojen metsien kompensaaation toteuttamista ja sen seuraamista varten on perustettu seurantaryhmä, joka kokoontuu useita kertoja vuodessa. Sen lisäksi budjetilla turvataan kompensaaation määrärahat. Ensi vuonna käytetään 50,8 miljoonaa markkaa tähän tarkoitukseen.

Herra puhemies! Talousarviossa on kaksi selaista rahanlähdeä, joiden varat kertyvät kansan karttuisasta kädestä. Kysymys on veikkausvoittovaroista ja Raha-automaattiyhdistyksen varoista. Kuitenkin viime vuosina on huolestuttavasti molempien määrärahojen kohdalla käynyt vähän samalla tavalla. Veikkausvoittovaroja käytetään kirjastoasioiden rahoittamiseen ja Raha-automaattiyhdistyksen varoja veteraanien määrärahoihin. Nämä molemmat ovat hallituksen säästöpäätöksistä johtuvaa käytäntöä eivätkä vastaa sitä, millä tavalla sekä veikkausvoittovaroja että Raha-automaattiyhdistyksen varoja oikeasti tulisi käyttää. Budjettimietinnössään eduskunta edellyttääkin, että esimerkiksi veikkausvoittovaroista liikunnan osuutta tulee lisätä seuraavaksi tehtävässä vuoden 2000 talousarviossa.

Raha-automaattiyhdistyksen jakamatonta tuottoa on myös joka vuosi laitettu valtion budjetin yleiskatteeksi. Nyt kuitenkin tässä talousarviossa tuosta jakamattomasta tuotosta, 125 miljoonasta markasta, valiokunta esittää 62,5 miljoonaa markkaa käytettäväksi siihen tarkoitukseen, johon Raha-automaattiyhdistyksen rahoja pitääkin käyttää, eli kansanterveystyöhön, nuorisotyöhön ja vanhustenhuoltoon. Sen lisäksi va-

liokunnan mietinnössä on todettu, että Raha-automaattiyhdistyksen määräraha, joka hiljattain on muutettu kiinteäksi määrärahaksi, pitäisi muuttaa takaisin arviomäärärahaksi, koska silloin sen käyttö on huomattavasti joustavampaa.

Budjetissa toteutetaan myös vuodesta 1993 saakka suunnitelmissa ollut lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmä, ja se on erittäin hyvä asia.

Talousarviossa on sekä hyviä että vähemmän hyviä asioita. Yksi huolestuttava asia on se, että terveydenhuollon perustamishankerahat vähenevät eikä yhtään yli 25 miljoonan markan perustamishanketta esitetä toteutettavaksi ensi vuonna. Eduskunta kuitenkin edellyttää, että sosiaali- ja terveysministeriössä tulisi kartoittaa sairaaloiden kunto ja peruskorjaustarve. On ilmeinen, että hyvin monissa sairaaloissa on esimerkiksi homevaurioita, jotka vaatisivat pikaisia korjaamista.

Valiokuntakäsittelyssä ehkä suurimmat muutokset tapahtuivat sosiaali- ja terveysministeriön alalla. Budjetti kasvoi valiokuntakäsittelyssä sosiaali- ja terveysministeriön osalta yli 200 miljoonaa markkaa, josta terveystieteen tutkimusrahat 100 miljoonaa markkaa ja lääkärikoulutuksen 10 miljoonaa markkaa olivat yksi osa. Toinen, suurempi, osa oli Raha-automaattiyhdistyksen jakamattoman tuoton osan palauttaminen budjettiin.

Kuluneiden vuosien aikana on hallituspuolueen kansanedustajana välillä vähän katkeranaakin niellyt hallitusohjelmaan kirjattuja asioita. Tässä salissa on monta kertaa puhuttu esimerkiksi eläkeläisten pohjaosan leikkauksen ikävyydestä. Hallitusohjelmassa on hyviäkin asioita. Siellä puhutaan koulutuksen ja tutkimuksen merkityksestä ja sen vahvistamisesta tulevaisuudessa, ja juuri tänä vuonna, kun budjettia käsiteltiin, juuri tämä asia osoittautui siunaukselliseksi, näinkin voisi sanoa, koska hallitusohjelmassa todetaan, että perustutkimuksen ja soveltavan tutkimuksen tasapaino toteutetaan.

Valtiovarainvaliokunnan sosiaali- ja työjaosto budjettia käsitellessään ei voinut millään hyväksyä sitä, että erikoissairaanhoidon mukaisen tutkimustoiminnan niin sanotun evo-leikkauksen myötä olisi 30 prosenttia kliinisestä soveltavasta terveystieteen tutkimuksesta leikattu. Se olisi tarkoittanut 500 tutkijan työvuoden työpanoksen leikkausta. Tämä onneksi pystyttiin torpedoimaan. Lääkärikoulutuksen 10 miljoonan markan leikkaus olisi tarkoittanut 50 opetushenkilön työvuoden vähenemistä. Kun aivan vasta

uhkaavan ja itse asiassa jo olemassa olevan lääkärripulan tähden lisättiin lääkäreiden aloituspaikkoja, olisi ollut aika kummallista, jos nyt olisi lääkärikoulutuksesta määrärahoja leikattu.

Herra puhemies! Kun tehdään hyviä päätöksiä, niin yleisten kompromissien ja sovun tähden joudutaan tekemään myös mielestäni huonoja päätöksiä, ja niin kävi myös tämän budjetin tekemisen yhteydessä. Kokoomuksen vaatimuksesta jouduimme leikkaamaan 10 miljoonaa markkaa sosiaali- ja terveysministeriön budjetista ja siitä olemme saaneet kritiikkiä. Mielestäni tuo leikkaus oli aivan turha sen tähden, että pitkin syksyä valtiovarainministeriöstä on lähetetty korjauskirjeitä, joilla on imetty sisään valtion budjetin yleiskatteeksi monia valtion omaisuuden myyntituloja. Siltä osin tuntui lähes kiusanteolta se, että sosiaali- ja terveysministeriön budjetista piti nuo 10 miljoonaa markkaa leikata. Se on nyt kuitenkin tehty, ja sille asialle ei enää mitään mahdeta.

Kokonaisuutena ottaen voi sanoa, että sinä aikana, minkä eduskunnassa olen ollut, kyllä tämä kuitenkin kaikkein mieluisin ja paras budjetti on ollut.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö kuvaa säännöllisesti Lipposen hallituksen alkutaipaleen eli vuoden 95 budjetin, Ahon — Viinaseen hallituksen perinnön, ja vuoden 99 talousarvion eroa vertaamalla niiden velkarahoitusta. Vuoden 95 budjetissa lisävelka oli 60 miljardia, vuoden 99 budjetti ei sisällä käytännössä valtiolle lisävelkaa.

On tietysti hyvä muistaa edelleen valtion velan olevan tällä hetkellä 428 miljardia markkaa. Velan hoitokulut ovat 28 miljardin markan tasolla. Työttömyys rasittaa eri teitä valtionaloutta yli 40 miljardilla. Valtionaloutta rasittaa siis vuositasolla yli 70 miljardin markan jälkilasku 90-luvun alun hulluista ja onnettomista vuosista.

1980-luvun kasinopelin seuraamuksena on virallisesti kirjattu 53 000 miljoonan markan katteeton pankkituki. Tämä on sosialisoitu pienituloisten suomalaisten — sairaiden, vanhusten — maksettavaksi. Tämä on tapahtunut muun muassa viimesijaista toimeentulotukea heikentämällä. Toimeentulotukiasiakkaille osoitettiin 7 prosentin omavastuu niin kutsutuista kohtuullisista asumiskustannuksista. Eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun kantamista jatkettiin, kansaneläkkeen perusosan leikkaus toteutettiin valtaosalla eläkeläisistä. Tätä kahteen kertaan toteutettua leikkausta ei ole korjattu.

Lapsiperheiden toimeentuloa vaikeutettiin jne. Valtiontalouden syöksykierre on saatu oikaistuksi. Hyvä niin, mutta sitä on oikaistu aivan liiaksi pienituloisten ihmisten kustannuksella.

Eläkeläisten asemasta ei koskaan ole liikaa puhuttu tässä talossa. Tämän maan rakentaneet ikäihmiset ovat niitä, jotka joutuvat turvautumaan sairaanhoitoon. He ostavat lääkkeitä, jotka Euroopan unionin mitassa ovat kalleimpia kuluttajille. Tuoreessa muistissa on edelleen se, että lääkekulujen verovähennysoikeus lopetettiin ja lääkkeiden omavastuuosuuksia korotettiin edellisten hallitusten aikana. Eläkeläiset joutuvat edelleen maksamaan korotettua sairausvakuutusmaksua. 1.1.99 alkaen se on määrältään 2,6 prosenttiyksikköä. Pääministeri Lipposen rohkaisevista lausunnoista huolimatta sitä on pystytty neljän talousarvion yhteydessä laskemaan vain 0,6 prosenttiyksikköä.

Maa on vaurastunut nykyhallituksen aikana, tästä kiitos myös hallituksen taloudenpidolle. Kuitenkin työn ja ahkeruuden hedelmät kulkeutuvat yhä harvempiin käsiin. Bruttokansantuote on arvion mukaan vuodesta 95 vuoteen 99 lisääntymässä 151 miljardilla markalla.

Tässä kansantaloudellisessa tilanteessa valtiolta pystyisi muun muassa korottamalla pääomaveroa ja verottamalla pörssin pikavoittoja palauttamaan kansaneläkeläisiltä epäoikeudenmukaisesti viedyn perusosan. Kahteen kertaan suoritettun perusosan leikkauksen kohteena ovat ne eläkkeensaajat, joille on toteutettu työeläkkeen ja kansaneläkkeen yhteensovittaminen. Heidän asiansa korjaaminen on tekemättä, ja sitä on tekosyillä vitkutettu.

Edellinen hallitus poisti eläkeläisiltä indeksin kokonaan. Nykyisen hallituksen aikana se palautettiin, valitettavasti epäoikeudenmukaisessa muodossa. Ikärasistinen eläkeindeksi on poistettava ja kaikille kansalaisille palautettava sama, riittävästi ansiotulojen muutokset huomioiva indeksikäytäntö.

Kaikki ne ihmiset, jotka joutuvat turvautumaan sairaanhoitoon tai työskentelevät sen parissa, tietävät tilanteen jatkuvasti pahenevan. Hoitopääsy on vaikeutunut. Terveyskeskuksissa hoidetaan potilaita yhä enemmän talouden, ei lääketieteen, ehdoilla. Kynnys potilaan lähettämiseksi erikoissairaanhoidon on noussut. Samalla leikkausjonot ovat kasvaneet. Ne ovat valtakunnassa 130 000 potilaan luokkaa. On hyvä tiedostaa se, että samanaikaisesti leikkausjonon kasvamisen myötä erikoislääkäripoliklinikalle pääsy on vaikeutunut ja potilaan ottami-

nen leikkausjonoon on samalla myös vaikeutunut.

Terveysten- ja sairaanhoito on jatkuvasti kalistunut. Lähes kaikki palvelumaksut ovat nousseet. Suomalaiset maksavatkin Euroopan unionissa portugalilaisten jälkeen eniten itse omasta terveyden- ja sairaanhoidostaan eli noin 23 prosenttia kuluista. Tärkeää on huomata edelleen se, että samanaikaisesti yhä useammat palvelut siirtyvät pois yhteiskunnalta. Yksityistäminen johtaa samalla niiden hinnan nousuun.

Erityisen uhattuna ovat erikoissairaanhoido ja sairaanhoitopiirit. Sairaaloissa on viime vuosina byrokratia kasvanut. Hoitavia käsiä on samalla yhä vähemmän. Kunnat ovat ottaneet erikoissairaanhoidon erityisen säästön kohteeksi. Sairaanhoidoa ei vain uhkaa romahdus, arvoisat kansanedustajat, romahdus on jo menossa. Tämä merkitsee lisää paineita työpaikoilla, lisää vaaratilanteita, komplikaatioita, hoitovirheiden uhkaa, lisää infektioita. Potilaiden ja hoitohenkilökunnan terveys ja jaksaminen ovat molemmat uhattuna. Sijaisia ei palkata, kunnat erottavat määräraikaiset työntekijänsä, eläkkeelle siirtyvien tilalle ei palkata uusia työntekijöitä. Tekeviä käsiä on siis yhä vähemmän ja kirjoituspöydän takana istuvia johtajia suhteessa enemmän. Samalla kansalaiset maksavat veroja ja huomaavat, etteivät saa hädän tullen vastinetta veroilleen, asiallista hoivaa itselleen tai omaisilleen.

Eduskunta on todellakin kiitollisuudenvelas sille kansalaistoiminnalle, joka on herättelemässä tätä kansaa ja päättäjiä. Inhimillisen vanhuuden puolesta -kansanliike on erinomaisella asialla. On kyse yhteisestä asiasta. Kansanliike tukee niitä kansanedustajia, jotka täällä ovat huutavan äänenä korvessa. Toisaalta eduskunnalla on nyt mahdollisuus tukea kansanliikkeen selkeästi osoittamia tavoitteita.

Valtiolta ei voi sälyttää vastuuta vain kunnille. Tietyt kunnat puolestaan eivät voi jatkaa asukkaistaan piittaamatonta suurhallirakennuspolitiikkaa. On moraalitonta rakentaa erilaisia urheilu- ja monitoimihalleja, jos samaan aikaan kunnan nuorisotyötä leikataan, tämän maan rakentaneet ikäihmiset, vaikean elämän läpikäyneet vanhukset, unohdetaan sekä tuodaan uusia maksuja, jotka kohdistetaan sairaiden maksettaviksi.

Arvoisa puhemies! Tiedoksi tilanne Kymenlaaksosta. Kymenlaakson sairaanhoitopiirissä oli 30.11. virallisen tiedon mukaan täsmälleen 4 600 potilasta odottamassa leikkausta leikkausjonoissa.

Siis mikä avuksi? Valtiovallan ja kuntien tulee yhdessä sopien varmistaa terveydenhoidon ja sairaanhoidon palvelujen tulevaisuus. On toteutettava ohjelma, jolla varmistetaan sairaanhoidon ja terveydenhoidon jatkuminen myös tulevaisuudessa, ja samalla, mikä on erityisen tärkeää, sen tasoa tulee nostaa nykyisestä. Tämä ei onnistu ilman taloudellista tukea, joka valtiovalan on kohdistettava toisaalta suoraan sairaanhoitopiireille ja toisaalta kunnille, korvamerkitä tukea. Meidän on palkattava työhön ne 33 000 työtöntä terveydenhoidon ja sairaanhoidon työntekijää. Tiedämme työntekijöiden työllistämisen tulevan maksamaan vain 20 prosenttia enemmän kuin työttömänä oleminen maksaa yhteiskunnalle. Lisäksi työtä tekemässä olevat kädet tuovat uutta arvoa ja tekevät myös eettisesti tärkeää työtä.

Arvoisa puhemies! Olen esittänyt 50 miljoonan markan määrärahaa momentille 33.32.30 nimenomaan vaikeimpiin kipukohtiin kohdennettavaksi eri sairaanhoitopiireissä. Emme voi sulkea silmiä siltä, mikä on tilanne sairaaloissa, terveyskeskusten vuodeosastoilla ja vanhustenaloissa. Ainoastaan tosiasioiden tunnustaminen voi johtaa tilanteen korjaamiseen. Tässä mielessä pääministeri Lipposen kommentti tähän asiaan syksyllä 97 oli valitettava. Hallituksen vastaus opposition välikysymykseen marraskuussa tänä vuonna kuitenkin kertoi samasta ongelmasta. Hallituksessa ei vielä kukaan tunneta ja tunnusteta sairaanhoidon ja terveydenhoidon ongelmia.

Valtiovarainvaliokunta on mietinnössään todennut asuntorakentamisen kohdalla myönteistä. Valiokunta toteaa lausumaehdotuksessaan eduskunnan edellyttävän, että arava- ja korkotukilainojen 6,9 miljardin markan myöntämis- ja hyväksymisvaltuudet käytetään kokonaisuudessaan vuoden 99 alusta. Näin hallituksen esittämä varaus 2 000 miljoonan markan käyttöön otosta poistetaan. Näin myös ympäristövaliokunnan vaatimus tuli toteutetuksi. Kuitenkin on syytä lisätä, ei vähentää, yhteiskunnallisesti tuetun rakentamisen määrärahoja. Sitä tarvitaan myös tulevaisuudessa.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä on jälleen tänäkin vuonna onneton kanavointiosa. Aikaisemmin valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto on yrittänyt salakuljettaa mietinnössään Kymijoen kanavointia niin kutsutusti eduskunnan päätökseksi. Samalla on haluttu torjua Saimaan kanavan kunnostaminen. Tähän suuntaan valiokunta jälleen yrittää huolimatta Kymijoen

ja Mäntyharjun kanavien täysin epätydyttävää kannattavuusarviosta ja Kymijoen pohjasedimenttien dioksiineista.

Valtiovarainvaliokuntaa voi onnitella myös siitä, että se palautti terveydenhuollon erityisvaltionosuudet, niin sanotut evo-rahat, joista on täällä puhuttu runsaasti aikaisemminkin.

Työttömyys on edelleen tämän yhteiskunnan suurin ongelma. Työttömyyttä ei ole pystytty laskemaan siedettävälle tasolle. Tässä ei hallitus pystynyt saavuttamaan tavoitteitaan.

Kaakkoinen Suomi on edelleen työttömyyden painopistealueita. Työttömyysluvut ovat kohtuuttoman korkeita. Muun muassa Kotkan hyvin alkanut työttömyyden lasku kääntyi nousuksi pari vuotta sitten paikallisen Kotkan telakan konkurssin yhteydessä. Tässäkin konkurssissa Arsenalin osuus on kyseenalainen, samoin telakan aikaisemman toimivan johdon kuten myös konkurssin aikana toimineen johdon rooli. Tällä hetkellä työttömyysprosenttimme on 19 prosenttia.

Kaakkois-Suomen tienpito on ollut monella tavalla kyseenalaista. E18-tien rakentamista moottoritietasoiseksi on painotettu aivan liikaa. Samalla muu tienpito on jäänyt aivan liian vähälle. Muun muassa Valtatie 6:n ala-arvoinen kunto on tästä esimerkkinä, samoin Valtatie 26:n tila välillä Taavetti — Hamina.

Kaakkois-Suomen tulevaisuuden kannalta keskeinen kysymys on edelleen puuttuva ratayhteys pääkaupunkiseudulle. Itä onkin ainoa ilmansuunta, jonne ei pääkaupunkiseudulta junalla pääse. Kaakkoisen Suomen pitäminen kehityksessä mukana vaatii alueen liittämisen pääkaupunkiseudun työssäkäyntialueeseen. Tämä onnistuu ainoastaan rakentamalla nykyaikainen, nopea ratayhteys Helsingistä suoraan itään ja edelleen Pietarin talousalueelle. Kaakkois-Suomen tyhjeneminen ihmisistä voidaankin estää vain tekemällä Kymenlaaksosta aito pääkaupunkiseudun työssäkäyntialue.

Satamista lyhyesti, arvoisa puhemies. Ne ovat Suomelle erityisen tärkeitä, onhan Suomi Euroopan unionin suuntaan lähinnä saari. Satamien toimintaa ei tulisi valtion toimilla vaikeuttaa. Onkin syytä esittää kannettavien väylämaksujen alentamista ja esitetyistä luotsausmaksujen korotuksista luopumista. Valtiovarainvaliokunta esittääkin aivan oikein, että Saimaan luotsausmaksuja ei koroteta.

Lopuksi, arvoisa puhemies, valtiovarainvaliokunnan miljoonan markan lisäys ympäristöjärjestöille on iloinen yllätys, sillä yllätyksenä voi-

daan pitää sitä, että talouden näkökulmasta tarkasteleva valiokunta näkeekin ympäristöjärjestöjen työn merkittäväksi. Tästä olen aidosti iloinen ja annan tunnustusta valtiovarainvaliokunnalle.

Etelä-Karjalassa on puolestaan vireillä Suur-Saimaan kansallispuistohanke, jonka takana on laaja kansalaisten tuki. Asiasta on myös tehty lakialoite, joka on edelleen vireillä ympäristövaliokunnassa ja jonka 32 kansanedustajaa on allekirjoittanut. Tämä myös muistettakoon samoin kuin se, että maamme kansallispuistoverkosto on kaiken kaikkiaan kudottu Pohjois- ja Itä-Suomeen. Erityisesti pohjoisessa Kymenlaaksossa ja Etelä-Karjalassa on tässä verkossa kohtuuton aukko. Pohjois-Kymenlaaksossa Valkealan ja Mäntyharjun alueella on Repoveden retkeilyalue, jota vuosien ajan on yritetty kehittää kansallispuistoksi. Repovesi onkin syytä ottaa vakavasti valtakunnalliseksi kansallispuistohankkeeksi.

Ed. R. K o r h o n e n : Arvoisa puhemies! Olo on melko helpottunut kuin koulun päättäjäsissä ikään. Pitkä ja ahkera ja sinnikäs neljä vuotta kestänyt työ tasapainoiseen budjettiin, jonka tasapainotusta ei enää ole hoidettu velanotolla, on nyt loppuun saatettu. Työ on suoritettu tilanteissa, joissa ei ole kiitosta jaettu. Minun lyhyen miesmuistini aikana ei eduskunnassa ole nähty vielä velan lyhennykseen kohdennettua momenttia. Nyt sekun tullaan näkemään. Lyhenevä velka tarkoittaa myös pieneneviä kokokokuluja ja sitä kautta aikanaan vapautuvaa liikkumavaraa budjettiin.

Vastuunkanto ei ole aina kivaa. Kivempaa on tietysti jakaa ilmapalloja. Niillä ilmapalloilla on vain paha tapa puhjeta sangen nopeasti. Kiihottaminenkin on varmasti kivaa, mutta se ei ole kovin vastuullista.

Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunta on saanut aikaan sangen viisaan mietinnön, jossa moni pitkän Suomen äärialueita koskettava ongelma on nostettu esiin. Niistä muutamia huomioita.

Pääloukassa 26 valiokunta on todennut, että talousarviossa esitetyillä toimintamäärärahoilla ei kyetä saavuttamaan kaikkia niitä tavoitteita, mitä poliisitoimelle on asetettu, eikä täyttämään läheskään kaikkia niitä tehtäviä asiallisesti ja hyvin. Huumausainerikollisuus on lisääntynyt. Siihen tulisi voida panostaa, samoin neuvontatoimeen ja kasvatukseen ja myös lisäresursseihin. Siitä syystä valiokunta on viisaasti lisännyt net-

tomäärärahaa 30 miljoonaa markkaa poliisivoimien käyttöön.

Samoin on todettu alueiden kehittämistä koskevien määrärahojen kohdalla, että käytännön myötä määrärahat ovat budjetoinnissa pirstoutuneet pieniksi kokonaisuuksiksi ja niistä ei ole saatu sitä riittävää hyötyä, mitä EU-rahojen käytössä olisi tullut olla. Tällä hetkellä maakuntaliitoissakin liikkuu viesti, että valtion piirongin laatioista voikin löytyä edelleen käyttämättömiä määrärahoja, joita koskevia hankkeita tulisi nopeasti virittää, jotta nuo EU:sta osoitetut määrärahat eivät palautuisi sinne. Ehkä tulevalle kaudelle Agenda 2000 -tavoiteohjelmiin tulisi hallintokäytäntöjä muuttaa siten, että nuo rahat olisivat selkeämmin ohjattavissa alueille ja niiden käyttö olisi paremmin hallittavissa ja kohdennettavissa todellisiin hankkeisiin.

Pääloukassa 27 todetaan, että kotimainen puolustusteollisuus kärsii rahoituksen puutteesta. Se tarkoittaisi sitä, että huoltovarmuus maassamme kärsii, koska kotimaisen puolustusteollisuuden uskottavuus hankkeiden pienuuden vuoksi on myös heikkenemässä, ja siitä syystä tulisi kohdentaa rahoitusta myös kotimaisiin hankkeisiin, joilla Puolustusvoimamme voisivat suorittaa tilauksia omalta teollisuudeltamme. Tähän epäkohtaan budjetissa on myös puututtu.

Samoin opetusministeriön hallinnonalalla on kiinnitetty huomiota joihinkin epäkohtiin. Yksi tällainen on se, että yliopistojen perusrahoitus ei ole kehittynyt riittävän myönteisesti. Tämä on varmasti todettavissa itse kunkin yliopiston sisällä, ja erityisesti maakunnalliset yliopistot kärsivät määrärahojen puutteesta, jolloin vaikka toimintaa on pyritty tehostamaan, tutkintoja viemään ripeästi läpi ja lisäämään tohtorikoulutusta, koska niistä pisteytyksessä saatavat valtionosuudet ovat merkittävästi paremmat kuin perustutkinnoista, niin siitakin huolimatta yliopistot toimivat jatkuvassa niukkuudessa. Se ei vammaankaan ole tulevaisuudessa Suomen menestymisen ja osaamispääomamme kasvattamisen kannalta kovin viisasta resursointia.

Eräs pieni asia on ortodoksinen teologikoulu Joensuussa, jonka määrärahat tulisi pitää riittävinä, jotta tulokset ja koulutus voitaisiin pitää korkealla tasolla.

Ammattikorkeakouluopetuksen puitteissa maahamme on kehitteilla diakonia-ammattikorkeakoulu, joka on paraikaa hakemassa vakinaistamista. Tähän liittyy myös se, että meillä on vammaisten erityisammattioppilaitoksia, ja esimerkiksi Pieksämäen oppilaitos tulee toimimaan

osana diakonia-ammattikorkeakoulua. Siellä on myös vammaisten koulutusta, ja tulisi erityisesti kiinnittää huomiota, että sen resursointi säilyisi sellaisena, että tuo oppilaitos voisi sen lisäksi, että se toimii ammattikorkeakouluna, myös toimia ammatillisena oppilaitoksena vammaisille, jolloin myös tulevat opettajat saisivat todellista työharjoittelua saman oppilaitoksen sisällä.

Mietinnössä on aivan oikein kiinnitetty huomiota siihen, että oppisopimuskoulutukseen tulisi panostaa. Kyseiselle momentille onkin lisätty rahaa yli 14 miljoonaa markkaa, mikä tulee merkittävästi parantamaan niitä tavoitteita, johon ammatillisella koulutuksella tulisi pyrkiä. Koulutuksen tulisi olla yhä enemmän yhteistyössä yritys- ja työelämän kanssa tehtyä, jolloin ne nuoret, jotka suorittavat ammatillista tutkintoa, olisivat varustetut paremmilla valmiuksilla työelämään.

Sitten hyppään liikenneministeriön hallinnonalalle eli pääluokkaan 31. Valiokunta on aivan aiheellisesti todennut ja kiinnittänyt huomiota siihen, että perustienpitoon osoitetut määrärahat ovat niukkoja. Me olemme erityisesti keskittäneet ja painottaneet varojen käyttöä päätieverkon kunnossapitoon, sen hoitoon ja rakentamiseen, jolloin alempi tieverkko on alkanut merkittävästi rapautua. Erityisesti Itä-Suomessa ja pohjoisessa Suomessa, missä kuljetusmatkat ovat pitkiä, tilanne alkaa pian haitata yrityselämää. Täytyy todeta, että maaseudulla, missä pitkät etäisyydet koskevat myös asukkaita, voisi pelätä pian sitä, että ihmisten eriarvoisuus lisääntyy myös siitä syystä, että tien huono kunto voi olla este hälytys- tai huoltoajoneuvon saamiseksi ajoissa paikalle. Jos omaisuus palaa tai henki menee siitä syystä, että perustie on huonossa kunnossa, niin se ei varmaankaan ole oikein eikä vähimmässäkään määrin tasa-arvoista.

Siten on erinomaista, että yksityisteiden kunnossapidon ja parantamisen määräraha on korotettu 45 miljoonaan markkaan, koska aivan selkeästi valtion kannalta kaikkein edullisinta tieverkkoa ylläpitää, huoltaa ja käyttää ovat yksityiset, joiden kustannuksiin osallistuvat niin kunnat kuin niiden varsilla asuvat yksityiset henkilötkin.

Pääluokkaan 32, joka koskee kauppaja- ja teollisuusministeriötä, on myös valiokunnan toimesta tehty joitakin aivan asiallisia parannuksia ja kohdennuksia. Kun eduskunta hylkäsi talousvaliokunnan ehdotuksesta alueellisen kuljetustuen lakkauttamista koskevan lain, momentille lisättiin 8,3 miljoonaa markkaa, mikä tarkoittaa sitä,

että alueellinen kuljetustuki asetuksessa nimeytyillä paikkakunnilla jatkuu. Minusta valiokunta on vielä tehnyt merkittävän tekstilisäyksen, kun se on todennut, että kuljetustuen alueellista kattavuutta tulisi tehostaa osana Itä-Suomen kehittämishanketta. Valiokunta on katsonut myöskin aiheelliseksi, että alueeseen tulisi lisätä Pohjois-Savon kunnat. Tämä on tietysti tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen yrittämisen kannalta oikein hyvä asia.

Sen lisäksi samaisessa pääluokassa on korotettu erityiskorkotuen piiriin sisältyviä uusia naisyrittäjälainoja. Nykyinen Kera ja ensi vuoden alusta Finnvera Oy saisi myöntää enintään 100 miljoonaa markkaa, mikä on käytännössä 20 miljoonaa markkaa enemmän kuin budjetissa ollut alkuperäinen esitys. Täytyy tyydytyksellä todeta, että se on sitä, mitä itsekkin olen pyrkinyt ajamaan, koska näillä pienyrittäjä- ja naisyrittäjälainoilla toteutetut työpaikat ovat olleet Suomen halvinta työllistämistä. Siinä ei kovinkaan monta kymmentätuhatta markkaa ole kunkin syntyneen työpaikan hinnaksi tullut. Kerasta on useaan kertaan todettu se, että naiset ovat olleet lainanottajina äärimmäisen varovaisia ja harkitsevaisia. He ovat myöskin erinomaisen hyvin hoitaneet nuo lainavastuunsa. Tämä lisäys on ollut budjetissa erittäin myönteinen.

Samaisessa pääluokassa on annettu avustusta telakkateollisuudelle kilpailuedellytysten turvaamiseksi. Tässä pyritäänkin jo merkittävästi isommissa myöntövaltuuksissa, puhutaan 5 miljardista markasta. Täytyy todeta, että kun usein paheksutaan, sanotaan nyt, itäsuomalaisia kuljetustukia, että se on epätervettä kilpailua, mitä muuta on aluepoliittinen niin sanottu rannikkotuki, joka toki tekee meidän telakkateollisuutemme tasavertaiseksi kilpailijaksi EU-tasolla. Se samahan tapahtuu sitten pienemmässä, muutaman miljoonan markan mittakaavassa maan sisällä esimerkiksi kuljetustukien muodossa.

Sitten muutama sana ympäristöministeriön hallinnonalasta eli pääluokasta 35. Valiokunta on tehnyt lausuman koskien asuntotilannetta ja edellyttänyt, että hallitus seuraa asuntotilanteen ja rakennuskustannusten kehitystä ensi vuonna ja antaa tarvittaessa eduskunnalle esityksen arava- ja korkotukilainojen myöntämisvaltuuden lisäämiseksi, mikä tietysti tarkoittaisi rahoituksen suuntautumista erityisesti kasvukeskuksiin. Kasvukeskusajattelu on siinä mielessä valtakunnan kannalta katsottuna epäoikeudenmukaista, että meillä julkisuudessa on nimetty joitakin kasvukeskuksia. Silloin tämän ajatusmaailman mu-

kaan esimerkiksi Kuopio ei olisi saamassa yhtään rahaa. Kuitenkin sielläkin on suhteessa aivan saman tyyppistä asuntopulaa ja erityisesti pulaa korjausmäärärahoista. Korjausavustuksia tarvittaisiin monella monella pienemmällä paikkakunnalla. Vaikka ne ovatkin muuttotappiokuntia, aivan samalla tavalla niissäkin asunnot ja kiinteistöt kuluvat ja niitä tulisi huoltaa. Siitä syystä näiden rahojen jaon tulisi olla hieman oikeudenmukaisempaa.

Lopuksi kiinnittäisin huomiota samaan asiaan kuin ed. Tiusanenkin. On erinomaisen hyvä, että on kiinnitetty huomiota kansalaisjärjestöjen toimintaan ja niille on myönnetty lisää määrärahaa. Pidä saaristo siistinä ry:lle myönnetty 400 000 markkaa tulisi varmasti käyttää myöskin osittain tapakasvatukseen, koska viime kädessä ihmiset ovat niitä, jotka saaristoa roskaavat. Mitä paremmat tavat meille jo lapsesta asti opetetaan, sen vähemmän me tulemme tarvitsemaan julkisia rahoja siistinä pitämiseen, kun itse kukin oppisi roskansa mukanaan kuljettamaan. Se on minusta viisaasti todettu tämän miljoonan markan määrärahan kohdalla, eli osa 600 000 markasta tulisi suunnata rakennuslain vaikutuksista tiedottamiseen ja lain toteuttamisen seuraamiseen. Se on minusta erinomaisen tärkeä asia, koska muutokset tulevat olemaan merkittäviä. Niillä on vaikutuksia myös rakentamisen laatuun tai niillä ainakin pyritään siihen vaikuttamaan. Siitä syystä tiedottamisen tulisi olla hyvin laaja-alaista ja sitä pitäisi suunnata eri puolille Suomea. Tietysti mitä pienemmästä paikkakunnasta on kyse, sen enemmän sinne täytyisi ehkä ulkopuolista tietoa tulla.

Arvoisa puhemies! Nämä tällaisina hajahuomioina budjetista. Edelleen haluaisin lopuksi todeta, että tämä neljän vuoden taival nollalainaiseen budjettiin ei ole ollut helppo. Siksi haluaisin todeta, että edelleen täytyisi kehittää sitä, että yhteisten hyvinvointiresurssien käyttö olisi yhä enemmän täsmäkohdennettua ja ne kohdentuisivat sinne, missä yhteiskunnan kipupisteet ovat kovimmat, eli vanhuksiin ja vammaisiin, pahasti syrjäytyneisiin ja todellisista arjen ongelmista kärsiviin lapsiperheisiin. Varmasti siinä vaiheessa, kun budjetin hoito yhä enemmän helponee erityisesti korkokustannusten osalta, meillä tulee olemaan mahdollisuus myöskin korjata niitä epäkohtia, jotka ovat kohdistuneet erityisesti osaan eläkeläisiä. Tällaisena merkittävänä epäkohtana heidän suunnaltaan on pidetty erityisesti taitettua indeksiä.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa herra puhemies! Valtion talousarvioesityksen päätavoitteena on valtion velkaantumisen lopettaminen, talouden yleisen vakauden ylläpito ja taloustilanteen parantaminen. Suhdanekatsauksen mukaan luottamus talousnäkyymiin on tällä hetkellä hyvä. Korot sekä inflaatio ovat pysyneet hyvin alhaisina. Kokonaistuotannon kasvun odotetaan kuitenkin ensi vuonna jäävän jonkin verran tämänvuotista pienemmäksi. Talousnäkyvät ovat myös kansainvälisesti kohtalaiset. Ulkomaankaupassa on edelleen ylijäämää, ja yksityisen kulutuksen kasvu jatkuu erittäin voimakkaana.

Vaikka työpaikkojen määrä on talouskasvun myötä lisääntynyt, ei työttömyysaste ole riittävästi laskenut. Nuorisotyöttömyyden kohdalla tilanne on jonkin verran parantunut. Suomen työttömyys- ja talousongelmia ei voida ratkaista ilman palvelusektorin nopeaa ja voimakasta kehittämistä. Yhteisenä ja keskeisenä toimenpiteenä on pidetty arvonnalisäverotuksen alentamista työvaltaisilta aloilta; työn verotuksen keventäminen on tärkeä osa työttömyyden alentamista; työllistävänä vaikutuksena yrittäjäys on koettu erittäin tärkeäksi kaikilla yhteiskunnan eri aloilla.

Pienillä ja keskisuurilla yrityksillä on hyvin keskeinen merkitys Suomen kansantaloudelle. Pk-sektorit perustavat toimintansa pääasiallisesti paikallisiin tai alueellisiin markkinoihin, mikä johdosta pienyritykset ovat tärkeitä työllistäjiä omilla alueillaan. Pk-yritysten kehittämissä politiikkaa on mielestäni pyrittävä toteuttamaan alueittain elinkeinorakenteita monipuolistamalla. Elinkeino-olojen, erityisesti tuotannon keskittämisen sekä pk-yritysten yleisten toimintapuitteiden parantamisen, on oltava tärkeä toimenpide.

Pk-yritysten liiketoimintaan liittyy tällä hetkellä erittäin paljon ratkaisemattomia ongelmia. Riskien hallinnassa on paljon kehittämisen varaa, ja monien pienten yritysten riskinotto-kyky on tällä hetkellä erittäin huono. Lisäksi pienten yritysten näkökulmasta toimintaympäristö on usein turhan monimutkainen ja edellyttää erittäin korkeaa asiantuntemusta.

Yhteiskunnan tehtävä onkin ohjata ja neuvoa yrityksiä niiden aloitus-, kasvu- ja toimintasektoreilla kilpailuedellytyksiä unohtamatta. Tämä edellyttää byrokratian nopeaa keventämistä, verotuksen ja sivukulujen alentamista ja tarkistamista, epäterveen kilpailutilanteen purkamista ja rahoitusmarkkinoiden vahvistamista. Rahoitusta tulisi pyrkiä suuntaamaan erityisesti työllistä-

viin, koulutuksen tasoa nostaviin hankkeisiin. Rakenteelliset muutokset maailmanmarkkinoilla nostavat erityisesti pk-yritysten kehittämisen entistä tärkeämmäksi kansainvälisten rahoituslaitosten ja EU-rahoituksen hyödyntämisen takia. Innovaatioiden kehittämistä tulee edistää, jotta parannetaan niiden tuotannollista ja kaupallista hyödynnettävyyttä.

Uuden teknologian tiedon levittämiseen sekä käyttö- ja kehittämismahdollisuuksiin on kiinnitettävä erityistä huomiota nimenomaan pk-yrityksissä. Myös työvoiman koulutus on tärkeä yrittämisen kehittämisen painopistealueena. Lisäksi markkinoinnin sekä toiminnan rationalisoinnin ja nykyaikaisen tekniikan ja tietoverkoston tehokkaampi hyödyntäminen sekä vakavaisuuden parantaminen ovat erittäin tärkeitä tuloksen saavuttamisen kannalta.

Koulutuksen on vastattava yhä paremmin työelämän tarpeita ja nopeita muutoksia. Työtömille järjestettävällä koulutuksella tulee olla päämääränä työnsaanti eikä pelkästään ajankulu tai mielialan ylläpito. Tämä asettaa oman haasteen koulutuksen järjestäjille. Koulutuksella täytyy olla valmiudet seurata kehitystä ja sen on kyettävä entistä nopeammin vastaamaan työelämän tarpeisiin ja muutoksiin. Panostus tutkimukseen, kehitykseen ja koulutukseen auttaa huomattavasti elinkeinorakenteen monipuolistumista ja kansainvälisiin haasteisiin vastaamista. Uudet työpaikat ovat syntyneet yhä useammin tiedon tuottamiseen, muokkaamiseen, siirtämiseen ja hyödyntämiseen liittyvissä tehtävissä. Koulutuksen tulisi luoda paremmat edellytykset kansainvälisempään koulutukseen myös maamme rajojen ulkopuolella ja kielitaidon vankeempaan kehittämiseen.

Valtion velkaantumisen lopettaminen on vaahtanut voimakkaita säästöjä valtiontaloudessa. Nykyisen hyvinvointiyhteiskunnan peruspiirteet on säilytettävä, mutta nykytilannetta paremmin on kannustettava kansalaisia työn tekemiseen, yrittämiseen ja kouluttautumiseen. Terveellä pohjalla oleva hyvinvointiyhteiskunta pitää huolta niistä, jotka eivät syystä tai toisesta selviydy omin avuin, mutta kannustaa ja antaa mahdollisuuden niille, jotka pystyvät selviytymään itsenäisesti.

Kannustavan hyvinvointiyhteiskunnan on palkittava nykyistä paremmin kansalaisten ponnistelut oman ja perheensä aseman parantamiseksi. Tällöin tuloverotuksen keventäminen, kannustinloukkujen purkaminen ja työelämän joustojen lisääminen ovat olennaisia tavoitteita.

Kannustavuuden lisääminen on lisäksi välttämätöntä työllisyyden kohentamiseksi pitkällä tähtäimellä.

Arvoisa herra puhemies! Valtion talousarvioesityksessä esitetyt päätavoitteet, valtion velkaantumisen lopettaminen, työllisyystilanteen parantaminen ja talouden yleisen vakauden ylläpito, ovat oikein asetetut. Tällä tiellä meidän täytyy jatkaa.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Hallitus on kiristänyt kuntien valtionosuuksia niin voimakkaasti, että budjettia käsitellään vähän surullisissa tunnelmissa tällä hetkellä monissa kunnissa. Sisäasiainministeriön talouslukuihin perustuva vuosiraportti kertoo, että kuntatalouden tila oli jo viime vuonna huonompi kuin maamme talouden ahdinkovuosina 1991—92. Sisäministeriön trendilaskelma kertoo, että negatiivisen vuosikatteen kuntien määrä lisääntyy muun muassa tälle vuodelle ja vielä ensi vuodeksikin.

Kun useimmat kunnat ovat laatineet budjettinsa 4 prosentin kasvuennusteen mukaan, mahdollisen alhaisemman kasvun seurauksena saattaa tulla ikävyöksiä niissä kunnissa, jotka jo nyt elävät kädestä suuhun. Talousluvuilla mitaten kunta luokitellaan ongelmakunnaksi, jos se joutuu lainoittamaan investointien lisäksi myös lainanlyhennyksiään. Aikaisemmin ongelmakunnat olivat enimmäkseen pieniä, mutta nyt näyttää siltä, ettei kuntakoko ratkaise, miten hyvä tai huono kunnan taloudellinen tilanne on. Kun tyypillinen ongelmakunta vuonna 1989 oli noin 3 000 asukkaan pienkunta, viime vuonna keskimääräisessä ongelmakunnassa asui 12 200 asukasta eli enemmän kuin maan kuntien keskimääräisen asukasluvun, 11 400 asukkaan, kunnassa.

Samalla kuntien väliset erot kasvoivat ja ongelmista vakavin eli työttömyys helpottaa aivan liian hitaasti. Työllistämistoimet tuottavat edelleen lähinnä muita kuin aitoja työpaikkoja, jolloin pitkäjänteisyys toiminnasta puuttuu.

On ihme, ettei hallitus löydä keinoja, joilla lisittäisiin vaikka yksi työntekijä jokaiseen maamme lähes 200 pienyrityksestä. Eikä siihen tarvittaisi yhteisiä varoja lähimainkaan niin paljon kuin nyt käytössä oleviin toimenpiteisiin. Tällaisessa kokeilussa ehto jatkuvaan työllistämiseen ei saisi kuitenkaan olla niin tiukka kuin se tällä hetkellä on, mutta käytännössä noista lähes 200 työpaikasta suuri osa varmasti vakinaistettaisiin. Kokeiluna se olisi varmasti sen arvoinen asia, että siihen kannattaisi ryhtyä.

Verotuksen ja byrokratian purkamisen sekä työvoiman oheiskustannusten alentamisen ja joustojen avulla on myös edistettävä työn ja työvoiman kohtaamista. Työtä on, kuten kaikki tiedämme, monilla aivan uupumukseen asti, mutta tekijöitä on jossain muualla kuin työn ääressä.

Kun kuntien valtionosuuksia on leikattu ja samanaikaisesti kuntien velvoitteita on lisätty ja ansiotuloista saadut verotulot ovat työttömyyden vuoksi laskeneet, kuntien on pakko etsiä uusia strategioita, uusia menettelytapoja, voidakseen turvata asukkailleen laadukkaat palvelut myös tulevaisuudessa. Suunnittelua vaikeuttaa varojen puute ja ennakoimattomuus, kun uusia leikkauksia ja uusia palveluvelvoitteita lisääviä lakeja säädetään tämän tästä. Esimerkki viimeaikaisista lainsäädäntötoimista on kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen korotus vuodelle 1999 5 000 markasta 8 600 markkaan.

Kuntatalouden suurimmat lakisääteiset menoterät ovat sosiaali- ja sivistystoimen sekä työttömyyden hoidon kustannukset. Liikkumavaraa on erittäin vähän, ja kun kunnat ovat jo leikanneet menojaan usean vuoden ajan, uusien leikkauskohteiden löytäminen on vaikeaa. Pelkällä leikkaamisella eivät kunnat enää voi velvoitteistaan selvitä. Valtio toisaalta alentaa omia verojaan, mutta edellyttää kuntien nostavan veroprosenttejaan. Kustannusjako valtion ja kuntien välillä on selkiytettävä ja järjeistettävä.

Vaikka palvelut pyritään järjestämään kunnissa entistä joustavammin ja tehokkaammin, leikkausjonot sairaaloissa kasvavat, vanhukset hoidetaan minimivaatimusten mukaan ja hoitohenkilökunta työskentelee jaksamisensa äärrajoilla. Kunnilla pitäisi olla mahdollisuus välttää osa kalliin erikoissairaanhoidon tarpeettoman pitkistä jonoista kattavalla ja hyvin toimivalla avohoidolla, mutta siihen tarvitaan varoja.

Elinkeinoelämän kehittämisen pitäisi olla yhteinen tavoite meille kaikille. Työvoima- ja elinkeinokeskusten toiminta on saatava sujuvammaksi kuin se nyt on. Selvää on, että järjevä tapa käyttää rajallisia voimavaroja tehokkaasti vaatii sektorijattelun uudistamista. Yrittäjiä ja yrittäjäksi aikovia on autettava kokonaisvaltaisesti ja sektorikohtaisia varoja on pystyttävä yhdistämään hyviin hankkeisiin. Jos varojen kysyntä ei seuraa sektorikohtaisia myöntämisvaltuuksia, varoja on voitava siirtää sektorirajojen yli helpommin kuin tällä hetkellä tapahtuu. Turhan usein kuullaan, että sieltä ja sieltä määrärahat ovat loppu, toisaalta niitä jää tähteeksi. Esimerkiksi EU-hankeitten yhteydessä on ollut vaikea

kohdistaa oikeanlaisia summia näihin hankkeisiin.

Kun koulutuksella on oleellinen merkitys tämän päivän yhä syvemmälle erikoistuvassa yhteiskunnassa, on aivan oikein, että koulutukseen ja tutkimukseen on satsattu budjetissa kohtalaisesti. Sen sijaan ihmetyttää oppisopimuskoulutuksen ailahteleva kohtelu. Oliko oppisopimuskoulutus liian suosittu ja liian menestyvä koulutusmuoto? Monet oppisopimuskoulutusosuudet ovat muuttuneet yrityksissä oikeiksi työpaikoiksi, minkä pitäisi olla tavoitteena kaikissa tuetuisissa koulutusmuodoissa.

Se, että työvoimapolitiisesta koulutuksesta on osa kohdistettu täsmäkoulutuksena elinkeinotoimintaan, on todella kiitosta ansaitseva asia. Tuotekehitykseen on edelleen saatavista hyvin rahoitusta, mutta räätälöityä koulutusta tarvitaan esimerkiksi markkinoinnin, mainonnan, vientitoimintojen, kirjanpidon ja yritys juridiikan opiskeluun. KTM on järjestänyt joitakin tällaisia kursseja, joista on saatu hyvää palautetta. Saman kaltaista, vaikkapa muutamille yrityksille aina yhdessä järjestettävää koulutusta tulee saada huomattavasti lisää. Siinä eivät työttömyyteen ja työllisyyskoulutukseen uhratut rahat mene hukkaan.

Liikenneväylien peruskorjaukset olisivat tarvinnut budjettiin enemmän varoja. Uusia liikennehankkeita ei ilmeisesti nyt näillä varoilla pystytä aloittamaan lainkaan. Ihmetyttää, ettei Itä-Suomeen riittänyt enempää alueen kehittämiseen tarpeellisia työllistäviä hankkeita. Itä-Suomea oli luvattu ministeriöiden hankkeissa kohdella siten, että Itä-Suomen erityisen vaikeudet olisivat tulleet huomioiduiksi, mutta mistään sellaisesta ei näy merkkejä, on vain normaaleja tiehankkeita jonkin verran.

Valtatie 5:n korjaus on tervetullut, ja siihen on saatava vuosittain jatkomäärärahaa, jotta se etenee suunnitellussa ja erittäin tarpeellisessa aikataulussa. Vihantasalmen uuden sillan rakentaminen on luonnollisesti positiivinen asia, mutta vanha silta olikin liikenneturvallisuuden kannalta jo arveluttavan huonossa kunnossa, joten monien vuosien työ varojen saamiseksi Vihantasalmen sillan rakentamiseen oli todella tarpeen.

Määräraha Savon radan peruskorjaukseen välillä Kouvola — Pieksämäki olisi tarvittu kiipeästi, mutta siihen ei tälläkään kertaa löytynyt varoja. Radan huonon kunnan vuoksi ajonepeuksia ei voi nostaa, tasoristeykset ovat jatkuvana liikenneturvallisuusriskinä ja matkustusmukavuuden pitäisi olla edes sellainen, että ju-

nassa pystyy vaikeuksista lukemaan. Automaattinen kulunvalvonta pitäisi saada pikimmiten, etteivät viimeaikoina sattuneet onnettomuudet toistuisi.

Yksityisteiden kunnossapitoon on budjetissa pieni määräraha. Sen pitäisi toki olla huomattavasti suurempi, jotta sillä pystyttäisiin huolehtimaan teiden kunnosta siten, että elinkeinoelämän, lomailun ja hätätilanteiden kuljetukset voitaisiin suorittaa turvallisesti.

Arvoisa puhemies! Budjetissa on hyvää muun muassa se, että valtion velan kasvu on saatu hillityksi. Työttömyyttäkin pyritään siinä helpottamaan, mutta nekään toimenpiteet, niin kuin edellä mainitsin, eivät ole riittäviä. Keskusta onkin esittänyt omia vaihtoehtojaan, millä tavalla määrärahat olisi tullut suunnata, mutta tuntuu siltä, että meidän äänemme ei ihan riittävästi kuulu.

Ed. F i l a t o v : Arvoisa puhemies! Suomalaisessa talouspolitiikassa puhutaan paljon arvovallinnoista, mutta käytännössä budjetiteja rakennetaan tehden arvovallintoja hallintokuntien sisällä, ei juurikaan niiden välillä. Positiiviselta kuulostava sana ”priorisointi” antaa ikään kuin luvan siihen, että vaikeampia ratkaisuja ei tarvitsekaan hakea vaan voidaan liikkua ainoastaan hallinnonalan sisällä. Aidot muutokset kuitenkin vaatisivat reilumpia hallintojen rajanylityksiä niin valtion tasolla kuin kunnissakin.

Keskustelu tässä salissa on kulkenut laajapohjaisista rataa ja käsitellyt monia myös ei suoraan budjettiin liittyviä kysymyksiä. Minä kuitenkin keskityn itse pieniin, summaltaankin pieniin, mutta periaatteelliselta kannalta itselleni tärkeihin kysymyksiin.

Valiokunnan mietinnössä puolustusministeriön hallinnonala ja sen sisällä puolustusmateriaalihankinnat ovat saaneet käytännössä jälleen lisää rahaa, tosin vain 10 miljoonaa mutta kuitenkin. Puolustusmäärärahat ovat maassamme ikään kuin toisenlaisen tarkastelun kohteena kuin muut hallinnonalat. Puolustusmäärärahat eivät voi kuitenkaan olla toisenlaisen tarkastelun kohteena. Silloin, kun valuuttakurssimuutokset tai indeksimuutokset ovat alentaneet puolustusministeriön nettovarajoja, on automaattisesti tehty korjausliike ja annettu sotakaluihin lisää rahaa. Nyt, kun samoista kurssimuutossyistä pitäisi alentaa puolustusmateriaalihankintoihin varattua rahaa ja valtiovarainministeriökin on esittänyt leikkausta, valiokunta on kuitenkin päättänyt jättää osan kurssimuutoksista nettokasvuksi

työllisyyttä ajatellen. Kun kerrankin voi sanoa vilpittömästi olevansa samaa mieltä valtiovarainministeriön esitysten ja linjausten kanssa, on tätä ehdotusta tai leikkausesitystä syytä tukea loppuun asti.

Vasta jokin aika sitten me lisäbudjetissa lisäsimme Puolustusvoimille rahaa 200 miljoonaa työllisyyden nimessä. Tosin lisäys koski tätä vuotta mutta silti. Tästäkin rahasta noin puolet oli lähinnä hävittäjien lentokyvyn ylläpitämistä varten. Esimerkiksi ulkomailta ostettavat varaosat tai palvelut lisäävät työllisyyttä mutta eivät Suomessa. Siksi niiden kirjaaminen työllistämisperusteiden alle tuntui lähinnä harhaan johtamiselta. Tästä esityksestä en valtiovarainministeriön kanssa ollut samaa mieltä, en sen kantaa allekirjoittanut.

Samaan aikaan, kun puolustusmateriaalihankinnat saavat lisää ylimääräistä rahaa, toisella hallinnonalalla on etsitty kuumeisesti rahoitusta terveydenhuollon erityisvaltionosuuden määrärahojen supistuksen poistamiseksi. Yliopistollisille keskussairaaloille opetukseen ja tutkimukseen suunnattua sekä lääkärien perusterveydenhuollon lisäkoulutukseen ja tutkimussektorin muuhun terveystieteelliseen tutkimukseen ohjattua rahaa jouduttiin ottamaan sosiaali- ja terveysministeriön sisältä toimintamenoista.

On hyvä, että niin sanotut evo-rahakat saatiin palautettua ennalleen, mutta mieluemmin käytäisiin niihin puolustusmateriaalihankintoihin suunnattua nettokasvua kuin STM:n toimintamenojen leikkausta. Tällaisissa rinnastuksissa näkyy se, miten arvokasta hallinnonalojen rajojen ylittäminen olisi. Tiedän, että tästäkin salista löytyy niitä, jotka olisivat ottaneet puolet, jos ei kaikkea evo-rahojen palautuksista STM:n toimintamenoista, mutta toisena laitana olemme me, joiden mielestä sosiaali- ja terveyskuluista on ylipäättään leikattava jo riittävästi.

Arvoisa puhemies! Tulen esittämään yksityiskohtaisessa käsittelyssä, että puolustusministeriön hallinnonalalta poistettaisiin puolustusmateriaalien hankinnasta tämä ylimääräinen 10 miljoonaa ja samalla summalla katettaisiin STM:n toimintamenojen leikkaus, joka pitää sisällään muun muassa leikkauksen työsuojeluhallinnon toimintamenoihin, eli raha on pois käytännön työsuojelun valvonnasta. Valvonnan alas ajaminen vaivaa meillä muitakin sektoreita kuin työsuojelua, mutta naapuritalon polttaminen ei auta, jos oma talo palaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on kritisoinut toimintamenojen leikkausta, ja sen mukaan leik-

kaus tulee vaikeuttamaan jo sen perustehtävien hoitamista. Määräraha on heidän mukaansa jo ilman lisäleikkaustakin alimitoitettu, ja se on helppo ymmärtää, koska onhan STM:stä leikattu jo tällä vaalikaudella ei 10 miljoonaa vaan 10 miljardia markkaa.

EU-puheenjohtajuuskausi tulee vaatimaan meiltä lisäresursseja ja myös STM:n sisältä. Tämän leikkauksen on nähty vaarantavan myös niitä hankkeita ja panostuksia, joita puheenjohtajakaudella pitäisi pystyä hoitamaan kunnolla.

Valtiovarainvaliokunnan sosiaali- ja terveysjaosto on etsinyt reunaehtojensa sisällä mielestäni parasta mahdollista ratkaisua, enkä halua kritisoida sen työtä sinänsä mutta uskon, että monet jaoston jäsenet olisivat valmiimpia rahoittamaan evo-rahastusta puolustusmateriaalihankintojen nousun leikkauksella mieluummin kuin STM:n sisäisillä toimintamenoikkauksilla.

Vielä lopuksi jotakin erityisen positiivista. Lastensuojelun tasausrahaston saaminen mietintöön oli yksi ilostuttava arvovalinta, joka ei edes maksa mitään. Ehkä se juuri siksi saatiinkin rakennettua.

Ed. P e h k o n e n : Arvoisa puhemies! Ensin muutama yksittäinen asia budjetista.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnossa on nostettu monia tärkeitä asioita kuten vesistö-, vesihuoltotoita, metsähakkeen käytön edistäminen energiakäytön lisäämiseen jne. Nämä antavat lisätyötä ja pitävät kustannukset kurissa, kun töitä ei välillä keskeytetä. Vesihuoltotoissa varsinkin näyttää, että jos niitä keskeytetään, siinä nousevat kustannukset välillä kovasti. Metsät ovat jatkossakin tärkeä maamme pääoma, ja niitä tulee hoitaa ja hyödyntää. Asiat selviävät tarkemmin maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnosta.

Liikennevaliokunta kiinnittää huomiota erikoisesti yksityistieverkkoon. Yksitysteiden kunto on selvästi lähtenyt laskemaan, kun valtionavut alenivat nykyiseen määräänsä. Tämä on maaseudun kannalta erittäin huolestuttavaa. Samalla ovat monet valtion ylläpitämät soratiet kunnoltaan heikentyneet. Maaseudun haja-asutusalueet alkavat keväisin olla liikennemotissa. Tämä suuntaus ei mielestäni saa jatkua tänä koeneiden ja autojen aikana. Ehdotettu lisäys rahoitukseen yksityisteille ei ole riittävä, ja rahat löytyvät veroista, joita liikenteeltä kannetaan. Liikenteen maksamista veroista käytetään teiden rakentamiseen ja ylläpitoon vain noin neljännes.

Mitä tulee yleensä budjettiin, se huolestuttaa.

Hyväähän siinä on velanoton loppuminen. Kuitenkin se, miten siihen on päästy, huolestuttaa eli myymällä tuottavaa omaisuutta. Myydähän voi vain kerran.

Toinen uhka on käsitykseni mukaan kasvuneste. Olen kuunnellut monia asiantuntijoita koko maailman taloustilanteesta. Kun Venäjän talousvaikeudet ovat vaikuttaneet tunnetulla tavalla, mitä merkitseekään lama, joka on tulossa Aasiasta, Japanista edelleen Amerikan maihin? Monet talousmaat ovat elinkaarensa laskupuolella. Kiina näyttää olevan nousupuolella elinkaarensa nykyisellään, mutta se on uhka taantuvan elinkaaren maille.

On puhuttu Emun hyvästä vaikutuksesta Suomeen. Näinhän se nyt on. Mutta kun arki koittaa, silloin sen arvo vasta todella nähdään. Aasian kriisin vaikutukset Suomeen tuntuvat sekä suoranaisesti vientikaupan tyrehtymisenä että epäsuorasti kolmansien maiden kautta. Tällä hetkellä suuri riski kohdistuu Saksaan, jolla on 200—400 miljardin dollarin riskipositio Kaakkois-Aasiassa ja joka on päärahoittajana Venäjälle. Mikäli näistä koituisi pankeille luottotappioita, olisi koron nousu ja kasvun pysähtyminen tosiasia. Suomen kasvun pysähtyminen on muutenkin selvä asia, sillä jos Suomen vienti on Venäjälle noin 8 prosenttia ja Aasiaan 7 prosenttia, silloin jo yhteensä 15 prosenttia Suomen viennistä on hyvin epävakaisissa olosuhteissa. Tämän lisäksi kolmansien maiden viennin hidastuttua Aasiaan heikkenee myös niiden ostohalukkuus suomalaisilta yrityksiltä.

Latinalaisen Amerikan kasvuvauhdista on puhuttu, mutta siellä on hieman samanlaiset ongelmat kuin Aasiassa tämän vuosikymmenen alkuvaiheissa. Lisäksi se on myös riippuvainen Aasian-viennistä. Lisäksi Japanin pankkikriisin todellista pohjaa on tuskin katsottu, ja siitä voi heijastua koronnosto- ja rahanarvon heikentymispaineita. Suurin uhka on, että Kiina joutuu devalvoimaan, jolloin tuotteiden dumpaus markkinoille kasvaa ja maailman laajuinen deflaatiokierre syvenee. Tällöin myös suomalaisten yritysten katteet alenevat, vaikka ne eivät olisi-kaan suoranaisesti kaupankäynnissä Aasian kanssa.

Ensi vuosi saattaa olla hyvinkin vaikea, ja Suomen bruttokansantuotteen kasvu jää huomattavasti alle niiden kasvuprosenttien, joihin nyt on budjetissa uskottu. Kun näkymät ovat tuollaiset, silloin pitäisi olla hyvät puskurit tulevaisuudessa. Niitä en ole löytänyt ensi vuoden budjetista.

Lopuksi, herra puhemies, tällaisten asioiden esille tuominen ei ole mustamaalausta vaan se tehdään siksi, että valmistautuisimme tuleviin vaikeuksiin, jotka eivät kokonaan johdu meistä.

Ed. Järvilahti: Arvoisa herra puhemies! Tulen yleispuheenvuorossani puuttumaan pelkästään kahteen asiaan, nimittäin budjetin linjattomuuteen ja maatalouspolitiikan näköalattomuuteen. Kun me viime vuosikymmenen loppupuolella ajauduimme lamaan, joka tämän vuosikymmenen alussa syveni, kuten kaikki hyvin muistamme, sen seurauksena saimme maahan yli puoli miljoonaa työtöntä. Samaten laman seurauksena valtion velka nousi yli 400 miljardin markan. Nyt olemme eläneet viisi nousun vuotta ja edelleenkin olemme lähes samassa tilanteessa. Valtion velka on yli 400 miljardia markkaa ja työttömyysluvutkin hipovat puolta miljoonaa.

Olisi luullut, että tässä tilanteessa valtiovarainministeri budjettia laatissaan olisi huomionnut Suomen talouden ja tehnyt linjakkaita ratkaisuja talouden kääntämiseksi, mutta ei. Budjetti on vanhaa tuttua kamreerityyliä. Itsekin valtion virkamiehenä toimineena tiedän, miten se syntyy. Sieltä se lähtee ensin alkulähteiltään pienistä yksiköistä. Katsotaan, mitä tarvitaan, ja sitten sitä ehdotellaan ylöspäin ja jossakin keskusvirastovaiheessa pikkuisen kiristetään. Sitten se menee ministeriöön, jossa vähän väljennetään joitakin rahoja, mitkä miellyttävät virkamiehiä, ja joitakin vähän kiristellään. Tämän jälkeen budjetti kootaan valtiovarainministeriössä, höylätään sieltä sun täältä ja muutamin paikoin määrärahat tarkoituksella asetetaan liian alhaisiksi, jotta saataisiin budjetin loppusumma sopivaksi. Tässä budjetissa nähtävästi sosiaali- ja terveysministeriön määrärahoja on tahallisesti asetettu liian alas. Sen tulemme näkemään ensi vuonna, kun lisätalousarvioita tehdään.

Tämän tyyppinen budjettirakentelu on sitä yksinkertaista kamreerimaista hommaa, johon jokainen tavallinen ihminen pystyy. Mutta Suomen valtion nykytilanteessa, kun haasteena on viiden vuoden kasvun jälkeen edelleenkin puoli miljoonaa työtöntä ja edelleenkin valtion velka huipputasoa yli 400 miljardia markkaa, olisivat toisen tyyppiset toimenpiteet olleet paikallaan. Emme me voi tätä maan taloutta hoitaa siten, että meillä jatkossakin työttömyys on tällä tasolla. Me emme yksinkertaisesti pysty maksamaan työttömyyden menoja, emme ainakaan sillä tavoin, että työttömänä oleva ihminen voisi elää normaalia elämää.

Sen tähden olisi viimeistään tässä budjetissa pitänyt ryhtyä rakenteellisiin toimenpiteisiin, olisi pitänyt saada ihmisiä tuottavaan työhön. Vaikka pienemmälläkin palkalla mutta verotusta alentaen olisi työtä löytynyt. Sivukuluja lujasti leikkaamalla olisi myös työnantaja ollut halukkaampi palkkaamaan lisää ihmisiä töihin. Tätä kautta olisi kuitenkin syntynyt lisää kansantuloa ja järkevää toimeliaisuutta nykyisin työttöminä oleville ihmisille. Täytyy ihmetellä valtiovarainministerin pikkunäppärää kamreerimaisuutta talouspolitiikan linjaa luotaessa.

Budjetin yleiskuvaksi nouseekin linjattomuus, ja tämän vuosituhatosen viimeisenä budjettina sen olisi vihdoinkin odottanut olevan jotakin uutta tuovaa ja uutta antavaa. Olisi pitänyt jyrkästi muuttaa rakenteita, auttaa ihmisiä työllistymään. Tätä kautta valtion velan jyrkkä putoaminen olisi ollut taattua, ja tätä kautta koko Suomen talouden suunta olisi ollut muuttuva.

Äskeisessä puheenvuorossa ed. Pehkonen ansiokkaasti luetteli niitä vaaroja, joita tämänkin budjetin pohjan pitävyydelle tullaan asettamaan ja tullaan kohtaamaan vielä ensi vuonna. Olen täysin samaa mieltä. Budjetti on aika lailla tyhjän päällä, ja sekin osoittaa sen kamreerimaisuutta, että pakollisia menoja lasketaan peräkkäin laskunauhalle ja siitä tulee lopullinen budjetti. Siinä ei ole mitään poliittikkaa sanan hyvässä mielessä mukana.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee tähän linjattomaan budjettiin ja puheenvuoroni toiseen osaan eli näköalattomaan maatalouspolitiikkaan, niin me myöskin nyt käsittelemme tämän vuosituhatosen viimeistä budjettia. Samalla se on viimeinen budjetti tänä viisivuotisena siirtymä kautena, kun EU:n jäsenyys alkoi vuonna 1995. Kaikki on auki tästä eteenpäin, leikattu on lujasti, maataloudessa ei ole kannattavan toiminnan edellytyksiä.

Mitä sitten olisi pitänyt tehdä? Olisi pitänyt pystyä neuvottelemaan EU:n kanssa pitävät sopimukset hyvissä ajoin ja rakentaa tämä budjetti niitten pohjalle. Minun käsitykseni on edelleenkin se, että Suomi ei selviä, Suomen maatalous ei selviä EU-jäsenyydessä, jolleme saa erikoistukea, joka ulottuu koko maahan. Itse olen puhunut siitä työnimellä routarajaperusteinen tuki johtuen siitä, että se erinomaisen hyvin kuvaa ilmaston vaikutusta Suomen maatalouteen. Nimittäin Suomenlahdessa kulkee se raja, jonka eteläpuolella maa ei juurikaan pysyvästi jäädy mutta jäätyy sen pohjoispuolella, eli koko Suomi kuuluu tähän alueeseen. Tämä raja menee Tuk-

holman eteläpuolitse, ja Ruotsissa ei kovinkaan paljon maataloutta ole tämän rajan pohjoispuolella.

Minun käsitykseni on se, että meidän on saatava EU:ssa läpi uusi tukialue, joka perustuu tähän routarajaan ja jonne maksetaan EU:n varoista ylimääräistä tukea noin 3 000 markkaa peltohehtaaria kohti. Se suurin piirtein tasaa sen ilmastosta johtuvan kannattavuuden eron, joka meillä on Keski-Euroopan parhaisiin maatalous-maihin nähden. Luonnollista on se, että se Suomessa porrastettaisiin maakunnittain vähän samaan tyyliin kuin ennen EU:ta meidän maataloustukemme oli porrastettu, eli tuki nousisi itää ja pohjoista kohti mentäessä. Mutta se kattaisi koko maan, olisi pitkäjänteinen, varma pohja. Tämän lisäksi luonnollisesti EU maksaisi ne tuet, jotka se maksaa kaikille maille niitten sääntöjen perusteella, joita EU:ssa on, eli cap-tukea ja lfa-tukea maksettaisiin. Käsitykseni on se, että ainoastaan tältä pohjalta täällä voi säilyä maataloutta.

Arvoisa puhemies! Kun viime kesänäkin katseli sentään Suomen oloissa hyvinä pidettyjä varsinaissuomalaisia maalaismaisia, niin kyllä siinä itku tuli silmään. Vettä satoi jatkuvasti, vilja mätäni pellolle. Ei sieltä juuri mitään tullut. Kevyttä, olematonta, ei edes rehuksi kelpavaa tavaraa tuhannen kiloa hehtaarilta. Siellä tilat ovat erittäin suurissa maksuvaikeuksissa. Katokorvaukset suoritetaan nykyisten päätösten mukaan katokorvauslakien perusteella, ja ne tulevat olemaan ehkä muutama sata miljoonaa markkaa, kun tarve olisi ollut yli miljardi. Se on lähinnä pilkan tekoa, mutta sen taaksekin hallitus nyt voi vetäytyä, koska se on voimassa olevan lain mukaista.

Mutta lain hengen mukaista olisi mielestäni ollut tässä tilanteessa hoitaa asia kunnolla, jolloin olisi voinut olla vielä ensi kesänäkin jonkunlaista maahenkeä ja yrittämisenhalua. Kyllä, herra puhemies, tuolla maakunnissa kulkiesä voi todeta sen, että kyllä aika lamaantunut on tilanne maaseudulla. Ei siellä tehdä sukupolvenvaihdoksia, ei siellä mietitä tulevaisuutta, ei siellä jakseta uskoa siihen, että 2000-luvullakin vielä maassa voisi olla kannattavaa maataloutta.

Valtion virallinen organisaatio puhuu samaan aikaan kaiken maailman lisäelinkeinoista, joilla muka asiat voida hoitaa. Näin se ei kuitenkaan käytännössä ole. Ne tuovat hieman tuloa ja paljon työtä, mutta eivät tuo sitä pysyvää toimeentuloa ja sitä kannattavuutta, joka on välttämä-

töntä, jotta tässä maassa voitaisiin maataloutta harjoittaa myös tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Tulen sitten pääluokka-kohtaisesti käymään läpi näitä epäkohtia. Toetan vain tässä vaiheessa, että aika masentavaa on täällä puolen yön aikaan puhua linjattomasta budjetista ja näköalattomasta maatalouspolitiikasta.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Tiedän teidän salaisen toiveenne. Kyllä, kello on kuutta minuuttia yli 12 ja ette varmasti kaipaa mitään laajaa esitystä. Minulla on itse asiassa yksi ainoa aihe. Se ainakin helpottaa tätä tilannetta, paitsi että haluan vähän sanoa ed. Järvilahden puheenvuorosta. Hän puhui näköalattomuudesta ja linjattomuudesta budjetin ja maatalouspolitiikan osalta erityisesti ja moitti hallitusta ja kertoi varsinaissuomalaisesta maaseutumaisemasta, jossa sijaitsee minunkin vanhempieni kesäpaikka, josta olen voinut nauttia, ja totesi, että synkkä sade-sää pilasi ihmisten mielialat ja sadot ja masennus on iskenyt kansaan. Tälle ei kyllä mahda mitään, että hallituksella ei ole tuonne yläkertaan kovin varmoja suhteita. Ne suhteet ovat toimivat, mutta eivät täysin varmat, ja se aiheuttaa tietysti vaikeuksia. Todennäköisesti keskustapuolue hallituspuolueena hoitaisi paremmin tämän suhteen ja siinä mielessä tietysti ensi kesä, kuten ed. Järvilahti sanoi, jos vaalivoitto keskustalle tulee, saattaa olla parempi.

Mutta, arvoisa puhemies, tämä ei ole minun aiheeni. Minun aiheeni oli oikeastaan lähteä liikkeelle siitä teemasta, minkä ed. Järvilahti tuossa toi esille, että esillä oleva budjetti on vuosisadan ja vuosituhannen viimeisin budjetti. Olen tehnyt yhden talousarvioaloitteen ja siirrän keskustelun pois Suomesta. Siirrän sen muuten myös pois Euroopasta globaalitason kysymyksiin. Kun täällä on puhuttu köyhyyden ongelmista suomalaisen yhteiskunnan tasolla, niin minun huoleni on globaalitason köyhyyden ongelmat, ja ennen kaikkea tämä talousarvioaloite koskee köyhimpien kehitysmaiden velkoja ja niiden anteeksiantoa.

On tällainen kansainvälinen liike syntynyt nimitään Jubilee 2000, eli kun tämä vuosituhat nyt vaihtuu, niin olisi päästävä siihen tilanteeseen, että köyhimpien kehitysmaiden velat yksituumaisesti kansainvälisesti annettaisiin anteeksi. En mene tähän kehitysmaiden velkahistoriaan, koska ymmärsin, että puhemies ei kaipaa enää tässä vaiheessa syvää analyysiä kehitysmaiden velkaongelman synnystä. Voin vain antaa sen

lukusarjan, joka kertoo sen velkaongelman jäsityttävydestä.

Köyhimmät kehitysmaat tällä hetkellä saavat vain kolmasosan kehitysapua siitä, minkä he maksavat ulkomaisten velkojen velanhoitokuluja. 25 prosenttia keskimäärin köyhimpien maiden vientituloista käytetään ulkomaisten velkojen velanhoitoon. Saksa toisen maailmansodan jälkeen korkeimmillaan käytti 3,5 prosenttia vientituloistaan velanhoitoon, jälleerakensi Saksan. Näille köyhimmille maille ei anneta samaa mahdollisuutta tällä hetkellä kuin Saksalle.

Eräille maille velkoja on annettu anteeksi. Puolalle 91, Egyptille myös. Suomikin on antanut vähiten kehittyneille maille osittain velkoja anteeksi. Kansainvälisen valuuttarahaston ja Maailmanpankin toimesta on käynnistetty niin sanottu Hipc-ohjelma. On kysymys köyhimmistä, ylivelkaantuneista maista ja niiden velkasaneerausohjelmasta. Tähän ohjelmaan myös Suomi on osallistunut, ja olemme pyrkineet asteittain tämän ohjelman puitteissa tätä velkasaneerausta kehitysmaiden osalta aikaansaamaan. Nyt kuitenkin on tunnistettu selvästi se, että tämä Hipc-ohjelma on riittämätön. Se kattaa liian vähän maita, liian hitaalla aikataululla, ja eräät maat, ennen kaikkea Norja, ovat jo tehneet aloitteen siitä, että he menevät ohitse ja ylitse Maailmanpankin ja Valuuttarahaston yhteisen ohjelman. Ruotsin hallitus on antanut tälle myös tukensa, ja Suomen hallitus on tukenut Jubilee 2000 -kansalaisjärjestökampanjaa, joka tähtää tähän kansainväliseen velkojen anteeksianto-ohjelmaan.

Nyt kuitenkin tällä talousarvioaloitteella haluan nostaa ikään kuin kissan pöydälle siinä mielessä, että kun meillä on näille suurivelkaisimmille, ylivelkaantuneille, köyhimmille maille yhteensä 240 miljoonan markan tasolla kehitysluottoja, joista hallitus on jo sitoutunut antamaan 80 miljoonaa markkaa anteeksi, niin me pyrkisimme poistamaan jäljelle jäävän osan, täsmällisenä lukuna 164 miljoonaa markkaa.

Ne eivät enää ole itse asiassa saatavia. Nämä on jo luottotappioksi meille kirjattu, mutta kehitysmaiden taseissa ne ovat edelleenkin velkoja, kuormittavat köyhimpiä maita. Sen jälkeen, kun 80 miljoonalla markalla tätä on vähennetty eli Nicaraguan, Sambian ja Kamerunin velkaa on vähennetty, niin meillä on neljä maata jäljellä, jotka ovat Mosambik, Senegal, Uganda ja Liberia. Talousarvioaloitteessani esitän sitä, että näidenkin maiden velat pyyhittäisiin pois, liittyisimme Ruotsin ja Norjan ohella yhteispohjoismai-

seen rintamaan, jolla voitaisiin vaikuttaa asiaan EU:n piirissä. Englannissa on jo annettu Tony Blairin hallituksen toimesta tukea tälle ajattelutavalle. Saksa nyt hallituksen vaihdon jälkeen on valmis myöskin tässä prosessissa etenemään; Saksan ulkoministeri Fischer vieraili tänään Suomessa. Sen jälkeen sitten ovat enää Japani ja Yhdysvallat, jolloin Jubilee 2000, se mitä ed. Järvi-lahti tällä peräänkuulutti koskien uutta vuosituhatta, voisi käynnistyä.

Arvoisa puhemies! Viimeinen ajatuslauseeni asiaan liittyen on se, että todellisuudessa minä en haluaisi, että tästä talousarvioaloitteesta äänestettäisiin tässä talossa. Pelkoni nimittäin on se, että kun talousarvioaloitteet eivät tahdo mennä lävitse ja tämä asia on niin suuri merkitykseltään kansainvälisesti, pieni meidän prosessissamme tällä hetkellä, en haluaisi oikeastaan, että eduskunta kirjaisi kannan, jossa se vastustaisi tätä velkojen anteeksiantoprosessia. Kuvittelen olevan menettelytapa tässä talossa, että vaikka olen talousarvioaloitteen tehnytkin, niin jos en sitä täällä esitä, se ikään kuin raukeaisi. Onko tämä menettelytapa oikea? Jos on — näen päänyökäyksestä, että näin tapahtuisi — tämä talousarvioaloite on lähinnä tässä mielessä poliittisen demonstraation väline. Soisin, että se johtaisi sitten lopulta hallituksen esitykseen tässä kysymyksessä.

Ed. O l i n : Arvoisa puhemies! Kiinnitän huomioni kahteen asiaan.

Ed. Järvi-lahti väitti budjettia linjattomaksi. Mielestäni budjetti, joka on ensimmäisen kerran tällä vuosikymmenellä saatu velanoton osalta sellaiseksi, että velkaa ei tarvitse ottaa, ei ole linjaton budjetti. Kuitenkin valtiolle jää velkaa yli 400 miljardia markkaa, mutta sitä kyetään 250 miljoonaa kuitenkin lyhentämään. Muutoinkin budjetti tukee työllisyyttä. Se myöskin turvaa ne varsin laajat koulutusprojektit ja lainsäädäntöuudistusten toteuttamiset, jotka eduskunta on säätänyt.

Toinen huomioni on eduskunnan budjettikeskusteluun liittyvä huomio. Havaitsin, että eduskunnan pääsihteeri laajassa haastattelussaan kiinnitti huomiota siihen, että eduskunta merkittävästi, ehkä merkittävimmin, yhteiskunnallisen keskustelun foorumina voisi kehittää toimintojaan. Hän oli oikeassa haastattelussaan. Jos ajatellaan nyt tätä budjettikäsittelyä, tässäkin heijastui se ongelma, että eduskunnan työjärjestyksessä ei ole mahdollisuutta sellaiseen debattiin, johon itse asiat antaisivat tarvetta ja jopa

vaatisivat debattia suhteessa istuva hallitus ja esimerkiksi eduskunnan oppositio.

Toivoisinkin lyhyessä puheenvuorossani, arvoisa puhemies, että samalla kun budjetit sisällöllisesti käsitellään, me voisimme kehittää keskustelukulttuuria esimerkiksi siihen suuntaan, josta nyt olen maininnut.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy talousarvioehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Esitellään menot.

P ä ä l u o k k a 21

Yleiskeskustelua ei synny.

P ä ä t ö k s e t :

Luku 01 Tasavallan Presidentti ja luku 02 Tasavallan Presidentin kanslia hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 22

Yleiskeskustelua ei synny.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Pääluokan käsittely keskeytetään.

P ä ä l u o k k a 23

Yleiskeskustelu:

E d. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Suuren kansainvälisten kilpailujen ja tapahtumien saaminen järjestettäväksi vaatii monta kertaa vuosien työn, paljon neuvotteluja, vaikuttamista, jopa pahamaineista lobbaamista ja tarvitsee myöskin kuluihin varoja sitä varten, että tällaista toimintaa voidaan harjoittaa. Yhtenä esimerkkinä viittaan tällä hetkellä meneillään oleviin neuvotteluihin ja vaikuttamiseen siihen, että Suomeen saataisiin talviolympialaiset tulevaisuudessa järjestettäväksi.

Kun tällainen järjestely sitten saadaan aikaseksi, toisin sanoen tavoitteeseen päästään sillä tavalla, että tällainen kilpailu tai tapahtuma saadaan esimerkiksi Suomeen järjestettäväksi, sillä on suunnaton julkisuusvaikutus ympäri maailman riippuen tietysti tapahtumasta. Saattaa olla, että kymmenissä ja taas kymmenissä maissa sen lisäksi, mitä näytetään itse tapahtumaa, myöskin

esitellään tapahtuman kohteena olevaa maata. Minä viittaan Dublinin Miss Maailma -kilpailuihin aikanaan, joissa niitä edelsi kahden tunnin ohjelma televisiossa, jossa esiteltiin Dublinia ja kyseistä maata, missä tällainen sijaitsee.

Herra puhemies! Suomi on tunnetusti kauniiden naisten maa. Siitä ei päästä mihinkään. Meillä on Miss Maailma ja Miss Eurooppa -kilpailuissa ollut menestyksekkäitä edustajia, aikanaan Ester Toivonen, Armi Kuusela, Anne Poh-tamo, Marita Lindahl, Leena Brusin ja monia monia muita, jotka ovat menestyneet sekä Euroopan että maailman tasolla. He ovat tuoneet valtavasti positiivista julkisuutta Suomeen, ja suomalaiset ovat olleet aina yhtä haltioissaan tällaisesta kauneuskilpailumenestyksestä kuin konsanaan Mika Myllylän 50 kilometrin olympiavoitosta taikka sitten jääkiekkoilijoidemme voittamasta maailmanmestaruudesta.

Miss Maailma -kilpailuja ei ole kuitenkaan koskaan saatu Suomeen, koska ne ovat yleensä suurten ja rikkaiden maiden järjestettävissä. Siel-lähän on valtaa, voimaa ja rahaa tähän tarkoitukseen, mutta suomalaiset ovat todella niissä hyvin menestyneet. Nykyisin on käynyt kuitenkin sillä tavalla, kun katselemme Miss Suomi -kilpailuja, että Napakymppi-ohjelmassa on huomattavasti kauniimpia naisia ja lähes joka lähetyksessä kuin Miss Suomi -kilpailuissa. Se johtuu siitä, että kun Suomeen ei ole koskaan saatu Miss Maailma -kilpailuja, kauniit suomalaiset naiset ovat tietyllä tavalla menettäneet val-lan kiinnostuksensa koko asiaan eivätkä tule kilpailustradeille vaan siellä on sitten näitä toisen luokan naisia lukuun ottamatta tietysti Lola Odusogaa, joka on aivan huippu kerta kaikkiaan, mutta hänkin on puoliksi ulkomaalainen eikä sellaisenaan ehkä edusta suomalaista nais-kauneutta puhtaimmillaan.

Herra puhemies! Olen ajatellut sillä tavalla, että meidän on ryhdyttävä massiivisiin toimiin Mis Maailma -kilpailujen saamiseksi Suomeen, sellaiseen maahan, missä on maailman kauneimmat naiset, mutta jotka pysyvät pilossa, kun he ovat tietyllä tavalla vieraantuneet koko ajatuksesta. Jos me pystymme tällaiseen tulokseen, että me saamme Miss Maailma -kilpailun Suomeen ja me uhraamme siihen tässä raha-asia-aloitteessa esittämäni 5 miljoonaa markkaa, riskihän siinä on, mutta jos nämä kilpailut saadaan Suomeen, Suomeen tulee joka puolelta maailmaa kymmeniä televisioyhtiöitä, jotka siis lähettävät televisiolähetyksiä, tulee satoja lehtimiehiä Suomeen myös, myöskin Afrikasta tulee lehtimiehiä ja te-

levisioihmisiä Suomeen. Tämä julkisuusvaikutus on valtava ja positiivinen, ja myöskin taloudellisesti tämmöinen 5 miljoonaa markkaa, mitä minä tulen esittämään, niin se tulee moninkertaisena takaisin tämän tilaisuuden ja tapahtuman järjestämisen kautta. Tällainen riski kannattaa ottaa.

Ja vaikka te, arvoisat edustajat, hymyilette siellä, hymyilette, kun näette minut, koska minä olen vähän erikoisen näköinen ihminen, niin tuskin te tälle asialle hymyilette. Niin, tämä on aivan totta asiaa. Onko Miss Maailma -kilpailuissa, on ne Suomessa taikka muualla, onko niissä jotakin pahaa, hävettävää, likaista? Ei ole. Niitähän arvostetaan valtavasti, ja niillä kymmeniä, satoja miljoonia ja ehkä miljardeja katsojia television ääressä, kun tällaiset kilpailut on. Nämä on saatava Suomeen, ryhdyttävä toimeen ja, herra puhemies, kun tulee sitten asianomainen käsittely, niin tulen tekemään tästä ehdotuksen. Minä tiedän, että kukaan kansanedustaja ei uskalla, koska ajatellaan, että menettää äänejä vaaleissa, tätä kannattaa. Mutta minähän tässä suurimman riskin otan, koska minä ehdotan sitä. Jos minua ei vielä kannateta, niin sehän on varsinainen munaus. Siitä huolimatta minä otan tämän riskin ja tulen ehdottamaan 5 miljoonan markan määrärahaa massiivisen lobbaamisen aloittamiseksi Miss Maailma -kilpailujen saamiseksi Suomeen.

Ed. Lindqvist: Arvoisa herra puhemies! Ed. Aittoniemellähän on tunnetusti silmää naiskauneudelle ja yleensä visuaaliselle ajattelulle, ja todella tämä 5 miljoonaa on suhteellisen vähän ajatellen sitä julkisuutta, minkä Miss Maailma -kilpailujen saaminen aiheuttaisi todella. Minä luulen, että Matkailun edistämiskeskus ei saa 50 miljoonalla aikaan sitä julkisuutta, mikä tulisi tällaisen tapahtuman kautta, ja todella uskon, että se antaisi hyvin paljon Suomelle iloa ja erilaisia tapahtumia, kun täällä olisi paljon eri maiden kauniita naisia. Nämä ovat todella älykkäitä, fiksuja naisia, ja heiltä kuulee erittäin hyviä kommentteja maailman ja ihmisten asioiden kehittämiseen. Muutakin on, myös sisäistä kauneutta, joten kannatan ilman muuta tätä aloitetta.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies:
Pääluokan ja asian käsittely keskeytetään.

10) Puhemiesneuvoston ehdotus Eduskunnan kirjaston ohjesäännön muuttamisesta

Ainoa käsittely
Puhemiesneuvoston ehdotus 3/1998 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 17/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 17. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sitten ryhdytään päätösehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 2, 7, 16, 19—23, 23 a—23 c ja 26—28 §.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunta päättäneen, että voimaantulosäännös hyväksytään siten täydennettynä, että se kuuluu: ”Tämä eduskunnan päätös tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1999.”

Hyväksytään.

Johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Asia on loppuun käsitelty.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Ensimmäinen varapuhemies:
Päiväjärjestyksestä poistetaan 11) ja 12) asia.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään keskiviikkona kello 12.

Täysistunto lopetetaan keskiviikkona 16 päivänä joulukuuta kello 0.24.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

